שו״ת · אחרונים · התעוררות תשובה

התעוררות תשובה חלק ד

רבי שמעון סופר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

התעוררות תשובה חלק ד

רבי שמעון סופר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/התעוררות-תשובה-חלק-ד/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 6
מפתחות 7
אורח חיים 7
יורה דעה 15
אבן העזר 18
חושן משפט 19
עניני חלק אורח חיים 20
סימן א 20
סימן ב 22
סימן ג 22
סימן ד 23
סימן ה 24
סימן ו 24
סימן ז 25
סימן ח 25
סימן ט 25
סימן י 26
סימן יא 26
סימן יב 27
סימן יג 28
סימן יד 28
סימן טו 29
סימן טז 29
סימן יז 30
סימן יח 30
סימן יט 30
סימן כ 30
סימן כא 30
סימן כב 31
סימן כג 32
סימן כד 32
סימן כה 32
סימן כו 33
סימן כז 34
סימן כח 35
סימן כט 35
סימן ל 36
סימן לא 37
סימן לב 37
סימן לג 38
סימן לד 38
סימן לה 39
סימן לו 39
סימן לז 40
סימן לח 41
סימן לט 42
סימן מ 43
סימן מא 44
סימן מב 45
סימן מג 45
סימן מד 46
סימן מה 47
סימן מו 49
סימן מז 52
סימן מח 52
סימן מט 53
סימן נ 53
סימן נא 54
סימן נב 55
סימן נג 55
סימן נד 56
סימן נה 57

סימן נו 58
סימן נז 59
סימן נח 60
סימן נט 60
סימן ס 61
סימן סא 61
סימן סב 62
סימן סג 63
סימן סד 64
סימן סה 65
סימן סו 66
סימן סז 66
סימן סח 67
סימן סט 67
סימן ע 68
סימן עא 68
סימן עב 69
סימן עג 69
עניני חלק יורה דעה 70
סימן א 70
סימן ב 71
סימן ג 71
סימן ד 72
סימן ה 73
סימן ו 73
סימן ז 74
סימן ח 74
סימן ט 75
סימן י 77
סימן יא 77
סימן יב 78
סימן יג 79
סימן יד 79
סימן טו 80
סימן טז 80
סימן יז 82
סימן יח 82
סימן יט 83
סימן כ 83
סימן כא 84
סימן כב 84
סימן כג 85
עניני חלק אבן העזר 85
סימן א 85
סימן ב 86
סימן ג 86
סימן ד 86
סימן ה 87
סימן ו 87
סימן ז 88
סימן ח 89
סימן ט 90
סימן י 91
סימן יא 92
סימן יב 93
סימן יג 93
עניני חלק חושן המשפט 94
סימן א 94
סימן ב 96
סימן ג 96
סימן ד 96
סימן ה 97
סימן ו 97
סימן ז 98

הגהות על ש"ע 98
אורח חיים 98
יודה דעה 195

הקדמה

כתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ודרשו חכמז"ל שבזכות לימוד התורה העולם קיים פסחים דף ס"ח ע"ב וכתיב והגית בו יומם ולילה וצבי וחמיד ורגיג וילעון באורייתא וכתיב אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ופירש רש"י ז"ל שתהיו עמלים בתורה והובא באו"ח סימן תקמ"ה בשערי תשובה בבר"י כ' תשובת כת"י מהר"י הלוי מטרי"ש שהי' קדמון ושואל שאלות מן השמים ומשיבים לו, וז"ל אם מותר לכתוב פי' פסוק הלכה בחה"מ והשיבו לו אוהב ה' שערי ציון המצוינים בהלכה שמחדשים חידוש בהלכה ומעמידים אותם על בוריין אותם שערים נאהבים יותר מכל משכנות יעקב וכל אותם החושבים מחשבות וסברות בהלכה חמורה ובפוסקים החמורים אהוב ונחמד לפני המלך העליון ואם על אבידת כסף הותר מלאכה בחה"מ כ"ש וכ"ש שיש לחוש על אבידת המרגליות היקרות שהם סברות ומחשבות התורה היקרה שיש לכותבם שלא ישתכחו ויאבדו וכל הכותב אותו מקבל שכר עליהם זה פירשו לי ושמו בפי אמת עכ"ל ואיתא במדרש שע"י חידושי תורה שמחדשין נבראו שמים חרשים וארץ חדשה ועל זה רמז הפ' בישעי' סימן ס"ו כי כאשר השמים החרשים והארץ החרשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם, לכן הרהבתי בנפשי עוז לחדש חידושי תורה ולעיין בהלכה וכבר כתב בהקדמת ספר התעוררות תשובה חלק ראשון וז"ל: ואני הנה שמעתי מאאמו"ר זצ"ל שאמר בשם מר אביו זצ"ל שלהורות תשובה להלכה ולמעשה צריך המורה להיות בקי בש"ס ופוסקים שנית צריך שיהי' לו שכל ישר הולך שלישית צריך להיות גברא רמריה סייעיה ויען כי גם אחד משלש אלה לא בי הוא, לכן אין ל סמוך על תשובות אלו להלכה ולמעשה וגם מעיקרא אדעתא דהכא לא יררתי לעומקה של הלכה למצה עומק הדין גם לא למדתי הענין על בוריו, גם לא חפשתי בספרי רבותינו הראשונים ואחרונים ז"ל, מי שרעתו רחבה ושלש אלה בו הוא יברר הלכה לאמיתה של תורה ואני לא באתי אלא כמעורר, לכן קראתי בשם "התעוררות תשובה" עכ"ל, וראיתי במדרש ילקוט על פסוק והגה מפיו יוצא שהקב"ה מחדש חידושי הלכה בפמליא של מעלה בכל יום, ומי יתן שנזכה לכה"פ כסומא בארובה לכוון הלכה אחת מהם והקב"ה יחזירנו בתשובה מאהבה ובזכות לימוד התורה נזכה לגאולה שלימה כמו שדרשו חכמז"ל על פסוק בהושע גם כי יתנו' בגוים עתה אקבצם במהרה בימינו לטובה אמן.

מפתחות

אורח חיים

סימן א

ללמד זכות על מה שנהגו העולם שלא לעשות ציצית על כל הבגדים שמלובשים בהם אעפ"י שיש להם ארבע כנפות כבר עורר בזה המג"א או"ח סי' י' ס"ק י"ג ליישב המנהג.

סימן ב

לבאר הענין מה שאיתא שם בש"ע או"ח סי' י"ב ס"ג אם נסתיר כדי עניבה שהוא כשר אם צריך להיות מן הענף או די מן הגדיל לבדו בדברי המג"א שם.

סימן ג

לבאר היטב בענין מה שכתב המג"א להחמיר בשמיכה שמתכסין בה בלילה לעשות קרן אחד עגול עיין שם בתשובה בארוכה פלפול נחמד ונעים להלכה ולמעשה.

סימן ד

אם התחילו להתפלל על סמוך שבקדיש וברכו כבר יהי' מנין ולא בא והתחילו ברכת ק"ש ועדיין לא בא לתשלום המנין אם מותר לא' להפסיק ולומר שיקראו אנשים להשלים המנין

סימן ה

אם יש לאחד מנין בביתו שבאים לכבודו למנין אם צריך ליזהר שלא יאריך בתפלתו משום טרחא דציבורא כמו דאי' בגמ' שר' עקיבא כשהתפלל עם הציבור לח האריך בתפילתו עם זה דווקא בביהכנ"ס או יען שבאים לכבודו למנין י"ל דאין מקפידין על זה.

סימן ו

בענין הא דחתן פטור מקריאת שמע משום דטרוד טרדא דמצוה אבל אם אינו בתולה חייב יעויין בפנים פלפול וביאור בדבר זה.

סימן ז

בענין מה שאי' באו"ח סי' ק"ח ס"ה דחולה וכדומה ולא הי' יכול להתפלל ונתרפא בשבת יכול להתפלל ולהשלים כל תפלותיו שלא התפלל עד אז.

סימן ח

על מה שאיתא בשו"ע סי' קי"א שבשבת אין חיוב כ"כ להסמיך גאולה לתפלה מפני שאיננו יום צרה משא"כ ביום טוב שהמה ימי דין כדאיתא במתניתין שבפסח נידונין על התבואה וכו' אם חלו ימים טובים אלה בשבת ובפרט ראש השנה אם גם אז אין צריך ליזהר להסמיך דזכות שבת מגין.

סימן ט

בענין מה שאין נזהרים העולם לדבר בשעת חזרת התפילה ובפרט בשאין שם עשרה בלעדם.

סימן י

על פי מה שאיתא בשו"ע או"ח סי' ס"ט אנשים שהתפללו ביחידות ואח"כ נאספו יחד עד שהמה עשרה שיוכל א' לעבור לפני התיבה להתפלל שמונה עשרה כדי שישמע כל המנין ויאמרו קדושה ואח"כ גומר תפלתו בלחש כדאי' ברמ"א סי' ס"ט אם גם במוסף הדין כן כיון שכבר אמרו באותו יום קדושה.

סימן יא

לפי מה שאיתא בש"ע סי' קכ"ח שכהן שהרג את הנפש אפי' בשוגג אסור לישא כפיו אם הכהן הי' בין אנשי מלחמה שירה חצים לצד שכנגדם שהי' בהן הרבה יהודים ובלי ספק הרג אחד מהם אם מותר לישא כפיו.

סימן יב

אם באלה התעניתים כגון תענית שני וחמישי שני אחר החג ותענית שובבי"ם שנהגו הרבה מהציבור להתענות ומוציאים ס"ת ואומרים בתפלה ענינו ויש ביניהם כהן שאינו מתענה אם מותר לעלות לדוכן כמו שאין קורין בתורה למי שאינו מתענה לישא כפיהם כי בשאר תענית ציבור נושאים כפיהם בתפלת המנחה.

סימן יג

באחד שקרא לכהן שיבא אל המנין שבביתו לישא כפיו והכהן כא רצה כבא אבל אח"כ הלוה לו לכהן מעות ולא יכול הכהן להעיז שלא ימלא בקשתו אם מותר לקרות לכהן הזה משום חשש רבית.

סימן יד

עפ"י מה דאיתא בשו"ע או"ח סי קל"ה ס"ח שאין קורין כהן אחר כהן מטעם שאמרו כהן הראשון פגום הוא לכן קורא כהן אחר אם קורין אחר כהן זה אחיו אם כן אין חשש שיאמרו פגום הוא כי אם כן גם אחיו פגום הוא ולמה קראו אותו.

סימן טו

אם מספרין לשון הרע על אחד ואינו מזכירין שמו לידע מי הוא רק שאחד עשה כך וכך אם גם זה בכלל מספרי לשון הרע עיון שאינו יודעין מי הוא.

סימן טז

בענין מה שכתב באבן העוזר סי' קס"ח שאין לברך בסעודה על פת הבאה בכיסנין בורא מיני מזונות רק אם הוא נילוש במשקין וממלאין בתוכו מיני תבלין עיין בפנים.

סימן יז

עפ"י מה דאיתא בש"ע או"ח קצ"ט ששלש נשים שאכלו יחד רשאות לזמן אבל אינן חייבות אבל אם אוכלות עם אנשים ביחד מחוייבות בזימון יש לעיין אם שני אנשים ישבו לאכול וגם נשים עמהם ועדיין לא התחייבו בזימון כי המה רק ב' ואח"כ בא השלישי ואכל עמהם כדי שיתחייבו בזימון אם גם באופן זה הנשים חייבות לזמן עמהם.

סימן יח

בענין מי שראה פרי חדשה אבל אין בדעתו לאכול מאותו המין אם אעפי"כ צריך לברך על הראיי' על השמחה שחי עד אותו הזמן שנתגדל הפרי מחדש.

סימן יט

ע"פ מה שאיתא בספר התעוררת תשובה אם מותר לערוך המורה שעות שיורה זמן מאוחר כדי לאמץ בני הבית לקום ממטותם בחשבם שכבר הגיע הזמן כדי שלא יעברו זמן קריאת שמע ותפלה אם אין בזה משום גניבת דעת.

סימן כ

עפ"י מה שאיתא בשו"ע או"ח סי' רל"ב שאסור לעשות דבר המטריד אותו קודם מנחה אם לפי טבען של הרבה בני אדם אם מתחילין לדבר מענין אחד מרבים דברים מענינים שונים ושוכחים כל דבר אחר ומדברים אפי' שעה ושתים שאסור להתחיל לספר ולדבר עמהם שמא יעברו זמן מנחה.

סימן כא

על ספיקת בני הרבני מוהר"ר יעקב בנימין נ"י לפמ"ש בש"ע או"ח ס' רל"ב בהג"ה שנוהגין להקל לאכול סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה כי סומכין על קריאת השמש לתפלת המנחה שע"י שהוא קורא אותו אין לחוש שימשך בסעודתו וישכח להתפלל מנחה ה"ה מי שיש לו מנין קבוע בתוך ביתו בחדרו ובאים שמה להתפלל בחדרו ביאת האנשים שבאים אצלו להתפלל מנחה עי"ז שרואה אותם יזכור ויתעורר שצריך להתפלל מנחה מכש"כ אם אחד מהם קורא אותו תמיד שיבא להתפלל.

סימן כב

בענין דברי השבות יעקב אם מותר לשלוח לחבירו מכתב שיגיע לו בשבת עיין בפנים.

סימן כג

בענין מה שאי' בש"ע או"ח סי' רע"ג ס"ג שבשבת כבוד היום עדיף יותר מכבוד ליל שבת עיין בפנים.

סימן כד

אם מי שמתכוון לצאת בקידוש שעושה אחד מבני ביתו בשבת בבוקר וגם המקדש כיון להוציאו אבל השומע לא הי' בדעתו לאכול אחר קידוש רק במקום אחר רחוק מקום ששמע הקידוש ואחר כך נמלך ורוצה לאכול אם יוצא בזה, עיין בפנים.

סימן כה

בבית מדרשו של אאמו"ר זצוק"ל נהגו לומר בכל שבת אחר מוסף מזמור קי"א אודה ה' בכלל לבב מאיזה טעם נהגו כך.

סימן כו

על איזה טעם סומכים ונוהגים לומר תפלת רבון העולמים כשבאים לביתם מבהכ"נ בליל ש"ק הלא אין אומרים תפלה ותחנה בשבת.

סימן כז

אם אחד מניח דבר מוקצה על שולחן חבירו בכיוון שלא מדעת בעלים אם גם בזה נעשה השלחן בסיס לדבר האסור.

סימן כח

על הא דאיתא בש"ע או"ח סי' שי"ט דמותר לברור ביד אוכל מן הפסולת כדי לאכול מיד אם מתחרט אח"כ ולא אכל אם חייב או לו. ב' ועוד אם יעשה כן סמוך לחשיכה כדי לאכול מיד כשחשיכה אם חייב או לא משום דדרך אכילה בכך עיין בפנים.

סימן כט

אם מותרת אשה לבדוק עצמה בשבת ויו"ט בחורין וסדקין כי אם תמצא דם נמצא הסמרטוט צבוע בדם האם יש בו משום צובע ב' לפי מה שאי' בש"ע ס' קס"ח שפת פחות מכזית שנתאדם ביין, מברך עליו בורא מיני מזונות שע"י האודם נאבד תוריתא דנהמא אם מותר לעשותו בשבת משום שרוצה ומתכוון לצביעה כדי שיוכל לברך עליו בורא מיני מזונות אם מחייב משום צובע.

סימן ל

אם מותר לחזן להכות בכלי במקום המיוחד כדי להעמיד קול נגינתו כדרך שהחזנים עושים.

סימן לא

על ענין מה שכ' ברמ"א או"ח סי' ש"ח סמ"ה שמותר לשחוק ביום שבת בכדור והוא תמוה עיין בפנים.

סימן לב

אם משרטט בשבת בדרך שאינו מתקיים ואין צריך השירטוט לקיום רק עד שיחתך החתיכה שיהי' מסומן בשירטוט זה או שנותן עליו שתי אותיות ואח"כ אין צריך השירטוט כלל אם חייב או לא.

סימן לג

אם בדבר שאינו מתכוון אם ניחא לי' בכל השנה רק בשבת לא ניחא לי' כדי שלא יתחייב אם מקרי לא ניחא לי'.

סימן לד

אם מחמר בשבת אחר בהמתו שתאכל ענפים היבישים בתוך שדהו ובזה אם הוא בעצמו עושה זאת ומכווין רק לנכש שדהו אינו חייב אלא אחת משום חורש ואם מכוין ג"כ שיגדלו העשבים אחרים עיד"ז חייב שתיים ג"כ משום זורע אם חייב זה במחמר שנים במחמר שעושה שתי מלאכות או רק פעם אחת משום מחמר כיון שתכוי' רק במחשבת הבעל אם הבעל חייב שתים או לא ב) ועוד אם יש לה לבהמה נחת ותענוג מאכילה זה ואינו חייב אפי' משום שביתת בהמתו כיון דאית לה נייחא כדאי' ירושלמי למען ינוח תן לה נייחא והובא ברשב"א במסכת שבת פ' כל כתבי אם גם כוונת הבעלים לנכש שדהו מכ"מ כיון דלתחלה מותר להוליך בהמתו שתאכל העשבים האלו א"כ במה שיש לבעלים כוונה בזה לנכש אם חייב משום שביתת בהמתו עיין בפנים.

סימן לה

אם מותר להרוג עמלקי בשבת ויו"ט כי מחיית עמלק אינו רק עשה ושבת ויו"ט עשה ול"ת יעיין בפנים פלפול נאה בזה.

סימן לו

לפי מנהגנו שהובא בשו"ע שלא לאכל פירות יבישים רק באחרון של פסח אם גם בע"פ אחר חצות מותר לאכל פירות יבשים כדינו לענין ביטול וכל ענינים רק ככל איסורין שבתורה עד הלילה ואין מחמירין לענין זה יותר.

סימן לז

אם מכונות החדשים (מאשיען) שנתקנו לאפיית המצות באופן שע"י המכונה נלוש העיסה ונתגלגל ונערכת המצה ונאפת ונתגלגלת הכל ע"י המכונה אם במצות שמורה שיוצאים בזה בשני הלילות שצריכה לעשות לשם מצוה עי"ד גדולים ישראל אם יוצאין בזה.

סימן לח

נותן טעם לספיקת רש"י ז"ל חולין דף ע"ב אם עיסה שנילושה בבצים יש לו דין כנילוש במי פירות או לא.

סימן לט

בספיקת התוספ' פסחים דף צ"ט ע"ב שרק להבע"ב צריכין ליתן ארבע כוסות אם אין לו למה יהי' ב"ב פטורים מד' כוסות.

סימן מ

חידושים בסוגיא מצות צריכות כוונה.

סימן מא

ליישב מנהג אנשי מעשה שנוהגין סילסול בעצמן שלא לאכול מצה בפסח רק כזיתים המחוייבים בשני לילות הלא לפי"מ שאי' ב **סימן קס** "ח ובמג"א שמחוייבים בשבת ויו"ט לאכול כזית פת.

סימן מב

בסוגי' בע"פ שחל בשבת פסחים דף ס"ו ע"א פלפול על דברי תוספ' ד"ה מה לתמיד עיין בפנים.

סימן מג

עוד שם באותו ענין בע"פ שחל להיות בשבת פלפול נאה עיין בפנים.

סימן מד

לבאר הענין להלכה ולמעשה בענין מ"ש בספר התעוררות תשובה חלק ג' סי' ס' אודות תנור של חרס שנטמא שאמרה תורה יותץ. ב) ביאור בעניני דאין נושאין נשים במועד ואין מערבין שמחה בשמחה.

סימן מה

ביאור האיך להתנהג בן א"י שלומד בחו"ל בישיבה איזה שנים ודעתו לחזור ויש בזה כמה סברות אם מחוייב לנהוג יו"ט שני או לא האיך יעשה לאפוקי נפשי' מפלוגתא.

סימן מו

עוד בענין הנ"ל.

סימן מז

אם חל יו"ט ראשון בשבת שאסור להקריב עולת ראיי' משום שבת אם דינו שמחויב בדבר והחיוב חל עליו בשבת או החיוב אינו חל עליו בשבת רק למחר עיין בפנים פלפול נאה בזה.

סימן מח

מי שיש לו חלישות העצבים (בל"א נערפענלייידען) וכל הדבר המוטל עליו לעשות מטריד מחשבתו עד שיעשה אם מותר משום זה לעשות דברים אלה בחוה"מ הגם שיכול לעשותו אחר המועד כי בזה ינוחו מחשבותיו ויתענג אם לא גרע ממי שרוצה לרכוב על סוס לטייל בחוה"מ שיכול לעשות כל צרכי הסוס וכדומה כדאי' בשו"ע סי' תקל"ו עיין בפנים.

סימן מט

לפי מה שאיתא בש"ע או"ח סי' תקמ"ז שלא יעורר אדם על מתו שלושים יום קודם הרגל והטעם משום שמחת הרגל האם גם קודם ראש השנה אסור לשיטות הרבה גאונים שראש השנה חייב בשמחה, המובאים בראש ובטור הלכות ראש השנה וכן לשון המחבר אוכלים ושותים "ושמחים" בראש השנה.

סימן נ

לפי מה דאיתא בש"ע או"ח סי' תקנ"ט שבעלי ברית מותרים לאכול בת"ב שנדחה ואי' במג"א סקי"ב שאבי הבן והמוהל והסנדק בכלל ומשלמים להמוהל בעד זה אם גם אז רשאי המוהל לאכול כיון שעושה בעד תשלומין, עיין בפנים (כמדומה לי שיש בענין כזה תשובה בכתב סופר או"ח עיין שם ותמצא נחת).

סימן נא

אם באו שנים לב"ד ביום שלושים להעיד על החודש וקיבלו ב"ד עדותן וקידשו החודש והם עומדים ביום האחרון של מלאת י"ג שנה שלהם ואח"כ באו עדים שאכלו טריפות במזיד ובהתראה ופסולים ע"י זה לעדות אם כשירים עדותם או לא עיין בפנים ותמצא נחת.

סימן נב

אם ביום שלושים של אלול שנוהגין קודש שמא יבואו העדים אפי' סמוך לחשיכה ומקבלים אותם אם מתפללים תפלת יו"ט ומוסף ותוקעים בשופר ביום שלשים כיון שהוא ספק יו"ט.

סימן נג

עוד ביאור בענין שיטות הפוסקים אם לתקוע שברים תרועה בנשימה אחת או בב' נשימות.

סימן נד

בענין שמותר לשחרר עבדו שעובר בזה בעשה לעולם בהם תעבודו כדי לצרפו למנין עשרה ביאור בענין זה עיין בפנים.

סימן נה

ביאור בענין אם חולה שאכל ביוהכ"פ אם צריך לקדש ולברך על לחם משנה ולאמר יעלה ויבא בבהמ"ז.

סימן נו

לבאר על איזה אופן הי' יכול כהן גדול לעשות עבודה ביוהכ"פ שכל עבודתו היום עליו בפרט בשנת העיבור שהיום קצר האיך יספיק הזמן.

סימן נז

פלפול נאה על יישוב קושיות הרשב"א סוכות דף ומ"ד כ"ב כלשנא שמיני לזה ולזה ואין לישב בסוכה כל שמיני הלא ספק דאורייתא הוא.

סימן נח

אם אתרוג נחתך לשנים ומחבר אותו מבפנים במחט וכדומה ונעשה שלם אם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון דבעה לקיחה תמה.

סימן נט

בענין אתרוג שיש לו מראות אדומות אם כשר הוא.

סימן ס

בענין מה שכתב פ"ח כיון שהלולב שמוציאין אותו מהמים שעומד בו היא לח מהמים יזהר לקנחו אם שיקרב האתריג ג חבל הלולב לא ילכלך האתרוג ולא יולדו מזה כתמים ווניאות פסולות.

סימן סא

בדבר שנוהגין לכרוך האתרוג בחוטי קנבוס אם נדבק חוט על האתרוג מה יעשה ביו"ט כדי להסירו.

סימן סב

בענין אם נוטל הלולב בידו במחובר לקרקע אם יוצא בו עיין בפנים. **סימן ס** "ג איזה גרגרים בסוגיא דשמא יעבירנו.

סימן סד

במה שנוהגים בשמחת תורה שהגבאים חולקים לילדים נרות קטנות של שעוה לדבק על הדגלי' שמדליקים אותן ומסבבים בזה ספרי תורה אם מותר לדבק הנר על עץ הדגל ביו"ט ואם הקטן בעצמו מדבק אם מותר ליתן לו דהוה לי' ספי בידים שאסור אפי' באיסור שבות.

סימן סה

בענין קושית ב"י כיון שבפך הי' כדי להדליק לילה אחד א"כ כא הי' נס ביום ראשון ולמה מדליקים גם ביום ראשון.

סימן סו

מי שלא בירך שהחיינו כל ח' לילות חנוכה אם יברך עוד ביום שמיני כל היום.

סימן סז

בענין מי שאין לו על שבת חנוכה רק נר אחד להדליק האיך ינהוג.

סימן סח

בציבור ששכחו לקרות פרשת שקלים ונזכרו בתפלת המנחה אם יוציאו עוד ספר תורה ויקראו בו פרשת שקלים.

סימן סט

על קושית המחבר מה שכתוב בדברי הימים ב' סי' ל"א פ"ג ומנת המלך מן רכושו לעולות הבקר והערב וקשה למ"ד שיחיד המנדב משלו לצבור אסור להקריב מה שנתן לצבור דמלך שאני שבודאי בטוב עין נותן לצבור ועיין בפנים.

סימן ע

איזה חידוש בסוגיא דחצי שיעור.

סימן עא

בענין קידוש לבנה בליל שבת קודש איך ינהוג.

סימן עב

אם אחד השכיר עצמו לדבר מצוה שמותר לעשות בשבת ובאמצע יום השבת נשלם זמן שכירתו ותובע השכיר שכרו אם מותר בשבת ליתן שכרו במעות אם אין לו דבר אחר עיין בפנים.

סימן עג

בדברי טו"ז **סימן רצ** "א שירגיל כל אחד לקרוא על מטתו שני פרשיות שמע והי' אם שמוע עיין בפנים.

יורה דעה

סימן א

בענין אם האב מוהל אם מותר לכבד לאחר למול את בנו וכן אם שו"ב מותר לכבד לאחר לכסות עיין בפנים.

סימן ב

בענין כבד שלא נמצא בו מרה וטעמו אותה אחרים אם יש בו טעם מר שנים אומרים לא הרגישו ושנים אומרים שהרגישו בו טעם מר.

סימן ג

בענין הזרוע והלחיים וקיבה שיכול לחלק אותם לכמה כהנים אז לכל הפחות צריך ליתן לכל אחד כדי נתינה.

סימן ד

ביאור בענין דברים מאכלים שיש בהם כנימה (שקורין בל"א מילבין).

סימן ה

ביאור בדברי הרמב"ם שכתב בהל' מאכלות אסורות דאם אכל כזית דם חייב ואם הניחו בחמה וצמק לפחות מכזית פטור ואם הניחו בגשמים ונתפח על כזית חייב.

סימן ו

בענין מי שיש לו משרת בביתו ודרכו כפעם בפעם ליקח מהחפיצים הקטנים שבבית בלי ידיעת הבעלים אם מותר להניח חפצים כאילו אנה ואנה בבית מבלי שיוסגר במסגר משום לפני עור לא תתן מכשול.

סימן ז

אם אחד מחוייב לעשות לחבירו דברי גמילות חסדים או שאר דברים שחייב לעשותם לו על פי התורה ואעפי' כן עד עכשיו מנע עצמו לעשות לו דברים אלו ואחר כך שלוה ממנו מעות הוא רוצה לעשות לו דברים אלו אם אם מותר להמלוה לקבל ממנו משום חשש רבית עיין בפנים.

סימן ח

בדין כלה שתבעוה לינשא שצריכה לישב שבעה נקיים אם גם הדין הזה בזקינה שכבר מסולקת מדמים.

סימן ט

באחד שאמר לאביו לבקר אותו באהלו אם יוכל לחזור בו כיון דהוי כנדר אם יכול לחזור בו בפתח וחרטה, עיין בפנים.

סימן י

במי שהיתירו לו נדרו בפתח וחרטה ואחר כך נודע לו שהטעם שהי' מתחרט בו אותו הטעם הי' טעות מעיקרא ואילו ידע דבר זה שאיננו לא הי' מתחרט אם מועיל ההתרה יעויין בפנים.

סימן יא

בנוסחת התרת נדרים כמה המנהג לאמרו שלשה פעמים הנוסחא הכל מותרים לך.

סימן יב

אם שכח על הבי דואר לחבירו כתב יד חידושי תורה מונחים בנייר ועל ידי זה יש להנייר תשמיש קדושה אם מותר ליהנות בו או אסור ליהנות כשאר תשמש קדושה.

סימן יג

אם הי' כתוב השם של אדנ"י וכתוב משמאל הד' עוד קו א' שנקרא על ידי זה ה' או ח' ולא נקרא עוד אז בשם הראשון אם אסור משום מחיקת השם או מותר כיון שלא מחק כלל אלא הוסיף עליו. ב' אם חזר למחק מה שהוסיף ונקרא כהוגן אם יש בו עוד קדושת השם.

סימן יד

פלפול בדברי הטו"ז יו"ד סי' ר"מ בונה שכתב שאם אין לו לאב כופין את הבן לזונו.

סימן טו

בדין אם אשת חבר צריכה לעמוד לפני חבר אחר ששוה במדריגה למדריגת בעלה, ועוד אם צריכה לעמוד בפני בעלה מפני שאמרו חז"ל אשתו כגופו א

סימן טז

בדבר שכתב הרמב"ם בהל' ממרים פ אפילו על גזירות דרבנן שיכול לבא מזה אפילו באופן רחוק איסור כרת לחטאת נעשה זקן ממרא ביאור דבריו ז"ל.

סימן יז

בדין אם מנהיג חי' שבים עם חיה שביבשה ושניהם מין אחד כגון עיזא דימא ועיזא דיבשה אם חייב עליהם משום הנהגה דכלאים לפי מה דאיתא בבא קמא דף נ"ה.

סימן יח

עוד שם ביאור בענין הנהגה דכלאים עיין בפנים.

סימן יט

אם מותר לקשור שני דגים יחד בחוט אחד בעודם חיים.

סימן כ

ג בכהן שהתרו אותו שלא יעשה דבר זה כי הוא חייב עלי' מלקות ואעפי"כ עשה אותו וקודם שהלקוהו מלקות נודע שהוא חלל אם מלקין אותו כיון שכל עבודתו שעבד במקדש קודם שנתוודע שחלל הוא כשירים הם ועוד אם קיבל פדיון הבן קודם שנודע שהוא חלל אם הבן פדוי ואין צריך להחזיר וכן ראשית הגז שקיבל ושאר מתנות כהונה, אם דוקא לענין עבודה שעבד היא כשירה כמו דילפינן מפסוק ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, דווקא פועל "ידיו" עבודה שעשה כשירה אבל לא לענין שאר דברים.

סימן כא

אם אשה שיש לה נחלות שדה וכרם אם חייבת בביכורים משום דהוה מצות עשה שהזמן גרמא מעצרת ועד חנוכה.

סימן כב

בענין מי שדר בחו"ל ויש לו שדות נחלה וכרם בארץ ישראל אם יוכל לעשות א' מבני ארץ ישראל שליח לקיים מצות התלויות בארץ תרומות ומעשרות וכדומה.

סימן כג

אם נטמא לאחד תרומתו קודם שנתנה לכהן שיוכל לשאול עליה עיין בפנים.

אבן העזר

סימן א

בענין המבואר בגמרא לעולם ישתדל אדם לישא בת תלמיד חכם יעויין בפנים דבר נחמד בענין זה.

סימן ב

ישוב נכון שעמון ומואב יען שלא קידמו בלחם ומים אסורים לבא בקהל ה' לעולם ועמלק שמצוה להרוג אותו אם מתגייר מותר מיד לבא בקהל ה'.

סימן ג

אם אשת אביו של גוי אסורה לו לאחר שגרשה אביו או לאחר מיתתו.

סימן ד

פירוש נאה ונחמד על מה דאיתא במס' דרך ארץ ששאל ר"י בן תדאי לר"ג מה אשתי שאני מותר בה אני אסור בבתה אשת איש שאני אסור בה אינו דין שאני אסור בבתה.

סימן ה

אם אחד יכול לעשות שליח פה לאחד שדר במדינת הים.

סימן ו

בענין מה שכתב גאון אחד לעורר הרבנים נ"י שיחקורו אם יש לכל אשה ואשה כתובתה יען שאסור לשהות עם אשתו בלי כתובה.

סימן ז

בענין מה שכתבו הפוסקים אם פילגש אסורה או לא.

סימן ח

עוד בענין הנ"ל.

סימן ט

בדברי התוס' גיטין דף כ"ו ד"ה ואפקעינהו אם בטלו מבוטל שאם הבעל עושהו בכיוון יען שזנתה כדי לפוטרה ממיתה בזה לא יועיל ולא פקעי הקידושין קושיא נאה ופלפול נאה יעויין בפנים.

סימן י

בענין מה שכתבו הפוסקים בנשיאת אלמנה.

סימן יא

פלפול נאה ונחמד בסוגי' דעוברת על הדת ואומרת פלוני חכם תיקן לי את הכרי עיין בפנים.

סימן יב

בענין מה שכתב הים של שלמה ביבמות שבמקום שנוהג חרם דרבינו גרשום ה"ה דאסור ליקח פלגש.

סימן יג

אם מי שמזיע הרבה גם בגדיו התחתונים הם רטובים מזיעה אם מותר לישב על הספסל בשבת ויו"ט כי ע"י זה סוחט הזיעה מהבגדים יעיין בפנים.

חושן משפט

סימן א

בענין דיין שנתמנה בשביל כסף.

סימן ב

פירוש נכון בדברי חכמים ז"ל שאמרו כל דאלים גבר.

סימן ג

בענין אשה שהי' לה גורל (בל"א לאז) והצליחה ועלה גורלה ומקבלת עי"ז סכום הרבה אם נידון זה כפירות נכסי מלוג ושייך לבעלה.

סימן ד

בענין שמצוה להלוות מעות ליהודי שצריך לו בלא רבית ואפי' גוי רוצה ליתן רבית הישראל קודם אם כל פרנסתו הוא רק ע"י שמלוה ברבית לגוים אם גם בזה היהודי קודם כיון שכל פרנסתו רק מזה יעויין בפנים.

סימן ה

באשה פנוי' הדרה בארץ ישראל אם משדכין לה אחד שדר בחוץ לארץ אם מותרת היא לצאת מארץ ישראל אם האיש אינו רוצה ללכת לארץ.

סימן ו

על מה דאי' בש"ע יו"ד סי' קכ"ז אם אמר נתנסך יינך ועל ידי זה אינם צריכים הבעלים לשלם בעד טרחתו נאמן ויינו יין נסך אם הי' שכיב מרע ונתרפא אזי כל מתנותיו בטילי ושלו המה כמקדם כמבואר בש"ע חו"מ אמנם אם שייר לעצמו חלק אחד ממה שלו מתנתו קיימא ואומר אחר שנתרפא נתנסך יינך וממילא אין לו תשלומין ולא שייר לעצמו כלום אם כן מתנותיו בטילים ושלו הם, לפי זה הי' מקום להכשיר יינו של חבירו כי בכיוון אומר כך לתועלתו.

סימן ז

עוד בענין נשיאת אלמנה שהתירה התורה להדיוט ואסור רק לכה"ג מוכח מזה שאין שום חשש סכנה ומותר להדיוט רק בכה"ג שהטילה תורה עליו פרישות יתירה אסור ליקח אפי' בוגרת כדכתיב והוא אשה בבתולי' יקח.

ספר התעוררות תשובה

(אין לסמוך על הוראה זו ע' בהקדמה)

עניני חלק אורח חיים

סימן א

הנה מעולם תמהתי על מנהג ישראל מאז ומעולם שאין עושין ציצית על בגדיהם אפילו יש להם ארבע כנפות ויעויין חו"ח סי' י' ובמג"א שם סקי"ג ליישב המנהג ובמג"א סי"ב שהתירים אלו דחוקים המה וירא שמים יעשה קרן א' עגול ונלע"ד לפי הנראה מדברי רש"י מנחות דף מ"א בד"ה חובת גברי הוא שאם לבוש בבגד עם ד' כנפות עם ציצית אז בגדים אחרים שלובש בהם הגם שיש להם ד' כנפות פטורים מציצית כיון שכבר לבוש בבגד שיש לו ציצית וכן משמע פשטא דקרא גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך לשון יחיד מדלא כתיב כסותיך משמע רק בגד א' חייב בציצית אם לבוש בו ובגדים אחרים פטורים ומ"ש ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם דחז"ל חולין קל"ו ע"א לרבות כסות של שותפים שחייב בציצית לכן כתיב לשון רבים בגדיהם אבל עומד נגד זה שו"ת הרמ"א הובא במג"א סי' ט"ז שמתמה הרמ"א על המנהג האיך יוצאים בטליתים קטנים שאין בהם שיעור ופטורים מן הציצית ומסיק דמוטב לילך בהם מלילך כל היום בלא ציצית ובד"מ סי' ט' כ' ללמד העם שיברכו בבוקר על טלית גדול ויפטרו את הקטן וילכו בו כל היום ואם אפשר לאדם שיעשה גדול שהוא כשיעור מה טוב ומה נעים עכ"ל ובסי' ח' ס"ו כתב בהג"ה ויש אומרים שמברכים עליו על מצות ציצית וכן נוהגים ואין לשנות, ובטו"ז שם כתב וז"ל כתב ד"מ טעם המנהג כי חוששין לדברי הפוסקים שאין יוצאין

בטלית קטן כזה לפי שאין בו עיטוף ולכן אין מברכין להתעטף שהוא משמע שמקיים המצוה כתקונה רק מברכין השי"ת שנתן לנו מצות ציצית ואף שאין מקיים כתקונה וזה שמברכין לשון על דמשמע שעבר עכ"ל א"כ כיון שאין להם מלבוש שמקיים בו מצות ציצית אין להיתר זה מקום אבל יעויין בתעוררות תשובה ח"ג סי' ל"ו שמיישב בטוב טעם ודעת שיוצאים בטליתים קטנים הגם שאין בהם שיעור ויש להוסיף כיון שכ' והיה לכם לציצית וכבר התחיל בפסוק לומר ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם מה שכפל עוד והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' היינו שהכתוב נותן טעם שע"י ראית ציצית אלו וזכרתם את כל מצות ה' וכפל עוד הפעם למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי מוכח שתכלית הציצית הוא שע"י ראייתם נזכור את כל מצות ה' הגם שלא דרשינן טעמא דקרא עיין סנהדרין כ"א ע"א מ"מ היכא דכתיב בקרא עצמו הטעם דרשינן טעמי' דקרא אפילו להקל ותכלית זה מקיים גם אם לובש בגד של ד' כנפות הגם שאין לו שיעור ויש לעיין במג"א או"ח סי' תר"ן סקכ"ב שכתב בשם מהרי"ק שורש קמ"ד דאם נמצא המנהג באיזה פוסק אין לבטלו אפילו בשעת הדחק ואין לשנות המנהג אפילו יש במנהג צד איסור כמ"ש המהרי"ק וכ' במהרא"ם בביאורי סמ"ג הא דאמרינן מנהג עוקר הלכה היינו אפילו רוב דיעות ס"ל איסור והתלמוד מסייע להו והמנהג עפ"י פסיקתא או ספרים חיצונים אמרינן מנהג עוקר הלכה כן קבלו איש מפי איש עכ"ל ושיטת רבינו הגדול רש"י ז"ל חשוב כמו מה שנמצא בספרים חיצונים (ספרים חיצונים המה מס' סופרים וכל אלו המס' אשר נסדרו מהגאונים) וא"כ כיון שמנהג כל העולם בימים קדמונים שלא לעשות ציצית על כנפי בגדיהם אם מלובשין בבגד אחד שעשוי בהם ציצית הוי כמו שאר מנהגים שעליהם נאמר מנהג עוקר הלכה אבל עומד נגד זה פסק הלכה בש"ע או"ח סי' ח' סי"ב ואם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות כולם חייבים בציצית ואם לבשן כולם בלא הפסק והיה דעתו מתחילה על כולם לא יברך אלא ברכה אחת ואם מפסיק ביניהם צריך לברך על כל או"א וה"ה אם לא היה בדעתו מתחילה על כולם הוי כמפסיק ביניהם עכ"ל מוכח אפילו אם לבוש כבר בטלית של ציצית אעפי"כ אם לובש עוד עליו טלית של ציצית צריך לברך עוד הפעם וזה לכאורה דלא כסברת רש"י מ"מ י"ל הלכה זו נכונה גם לשיטת רש"י וגם רש"י מודה שמצוה שיהיו ציצית בכל המלבושים שלבש אותם רק אינו מחוייב אבל מצוה עושה בזה ויכול לברך כמו שאם אחד לוקח טלית של חבירו שלא מדעתו יוכל לברך עליו כדאי' בש"ע שם סי' י"ד ס"ד ובמג"א שם הגם שפטור מציצית מברך כמו הנשים שמברכין על מעשהז"ג עיין בפני

יהושוע רפ"ד דראש השנה שמן התורה כל כמה שתקע יותר מל' קולות מצוה איכא רק שאינו מחויב לתקוע יותר מט' קולות שהם ל' קולות:

סימן ב

בשו"ע או"ח סי' י"ב ס"ג כתב המחבר שיטת רש"י להכשיר כדי עניבה דצריכה להיות מן הענף ושיטת הר"י דדי אם נשתייר כדי עניבה מן הגדיל ובשעת הדחק שאין לו ציצית אחרים יש לסמוך על שיטת הר"י וכתב על זה המג"א שלא יברך עליהם ולא יצא בהם בשבת ותמוה לי מאוד כיון שלבגד בעצמו יש לו שיעור שחייב בציצית אם הלכה כרש"י כיון שהבגד יש לו שיעור מבטל מצות ציצית שהם שתי מצות עשה בכל רגע ובשלמא לפי המחבר גופיה י"ל שסובר שעיקר ההלכה כר"י וכמו שנראה מבית יוסף שהרבה פוסקים סבירא להו כר"י אבל המג"א שהחמיר שלא לצאת בו בשבת למה לא החמיר על ביטול שתי מצות עשה בכל רגע וי"ל אם אין לו בגד אחר לצאת בו רק זה ולצאת בלי בגד הוי גנאי גדול ובגנאי גדול אפילו עשה דאורייתא מותרת בשב ואל תעשה וכסברת המרדכי שלבישת בגד של ד' כנפות אין בו איסור רק אחר הלבשה הוא מחוייב לעשות בו ציצית ואם אין עושה בו ציצית מבטל המצוה בשב ואל תעשה אבל יום אחד בשבוע בשבת יכול להזהר שלא יצא חוצה.

סימן ג

בא לפני ענין זה באחד שמדקדק לעשות בשמיכה קרן אחד עגול כדאי' במג"א סי' י"ח והשמיכה שמתכסון בה הנשים המה ככל השמיכות שיש להם ד' כנפות שנשים פטורות מציצית ונתחלף לו שמיכתו הנעשית בקרן עגול באחת השמיכות האחרות ובבוקר בהקיצו ראה שמכוסה בשמיכה של ד' כנפות והפקיר אותה שלא יהא שלו ופטורה מציצית כדאי' בשבת קל"א ע"ב ציצית ומזוזה הואיל ויכול להפקירם ופטורין מן הציצית הגם שיש בו משום מראית העין כמו טלית שאולה אחר ל' יום דחייבת מדרבנן בציצית משום מראית עין כש"כ ששייך בזו מ"ע כדאי' במג"א סי' י"ג סק"ח הגם שהוא בצנעה בחדר משכבו מ"מ כל מה שאסרו חכמים מפני מ"ע אפי' בחדרי חדרים אסור וי"ל דווקא אם אותו דבר אלו היה בפרהסיא יש בו מ"ע אז אפי' בחדרי חדרים אסור אבל אם דבר זה גם בפרהסיא לא שייך בו מ"ע מכש"כ בצנעה ואלו היתה שמיכה זו מונחת בפרהסיא לא הי' בה מ"ע כי השמיכה מכורכת בסדין לבן והסדין בעצמה אינה חייבת בציצית כיון שהיא טפילה לשמיכה ואזלינן בתר עיקר כדאי' במג"א והשמיכה מעוטפת בסדין זה ואינו ניכר אם יש בשמיכה ד' כנפות א"כ לא שייך בו מ"ע ומכש"כ בחדרי חדרים שמותר ועוד י"ל סברא חדשה דבר שכל העולם סוברים שמותר אם גם באמת אסור הוא

רק שהוא עושה בהיתר כגון זה שמפקיר אותה ואינה חייבת בציצית לא שייך בו מ"ע כיון שאם רואים אותו אינו עולה על דעת הרואים שעושה שום איסור כי בעיניהם מותר הוא וחילי דידי ממשנה בשקלים פ"ג מ"ב שהתורם שקלים אינו נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל וכו' שצריך אדם לצאת ידי הבריות כדרך שחייב לצאת ידי שמים שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל ונאמר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם אם ידי שמים יוצא שאינו עושה איסור ידי הבריות יצא שהמה חושבים אותו להיתר.

והנה מה שמפקיר בינו לבין עצמו די שמה"ת מועיל הפקר זה כדאי' במג"א סי' רמיו ס"ג וברמ"א שם ובמחהש"ק וכן מצינו בחמץ ובבכור שהמוכר חמצו או פרתו לנכרי בדבר מועט די שאנן סהדי שגמר ומקני בלב שלם כדי שלא יעבור על בל יראה וב"י אבל י"ל דאינו ראי' משם דגבי שבת אם מפקיר בהמתו מ"מ אחר אינו יכול לזכות בה ממילא מפקיר בלב שלם וגבי חמץ כיון שאם לא יפקיר אותו בלב שלם אזי עובר כל ימי פסח בבל יראה וגם אחר פסח חמצו אסור בהנאה ומה יועיל לו אז אנן סהדי שמפקיר בלב שלם שלא יעבור על ב"י ואחר פסח יוכל להנות ממנו ולקנותו בחזרה והנה בב"י ומג"א שם אי' שהפקר לזמן הוי הפקר והוא מפקיר בהמתו לא על כל השבת אלא בשעת שהבהמה עובדת וכשתנוח חוזר וקונה אותה ואם תעשה מלאכה אח"כ חוזרת להפקירה עד שתנוח ולפ"ז ניחא כי בשעת עבודתה לא יכול איש לקנות בה ואם ישראל רוצה לקנות בה בשעת מלאכתה (כי גוי בוודאי לא יכוון לזכות בה) כדאי' בב"י שם א"כ עובר הישראל בשעה שזוכה בה על שביתת בהמתו וכל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ובפרט אם לא מהני לא קנה אותה ואינו שלו ואינו עובר על שביתת בהמתו אז בוודאי לא מהני.

והנה מי שנוהג שהספר בא לביתו לגלח שערותיו ובעה"ב מתעטף בסדין לבן ומכסה בו גופו כדי שלא יפלו השערות על בגדיו וכיון שיש לבגד זה ד' כנפות והיא שלו חייב בציצית אז עצה טובה שיתן אותו במתנה ע"מ להחזיר לאחד מהעומדים שם או לספר ויחזור וישאלנה ממנו כדאי' בשו"ע יו"ד סי' ק"כ סט"ז במי שיש לו בשבת כלי שלא הוטבל יתננה לנכרי במתנה ויחזור וישאל ממנו ואודות מ"ע כבר כתבנו למעלה שהסברא שאין בזה משום מ"ע וטוב יותר שיקח הסדין שהוא של ספר ואז אין בו חשש כלל.

סימן ד

נסתפקתי בני אדם שעומדים בתפלה ועדיין לא נשלם המנין והמה עומדים בתוך ברכת קריאת שמע אם מותר לאחד להפסיק ולומר לאחר שיקרא לפלוני ופלוני לבא להשלים

המנין ואם מותר להפסיק באמצע תפלתו, ודאי אם אפשר לו לכתוב שם האיש אשר קראו פשיטא שאסור להפסיק בדבור אבל הספק אם אי אפשר ונ"ל דשרי שהרי אי' בברכות מ"ז ע"ב ר' אליעזר שחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה והקשו בגמ' הלא משחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו ומסיק מצוה שאני והקשו הלא מצוה הבאה בעבירה היא ותירץ מצוה דרבים שאני ומכש"כ שמותר לעבור איסור דרבנן כדי להשלים המנין הגם שאסור להפסיק בדיבור שמזלזל בכבוד שמו יתברך מ"מ גם זה הוא לכבודו שיכול להקדישו ברבים קדושה וברכו ויש"ר. [א"ה ובין הפרקים פשיטא שמותר כיון שמותר לשאול בשלום אדם נכבד כבוד השי"ת וודאי עדיפא היא עיין שו"ע או"ח סי' ס"ו וצ"ע קצת בסי' נ"א ס"ד וסי' נ"ג ס"ג וצ"ל דתפלה בצבור עדיפא משאר מצות].

סימן ה

נ"ל מה שאי' בפוסקים ושו"ע או"ח סי' נ"ג סי"א שאין להאריך בתפלה בצבור אם ממתינין עליו יען שהוא טרחא דצבורא וראי' מר' עקיבא שבצבור לא האריך בתפלתו כדאי' ברכות כ"א ע"א י"ל דאם יש לו מנין בפני עצמו והמה יודעים שמאריך בתפלתו מותר לו להאריך ואין בו משום טרחא דצבורא כי אם להם דבר זה לטורח לא ילכו אליו להתפלל והלא יכולים ללילך לבית הכנסת או למנין אחר וכיון שיודעים והולכים אצלו אדעתא דהכא מרוצים הם [א"ה הבה"ט בסי' נ"ג סקט"ז מביא בשם מהרש"ל שברצון הקהל מותר להאריך] ובפרט אם משלם להאנשים הבאים אליו להתפלל הלא המה באים בשכרם ועיין בשו"ת חתם סופר חיו"ד **סימן קמ** "ט.

סימן ו

קשה לי על מה שאיתא במס' סוכה כ"ה ע"א חתן פטור מקריאת שמע משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה ומקשה הגמ' מהא דתנן הכונס את הבתולה פטור ובאלמנה חייב ומשום עוסק במצוה יהיה פטור גם באלמנה ומשני התם טריד בטרדא דמצוה אבל באלמנה אינו טרוד ור"ל הגם שגם באלמנה עוסק במצוה הוא כיון דאינו טרוד אינו פטור משאר מצות וקשה לי לפי דברי תוספות כתובות דף ד' ע"א ד"ה בעילת וז"ל קרינן ליה בעילת מצוה משום דכתיב בועליך עושיך ואמרינן אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי עי"כ מודבק בה ובאין לידי פריה וריביה ולכן קרינן לבעילה ראשונה בעילת מצוה ע"כ ולפ"ז אם נושא עקרה או איילנות או שלא נישאת עד ארבעים שנה שאמרו חז"ל עליהם בבא בתרא קי"ט ע"ב שאינה מוליד א"כ בכל אלו אינה בעילת מצוה ויהיה החתן חייב בקריאת שמע ולא אישתמיט לשום פוסק לומר דבר זה וי"ל כי ע"י בעילת מצוה שעושה אותה כלי היא מתקרבת אליו ובאין לידי אחוה ואהבה וריעות ושלום

וגדול השלום בין איש לאשתו שמותר למחוק בשבילו את השם ולכן נקרא בעילת מצוה גם באלו שאינן מולידות.

סימן ז

נסתפקתי בהא דאי' בשו"ע או"ח סי' ק"ח ס"ה ובמג"א שם סק"ז אם אחד היה חולה וכדומה ולא היה יכול להתפלל ובשבת נתרפא יכול להתפלל ולהשלים כל תפלותיו שלא התפלל עד אז הגם שתפלת תשלומין איננה אלא בתפלה הסמוכה יתפלל כל תפלות אלו בתורת נדבה וכבר הרגישו בזה (עיין דגול מרבבה שם) הלא תפלת נדבה היא במקום עולת נדבה ובשבת אין מקריבין עולת נדבה ומסופק אני אם רצה להמתין עד יום אחד בשבת להתפלל אז כל התפלות שחסר בתורת נדבה אם יכול או דוקא בתפלה הראשונה אחר שנתרפא וכדומה חייב להתפלל והיא ממשכת תפלת תשלומין ותפלת תשלומין נמשכת כל שאר התפלות בתורת תשלומין או אין קפידא בזה ויוכל להתפלל תפלות נדבות אלו גם אח"כ.

סימן ח

בשו"ע או"ח סי' קי"א מביא הרמ"א שבשבת אין חיוב כ"כ להסמיך גאולה לתפלה כי סמיכות גאולה לתפלה ילפינן מדמסיים מזמור י"ט בתהילים ה' צורי וגואלי ואח"כ מתחיל יענך ה' ביום צרה ושבת אין יום צרה משא"כ ביו"ט שהמה ימי דין שבפסח נידונין על התבואה וכו' ומסופק אני אם חל יו"ט בשבת ובפרט ר"ה שחל בשבת שהקב"ה דן את כל העולם אם צריך להסמיך גאולה לתפלה.

סימן ט

מעולם תמהתי מה שרגילים המון עם לדבר בחזרת התפלה של שמונה עשרה גם אם לא נשארו תשעה השומעים חזרת התפלה והלא הוא ברכה לבטלה ואעפ"י שמוכיחין אותם אינם מקבלים תוכחה וכבר כתב המג"א כיון שנעשה להם הדבר הזה כהיתר דינם כשוגגין שמפסיקין באמצע ואין צריכין להתחיל מראש כבמזיד וכבר כ' בשו"ע סי' קכ"ד ס"ד שקרוב הדבר שברכת החזן הוא ברכה לבטלה ועלה בדעתי ללמד זכות כי בסי' ס"ט אי' נאספו עשרה בני אדם והתפללו כל אחד ביחידות ולא שמעו קדושה יוכל אחד לעבור לפני התיבה ולומר שמונה עשרה עד הא' הקדוש כדי שיאמרו קדושה ואפי' בעד אחד שלא שמע קדושה יוכל לעשות כך ומסיים שם הרמ"א שאחר הא' הקדוש יגמור תפלת שמ"ע ואחרים אינם צריכים לשמוע שאר שמ"ע א"כ אין בתפלה זו שום ברכה לבטלה כי בוודאי לכתחלה אם יש צבור ויודע שלא ישמעו לתפלת קול רם צריך להתפלל מיד בקול רם ולא שיתפלל תפלה בלחש ואח"כ בקול רם אודות קדושה כי

גורם בזה ברכה שאינה צריכה אבל אם אירע כך ומתפלל בקול רם אין הברכות לבטלות ואני כזהר במנין כזה שמדברים בחזרת התפלה שיתפלל החזן מיד בקול רם ולא בלחש תחלה ועוד אני נזהר להשתיק הצבור בתחלת תפלת החזרה שישמע לש"צ ואם אחר שאמר רק תיבות ברוך אתה ה' אם גם יצאו מבהכ"נ רק ישארו רובא דמנכרא שבעה אנשים יוכל לגמור כל התפלה כדאי' שם בשו"ע סי' נ"ה ס"ג ולא יהי' אלו המדברים גרועים מכאלו יצאו לחוץ מבהכ"נ לגמרי א"כ אם רק יש ששה ששומעים חזרת התפלה ועונים אמן לא הוי ברכה לבטלה בשום אופן.

סימן י

איתא בשו"ע או"ח סי' ס"ט שאם עשרה אנשים התפללו כל אחד לעצמו ואח"כ נתאספו למקום אחד יורד אחד מהם לפני התיבה והגם שכבר התפלל ומתחיל שמונה עשרה ואומר קדושה וברמ"א בסי' ס"ט אי' שגומר אח"כ לעצמו כל התפלה והטעם שיכול להתפלל עוד הפעם הגם שכבר התפלל ביחידות כי עתה יאמר קדושה ונסתפקתי אם גם בתפלת מוסף כן הוא הדין כי י"ל כיון שכבר אמר פ"א קדושה בתפלת שחרית אינו יכול לומר עוד הפעם תפלת מוסף בשביל הקדושה ויש לדמות זה לכהן שאם כבר עלה לדוכן באותו היום יצא בזה י"ח מן התורה ואינו מחוייב לישא עוד פעם את ידיו או יש לדמותו לתפלת המנחה שאם התפללו מנחה בלא מנין ואח"כ נשלם המנין שיורד אחד לפני התיבה כמו בשחרית לומר קדושה אעפ"י שכבר אמרו באותו יום קדושה של שחרית כי לא נזכר בשום פוסק שהלכה זו רק בתפלת שחרית נאמרה [אבל ההלכה בשו"ע סי' ס"ט נזכר רק בתפלת שחרית עיין בסי' ס"ט] י"ל שסמך המחבר בדבר זה על מה שכתב בס' ס"ט בתפלת שחרית שההלכה ג"כ בתפלת מנחה.

סימן יא

נסתפקתי בשעת המלחמה שהיו בין אנשי המלחמה הרבה יהודים כהנים והוכרחו לירות בכלי מלחמתם על צבא השונאים כדי להרגם ולמעטום ובהם הי' ג"כ יהודים והרגו בלי ספק אם כאשר חזרו ממלחמה יכולין לישא כפיהם לפ"מ שאי' בהל' נשיאת כפים סי' קכ"ח סל"ה שכהן שהרג את הנפש אסור לישא כפיו אם גם אנשי צבא אלו בכלל זה ודקדקתי מלשון הרמב"ם הל' תפלה פט"ו שכתב וז"ל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו ואח"כ כתב כהן שעבד ע"ז בין בשוגג בין באונס אסור לישא כפיו ועל כהן שהרג לא כתב בין באונס בין בשוגג משמע שאם היה אנוס להרוג מותר לישא כפיו [וראייה למ"ש בה"ט שם סקנ"ט ולא כמ"ש פמ"ג בא"א סקנ"ו] והבעלי מלחמות הי' כולם אנוסים לירות בשונאיהם ועוד הלא הוא ספק אם הרגו ישראל ואע"ג דהוי כקבוע

כמחצה על מחצה יש לעיין בסמ"ע חושן משפט סי' תכ"ד אם מחוייב להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל חבירו מסכנה ועיין בשו"ת חות יאיר ומשם אין להביא ראייה כי הספק הוא אם מחוייב להכניס עצמו לספק להציל את חבירו אבל להרוג את חבירו יען שהוא בספק סכנה זה אינו מותר ויש סניף להקל משיטת הראבי"ה מובא בהגהות מיימוני שם דדווקא מוחזק לכך להרוג זה אסור שישא את כפיו ויל"ד שאין הטעם משום עבירה שעבר רק שדבר מאוס הוא שיד ששפך דם אותו יד יברך את ישראל וי"ל מלשון שאמר ר' יוחנן בברכות כ"ב ע"ב כהן שהרג את הנפש משמע סתם נפש בעלמא יהיה מי שיהי' אפי' אינו יהודי אבל יש להקל כיון שאינו יודע ברור שהרג נפש [ובפרט כפי דברי המג"א שם סקנ"ב שאם לא מת מיד מותר עיי"ש יש להקל וכיון שהי' באונס הוא בכלל הברכה.

סימן יב

נסתפקתי במקומות שהכהנים נושאים כפיהם בכל יום בשחרית, מוסף בתענית במנחה ועושים בה"ב ותענית שובבים וערב ר"ח שמועטים מן הצבור מתענים ולפעמים רקעשרה אנשים בצמצום אם מותרין לישא כפיהם במנחה לעת ערב הכהנים שמתענים ונ"ל דע"פ הגמרא ופוסקים עיין שו"ע סי' קכ"ט שאין נושאים כפיהם בכל יום במנחה הוא משום שכרות כיון שמקדימין להתפלל מנחה מיד אחר הצהרים ואז שכיח שכרות ומקדימין להתפלל יען שאסור לקבוע סעודה קודם המנחה אבל בתענית שאין אוכלין מאחרין להתפלל מנחה סמוך לשקיעת החמה נושאין כפיהם במנחה אבל כיום כפורים שמקדימין להתפלל מנחה מפני תפלת נעילה הגם שלא שייך אז שכרות מ"מ כיון שמתפלל מנחה באותו זמן שמתפלל מנחה בכל יום ויום אתי להחליפו מ"מ כיון שאינו אלא גזירה משום דאתי להחליפו אם עלה הכהן בדיעבד לישא כפיו לא ירד כדי שלא יאמרו שיש בו חשש פסול וכן באותן תעניות שכתבנו כיון שלכולי עלמא שאוכלין ושותין שייך שכרות ואסורין לישא כפיהם יגררו המעוט אחר הרוב אבל י"ל כיון שרשאים הכהנים לקבוע ברכה ברכת ענינו להוציא ס"ת ולקרות בו הוי תעניתם כתענית צבור ורשאים הכהנים שמתענים לישא כפיהם אבל כהן שלא התענה פשיטא שאסור והש"צ כשקורא כהנים לא יכוון על הכהנים שאינם מתענים הגם שמן התורה חייבים לעלות לדוכן אם קורא כהנים מ"מ כיון שגזרו חכמים שאסורים לישא כפיהם יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת כמש"כ המג"א בסי' קכ"ח סק"ד על כהן שיש בו פסול דרבנן שאסור לעלות עוד הגם שמה"ת מחוייב מ"מ יש ישכח ביד חכמים וכו' ונראה שאם עלה צריך לירד בשלמא ביום כפורים שבאמת לא שייך אז שכרות רק משום

גזירה דשאר ימים בזה אם עלה לא ירד משא"כ באותן הימים ששייך בו שכרות באמת אסור לעלות לדוכן מצד עיקר הלכה אבל בתעניתים שנוהגים לפעמים ואין מוציאין ס"ת והש"צ אינו אומר עננו ואינו נקרא תענית לדעתי אינם רשאים לישא כפיהם.

סימן יג

נסתפקתי באחד שקרא לכהן שיבא אל המנין שבביתו לישא כפיו והכהן לא רצה לבא אבל אח"כ הלוה לו לכהן מעות ולא יכול הכהן להעיז שלא ימלא בקשתו אם מותר לקרות הכהן הזה משום חשש רבית כמבואר ביו"ד סי' ק"ס שאפילו להקדים לו שלום למלוה אם אינו רגיל בכך אסור ואולי כיון שהכהן גם בלאו הכי מחוייב לישא את כפיו אם קוראים אותו ואפילו יחיד שאינו שליח צבור אם קורא לכהן לעלות לדוכן מחוייב הוא לישא כפיו [הגם שמה"ת דווקא בשני כהנים ויחיד אינו מחוייב אלא מדרבנן מ"מ גם על דרבנן יכול לכוף]. וודאי אם נשא כפיו כבר ביום זה אין עוד עליו חיוב אבל מצוה אעפ"י כן עושה וי"ל כיון שהכהן אינו עושה משום מצוה רק משום שהלוה לו מעות יש בו חשש רבית אבל איננו יותר מאבק רבית ולצורך מצוה מתירין הפוסקים ליקח אבק רבית כמבואר שם סי' ק"ס גם אי' במג"א סי' רמ"ב שלווין ברבית על צורך סעודת שבת ומפרשים רבותינו האחרונים ז"ל שר"ל באבק רבית וי"ל שה"ה לזה אבל יש מפרשים שהכוונה שלווין מנכרי שאין בו שום איסור ור"ל שלצורך סעודת שבת לא יקמוץ ואפילו ברבית ילוה כדאי' במס' ביצה דף ט"ו ע"ב לוו עלי ואני פורע ופשיטא שאם יש לו כהן אחר שאסור לקרות לזה הלוה לדוכן כי כל ההיתירים הכתובים בשו"ע יו"ד סי' ק"ס שאבק רבית מותר לצורך מצוה היינו אם אינו מוצא ממקום אחר ללות אבל אם אפשר לו ללוות בהיתר גמור פשיטא שאסור באבק רבית אבל י"ל שאין חיוב על ישראל לקרוא לכהן לישא כפיו רק בתפלה בצבור תקנו חז"ל שהש"צ יקרא א"כ אין שום חיוב לקרא לכהן ממילא יש בו משום איסור רבית. [א"ה י"ל כיון שהרבה מרבוותא ז"ל כתבו שמצות עשה מה"ת על הישראל שיתברך (עיין שע"ת רסי' קכ"ח) א"כ שוב מותר לקראו באין לו אחר].

סימן יד

איתא בשו"ע או"ח סי' קל"ה ס"ח שאין קורין כהן אחר כהן משום פגמו של ראשון עיי"ש במגן אברהם סקי"ב שיאמרו שהראשון בן גרושה הוא ור"ל הגם שאביו וודאי כהן אולי נשא גרושה וזה בנו ממנה והוא חלל והנה לפ"ז אם קורא שני אחים שהם אחים מאב ואם אין חשש בקריאת השני כיון שהם מאם אחת אבל יש לחוש שהצבור אינם יודעים שהם אחים ובפרט לפי מה שנהגו שלא לקרות שני אחים זה אחר זה עיין בשו"ע סי'

קמ"א ס"ו א"כ לא יעלה על דעתם שהם אחים ויש חשש משום פגמו של הראשון אבל בצבור אשר הם מעטים וכולם מכירים זה את זה ויודעים שהם אחים מאב ואם יש להקל לקראתם זה אחר זה ובפרט לעת הצורך כגון שיש להם יארצייט כמנהגינו שכל אחד ואחד שיש לו יארצייט הוא עולה לתורה ונראה לי שאם קראו כבר כהן אחר כהן יעלה השני כי אם לא יעלה יאמרו שהשני פגום לכן אינו עולה ומה חזית לחשוש לפגמו של הראשון ונפגום את השני מאי אולמא האי מהאי אבל לכתחלה וודאי אסור אפילו אם אינם קוראים אותו בשם כהן כי אולי הצבור יודעים שהוא כהן. [א"ה ולי קשה קצת דברי המג"א כאן וכן בסקי"ח דהלא אפשר שיאמרו עליו שנשא אשה שאסורה לו דאז לא קורין אותו עיין לעיל סי' קכ"ח ס"מ וא"כ אפשר שהאב יהי' פגום והבן כשר ודברי המג"א בסקי"ח צ"ע ואכמ"ל]

סימן טו

נראה לי שאם מדברים לשון הרע בסתם בלי הזכיר שמו של האיש שמדבר עליו אעפ"י כן הוי בכלל לה"ר וכמו שחששו חז"ל על מראית העין משום חשדא דבעלים שהבעלים עושין איסור או אינן מקיימין מצוה אף אם אינן יודעין מי הם הבעלים ומה שמותם כמו שאי' במס' שבת כ"ו ע"א בחצר שיש לו שני פתחים ויעוין בהתעוררות תשובה ח"א סי' י"ט.

סימן טז

בספר אבן העוזר באו"ח כתב על מה שאי' בשו"ע שם סי' קס"ח ס"ז שיש אומרים פת הבא בכיסנין הוא אם נילוש הקמח במי פירות או חלב או ביצים וי"א שזה יש לו דין פת גמור ואם נילוש במים לבד רק שממלאים אותו במיני תבלין ובשמים וכדומה זה נקרא פת הבא בכיסנין ויש אומרים להיפך ופסק המחבר להקל שיברך על כל אחד בורא מיני מזונות וכתב האבן העוזר שאם אוכל דברים כאלו לאחר שגמר סעודתו והיה ראוי לברך עליהם ברכה בפני עצמו יען שאינם דברים הבאים מחמת הסעודה וכיון שספק הוא אם הוא פת גמור ואז ברכת המוציא פוטרתן והוי ספק ברכה לכן לא יברך עליהם כלל ע"כ ונראה לי אם מביאין לפניו אחר הסעודה שני דברים אלו יחד אז מברך עליהם ממנ"פ בורא מיני מזונות כיון שאחד משניהם בוודאי פת הבא בכיסנין הוא אבל צריך שיאכל שניהם ביחד דאם אוכל זה אח"ז דילמא הראשון שאוכל דינו כפת גמור ואם מפסיק בין ברכת מיני מזונות לאכילת השני הרי הפסק בין ברכה לאכילה.

סימן יז

נסתפקתי מה שאיתא בשו"ע או"ח סי' קצ"ט ס"ז שנשים אם הן שלש בסעודה יכולות לברך ברכת הזימון אבל אם אוכלות עם אנשים יחד הן חייבות בזימון והספק אם שני אנשים ישבו לאכול וגם נשים עמהם ועדיין לא התחייבו בזימון כי המה רק ב' ואח"כ בא השלישי ואכל עמהם כדי שיתחייבו בזימון אם גם באופן זה הנשים חייבות לזמן עמהם כיון שבתחלת הסעודה לא היה חל חיוב הזימון על הנשים.

סימן יח

נסתפקתי מי שראה פרי חדשה אבל אין בדעתו לאכול מאותו המין אם אעפ"י כן צריך לברך על הראיה על השמחה שחי עד אותו הזמן שנתגדל פרי חדשה זו ולשון השו"ע או"ח סי' ר"כ ס"ג הרואה פרי חדשה צריך לברך נקט סתם הרואה כי השמחה הוא בראייתו בפעם הראשונה בשנה זו פרי זו והוא חי עד אותו הזמן.

סימן יט

מה שמסופק בספר התעוררות תשובה אם מותר לערוך המורה שעות שיורה זמן מאוחר כדי לאמץ בני הבית לקום ממטתם בחשבם שכבר הגיע הזמן כדי שלא יעברו זמן קריאת שמע ותפלה אם אין בזה משום גניבת דעת יש להביא ראיה מגמ' שבת דף קל"ו ע"א רבא כיון שראה שמחרפי אמר אתא איגרא ממערבא שאסור נראה מזה שמותר להטעות בענין כזה ועיין בגמרא בבא מציעא דף כ"ג ע"ב וי"ל שאין ראיי' מרבא כי אחר שראה שאין שומעים לו כתב למערבא שיכתבו משם שאין לעשות כן משום מגדר מלתא יאסרו לעשות כן.

סימן כ

נלענ"ד מה שאי' בשו"ע או"ח סי' רל"ב שאסור לישב לפני הספר סמוך למנחה ולא לאכול ולא לדון וכו' ושלא לעיין בחשבונות אולי יוטרד ויעבור עי"ז זמן מנחה יעויין במג"א שם סק"ג וסק"ו ה"ה לפי טבען של הרבה בני אדם שטבען שאם מתחילין לדבר מענין אחד מרבים דברים מענינים שונים ושוכחים כל דבר אחר ומדברים אפי' שעה ושתים שאסור להתחיל לספר ולדבר עמהם שמא ימשיכו ויעברו הן המספרים והן השומעים זמן מנחה כמו שאסורים שאר ענינים כאלה כמבואר שם.

סימן כא

עוררני בני הרבני מהו"ר יעקב בנימין נ"י לפמ"ש בשו"ע או"ח סי' רל"ב בהג"ה שנוהגין להקל לאכול סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה כי סומכין על קריאת השמש לתפילת המנחה שע"י שהוא קורא אותו אין לחוש שימשך בסעודתו וישכח להתפלל מנחה ה"ה

מי שיש לו מנין קבוע בתוך ביתו בחדרו ובאים שמה להתפלל בחדרו ביאת האנשים שבאים אצלו להתפלל מנחה עי"ז שרואה אותם יזכור ויתעורר שצריך להתפלל מנחה מכש"כ אם אחד מהם קורא אותו תמיד שיבא להתפלל.

סימן כב

בשו"ת שבות יעקב אי' אם מותר לשלוח מכתב לחבירו שיגיע לו בשבת הגם שמקבל המכתב מותר לעיין בו אולי הוא דבר נחוץ מ"מ המשלח יודע שאיננו דבר נחוץ ואסור לו לשלחו ונ"ל להביא ראי' מדברי הרשב"א הובא במג"א או"ח סי' ס"ו סק"ב וז"ל ומשמע שם ברשב"א דף י"ד שמותר לו לכתחלה לשאול בשלום הקורא אעפ"י שיודע שיצטרך להשיבו עכ"ל והגם שלהפסיק בק"ש הוא איסור אבל להשיב מפני הכבוד מותר ומותר לשאול בשלומו כיון שהקורא מותר שישיב לו מפני הכבוד אין השואל עושה שום איסור בזה ה"ה בזה כיון שהמקבל המכתב מותר לעיין בו א"כ מותר לשלוח לו המכתב שיגיע לו בשבת אבל באמת צ"ע למה התירו להשיב או לשאול לכתחלה לאביו או לרבו באמצע הפרק כי לא מצינו דבר זה בשום מקום שמותר לעשות איסור מפני כבוד אביו או רבו אדרבה אם האב מצוה לבנו לעשות אפי' איסור דרבנן אסור לשמוע לו כדאי' בשו"ע יו"ד הל' כבוד או"א להדיא ולכן נראה כיון דדרשינן יומא י"ט ע"ב ודברת בם ולא בתפלה א"כ התירה התורה מעיקרא להפסיק בק"ש במקום הצורך. ולענ"ד אם המקבל דואג על דבר כגון שדואג על אחד מקרוביו על מצב בריאותו וכדומה שמותר לשלוח לו המכתב שיגיע בשבת בלי שום פקפוק והטעם דתנן באבות עונש גדול על עינוי הדין ופרושו שאם ברור לדיין פסק דבר זה צריך לומר לו מיד כי עינוי הוא לשואל אם אינו יודע דבר ברור אם זכאי הוא בדבר או לא וכן באסור והיתר שייך ג"כ עינוי הדין עיין בהתעוררות תשובה ח"א סי' ס"ח וכש"כ בענינים שדואג עליהם בתוחלת ממושכה מחלת לב ומצינו כמה פעמים שהיתירו חז"ל שבות בשבת משום צער בעלי חיים של בהמה ועוף עיין שבת דף קכ"ח ע"ב וכש"כ צער אדם אבל למקבל מותר רק לעיין במכתב כיון שבזה כבר תנוח דעתו ולדעתי גם בענין מסחר שהוא דואג עליו מותר לכתוב לו כי רק דבור אסור אבל הרהורים מותרים עיין בסי' ש"ו ס"ח ופשיטא לי שמחוייב לכתוב לו משום ואהבת לרעך כמוך וכמו שמפרש הרמב"ם בהל' דעות פ"ו ה"ג כל מה שאתה חפץ שיעשה לך תעשה לחברך ומכש"כ בזה להסר דאגה ופחד מלבו וכתיב אל תמנע טוב מבעליו מהיות לאל ידך.

סימן כג

בשו"ע סימן רע "א ס"ג איתא שבשבת כבוד היום עדיף יותר מכבוד ליל שבת וכתב על זה המג"א שבזוהר אי' לסדר פתורא בלילא דשבתא ור' יצחק אמר אף ביומא דשבתא נמי עכ"ל ועל פי פשטות הלשון הוא נגד הגמרא עיין במחהש"ק אבל יש לפרש כך לפי מה שהובא בשם האר"י ז"ל שיש להניח על השולחן מיין קידוש וברכת המזון וגם מה ששייר מן הפת שאכל כל הלילה שזה מביא ברכה אל ביתו גם הובא בטורי זהב שביום יהיו מונחים על גבי השולחן החלות שאפה לצורך שבת (והוא כבוד שבת) וזה כוונת הזוהר שבעי לסדר שולחנו בלילא דשבתא היינו שיהיה מסודר על השולחן ומונח עליו ולא מיירי מאכילה ועל זה אמר ר' יצחק אף ביומא דשבתא נמי ואפשר שזה הוא כוונת המג"א ולא כמו שמפרש במחהש"ק.

סימן כד

נסתפקתי מי שמתכוין לצאת בקידוש שעושה אחד מבני ביתו בשבת בבוקר וגם המקדש כיון להוציאו אבל השומע לא היה בדעתו לאכול אחר קידוש רק במקום אחר רחוק ואחר הקידוש נתרצה על בקשת בעל הבית שיסעוד אצלו וכן עשה והספק יען בשעת הקידוש היה בדעתו לאכול במקום אחר לפ"ז לא יצא בקידוש על זה כי אין קידוש אלא במקום סעודה או נאמר כיון שכוונתו לצאת בקידוש זה הקידוש הוא כהוגן רק מחמת דבר אחר אינו יוצא ידי קידוש כי צריך להיות במקום סעודה וכיון שבאמת סעד אח"כ מיד באותו מקום ממילא יצא ידי קידוש ובשו"ע סי' רע"ג ס"ב בהג"ה אי' שאם הי' בדעתו שלא לאכול שם מיד ונמלך ואכל יצא ע"כ ויש לחלק קצת אם אוכל משלו או אוכל מאשר הזמין לו אחר.

סימן כה

ראיתי בבית מדרשו של א ממו"ר זצוק"ל שנהגו לומר בכל שבת אחר תפלת מוסף מזמור ק"א אודה ה' בכל לבב ונ"ל הטעם עפי"מ דאי' במס' סופרים פרק י"ח ה"ג שהיו אומרים בכל יו"ט מזמורים מעין אותו היום וכן בפורים וחנוכה וכן נהגו בבית מדרשו של אאמו"ר זצוק"ל בפסח סי' ק"ז פורים מזמור כ"ב וכ"ו והנה בשבת במוסף היה ראוי לומר האזינו כדאי' בגמ' סוף מס' ר"ה ששירה שאמרו בקרבן מוסף הי' פרשת האזינו וחלקו הפרשה לששה חלקים וכל ששה שבועות חוזרין כתחלה, ויען שאין כל אחד בקי לחלק כמו שאי' שם במס' ר"ה ה **סימן הז** י"ו ל"ך. תקנו לומר אודה ה' בכל לבב כדאי' שם במס' סופרים פי"ח ה"ט שאינו בקי אומר מזמור אודה ה' בכל לבב ודיו, אך קשה הלא במנחה בשבת היו חולקין שירת הים לשנים ושירת הבאר וכל שלושה שבועות

חוזרין חלילה כדאי' בגמ' ר"ה שם ולמה אין אומרים במנחה ג"כ מזמור אודה ה' בכל לבב תחת שירות אלו אבל זה אינו קשה כי י"ל הלא מבואר במס' ר"ה ספ"ד שנתקלקלו הלוים בשיר שאיחרו העדים מלבא והיו מסופקים אם יבאו עדים היום ויהיה היום ראש השנה ויאמרו שיר של יו"ט בתמיד של בין הערבים או לא יבואו וצריכין לומר שיר של חול מוכח להדיא שבכל יום אצל תמיד של בין הערבים היו אומרים שירה ולמה אין אנו אומרים גם במנחה השיר של היום [וכן הקשה הר"מ אלשי"ך מובא במג"א סי' קל"ב סק"ד עיי"ש מה שתירץ] ועוד קשה שבאו"ח **סימן מ** "ז כתב הרמ"א רק יש מי שכתבו שאומרים במנחה פרשת התמיד וכן ראוי לנהוג משמע שאין המנהג פשוט בכל ישראל לומר פ' התמיד במנחה כמו בשחרית ולמה ונלענ"ד כיון שאמרו כבר בשחרית פ' התמיד ובו מוזכר גם הקרבת תמיד של בין הערבים יצאו בזה הגם שאינו בזמן המנחה בדיעבד אינו מעכב וכמו שאחז"ל סוף מס' מנחות העוסק בפ' העולה כאלו הקריב עולה וזה אפי' עוסק בלילה הגם שזמן קרבנות הוא ביום וגדולה מזו מצינו ברי"ף סוף מסכת ר"ה וברמב"ם הל' שופר פ"ג הי"ב שתוקעין במוסף למלכיות תשר"ת לזכרונות תר"ת ולשופרות תש"ת וכתבו שהיה ראוי לנהוג לתקוע בכל ברכה תשר"ת תש"ת ותר"ת אלא שלא רצו להטריח על הציבור כ"כ עיי"ש כיון שכבר יצאו ידי הספיקות בתקיעות של קודם מוסף מכש"כ בזה שיוצאין בדיעבד בהזכרת תמיד של בין הערבים בשחרית משום טירחא דצבורא לא רצו לתקן לקרות עוד הפעם.

סימן כו

הנה רבים תמהים על תפלת רבון העולמים שאומרים בליל שבת קודש כשבאים מבהכ"נ קודם הקידוש שהוא תחנה ובקשה ואסור לאומרה בשבת שהרי אפילו על חולה שאין בו סכנה אסור להתפלל בשבת כמבואר בשו"ע הל' שבת סי' רפ"ח ס"י ומוסכם בין הפוסקים להלכה ובירושלמי (מובא בטואו"ח סי' קפ"ח) מקשה האיך אמרינן בשבת בברכת המזון פרנסנו וכלכלנו הלא אסור לבקש צרכיו בשבת ומתרץ דטופס הברכה כן הוא וגם במעמדות ליום השבת אומרים גם כן תפלות ובקשות וקשה להבין הלא תפלות אלו תקנו גדולי עולם ז"ל וכי המה לא ידעו שאסור לומר בשבת תחנות ובקשות לכן נ"ל ליישב הדבר הלא בתפלת שחרית ומוסף מתפללים והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים עיר קדשך וכו' וגם במוסף של יום טוב גלה כבוד מלכותך וכו' טוב ומטיב הדרש וכו' יעלה ויבא וכו' ומה גם בשבת ויו"ט סוכות אומרים הושענות שהמה כולם תחנונים ותפלות ובע"כ לחלק כמו שאסור להקריב בשבת ויו"ט נדרים ונדבות משום חלול שבת אעפ"כ צותה התורה להקריב קרבנות המוספים ואחז"ל מחללי' וביום

השבת שני כבשים בדבור אחד נאמרו נראה בעליל כיון שהוא צורך שבת אין איסור בדבר אדרבה מצוה ה"ה תפלות אלו בשחרית ומוסף שמדברים מענין היום שמתפללין שהקב"ה יחזיר העבודה שנוכל להקריב קרבנות דיומא ובתפילת השיאנו אנו מתפללים על ברכת מועדים ועל שמח יו"ט שנעלה לציון ברנה ונקריב לפניך קרבנות חובותינו ורצה במנוחתנו וכו' באהבה וברצון שבת קדשיך וינוחו בו וכו' קדשנו במצותיך במצוה של שבת ותן חלקנו בתורתיך שמצוה לעסוק בתורה ביום שבת יותר מבחול כדאיתא בטור ועוד ותן חלקינו בתורתיך שנדע לשמור שבת כהוגן הכל הוא לצורך השבת מענינא דיומא וכן הוא בתפלת רבון העולמים ובתפלה שהוא במעמדות ומה שאנו נוהגין כשמברכין החודש לומר יהי רצון מלפניך שתחדש עלינו חת החודש וכו' זה אינו תפילה רק ברכה וכן ברכת יחדשהו וכן יקום פורקן הוא כעין ברכה וראו קדמונינו ז"ל שאחר קריאת התורה הוא עת רצון לומר ברכות אלו וכן הוא לענ"ד מה שנוהגין בכל תפוצות ישראל לומר מי שבירך לאחר קריאת התורה ושאר ענינים כאלה וכן לתקוע שופר בראש השנה קודם שמכניסין ספר תורה להיכל עפ"י מה דאי' בספרים בשם הזוהר דא"ר שמעון כאשר פותחין הארון להוציא ס"ת לקרא בו נפתחין תרעא דשמיא והוא עת רצון ובל"ס נשארים תרעא דשמיא פתוחים עד שמחזירין הס"ת להיכל ועד אז הוא עת רצון ולכן יקובלו כל הברכות והתפלות האלו ביותר וכן בחול בשעת הגלילה אומרים יהי רצון הוא מטעם זה שיקובלו תפלותינו וברכותינו אמן:

סימן כז

לפ"מ דאי' במג"א עיין סי' מ"ב סק"ד שאם אחד צר תפילין בכיס חבירו אינו יכול לאוסרו כי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ונלענ"ד דה"ה אם מניח מעות על שולחן חבירו איננה נעשית בסיס לדבר האסור ואיננה מוקצה ובאמת בגמ' גיטין כ"ב ע"ב ופוסקים מוכח להיפך המטמא והמנסך יינו של חבירו אוסר הכל וה"ה אם שוחט אדם בהמות חבירו לע"ז וצ"ל אם גנב אחד חפץ ולא נתיאשו הבעלים שניהם אין יכולים להקדישו זה מפני שאינו שלו וזה מפני שאינו ברשותו כי יקדיש את ביתו קודש כתיב מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו וכן אין יכול לאסור כיס של חבירו אם צר ביה תפילין מפני שהוא תשמיש קדושה שאינו יכול להקדיש דבר של חבירו והטעם שבסיס נעשה מוקצה מפני שהיא טפל לעיקר המוקצה ומבטל אותה למוקצה וזה יכולים לעשות הבעלים לבטל הדבר אבל לא אחר והנה לפ"ז לפי המנהג שפורסים מפה תחת הנרות בשבת כדי שלא יטנף המפה שעל השלחן מטפות שמן וכדומה ומניחין לחמי שבת ג"כ על המפה כדי שיהיה בסיס לדבר היתר החשוב יותר מ"מ הבעלים עשו מדעת שיהיה בסיס גם לדבר

איסור א"כ אם בא אחר וסילק הלחם קודם בין השמשות אסורה המפה משום בסיס כי הבעלים עצמם עשהו רק שהניחו על הבסיס גם לחם שאינו מוקצה וכיון שבא אחר והסירם נשאר באיסורו ויש לפקפק קצת בזה.

סימן כח

נסתפקתי הא דאי' בשו"ע סי' שי"ט ס"א דבשבת מותר לברור אוכל מן הפסולת בידו כדי לאכול מיד והוא משום דמיקרי דרך אכילה אם עשה כך כדי לאכול מיד ואח"כ נתעכב ואינו יכול לאכול מיד אם הוא פטור כי גם זה דרך אכילה שלוקחין מאכל לאכול ומתחרט ואינו אוכל (א"ה הפמ"ג שם במשב"ז סק"ב ד"ה אם מסופק בכה"ג וכ' דלית כאן חיוב חטאת כיון דליכא מלאכת מחשבת עיי"ש) גם אם מבשל ביום טוב ואח"כ מתחרט מלאכלו או אינו יכול לאכלו אם פטור וה"ה להיפוך אם בישל ביום טוב לצורך חול שהוא חייב [בפרט במקום שלא שייך הואיל] ואח"כ נמלך ואכלו בו ביום אם הוא פטור ועיין בשו"ת בית שערים בסופו שמסופק אי חופר גומא ואין צריך לעפרו ושוב אח"ז נתיישב וצריך לגומא אי חייב או לא.

ועוד נסתפקתי מ"ש בגמ' ופוסקים ושו"ע סי' שי"ט שהבורר אוכל מתוך הפסולת ביד סמוך לסעודה דהיינו שמותר לברור הכל מה שיאכל בתוך הסעודה וצריך להיות סמוך לסעודה אבל אם בירר לצורך סעודה אחרת חייב אם בירר בשבת לעת ערב סמוך לסעודה ממש ולאכילת הסעודה כבר הוא לילה אם חייב או לא ונ"ל דמסתבר כיון שטעם ההיתר משום דבורר לאכול מיד בסעודה הוה כדרך אכילה ולא נחשב למלאכה א"כ ה"ה אם הסעודה בלילה מ"מ הוה דרך אכילה אבל לכתחלה אסור לעשות כך מטעם שמכין משבת לחול.

סימן כט

שאלה אם מותרת אשה לבדוק עצמה בשבת ויו"ט בחורין וסדקין כי אם תמצא דם נמצא הסמרטוט צבוע בדם האם יש בו משום צובע.

נ"ל להתיר מטעמים אלו הגם שאם יש לה עוד דם בפרוזדור נוח לה שתמצאהו על הסמרטוט כדי שלא תכשל מ"מ איננו מוכרח שתצבע הסמרטוט רק הדם מונח עליו ואם מקנחת הדם מעליו נשאר הסמרטוט נקי ואין בזה משום צובע ואם תמצא לומר שתבלע בהסמרטוט עצמו ונצבע מ"מ הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה כי מה לה בכך אם הסמרטוט נצבע אדום או לא תכליתה הוא רק לראות אם יש עליו דם הגם ששיטת התוס' במס' שבת דף ק"א ע"א ד"ה כותבו שיש על כל פנים איסור דרבנן מ"מ הוי ספק דרבנן ואולי לא תמצא דם כלל הגם שאין לעשות ספק דרבנן לכתחלה זה לא מיקרי

לכתחלה כי מוכרחת לעשות כך ועוד אין דרך צובע בכך שיתן סמרטוט בגופו לצבוע אלא צובעים בידים וליתן ביורות שבהם הצבע שיקלטו הצבע ובנדון דידן הוי כלאחר יד א"כ הוי שבות דשבות שמותר לצורך מצוה או לצורך גדול ועוד אין זה בגדר צובע כלל כי הוי דרך טינוף כדאי' בתוס' ביצה דף י"ח ע"א ד"ה מערמת והגם שיש חולקים שם מ"מ בנדון דידן שנצבע ע"י דם מבפנים י"ל דדברי הכל ששרי.

וספק הוא לי לפ"מ דאי' באו"ח סי' קס"ח סי"א שאם נותן פת פחות מכזית ליין אדום יברך בורא מיני מזונות כיון שאין להפת תוריתא דנהמא כיון שנתאדם ומסופקני אם מותר לעשות זה בשבת כי עי"ז יכול לברך עליו במ"מ ורוצה בצביעה אם מותר או לא.

והנה איתא בדרכי משה ובשו"ע הל' שבת סי' ש"כ סי"ט דאין צביעה באוכלין והוא מספר יראים וצ"ע הלא בגמ' דף ע"ח ע"ב איתא רב אמר שוחט חייב משום צובע וניחא ליה דליתווס בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליזבנו מינה [א"ה עיין בפמ"ג סי' שי"ט באשל סקכ"ד שמחלק בין צובע אוכל ע"מ למכור שחייב או שצובע לאכול ועוד יש לחלק דבשר חי לא מיקרי אוכל ולמדתי כן מדברי החכם צבי ז"ל בסי' צ"ב שציין עליו הפמ"ג ויש להאריך] וצריך לומר שאם צובע בשעת אכילה למשל שמטביל פת ברוטב אדומה שאין כוונתו לצבוע הפת אלא שיתן הרוטב טעם בפת ופסיק רישא דלא ניחא ליה [והס' יראים אולי ס"ל דאפילו מדרבנן מותר עיין שבת דף קי"ב בתוס' בשם הערוך] ועוד י"ל כמו בבורר אוכל מחוך הפסולת בידו כדי לאכול מיד לאלתר מותר אבל אם מניח אותו לסעודה אחרת חייב והטעם כתבו הפוסקים דאם אוכלו מיד היינו דרך אכילה בכך וכמה פוסקים התירו מטעם זה לחתוך ירק דק דק סמוך לאכילה כן גם בצובע אוכל דרך אכילה בכך ועי"ל כיון שאוכלו מיד אינו צובע להתקיים ודומה למה שאי' בפוסקים דמנעכים התפורים יחד מחדש מותר להפרידם בשבת כיון שמעיקרא לא נעשה תפירה זו להתקיים וכש"כ אם אוכלו מיד פשיטא שלא נעשה צביעה זו להתקיים אעפ"י שאם היה מניחו זמן רב הוי מתקיים הצבע.

סימן ל

ראיתי לגאון אחד בספרו שמצדד להקל מי שמנגן בכלי להעמיד קול נגונו משום דבזמן הזה אין בקיאין לעשות כלי שיר ומביא ראי' מרמ"א או"ח סי' של"ט מ"ש על המחבר דאין מספקין יד על יד או על ירך גם אין מרקדין וכתב עליו הרמ"א שיטת התוספות שבזמן הזה שאין בקיאין לעשות כלי שיר יש להתיר ומסיים מוטב שיהיו שוגגים, ולענ"ד לא דמי כלל בוודאי לעשות מתחלה כלי שיר מחדש אין אנו בקיאין ולכן אין לחשוש שאם מרקד שיעשה כלי שיר כלי חדש לנגן בו כדי להרבות השמחה אבל אם הוא מנגן

באמת בכלי שיר ואם יתקלקל צריך קצת תקון וחייב על זה משום מתקן מנא וזה קל לעשות כדאי' ברש"י בעירובין מובא במג"א שם שאם נפסק נימא אחת (וכנור אם קשרו וממשיך הנימא חייב משום מתקן מנא והראיה לזה שבסי' של"ח מביא המחבר שאסור לנגן בכלי שיר ומאריך בסי' זה ומבאר הפרטים באיסור נגון בכלי שיר ולא הגיה הרמ"א עליו כלום רק בסי' של"ט על מ"ש המחבר אין מרקדין על זה מגיה הרמ"א ומביא שיטת תוס' שיש סברא להתיר כיון שאין בקיאין לעשות כלי שיר וגם ע"ז כ' מוטב שיהי' שוגגין.

סימן לא

תמוה לי מאוד מ"ש ברמ"א וא"ח **סימן ש** "ח סמ"ה שמותר לשחוק ביום שבת בכדור הלא הב"י שם מביא את הירושלמי מס' תענית פ"ד ה"ה שטור שמעון חרב משום שהיו משחקים בכדור ואי' שם במפרש ששחקו בשבת קודש וכן אי' באיכה רבתי שהיו מטיילין בכדור ביום שבת וא"כ נראה מזה שאסור גמור הוא שנענשו על זה ומדוע פסק ברמ"א להקל והתיר לשחוק בכדור וצ"ב מדוע אסור לשחק בכדור הלא המשחקים מוצאים בו עונג ועונג שבת מצוה רבה היא כדאי' בשו"ע וא"ח סי' תט"ו ס"א בהג"ה וז"ל או שרוצה לילך לטייל ביום טוב או בשבת בפרדס דבר זה נקרא דבר מצוה עכ"ל ומניחים בשביל זה עירובי תחומין אעפ"י שאין מניחין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה ונ"ל ליישב כי מנהג ישראל הוא שממאסים ומרחיקים לשחק בכדור ואומרים הטעם מפני סרך ע"ז ויש סמך לזה במס' ע"ז דף מ' ע"ב צורה שיש בידה כדור או מקל **סימן שה** יא ע"ז וזה באמת עון פלילי ובירושלמי תענית אי' סתם מפני שהיו משחקין בכדור ולא כתוב שם בשבת אבל במדרש איתא בשבת וי"ל אורחי דמילתא נקט כי בימי החול היו טרודים בפרנסתם כדאי' שם שהיה מסחרם רב מאוד אבל בשבת היו פנויים ודברי הרמ"א י"ל שמצד שבת אין בו איסור אבל בתוספות במס' ביצה דף י"ב ע"א ד"ה הכי אי' דמשחקין בכדור שקורים פלוטא ביו"ט ברה"ר ונשמע דהיו נוהגין לשחוק בכדור ואולי זה שקורין פלוטא הוא מין אחר, אבל הב"י וד"מ שמביאים דברי תוס' לראי' להיתר לא חלקו בין פלוט"א לכדור.

סימן לב

נ"ל פשוט הגם שהלכה הוא [כמש"כ הרמב"ם הל' שבת פי"א הט"ו] שהכותב בשבת שתי אותיות חייב דווקא אם כותב בצבע שמתקיים על דבר המתקיים אבל בלאו הכא פטור מ"מ במשרטט כדי לכתוב או הבנאים המשרטטים כדי לכוון החתיכה אם גם משרטט בדבר שאינו מתקיים חייב שכל תכלית השרטוט הוא כדי שיהיה החתיכה מיושר ואח"כ אינו צריך לשרטוט כלל א"כ נעשה תכליתו של השרטוט ואח"כ השרטוט

מיותר הוא משא"כ בכתיבה שכל מלאכת שבת ממשכן ילפינן והכתיבה היתה במשכן שהיו כותבין אותו על קרשי המשכן כדי שאם יפרקו המשכן ויקימו אותו אח"כ ידעו לחבר דף אל חבירו וזה צריך להיות על דבר המתקיים ובדבר המתקיים.

סימן לג

מסופק אני בהא דס"ל אביי ורבא בפסיק רישא דניחא ליה דאף ר' שמעון מודה דחייב עיין מס' שבת דף ק"ג א' אם בכל השנה ניחא ליה דבר זה אבל בשבת לא ניחא לי' [בפרט אם מתכוין שלא ניחא ליה משום שלא יחלל שבת עי"ז אם יהי' ניחא לי'] אם זה בכלל לא ניחא ליה ופטור כי מה נפקא לי משום איזה טעם לא ניחא ליה ועיין בתוס' בבא מציעא דף ל' ובתוס' פסחים דף כ"ו ע"ב.

סימן לד

נסתפקתי במחמר אחר בהמתו בשבת שתזמור עצים מן האילן או שתנכש עלים יבשים מן השדה מה שאינם ראוים לה לאכילה [ואין לה נייח] וכוונת בעל הבהמה על שני דברים לרפות הקרקע וגם שיגדלו הזרעים הטובים יותר שחייב על זה משום זורע ומשום חורש אבל אם אינו מכוין לזה שיגדלו הזרעים אז אינו חייב אלא משום חורש כידוע אם חייב שתים משום מחמר ומשום שביתת בהמתו כיון שהבהמה איננה עושית אלא מלאכה אחת רק שתלויה במחשבתו מה דעתו אם מועיל דעתו לזה שנחשב שהבהמה עושה שתי מלאכות וחייב משום מחמר ומשום שביתת בהמתו ופשיטא לי שאם הבהמה עושית שתי מלאכות שונות בבת אחת על ידו שחייב משום מחמר ומשום שביתת בהמתו.

ועוד אני מסופק דפשיטא שדין מחמר נוהג בבהמה חיה ועוף אם יש לו קוף שהוא חיה וטבעו שכל מה שרואה שעושה האדם עושה גם הוא אחריו והוא עושה דבר בשבת בפני הקוף והקוף עושה אחריו מלאכה זאת אם חייב בזה משום מחמר ולמשל הוא מוציא חצי שיעור מרשות לרשות והקוף שאינו יודע לדקדק בשיעורין מוציא כשיעור או שהבעל עשה מה כלאחר יד והקוף עושה אחריו כדרכו ויש להביא ראיה ממה שאי' בע"ז דף י"א ע"א שאסור למכור בהמה לנכרי שמא ימכרנה בערב שבת בין השמשות והמשא יהיה על הבהמה והקונה ינסה אותה אז ומרים הבעל קולו ועי"ז הולכת ועובר משום מחמר מוכח שאם נושאת הבהמה ע"י קולו חייב משום מחמר ומכש"כ אם עושה מעשה שעי"ז תעשה הבהמה המלאכה,

ועוד אני מסופק אם אחד אומר לחבירו שירחץ ידו על הזרעים בגנתו של המשלח שאם המשלח בעצמו עושה כן הגם שאינו מכוין שיגדלו הזרעים מ"מ הוי פסיק רישא דניחא

ליה וחייב אבל בארעא דחברי' אם נטל ידיו פטור משום דלא ניחא ליה כדאי' בשבת ק"ג ע"א א"כ אין השליח עושה שום עבירה ולא שייך לומר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ומחייב המשלח והגאון בית מאיר כתב שבשבת שהקפידה התורה על שביתת גוף לא שייך בזה שליחות וכל זה בשבת דכ' בהדיא למען ינוח אבל ביו"ט דלא כתיב ביה למען ינוח יש לעיין בדבר אם חייב המשלח] ובזה מיושב דברי רש"י דכ' בפ' בא כל מלאכה לא יעשה ופירש"י ע"י אחרים והקשה הרמב"ן אם כוונת אחרים על גוים איננו אלא שבות מדרבנן ואם ע"י ישראל הלא בלאו הכי אסור לישראל לעשות מלאכה ויש ליישב אם מצווה לאחרים על אופן שכתבנו למעלה.

סימן לה

ראיתי בספר בשם הזוהר שמחיית עמלק יהי' בי"ד בניסן ומרומז בפסוק כי יד על כס ה' היינו י"ד ניסן ואם חל ערב פסח בשבת שיהי' אז עת רצון מאוד אחר חצות בזמן שחיטת הפסח ככתוב כה אמר ה' בעת רצון הראיתיך וי"ל הלא מחיית עמלק מצות עשה ונטילת נשמה בשבת הוא עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה עשה וכ"ת אפילו בנין בהמ"ק אינה דוחה שבת ויום טוב וי"ל שהקב"ה ימחה את עמלק כדכ' כי מחה אמחה את זכר עמלק הגם שיש לפקפק ולומר שגם הדבור יחשב למעשה דאי' בסנהדרין ס"ה ע"א מגדף הוי לאו שיש בו מעשה כי עקימת שפתיו הוי מעשה ואי' במדרש שהקב"ה מקיים כל המצות וי"ל שהקב"ה ימחה אותם ע"י מחשבתו שיעלה בזכר לפני הקב"ה למחות את עמלק ויש להמתיק זה בפסוק כי מחה אמחה את זכר עמלק היינו בזכרון אמחה אותו את זכר היינו עם זכר וי"ל שמחיית עמלק מלאכה שאינה צריכה לגופיה שאינם צריכים לפגריהם רק שלא יהי' בעולם ויותר טוב היה אם לא היו נולדים מעיקרא כדפירש"י שבת צ"ג ע"ב] מטעם זה הוי הוצאת המת מלאכה שאינה צריכה לגופיה אבל לר"י קשה שסבר מלאכה שאינה צריכה לגופי' חייב.

סימן לו

י"ל לפי מנהגינו המובא בשו"ע או"ח סי' תס"ז ס"ח שלא לאכול פירות יבשים רק באחרון של פסח אם מותר לאכלם ערב פסח אחר חצות אשר אז אסור חמץ ככל איסורים שבתורה ורק בפסח גופיה אסור במשהו ושאר חומרות שאנו נוהגים בהם ג"כ רק בפסח הוא והנה אם הטעם של איסור פירות היבשים הוא מפני שנתייבשו בתנור שאפו בו חמץ וזה הוי נ"ט בנ"ט דהיתרא החמץ בתנור והתנור בפירות ומקילין בזו באחרון של פסח ממילא גם בערב פסח מותר והטעם השני שאיתא במרדכי כי הפירות יבשים אשר המה מתוקים כאשר נתיבשו יוצא מהם המתיקות ונעשה כקמח על הקליפה אבל

הגרועים שבהם אין בהם מתיקות רק דבר מועט ולכן מפזרים על הקליפה קמח להטעות הקונים שיחשבו שהם מהמשובחים המעולים יען שרואים הקמח על הקליפה והקמח יוכל להיות מתבואה שנלתתה קודם טחינה וטעם זה שייך גם בערב פסח אבל כיון שאנו מקילין בדבר זה באחרון של פסח מוכח כי הוא חשש חומרא אפשר להקל גם בערב פסח וצ"ע.

סימן לז

נסתפקתי מכונות החדשים [מאשיען] שנתקנו לאפיית המצות באופן שע"י המכונה נלוש העיסה ונתגלגלה ונערכת המצה ונאפת ונתגלגלת הכל ע"י המכונה אם במצות שמורה שיוצאים בזה בשני הלילות שצריכה לעשות לשם מצוה וע"י גדולי ישראל שיודעים בבירור שהמה גדולים כדאי' בשו"ע או"ח סי' ת"ס אם הפעולה הראשונה שישראל גדול עושה במכונה הלזו לשם מצות מצה וע"י הפעולה הזאת באורך כמה שעות המכונה עושה פעולתי' אם כל המצות האלו כשרים לצאת בהם ידי חובתם כי נאמר שהכל בא ונעשה ונגמר בכח הראשון שכיון לשם מצוה כי תמיד עוסק בהם ונחשב מה שנעשה ע"י הפעולה ראשונה כאלו הוא עשה הכל ויהי' הדבר מתוקן כך בשמירה ע"י העומדים שם שלא יבא לידי משהו חימוץ.

ויש להביא ראי' מש"ע או"ח בה' נטילת ידים בחביות של מים שסתום הנקב שלא יזוב המים מהחביות וכאשר מוציא הברזא ונוזלים המים מן החביות הוי כח גברא אבל על כל שפיכה ושפיכה צריך בכל פעם לסתום הברזא ולפתוח אבל אם החביות מוטה על צדה והנקב למעלה והמים אינם נוזלים ממנה רק הוא מצדד ע"י ברכיו לצדדין שיזלו המים אז כל אלו שנוטלין ידיהם מזו הנזילה כשר ומקרי כח גברא והחילוק מובן מאליו כיון שע"י שהטה החביות בברכיו התחיל המים לצאת ממנה ובא הכל ע"י כוחו אבל אם החביות הי' שופכות מים בלאו הכא ע"י הנקב רק הוא סתום בברזל שלא יזוכו ובהסרת הברזל יוצאים מים אשר בלאו הכא הי' נוזלים מעצמם לכן לא מקרי כח גברא רק בשפיכה ראשונה ויש לעיין ביו"ד סי' קכ"ה סעי' ב' הגם שכח עכו"ם ביין שע"י כחו יצא היין מהכלי אסור בשתי' מ"מ בג' כוחות שנתן הדפים לגלגל להקורה מותר בדיעבד אפי' בשתי' א"כ חזינן בג' כוחות לא נחשב עוד שבא מכחו ומותר בשתי' ה"ה בזה כחות של המכונה נעשה ע"י כמה כלים גלגלים אופנים ודפים וכדומה כמה כחות א"כ לא נחשב כח הראשון כלל ואין לו דין מצה שנעשה ע"י ישראל ואולי יש לומר אם כל הכלים של המכונה הלזו מחוברות יחד ע"י יתדות ברזלים שרויפען בלשון אשכנז] מעשה אומן נחשב הכל ככלי אחד וצריך להתישב בדבר הזה.

והנה הבית יוסף ביורה דעה ב **סימן קכ** "ה מביא בשם רש"י שמסופק אם כח כוחו מותר ובשם הרשב"א שאפילו על ידי עשרה כוחות אסור היין בהנאה והכריע הבית יוסף כיון שהוא רק מדרבנן ספיקא להקל וכן פסק בשלחן ערוך לפי זה בנידן דידן היה מקום להקל שמהני כח הראשון על כל הנעשה על ידו אבל לפי הכרעת הבית יוסף להתיר בכח נכרי מפני שהוא רק מדרבנן אם כן בנידן דידן שהוא מן התורה ספיקא להחמיר. [א"ה וי"ל ראי' מהא דפסק התבואות שור בסי' ז' כשיטת הפר"ח דאף אם הגלגל מתגלגלת כמה פעמים מכח הראשון של אדם שחיטתו כשרה גם לאחר שהסיר ידו אע"ג דבסי' ג' פסק דכח כחו פסול בשחיטה אבל אם גלגול הגלגל התחיל ע"י כח אדם הכל כח אחד מיקרי עיי"ש וי"ל].

ראיתי לגאון אחד מתאמץ ליתן טעם ויסוד שהמצות יהיו עגולים דווקא ולדעתי אם היו עושין המצות עגולים בכוונה שיהיו דווקא עגולים אין לבטל המנהג כי בל"ס יש לו יסוד אבל אנו רואים שכל השנה אופין לחמי חמץ ככרות עגולות הן פת קיבר הן פת סלת נקיה רובא דרובא וגם האופים הגוים עושין ג"כ פתם כל השנה עגולות הנוכל לומר שיש קפידא בדבר בל"ס מטבע העשייה והאפייה יותר קל במלאכתם לאפות עגולות ואדרבה חזינן שחביב הרבוע בתוה"ק במזבח הפנימי וחיצון כ' רבוע יהי' גם גבי חושן כתיב רבוע יהי' תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני ולחם הפנים ג"כ לא היו עגולים אלא ארוכים ורבועים.

סימן לח

אות א '. בתוספות פסחים ל"ה ע"ב ד"ה מי פירות איתא וז"ל ורש"י מסתפק במי ביצים אי הוה מי פירות לפי שאנו רואין שהעיסה נעשה עבה יותר מבמים ע"כ ונלענ"ד להביא ראיה לספיקת רש"י ז"ל דבגמרא חולין דף צ"ז ע"ב אי' ביצה בששים ואינה מן המנין ומקשה בגמרא הא אמרי אינשי מיא ביעה בעלמא הוא [ואינו אוסר] ותירץ דמיירי בביצה שיש בו אפרוח אלמא דנקטינן להלכה דביצה מיא בעלמא ודינו כמים וכ"פ רש"י שם דף ס"ה ע"ב ד"ה מותרות כיון שרואין שהעיסה נעשית עבה דינו כמים שמחמיץ ולשיטת ר"ת יש ליישב לפי מה דאי' שם דף ס"ה ע"ב בתוספות ד"ה גיעולי דזה דוקא אם הביצה בקליפתה אז אינם אוסרות אבל בקליפות אוסרות וא"כ ע"כ טעם ביצים ממש יש בהם ורק אם הן בקליפתן הפליטה היוצא דרך הקליפה היא כמים ואתיא שפיר.

אות ב' מה שתמה המג"א באו"ח סי' תס"ח סקי"ב על דברי המרדכי שכתב שאינן בקיאין בעניני חומרי המקום שהלך לשם מה בקיאות שייך בזה, נ"ל ליישב דהנה אם המה מחמירים בדבר שסוברים שהדבר אסור ואח"כ באו למקום אחר וביארו להם בראיות

ברורות שהוא טעות כי הדבר מותר הוא אזי מותר לעשות כדברי השני יעויין בשו"ת כ"ס חיו"ד] אבל אם נהגו חומרא אעפ"י שיודעין שהדבר מותר עפ"י הדין ונהגו כך משום פרישות וכדומה אסור לנהוג קולא גם במקום שאינן נוהגין בפרישות זה כמבואר ביו"ד סי' רי"ד ולפ"ז י"ל שזה כוונת המרדכי שאין אנו בקיאין בחומרי מקום וקולו אם נהגו כך משום שסבורים היו שהוא אסור או משום פרישות בזה אינן בקיאים מאיזה טעם נוהגים כך.

סימן לט

במתניתין בפסחים דף צ"ט ע"ב ולא יפחתו לו מארבע כוסות ודקדקו בתוספות ד"ה לא יפחתו מדקאמר לו משמע דוקא בעל הבית מחוייב בארבע כוסות אבל לא בני ביתו עיי"ש בתוס' וי"ל הטעם דארבע כוסות שחייבין בהן עד שאם לא נתן לו הגבאי מוכר כסותו או משכיר עצמו הטעם משום פרסומי ניסא וא"כ אם כבר יש לו לבעל הבית על שולחנו ארבע כוסות אז כבר מפרסם בזה הנס ולכן אין נותנין לבני הבית מן התמחוי כי פרסום נס כבר נתקיימה ואין עליהם החיוב אלא כשאר מצוות וראיה לדבר ממה שפסקינן בקריאת מגילה וצריך לקראו בעשרה משום פרסומי ניסא אבל אם קראו כבר באותו העיר בעשרה כבר נתפרסם הנס ואז היחיד יכול לקראו ביחידות כדאי' בשו"ע או"ח סי' תר"צ סי"ח והלא היחיד מחוייב לקרא המגילה אבל הפרסום כבר נעשה כן גם בזה כיון שמתפרסם הנס בביתו ע"י ארבע כוסות של בעה"ב די בזה.

שם בתוספות ד"ה לא יפחתו מפלפלים התוס' אם הגבאי צריך ליתן ד' כוסות לעני או שהעני לא יפחות לו וסיים התוס' שרשב"ם פי' ד' כוסות כנגד ד' לשונות של גאולה וי"ל המשך סיום זה כי מפרשים בזה למה צריך הגבאי ליתן להעני ד' כוסות יען שהם מרמזים על ד' לשונות הגאולה ופרסומי ניסא שייך בזה לכן צריך הגבאי ליתן לו הגם שנר חנוכה ג"כ פרסומי ניסא הוא ואעפ"י כן לא מצינו שיהא חיוב על הגבאי ליתן לעני כי בנר אחד סגי לכל ב"ב ורק לחצי שעה ואין שכיח עני כזה.]

שם דף ק"ח אי' ת"ר הכל חייבין בד' כוסות אחד אנשים ואחד נשים ואחד קטנים אמר"י מה תועלת לקטנים ביין אלא מחלק להם קליות ואגוזים כדי שישאלו ויש לדקדק מה השיב ר"י הלא הקטנים אינם חייבים במצות אלא על האב מוטל לחנכו וי"ל אחז"ל כשם שיין יפה לזקנים כך הוא רע לקטנים והנה המג"א סי' שמ"ג סק"ג הביא בשם הרשב"א הגם שספי ליה בידים לקטן אפילו באיסור דרבנן אסור מ"מ אם הוא לצורך התינוק יש להקל וא"כ אם התירו בשביל צרכו לספות ליה דבר אסור בידים מכש"כ שלא יחייבו חכמים לחנכו בדבר שמזיק לו וזה שהשיב ר"י מה תועלת לקטנים ביין ודבר בזה לשון

נקי ועיין ברש"י בריש מסכתין שכתב אפילו אם אותו הלשון אינו מאוס אם יוכל לדבר עוד יותר נקי יבחר בלשון שהוא נקי ביותר לכן אמר מה תועלת ולא אמר שיין מזיק לקטנים והנה שם בגמרא מביא ע"ז הפסוק ותבחר לשון ערומים וי"ל שמלשון רבים תבחר הנקי יותר.

שם בריש פרקין ר"י סבר שאסור לאכול ערב שבת ויו"ט מן המנחה ולמעלה ור' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך תיבת והולך מיותר וי"ל לפ"מ דאי' בתוס' שם ד"ה סמוך שהקשו על הא דתנן לא יאכל סמוך למנחה הא תנן בציקו של נכרי אדם אוכל עד שממלא כריסו ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה והא אפילו מן המנחה אסור לאכול ותירצו בסעודה אחת מותר כי יזהר שלא יאכל כל שובעו כדי שיוכל לאכול כזית מצה באחרונה אבל אם אוכל איזה שעות קודם אז יתמלא האיצטומכא ע"י העיכול ולא יכול לאכול וזה י"ל כוונת ר' יוסי שאם אוכל מן המנחה ולמעלה אז ימשיך בסעודתו עד שתחשך וכשתחשך יאכל כזית באחרונה וזה אוכל והולך עד שתחשך.

סימן מ

בסוגיא מצות צריכות כוונה

כבר כתבתי במק"א שגם אם הלכה שמצוות צריכות כוונה י"ל שבדברים שנעשה תכלית המכוון מהמצוה יצא בה אף בלא כוונה למשל שאכל מצה בליל פסח ובפרט שאומר עליו מצה זו שאנו אוכלים וכו' וזוכר ע"י אכילתו תכלית המכוון במצוה זו הגם שלא נתכוון שעושה דבר זה לשם מצוה וכן במרור משום שמררו וכו' וכן ביו"ט שמצוה הוא להיות שמח וטוב לב אם אוכל בשר שלמים או יין ישן הגם שאינו מתכוין שעושה זה לשם מצוה כיון שעי"ז הוא בשמחה נתקיים תכלית כוונת המצוה וכן אם נותן לעני מתנה הגם שלא נתכוין לשם מצוה יש לו מצוה ולא יהא גרוע שאבד לו סלע ומצאו עני שיש לו שכר בזה מכש"כ אם נותן לו בידים ועתה נראה לי ליישב מה שהקשה גאון אחד [עיין כ"ס בשו"ת חאו"ח] עפי"מ שאי' בגמרא ברכות ט"ו ע"א דחרש המדבר ואינו שומע אסור להפריש תרומה לכתחלה מפני שלא יוכל לברך אבל אם הפריש תרומתו תרומה והקשה הגאון זצ"ל הלא פשיטא הוא כיון שברכות רק מדרבנן ואינן מעכבות פשיטא שתרומתו תרומה ויש ליישב לפי שיטת רבינו שמואל אפילו אם מצוות אין צריכות כוונה ויצא בלי כוונה מ"מ היפך כוונה מועיל שלא יצא וכבר כתבתי במק"א שכוונת רבינו שמואל דבר שתלוי בכוונה כמו שנקט כסא דשכרא בידו וחשב בתחלת הברכה לומר בפה"ג בזה מועיל היפך כוונה לבטל כוונה ראשונה אבל אם עשה מעשה בפועל שאכל מצה בליל פסח יצא כי היפך כוונה לא יבטל המעשה יען לא אתי מחשבה

ומבטל מעשה כמו אם כפאוהו ואכל מצה ויודע שהוא ליל פסח ואעפ"י כן לא רצה לאכול עד שכפאוהו הלא אין לך היפך כוונה גדולה מזו ואעפ"י כן יצא והנה לפי הנראה מגמרא פסחים דף ד' ע"ב שהכל חבירים אצל בדיקת חמץ אפילו עם הארץ הגם שבדיקת חמץ הוא רק מדרבנן [והוא דבר שיש בו טרחא נאמנין] וא"כ אחר שתקנו חכמים לברך ברכת המצוה והוא אינו מברך מראה בזה שאינו רוצה לקיים מצוות תרומה והוא כמו היפך כוונה ואשמעינן הגמר' דאעפ"י כן יצא ותרומתו תרומה שאין מחשבתו מבטל המעשה של הפרשה ואעפ"י שתרומה גם במחשבה נעשית תרומה שאם חשב שמה שבצד דרומו של הכרי יהי' תרומה וסמוך לו המעשר הוה תרומה וילפינן מדכתיב ונחשב לכם תרומתכם מ"מ כיון שמחשבה זו מועיל שזה יהיה תרומה ומתיר את הטבל נחשב מחשבה זו למעשה כדאי' להדיא בקידושין דף כ"ט ע"א ועיין בפירש"י דגולמי כלי עץ שעתידין לשבץ ולכרכר וכו' אינן מקבלים טומאה כיון שעדיין לא נגמר מלאכתן חשב עליו שלא לשבץ ושלא לכרכר נעשית ע"י מחשבה זו כלי גמורה ומקבל טומאה מכאן ואילך חשב אח"כ לשבץ ולכרכר אותו כלי אינו יוצא מידי קבלת טומאה הגם שמחשבה מבטל מחשבה כיון שע"י מחשבתו הראשונה מקבל טומאה הוי כמעשה ואין מחשבה שניה מוציא מידי מעשה ה"ה י"ל בזה כיון שבמחשבתו נעשית תרומה הוה כמעשה ואין מחשבה מוציא מידי מעשה.

סימן מא

נסתפקתי המחמירים מחמת שיראים שלא התנהגו באפיית מצות כראוי לשמרם מחימוץ ומנשהו חמץ אינם אוכלים מחמת זה כל הפסח מצות רק כזיתים המחוייבים לאכול בב' לילות הראשונות אי שפיר עבדי לפי מה דמבואר במג"א סי' תע"א ו **סימן קפ** "ח שלאכול כזית פת בשבת ויו"ט בלילה ויום הוא דאורייתא אם יש להחמיר בזה לבטל מצות התורה ועלה בדעתי לפ"מ דאיתא באו"ח סי' רכ"ח מי שרגיל לישב בתענית תמיד ואכילתו מזיק לו אין צריך לאכול בשבת ויוכל להתענות שתכלית האכילה הוא העונג והשמחה וכיון שמצטער באכילה מתבטל מעונג ושמחה עי"ז ולכן אינו מחוייב לאכול וכן נהג ר' יודא החסיד ז"ל וא"כ אם יאכל מצה ובכל היום עולים הרהורים בלבו וירא אולי לא היו כשרים כראוי ולבו נוקפו כל היום מזה ומצטער עי"ז מחמת ספיקתו פטור מאכילה אפילו מתענה כל היום מטעם זה אינו צריך לישב תענית לתעניתו כמי שמתענה בשבת ויו"ט תענית חלום שמחוייב לישב תענית לתעניתו מפני שביטל עונג שבת אבל זה לא היה מחוייב מעיקרא לאכול אדרבה כיון שאכילתו צער הוא לו וקצת ראיה לדבר ממה דאיתא בשו"ע הל' ר"ה סי' תקצ"ז ס"ג בהג"ה שכשמתענה תענית חלום

בראש השנה אינו צריך לישב תענית לתעניתו כיון שלמקצת רבותינו מצוה להתענות בר"ה וברשות התענה ועשה מצוה וספיקא להקל כי למיתב תענית לתעניתא אינו אלא מדרבנן.

סימן מב

פסחים ס"ו ע"א בתוס' ד"ה מה לתמיד שכן תדיר הקשו בתוס' על מה שדרש הלל שפסח דוחה שבת ק"ו מתמיד והשיב שק"ו פריכא הוא מה לתמיד שהוא כליל ותדיר ותימה ונילף מבינייהו דתמיד ומילה או משתי הלחם גרידא דדחי שבת ובמהרש"א שם לא משתי הלחם לבדו נילף פסח שי"ל מה לשתי לחם שהם באים להתיר כדאי' במנחות אלא מאחד מביניהו מתמיד או מילה ושתי הלחם ונלענ"ד ליישב מתמיד ומילה לא נוכל למילף במה הצד ואם תאמר תמיד מפני שהוא קרבן ציבור דוחה שבת משא"כ פסח מילה יוכיח וא"ת מה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות תמיד יוכיח לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהם ששניהם דוחים שבת ה"ה קרבן פסח דוחה שבת וזה כוונת התוספות והנה דבר שנילף במה הצד נדחה בפירכא כל דהוא כדאי' בחולין קט"ו ע"ב והנה פסח לא נוכל למילף מתמיד ומילה במה הצד שיש להשיב מה לתמיד שהוא מתיר היינו שמתיר להקריב קרבנות על המזבח שקודם התמיד אסור להקריב שום קרבן הגם שבדיעבד אם הקריבו כשרים [כדאי' במנחות מ"ט ע"ב] מ"מ פירכא כל דהו הוה ומילה ג"כ מתיר שיוכל לאכול קדשים אם נמול או הכהן שנמול ניתר בתרומה משא"כ ערל וא"כ לא נוכל לילף פסח לא ממילה ותמיד ולא משתי הלחם שעל כולם יש להשיב שהם באים להתיר משא"כ פסח.

סימן מג

בירושלמי פסחים ריש פרק אלו דברים לא ידעו בני בתירא אי פסח דוחה שבת והשיב להם הלל הלא יש לנו מאה פסחים שדוחים את השבת [היינו שני תמידין שמקריבין בכל שבת] אית תני תנייא מאה פסחים ואית תני תנייא מאתיים פסחים ואית תנייא שלש מאות פסחים ע"כ ומפרש בירושלמי הא דתני מאה פסחים היינו שני תמידין עולת תמיד שמקריבין בכל שבת הא דתניא מאתיים פסחים היינו עם קרבן מוסף של שבת והם שני כבשים בני שנה חמשים שבתות בכל שנה עולים מאה ועם השני תמידים מאתיים והא דתניא שלש מאות צ"כ על אופן אם חל ר"ה בשבת שמקריבין כוסף על מוסף שבת פר אחד איל אחד שבעה כבשים ושעיר חטאת המה עשרה ועוד מוסף ר"ח שני פרים איל אחד שבעה כבשים ושעיר חטאת המה ביחד אחד עשר ועם מוסף ר"ח המה אחד ועשרים קרבנות ובאותו שנה חל יום ראשון של סוכות א"כ בשבת ומקריבין

למוסף היום שלשה עשר פרים שני אלים ארבעה עשר כבשים וחטאת אחד עולה ביחד שלושים קרבנות וגם שמיני עצרת חל בשבת שמקריבין פר אחד איל אחד ושבעה כבשים ושעיר חטאת המה עשרה ואם חל באותו שנה שבועות בשבת מקריבין למוסף היום פרים שנים איל אחד שבעה כבשים ושעיר חטאת והמה אחד עשר ועל שתי הלחם מקריבין שבעה כבשים פר אחד אילים שנים שעיר לחטאת ושני כבשים לזבח שלמים ביחד שלשה עשר עם קרבן מוסף עולים לעשרים וארבעה ובאותו שנה ראש חדש יחול בשבת שני פעמים ומקריבין במוסף ר"ח אחד עשר קרבנות שהם שנים ועשרים וחשבון כלם עולים לתשעים ושבעה קרבנות ושבת שבתוך הפסח א"כ עולה יותר ממאה ואח"ז ראיתי שכבר פירש כן בקרבן העדה במקומו.

ועכשיו נחשוב האיך יכולים כל אלו לחול בשבת בשנה אחת כי כאשר קדשו על פי הראיה אליבא דאחרים עיין מס' ראש השנה ובערכין שעצרת פעמים בחמישי בסיון ופעמים בששי בסיון ופעמים בשביעי ואין מעברין בשנה לא יותר משמנה ולא פחות מארבעה חדשים א"כ אם ר"ח חל בשבת תשרי יהיה ר"ח חשון ביום ב' חשון מלא יהיה ר"ח כסליו ביום ד' כסליו מלא יהיה ר"ח טבת ביום ששי טבת מלא יהיה ר"ח שבט ביום א' שבט מלא ר"ח אדר א' ביום ג' אדר א' מלא ר"ח אדר שני ביום ה' אדר שני חסר הוה ר"ח ניסן ביום ששי ועצרת חל ביום חמשים שהוא בשבת ניסן חסר חל ר"ח אייר בשבת אייר חסר ר"ח סיון ביום ראשון תמוז חסר ר"ח אב ביום ב' ואולי בחשבון אחר ימצא שיחול שני פעמים ר"ח בשבת חוץ ר"ה שחל בשבת וזה הוא החשבון ר"ה חל בשבת תשרי מלא ר"ח חשון ביום ב' חשון מלא ר"ח כסליו ביום ד' כסליו מלא ר"ח טבת ביום ו' טבת חסר ר"ח שבט בשבת שבט מלא ר"ח אדר ביום שני אדר ראשון מלא ר"ח אדר שני ד' אדר שני מלא ר"ח ניסן ביום ששי ויהיה שבועות ביום חמשים שהוא בשבת ניסן חסר הוה ר"ח אייר בשבת שהוא ר"ח השני בשבת ואתיא הברייתא כאחרים.

סימן מד

בספר התעוררות תשובה חלק ג' סי' ס"א בד"ה בספר ה"ת כתב שם וז"ל תנור המחובר צריך שבירה כמו שאינו מקבל טומאה ולא בעי נתיצה כיון דמחובר לקרקע וחשוב כקרקע ע"כ וראיה זו טעות סופר הוא כי המעיין במס' כלים פרק ה' מ"ו וברע"ב שם שלאחר שהוסק התנור כולי עלמא מודים דמקבל טומאה בתלוש ומשמע שם שמכש"כ שמקבל במחובר ואי במחובר בעי נתיצה מכש"כ בתלוש.

איתא בביצה דף ל"ו ע"ב כל שחייבין עליו ביום טוב משום שבות משום רשות ומשום מצוה וכו' ואלו הן משום רשות אין מקדשין וכו' ולא מייבמין והקשה בטורי אבן דקתני

משום רשות אין מקדשין ולא מייבמין והא תנן במועד קטן דף י"ח ע"ב אין נושאין נשים במועד וכו' ולא מייבמין ובגמרא הטעם משום מניעת שמחת הרגל ולשמואל משום דאין מערבין שמחה בשמחה דכ' ושמחת בחגך ודרשינן ולא באשתך והוא דרשה מן התורה ולא אסמכתא כנראה מדברי התוספות כתובות דף מ"ז ע"א ד"ה דמסר לה ונלענ"ד ליישב די"ל דעיקר שמחה איננו רק בנושא בתולה משום שהיא כורתת לו ברית וביבום אם מייבם אשת אחיו מן האירוסין ולא מבעיא קאמר לא מבעיא בתולה פנויה אפילו בתולה שהיה לה כבר בעל ג"כ אסור אבל אם איננה בתולה אין השמחה גדולה כל כך והא דתני ומחזיר את גרושתו י"ל דמיירי בגרושתו מן האירוסין הגם שהיא בתולה אעפ"י כן מותר אבל ביום טוב אסור משום שבות אבל לדברי התוס' כתובות הקושיא מעיקרא ליתא דאי' שם בגמרא דנערה מעשי ידיה של אביה כיון שנתנה התורה לו רשות למסרה לחופה והא מבטל אותה ממעשי ידיה שמע מינה דמעשה ידיה לאביה ומדחי שם הש"ס דמסר לה בשבתות וימים טובים והקשו בתוס' בימים טובים אסור משום אין מערבין שמחה בשמחה והיא דאורייתא ותירצו דמיירי בתוספות יום טוב שהיא אסורה במלאכה משום יום טוב ואין מערבין שמחה לא שייך בזה דתוספות יו"ט אינו אלא לענין שביתת יו"ט ולא לענין שאר מצוות הנוהגות ביו"ט אי נמי דנשואין בלא סעודה הגם דבגמ' יבמות פרק החולץ משמע דגם בנשואין בלא סעודה שייך שמחה מכל מקום אינו שמחה גדולה כל כך שיהיה בה משום אין מערבין שמחה בשמחה כפי זה נכון כיון שבתוספות יו"ט מן התורה מותר אסרו משום שבות.

ועי"ל באמת אם נושא ביו"ט עובר בעשה של ושמחת בחגך אבל לא מצינו שאם אחד כבר עבר מצות עשה שיהו מכין אותו מכת מרדות אבל אם עבר על שבות מכין אותו מכת מרדות.

ועל דברי התוספות יש לעורר דתוספות יו"ט אינו אלא עשה ואמרינן במס' סוכה דף כ"ח ע"א דנשים פטורות מתוס' יו"כ משום דהוא רק עשה והוי מעשהז"ג רק ילפינן האזרח לרבות הנשים ואין זה אלא לענין יום הכפורים וא"כ אם גם מסר אותה בתוספות יו"ט הלא מבטל אותה ממלאכה דהיא מותרת לעשות מלאכה אז ואין לומר דגילה לן קרא ביום הכפורים וילפינן מינה יום טוב דהא יו"ט קיל מיו"כ ועיין בהתעוררות תשובה חלק ראשון סי' מ"ש בזה.

סימן מה

נשאלתי מתלמיד אחד מירושלים שלמד פה בישיבה ודעתו לחזור איך ינהיג ביום טוב שני וידוע שלרבותינו האחרונים ז"ל דעות חלוקות בזה [עיין בשערי תשובה או"ח סי'

תצ"ה] ונ"ל כך שיניח תפילין בלא ברכה ויאמר בהם ק"ש בצנעא כדאי' בפ"ח שם ויתפלל שמ"ע של חול ויזכיר בברכת שמע קולינו ושמחנו ביום חג פלוני הזה ויהיה כוונתו בתיבת הזה חג הזה שהוא בחו"ל שלא יאמר שקר לפני הקב"ה כדאי' בשו"ע שהמתפלל בשבת ויו"ט תפלת חול והזכיר בתפלה מענינא דיומא שיצא בזה ואין צריך לחזור ולהתפלל וברכת הלל יכוון לצאת בברכת השליח צבור ויענה אמן ואם הוא ביחיד יאמר הלל בלא ברכה וכיון שהוא אומר הלל מספק אין בו משום חשש כל הקורא הלל בכל יום הר"ז כמחרף ומגדף תפלת מוסף יתכוון לשמוע מפי שליח צבור בחזרתו בקול רם הלא מי שטעה ולא הזכיר יעלה ויבא בר"ח וחוה"מ צריך לחזור ולהתפלל ואם כוון לצאת בחזרת ש"צ מתחלה ועד סוף וענה אמן יצא בזה כאלו התפלל הוא בעצמו הגם ששליח צבור אינו מוציא רק את מי שאינו בקי ולעם שבשדות מ"מ כיון שכבר התפלל יוכל לצאת בתפלת ש"צ א"כ זה שמסופק אם צריך ויכול להתפלל מוסף בעצמו לא גרע מזה ששכח יעלה ויבא ואם הוא ביחיד לא יתפלל מוסף ופשיטא אם קורין אותו לקריאת התורה שיכול לעלות ולקרות כדאי' באו"ח סי' תקפ"ח ובמג"א שם שבתענית בה"ב לא יעלה לתורה מי שאינו מתענה אבל אם כבר קראו אותו יוכל לעלות הגם שהוא אינו מתענה ואינו מחוייב לקרות בתורה ה"ה בזה. ואם הוא כהן יוכל לישא כפיו כיון שהצבור חייבים להתפלל מוסף ולהם התפלה חיובית יוכל הוא לישא כפיו כמו כהן שכבר התפלל ונשא כפיו ומתרמי ליה ציבורא אחרינא ואינו מתפלל עמהם אעפ"כ יוכל לישא כפיו עוד הפעם והנה בליל שני יאמר בתפלתו אתה חוננתנו שסדר הבדלות הוא מונה ואין בו משום זלזול יום טוב וקידוש ישמע מאחרים שיוציאו אותו ואם אין לו מי שיקדש לו יאכל בלא קידוש שספק ברכות להקל, הבדלה על הכוס לא יעשה משום ספק ברכה ובמוצאי יו"ט שני ג"כ לא יוכל להבדיל אולי אותו יום חול והבדלה במוצאי יו"ט אינו מבדיל אלא כל הלילה אבל באסרו חג לא ויש מרבותינו האחרונים שסוברים שיוכל להבדיל כל יום אסרו חג אבל לא במוצאי היום רק ישמע הבדלה מאחרים אבל אם חל ליל שני במוצאי שבת להבדיל ולומר ברוך אתה המבדיל בין קדש לחול אינו יכול דלמא יו"ט הוא רק יאמר ברכת הבדלה בלי שם ומלכות ובלי חתימה אבל במוצאי יו"ט שני יוכל להבדיל על הכוס בברכה ממנ"פ אם יו"ט הוא צריך להבדיל במויו"ט על הכוס ואם חול הוא הלא לא הבדיל במוצאי שבת ומי שלא הבדיל במו"ש יוכל להבדיל עד סוף יום ג' דנקרא בתר שבתא כדאי' שם בשו"ע ויש לומר דהסברה דבמוצאי יום טוב אם לא הבדיל יוכל להבדיל כל היום של אסרו חג עד הלילה אם כן ביום אסרו חג אחר פלג המנחה יוכל להבדיל ממ"נ אם חול הוא ואתמול יו"ט הרי יוכל להבדיל

כל היום ואם היום יום טוב הרי בכל השבתות וימים טובים במקום מצוה יוכל להבדיל מפלג המנחה ולמעלה כדאיתא בשלחן ערוך **סימן רצ** "ג סעיף ג' עיין שם וגם שאיתא שם שיתפלל תחלה מעריב הלא יוכל להתפלל תחילה מעריב ובדיעבד אם הבדיל קודם תפילת ערבית יוצא כמו מי שמקדש בערב שבת אחר פלג המנחה קודם שהתפלל ופשיטא שאסור במלאכה ואפילו בן א"י שדעתו לחזור בקרוב ואינו צריך לקדש יו"ט שני מ"מ אסור הוא במלאכה אפי' בצנעא כדאי' בשו"ע סי' תצ"ו בליל שני של פסח יעשה הסדר עם אחד מבני חו"ל ויקיים כל מצות הסדר רק קידוש והברכות יאמר לבן חו"ל שיכוון להוציאו והוא יכוון שיצא בו ויענה אמן ואם הוא יחידי יעשה עניני הסדר בלי ברכות וכיון שאינו מקדש משום ספק ברכה יאמר הגדה וחצי הלל בלא ברכת אשר גאלנו ויברך על הכוס וכיס שני יברך עליו ברכת המזון וכוס שלישי יאמר עליו הלל בלי חתימה וישתה בלא ברכת פרי הגפן ועל כוס רביעי יאמר נשמת בלי חתימה וישתה בלא ברכה ויקיים בזה מצות ד' כוסות וענין עירוב תבשילין אם חל ערב שבת ביו"ט יעשה ע"ת בלי ברכה או ישמע הברכה מאחר וישיבה בסוכה בשמיני עצרת צריך לקיים מצד ספק דלמא הוא שביעי אצלו אבל י"ל הא דאיתא בגמרא ופוסקים ששמ"ע בין השמשות אם רצה לאכול סעודה צריך לאכול בסוכה הגם שהוא ספק ספיקא דלמא שמיני הוא ואם הוא שביעי דלמא כבר לילה הוא מ"מ כיון שתקנו חז"ל יו"ט שני כוודאי כל מה שנוהג בראשון נוהג בשני אבל איש פרטי שמסופק אם מחוייב לעשות ביום זה יו"ט א"כ נדון כספק ספיקא אם מחוייב או לא וספק דרבנן להקל מ"מ יש לו להחמיר,

עוד י"ל שיתפלל מוסף אם הוא יחידי באופן שיתפלל תפלת חול ויזכיר בשמע קולנו והביאנו לציון עירך וכו' ונעשה מוסף יום הזה וכו' אם מחוייב בתפלת מוסף יוצא בזה ואם חול הוא אצלו יתפלל בתורת נדבה ולחדש אין צריך בזה דאין לך חדוש גדול מזה שמתפלל מצד ספק כדאי' להדיא בשו"ע או"ח סי' קי"ח.

סימן מו

שאלה בא לפני מבן א"י שלמד בישיבה בחו"ל ויתעכב פה ללמוד בישיבה איזה שנים ודעתו לחזור והנה לפי מה דאיתא במג"א בסי' תס"ח ס"ק י"ב שכתב דבחורים שלומדים בישיבה ב' וג' שנים דעתם לחזור משמע דס"ל דבחורים מקרי דעתם לחזור אעפ"י שדעתם ללמוד שם ב' וג' שנים וגם נסתפקתי היכא דאיתא פלוגתא מרבותינו ז"ל בבן א"י שהלך לחו"ל או בן חו"ל שהלך לא"י באיזה אופנים שחייבים ביו"ט שני או פטורים כמו במג"א סי' תצ"ו ס"ק ו' ובשערי תשובה שם שהובא דיעות שונות בזה ומסופק האיך יעשה נראה לי שיש לעשות כך מתפלל בליל ביו"ט שני תפילת י"ח של חול ויאמר יעלה

ויבא אם הוא חול המועד יפה התפלל ואם הוא יו"ט ג"כ יוצא כמו שאיתא בסי' קכ"ז שמתפלל ביו"ט או בשבת תפילת של חול והוזכר בו שבת או יום טוב יצא ואם הוא ליל פסח יעשה הסדר אצל אחד מבני חו"ל ויאמר לו שיכוון כל הברכות קידוש ושאר ברכת הסדר להוציאו והוא מכוון לצאת בו אם אצלו יו"ט ואם אי אפשר לו יעשה הסדר לבדו בפני עצמו ולא יברך הברכות משום ספק חומר לא תשא וברכות אינן מעכבות אבל קידוש לא יוכל לומר משום ספק ואז יאמר על כוס ראשון ההגדה ויאמר עד בכל דור ודור על הכוס וישתה ואחר כך יאמר על כוס שני בכל דור ודור עד ברכת גאל ישראל וישתה בלא ברכה ואחר ברכת המזון על כוס שלישי וישתה ואחר כך יגמור הלל על כוס רביעי בלא ברכת יהללוך וישתה כוס רביעי, בשחרית יתפלל ג"כ ג"הי"ח כמו בלילה ברכת הלל במקום שאין מברכין על הלל רק בשאר ימי פסח ישמע ברכת ההלל מש"צ או מאחר שיוציאו, מוסף יתפלל כאתמול ואפילו הוא חול המועד לא הפסיד אם הוא אמר גם פסוקים בחודש הראשון במוצאי יו"ט ישמע הבדלה מאחרים שיכונו להוציא אותו ואם הוא לבדו יש פלוגתא בגדולי האחרונים זצ"ל, אם לא הבדיל במוצאי יום טוב עד מתי יוכל להבדיל ויש מהם סוברים רק ליל יו"ט ולא יותר לכן משום ספק ברכה לא יבדיל מעצמו הגם שלא הבדיל בליל יו"ט שני בתפילת י"ח יוכל לומר אתה חוננתנו ואינו הפסק ועוד סדר הבדלות מונה משום הפסק בתפלה שאמר מה שאינו צריך לומר (כי אולי יו"ט הוא ואינו צריך להבדיל) אין חשש כדאיתא בשו"ע סי' ק"ח סעי' י"ב וז"ל הטועה ומזכיר מאורע בשאר ימים בתפלה ולא בזמנה לא הוי הפסקה וביו"ט שני של ימים האחרונים ינהג כך מתפלל תפילה של חול ויאמר יעלה ויבא את חג המצות הזה ויכול לכוין בתיבת הזה משום ספק את חג המצות הזה שבני חוץ לארץ וכן בשחרית וכן במנחה ברכת הלל ישמע מאחרים להוציאו והלל יאמר בעצמו ואין בזה איסור משום קורא הלל בכל יום כיון שעושה משום ספק ותכלת המוסף ישמע מהשליח ציבור ויצא בתפילתו ולא גרע מהא דפסקינן סי' כ"ח סעי' י"א וב **סימן רס** "ח סעי' ד' משום טעה ולא הזכיר יעלה ויבא בר"ח או בחול המועד שצריך לחזור ולהתפלל ישמע תפילת ש"ץ ויכוין לצאת בתפילתו כיון שכבר התפלל דינו כאינו בקי או כעם שבשדות שיוצאים בתפלת ש"ץ ובמיו"ט ישמע הבדלה מאחרים ואם חל יום האחרון באחד בשבת יוכל להבדיל במיו"ט בעצמו ממה נפשך אם יו"ט הוא צריך להבדיל ואם חול הוא כיון שלא שמע במוצאי שבת ולא בירך הבדלה של חול צריך להבדיל עתה הבדלה של חול משום תשלומין דשבת כדפסקינן בשו"ע סי' רצ"ט ואם לא הבדיל במוצאי שבת יכול להבדיל עד סוף יום שלישי ובליל שמיני של סוכה יאכל בסוכה אם יו"ט הוא היינו אם יום

שמיני הוא אוכל בסוכה כתקנת חכמים ואם לאו אינו אוכל בה לשם מצוה ומשום נראה כמוסיף אינו כיון שמתכוין לאכול בה רק משום ספק כדאיתא בסי' ל"א במג"א ס"ק ב' וז"ל והמניח תפילין בחול המועד אינו עובר משום בל תוסיף כיון שאינו מתכוין להוסיף פי' שעושה משום ספיקא שמא חול המועד חייב בתפילין עכ"ל.

והנה אם חל יום שני בשבת מתפלל בכל תפלתו של שבת גם מוסף משל שבת ואם אולי יו"ט הוא אצלו יכווין בשחרית ובמוסף ובתפלת מנחה בתפילת ש"ץ שכולל בתפילתו שבת ויו"ט יחד כדכתבו הפוסקים שאם חל יו"ט בשבת וטעה והתפלל של שבת לבד שצריך לחזור ולהתפלל תפילת יו"ט ולהזכיר בו של שבת ולכלול בחתימתו גם של שבת אבל בדיעבד אם התפלל רק של יו"ט לבד ולא כלל בה גם של שבת יצא כיון שכבר מתפלל של שבת ואין לומר שיתפלל הוא בתפלותיו תפלת יו"ט ולכלול בו שבת זה אינו דלמא לאו יו"ט הוא ואינו יוצא בתפלה זו משום שבת כיון שמפסיק בה וחותם בשתיהם מקדש השבת והזמנים משנה בחתימתה וכל המשנה מהמטבעה שטבעו חכמים בברכה [בעיקר הברכה] אינו יוצא ידי חובתו ואין לומר בהתפלה ושל שבת ויאמר יעלה ויבא ברצה כמו שכתבתי למעלה וכיון שהזכיר בתפילתו גם משום יו"ט זה אינו דווקא מתפלל תפלת של חול שמעיקר החיוב גם בשבת ויו"ט צריך להתפלל י"ח רק חכמים הקילו משום כבוד שבת די אם התפלל רק ז' ברכות משום כבוד שבת וזה יצא ידי חובתו אם הזכיר איזה ברכה גם שבת או יו"ט אבל אם מעיקרא לא התפלל רק שבע ברכות והוסיף בו יו"ט או שבת אינו יוצא כדאיתא בגמרא ברכות דף כ"א עמוד א'.

ואם חל יו"ט שני במוצאי שבת שצריך להבדיל ולאמר בין קודש לקודש ישמע קידוש והבדלה מאחרים ואז לא יוכל להבדיל במוצאי יו"ט בברכת המבדיל בין קודש לחול משום מם"נ כדכתבנו לעיל ואם גם יו"ט שני אצלו חול היה אבל בזה לא יוכל להבדיל מצד שבת ויש לו תשלומין כל שלשה דלמא באמת יו"ט הוא והיה צריך להבדיל בין קודש לקודש ודלמא חול הוא והיה צריך להבדיל בין קודש לחול מצד ספק לא יכול להבדיל כלל משום ספק ברכה לבטלה אבל בתפלת י"ח שמתפלל בליל יו"ט שני של מוצאי שבת על אופן שכתבנו לעיל יוכל לומר ותודיענו אפילו אם הוא חול לא הפסיד במה שאמר ותודיענו ואריכות הלשון שסדר הבדלות הוא מונה כדאיתא בגמרא פסחים דף ק"ג ע"ב המבדיל לא יפחות משלש ולא יוסיף על שבע ודבר פשוט הוא שאם חל יו"ט במוצאי שבת ולא הבדיל אם מבדיל בתשלומין בשלשה ימים אחר שבת צריך לומר המבדיל בין קודש לקודש הגם שאתה חול כיון שהוא משום תשלומין צריך לברך בהבדלה כמו במוצאי שבת וראי' ממג"א סי' רצ"ט ס"ק ט' שכתב שאם חל ר"ה ביום

שלישי והתענה ממוצאי שבת עד ליל יו"ט שצריך להבדיל בליל ר"ה על כוס אחד ולומר המבדיל בין קודש לחול וקידוש על כוס אחד קידוש של יו"ט ולכאורה יש לומר אם הוא מסופק אם צריך לעשות יו"ט שני לפי פלוגתת הפוסקים לפי מה שמביאו בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב בש"ך בכללי הוראה אם כו כיון שיום טוב שני הוי מדרבנן הוי ספיקא דרבנן ולקולא אבל מדברי הרמב"ם הלכות קידוש החודש פרק ד' הלכה ט' שבמקום שמסופקים אם באו שמה השלוחים בזמן שמקדשין על פי ראייה אימתי קידשו החודש צריכין לעשות שני ימים מספק כמו רוב העולם הלא כיון שעתה אנן בקיאין בקביעא דירחא יו"ט שני אינו אלא מדברי סופרים אם כן הוי ספק דרבנן ולמה יעשו שני ימים אפילו יחיד הדר לבדו במקומות המסופקים צריך לעשות שני ימים כדמשמע מהרמב"ם ואין לחלק בין אם הספק על המקום אם באו שמה שלוחים או אם הספק על הגברא וצריך לומר מעיקרא החמירו ותיקנו לעשות שני ימים טובים אפילו באופן הזה וחמור משאר ספיקא דרבנן כמו שבני ארץ ישראל שבאו לחו"ל ופטורים מלעשות יו"ט שני מכל מקום במלאכה אסורה אפילו בצינעא מפני שמנהג גדול שנתפשטה בכל הגולה וחמור מאוד כדאיתא כל זה בשו"ע סי' תצ"ו סעי' ד' ובמגן אברהם שם החמירו חכמים גם לבני ארץ ישראל שאסורים במלאכה וק"ל.

סימן מז

מה שמסופק בספר התעוררות תשובה אם חל יום טוב ראשון בשבת אם נאמר שחייב בקרבן ראייה באותו יום ורק מחמת שבת אנוס הוא שלא להקריב או נאמר שאם חל יום ראשון בשבת אינו חייב מעיקרו ונפק"מ אם בשבת חל החיוב והיה חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני אז פטור מתשלומין אבל אם ביום שבת לא היה עליו חיוב ונתפשט ביום שני מחוייב בראייה והנה תנן בחגיגה דף י"ז ע"א ומודים שאם חל עצרת בשבת שיום טבוח אחר השבת מוכח להדיא שהיה עליו החיוב ביום שבת וחייב בתשלומין אחר השבת וי"ל כיון שחל בשבת בא עיקר החיוב ביום שני ונפק"מ חיגר שנתפשט ביום שני והנה י"ל מגמרא שם דף ט' ע"ב שסובר ר' יוחנן שזמן חיוב הקרבן היה כבר בלילה הגם שאינו יכול להקריב בלילה מכל מקום החיוב מוטל עליו כבר בלילה עיין שם באריכות:

סימן מח

לדעתי אנשים שטבעם אם יש להם לעשות דבר מה לפי חולשת עצביהם הם טרודים עי"ז במחשבתם עד שיעשו הדבר המוטל עליהם מותר להם לעשות הענין שמוטל עליהם גם בחול המועד הגם שיכול לעשות הדבר גם לאחר המועד מכל מקום כיון שעי"ז אינם

מיושבים בימי המועד מותר הוא לעשותו כמו שמותר לעשות כמה מלאכות בסוסו וברכבו כדי לטייל במועד כדאי' בשו"ע סי' תקל"ו וכן כל הרפואות מותרות בחוה"מ ויישוב הדעת לא יגרע מזה וי"ל כמו שראיתי שעשה אאמו"ר זצ"ל שהיה כותב על לוח ברמז ובקצור מה שעליו לעשות שלא ישכחם ואין לומר שיהי' מותר לכתוב הכל באריכות כמובן. וכן בדברים שיש לחוש שיוטרד על ידם אם לא יעשה הדבר מותר לעשותו קודם התפלה כדי שיהי' מחשבתו פנויה להתפלל כהוגן.

סימן מט

נסתפקתי עפ"י מה דאי' בש"ע או"ח סי' תקמ"ז שלא יעורר אדם על מתו שלשים יום קודם הרגל האם גם קודם ראש השנה אסור [כבר נסתפק כן הפמ"ג שם במשבצות אות א'] ויש לומר עפי"מ שמבואר שם בגמרא מועד קטן דף ח' ע"א וברא"ש שם דהטעם שיבטל עי"ז לעלות לרגל לירושלים וכיון שראש השנה אינו חייב בעליית רגל לא שייך טעם זה ומותר אבל לפי הטעם שיתבטל עי"ז משמחת יו"ט י"ל דאסור לפי מה שפסק הטור והשו"ע שם סי' תקצ"ז כאותן הפוסקים שראש השנה חייב בשמחה א"כ אסור גם בראש השנה ועוד לפי מה שכתב המגן אברהם שם שאפילו מתענה תענית חלום בראש השנה לא יתענה אלא ביום אבל בלילה אסור י"ל לאותן שיטות שסוברים שמותר ומצוה להתענות זה דוקא ביום אבל בלילה אסור ויש להחמיר ותמוה לי שלא עורר א' מהראשונים או האחרונים ראיה שראש השנה אסור להתענות וחייב בשמחה מזה שכל השבותים שהתירו חכמים ביו"ט משום שמחת יו"ט כולם מותרים הם גם בראש השנה כמו בכל ימים טובים ואין שום חלוק ביניהם ואם מצוה להתענות בר"ה למה יהיו מותרים אותם שבותים שהתירו חכמים סופן משום תחלתן משום דלמא אתי לאימנועי משמחת יו"ט מוכח מזה דחייב בשמחה מן התורה הגם שלא כתוב להדיא שמחה בתורה הלא גם בחג המצות לא כתיב שמחה ואעפ"י כן חייב בשמחה מן התורה כמו שאר ימים טובים דהוקשו כל המועדים זה לזה עיין ראש השנה דף ד' ע"ב.

סימן נ

נשאלתי מתלמיד אחד הא דאיתא בשו"ע או"ח סי' תקנ"ט שמותרים בעלי ברית לאכול בט"ב שנדחה לפי שיו"ט שלהם הוא ובמג"א סקי"ב כתב שאבי הבן והמוהל והסנדק הם בכלל כדאי' שם ס"ח ושאל התלמיד אם משלמים להמוהל בעד זה אם גם אז נחשב בכלל בעל ברית כיון שעושה המצוה בעד תשלומין ולא לשם מצוה והנה באמת המג"א בסי' כ"ח ס"ח מסופק בזה דאיתא שם כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן פטורין מכל מצות האמורות בתורה אם עושין כדי להרויח אם ג"כ פטורין הן

ומחלק שם שאם עיקר כוונתם לשם מצוה הגם שמרויחין ג"כ הם בכלל עוסקי מצוה שפטורין עיי"ש ויש לומר שהוא הדין בזה אם עיקר כוונת המוהל לשם מצוה רק אבי הבן ושאר קרובים נותנים לו מתנות מדעת עצמן בעד זה הרי הוא בכלל בעלי ברית.

סימן נא

נסתפקתי אם שנים באו לב"ד להעיד על החודש ביום האחרון שכלו להם י"ג ויום אחד אם יקבלו הב"ד עדותם ויקדשו החודש א"כ כלה להם י"ג שנה וכשרין להעיד הגם שבשעת עדותן אינם ראויים עוד להעיד מ"מ הוה כגינה וחצירה באין כאחד ואם קדשו הב"ד החודש עפ"י עדות היה כחצות היום ובאו עדים אחרים והעידו עליהם שאכלו בבוקר טריפות והתרו בהן שלא יאכלו וא"כ המה פסולים לעדות כמבואר בסוף פ"ק דר"ה שפסולי עדות פסולין להעיד על החודש ממילא עדות החודש בטילה ואינם נעשים גדולים ולא הוי בני חיובא ואין הזוממין יכולין להזים עדים הראשונים ואם יזומו עדים אלו ולא נפסלו עדות החודש העדים האלו פטורים כי ע"י עדותן אינם יכולים לעשות רע לעדי החודש ואם הוי עי"ז עדות שאי אתה יכול להזימה בטלה עדותן של הראשונים ועדי החודש בחזקת כשרות ונתקדש החודש ואין סברא לומר אתם אפי' מוטעין היינו אם הב"ד נשארו בטעותן אבל אם נתגלה להם טעותן נתבטלה העדות כמבואר ברמב"ם הל' קה"ח שמאחר שקדשו הב"ד את החודש עפ"י איום וכדומה ונתברר להם שלא הי' כך צריכין לחזור ולקבוע החודש בזמנו] ובפ"ג ה"ט מוכח מהרמב"ם שאם באו עדי הזמה קודם שקדשו החודש מאיימין עליהם משמע שאם לא קבלו העדים האיום מקבלין עדי הזמה ונתעבר החודש ובאמת ברמב"ם הל' קה"ח פ"ז ה"ז אי' להדיא שאם קדשו הב"ד החודש ונמצאו זוממין בעדות זו ה"ז מקודש ולא נמצא למפרשים שם מאין יצא לרבינו זה וצ"ל כיון שבשעת הקידוש היו מוטעין אפילו נתגלה להם אח"כ שהי' מוטעין הר"ז מקודש.

נסתפקתי אם נתגלה להב"ד שהעדי החודש פסולין מדרבנן כמבואר במס' ר"ה כ"ב ע"א במתני' כל פסולי עדות דרבנן פסולין לעדות החודש והב"ד קדשו החודש ע"י שלא ידעו שהמה פסולי עדות ואח"כ נתגלה לב"ד טעותם שקדשו החודש ע"י פסולי דרבנן אם מועיל הקידוש כיון שהם כשרים מה"ת (עיין רפ"ח דיומא ומל"מ הל' תרומות פ"ז).

ועל הספק הראשון י"ל כיון שבשעת העדות לא נעשו עדיין גדולים עד שקדשו הב"ד את החודש וקדוש הבית דין צריכה לעדות אלו א"כ צריכים אלה לאלה העדים לבית דין והבית דין לעדים א"כ לא מיקרי עדות דהווי רק חצי דבר ואנן בעינן לגבי עדות דבר ולא חצי דבר כדאי' בבבא קמא דף ע' ע"ב.

סימן נב

נסתפקתי ביום שלשים לאלול שממתינין כל היום כולו על עדים שיבואו לקדש את החודש והיו נוהגין משום ספק זה מתחלת ליל שלושים קודש ואם לא באו עדים היה מחר קודש מן התורה אם מתפללין ביום שלושים תפלת יו"ט ומוספין כי אם לא יבואו עדים נתגלה הדבר למפרע שהיה יום שלושים חול ונראה לי ראיה שהיו מתפללין תפלת יו"ט ומוספין עם תשע ברכות דאי' בר"ה דף כ"ב ע"א כשקדש הב"ד את השנה באושא ירד ר' יוחנן בן ברוקה לפני רשב"ג ועשה כר' יוחנן בן נורי אמר לו רשב"ג לא היו נוהגין כן ביבנה ליום השני ירד ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי ועשה כר' עקיבא אמר רשב"ג כך היו נוהגין ביבנה למימרא וכו' יום השני ירד ר' חנינא מאי שני אילימא יו"ט שני למימרא דעברו לאלול הא אמר ר' חנינא בר כהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר ר' חסדא מאי שני ליום שני לשנה הבאה והנה מדמקשה הגמרא אי יום שני הכוונה יו"ט שני שזה לא היה כיון שאר"ח בר כהנא שהיה בימי האמוראים שמימות עזרא עד ימיו לא היה אלול מעובר משמע אם היו מעברין לאלול היינו מפרשים מאי יום שני יום טוב שני היינו למחרתו של יום הראשון א"כ כשירד לפני התיבה ר"י בן ברוקא ואמר מלכיות זכרונות ושופרות כראה להדיא שהיו מתפללין כל תפלת יו"ט הגם שאם לא יבואו העדים באותו היום יהיה כל היום בספק אעפ"י כן התפללו תפלת יו"ט אבל צריך ליתן טעם בר"ה וה"ה בכל ימים טובים בזמן שהיו מקדשין עפ"י הראייה והיכא דלא מטו שלוחים היו כל שני הימים ספק יום טוב אם היום קדש או למחר והאיך התפללו תפלת יום טוב בשני הימים ובאמת אי' בערובין דף ל"ט ע"א שר' דוסא בן הורקנוס אמר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצינו ה' אלוקינו את יום ר"ה הזה אם היום אם למחר ומחר הוא אומר אם היום או אמש ולא הודו לו חכמים והלכה כחכמים לכן צ"ל שהכוונה ותתן לנו ה' אלוקינו את יום הזכרון הזה ואין אומרים ותתן לנו היום את יום הזכרון הזה אלא סתם יום הזכרון הזה וכן בברכת מקדש ישראל והזמנים וזכרינו בו לטובה הכוונה בכלם באיזה יום מאותן הימים ובברכת להדליק נר של יום טוב ואכילת ומרור הוא מברך על כללות המצוה.

סימן נג

הנה בהתעוררות תשובה חלק שני **סימן ק** "ט נותן טעם לישב ולבאר דברי הרמ"א בסי' תק"צ ס"ד שכתב שיש לתקוע בב' נשימות ואין לשנות אבל לפי מה דאיתא בראש השנה דף כ"ד ע"א שבאמת דרך העולם שגונחים תחילה בקולות קצרות [שברים] ומפסיקים

ומיללים כן דרכם אבל יען שלדידן אנו תוקעים שברים תרועה יחד שיחדיו המה תרועה לכן צריך בנשימה אחת יראה הטעם שם מה שכתב בהתעוררות.

ומה שכתב שם עוד שאם תוקע שבר אחד כד' תרמיטים לא בא לכלל שיעור תקיעה אפי' לדברי בעל העטור שכתב שהשבר קול קצר כיללה רק החילוק שבהשברים מפסיקים בין שבר לשבר ובתרועה אינו מפסיק א"כ הג' יללות עם ב' ההפסקות יותר מד' תרמיטים אבל אם מעיין בב"י גופא נראה שהפסקה בשברים אינו נכנס בכלל השיעור א"כ אם השבר אחד ג' תרונינוים יצא מכלל שבר ונכנס לכלל תקיעה.

מנהג התוקעים לעשות בסוף התרועה קול ארוך קצת פשיטא שצריך קול זה להיות מחובר לקול התרועה דאם לא כן הוי להו שתי קולות ומפסיק קול ארוך זה בין תרועה לתקיעה שלאחריו הגם שיש לומר ממה נפשך יצא אם אין בקול זה שיעור תקיעה [אפי' לרש"י] א"כ לא הוי הפסק דלא חשוב קול ואם יש בקול זה שיעור תקיעה א"כ עולה לו לפשוטה שלאחריה שצריך עכשיו לתקוע ומה שתוקע עוד פעם תקיעה לא הפסיד בזה כלום, אבל י"ל פשיטא שלכתחלה צריך ליזהר על זה כיון שתקיעתו האחרונה תוקע בחנם יש בו משום חשש איסור שבות ועוד כיון שכוונתו בקול ארוך זה לשם תרועה הוה כהיפך כוונה ואינה עולה לו לתקיעה לכולי עלמא אפילו למ"ד מצות אין צריכות כוונה אבל אם לא הפסיק בין התרועה לקול ארוך זה כדי נשימה מיחשב בדיעבד לקול אחד [כדהובא במטה אפרים שאם הפסיק באמצע הקול וההפסק לא היה כדי נשימה לא הוי הפסק וחשוב כקול אחד]

סימן נד

נלענ"ד לפ"מ דאי' בהתעוררות תשובה ח"ג סי' י"ג ליתן טעם למה התירו לעבור על מצוה מה"ת לעולם בהם תעבודו משום מצוה מדבריהם להשלים המנין להתפלל בעשרה משום דהתורה אמרה ויקרא כ"ה מהם תקנו עבד ואמה וכו' לעולם בהם תעבודו נראה להדיא שעבדים אלו קנין כספו וממונו הוא וכמו שיוכל לוותר ולפזר ממונו אפילו על מצוה קלה מדבריהם ה"ה שיוכל לוותר ולשחרר עבדו שהוא קנין כספו ע"כ לפ"ז דוקא מצוה זו דלעולם בהם תעבודו יוכל לעבור אפילו משום מצוה דרבנן אבל מצוה אחרת של תורה לא כגון ביום א' דר"ה שבמקום אחד יש שופר ולא מנין ובמקום אחר שמתפללים חסר אחד ממנין אין אומרים שילך למקום המתפללים להשלים המנין ולא לתקוע בשופר שהוא מצוה מה"ת אבל בחוה"מ סוכות שנטילת הלולב הוא מדבריהם אם א"א בשום אופן לקיים מצות הלולב אם ילך למקום אחר להשלים המנין שהוא מצוה

דרבים עדיף טפי ובפרט שלא ליטול הלולב הוא שב ואל תעשה ור"א ששחרר עבדו היה בקום ועשה [ועיין מג"א ריש סי' תרנ"א ובפמ"ג שם].

נלענ"ד מה שמצינו הרבה פעמים בדברי חז"ל ובפוסקים שיש אימתא דצבורא שר"ל יען אמרו חז"ל כל בי עשרה שכינתא שריא עיין ברכות דף ו' ע"א וע"כ אימה נופלת עליו מפני כבוד השכינה.

סימן נה

נראה לענ"ד מה שכ' בשו"ע בסי' תרי"ח ס"י חולה שהוא צריך לאכול ביו"כ צריך לומר יעלה ויבא בברכת המזון ומפלפל במג"א סק"י אם צריך לקדש ולברך על לחם משנה לדעתי זה אינו אלא בסתם יום כפורים כסברא שלו וביום כפורים שחייב להתענות לא חייבה התורה כ"ז ליחיד הצריך לאכול אבל יום כפורים שחל בשבת חייב לקדש ובלחם משנה ולומר רצה בברכת המזון משום שהוא שבת רק כיון שהתורה אסרה לאכול ביום זה אינו יכול לקיים מצות אלו אבל מי שהותר לו לאכול ביום כפורים חייב בכל זה משום שבת אפילו אם אוכל פחות משיעור רק כזית יוכל לקדש על כזית פת כמובא בשו"ע הל' שבת בפוסקים שמי שאין לו אלא כזית פת בשבת שיוכל לקדש ולברך ברכת המזון על כזית זה.

מה שאיתא בס' התעוררות תשובה ח"ג סי' ט' ששירי מצוה כשירין בכל המצוות ולא רק בגרדומי תכלת ושירי אזוב נראה לי שהיינו דווקא אם בא הפסול ע"י עשיית המצוה כגון שעל ידי נענוע הד' מינים נעשו פסולים אז נידון כשירי מצוה אבל בא הפסול ממקום אחר כגון שאחר שקיים המצוה נפסל הלולב אינו נידון כשירי מצוה כי בשירי תכלת ואזוב נתמעטו ע"י רוב התשמיש בהם וודאי אם תקע למשל בשופר וע"י התקיעה נסדק יש לדון כשירי מצוה ויש להשיב כי טעם שופר שנסדק שהוא פסול משום דהוי כשתי שופרות כדאי' בשו"ע או"ח סי' תקפ"ו ס"ח ובמג"א סקט"ז ולא יהיה עדיף שירי המצוה ממצוה עצמו ואי' שם ס"כ שאם נתן שופר בתוך שופר ונשתנה הקול עי"ז לא יצא ששופר אחד אמר רחמנא ולא ב' שופרות וכיון שנסדק כולו הוי פסול משום ב' שופרות פשיטא דאי אפשר להתיר משום שירי מצוה.

ומה שמפלפל שם שתכלת ואזוב הוי כשתי כתובים הבאים כאחד זה אינו דדוקא אם השני כתובים מלמדים דבר אחד ממש אבל הכתוב ולקחתם אגודת אזוב בא ללמד שאזוב צריך להיות אגודה ופסוק ולקח אזוב וטבל במים איש טהור בא ללמד שאם נשתייר מעט מהאגודה כשר עוד להזות בו.

סימן נו

מעולם תמהני האיך היה יכול הכהן גדול ביום כפורים ובפרט בשנת העבור שהי' יום קצר לעשות כל עבודת יום הכפורים בקרבנות ולהקטיר כל אבר ואבר של הקרבנות הן תמידים הן מוספים הן הקרבנות הבאים מחמת יום כפורים בעצמו ובפרט שאחר גמר עבודת פנים היה צריך להמתין עד שבא השעיר למדבר ואח"כ כאשר בא השעיר למדבר התחיל לקרות בתורה ולפי החשבון דמשנתינו היה י"ב מילין מירושלים עד הצוק והוא יותר משלש שעות ובפרט לשיטת הרמב"ם שמיל הוא כ"ד חלקים משעה והוי לערך חמשה שעות א"כ האיך היו מספיקין שאר השעות ביום לכל עבודתו ודקדקתי בלשון הרמב"ם הל' עבודת יום כפור שלא היה יכול לעשות עבודה עד שהגיע השעיר שאלת "לתחלת" המדבר ומירושלים עד תחלת המדבר לא היו רק ג' מילין כמבואר במתניתין ביומא ס"ח ב'.

ועוד עלה בדעתי שמכל הקרבנות שנשחטו ונזרקה דמם ביום יכולים להקטיר החלבים ואברים בלילה שלאחריו כידוע א"כ כיון שקרבנות הנעשים ביום כפורים יכול כהן הדיוט להקטיר האברים במוצאי יום כפורים בלילה מכש"כ שהיו יכולים להקטיר כהנים הדיוטים ביום הכפורים בעצמו לקיים חביבה מצוה בשעתה ומה שכתוב ועשה את עולתו ואת עולת העם עולת העם זה קרבן מוספים הגם שכתיב לשון יחיד עולה מכ"מ קאי על כל קרבנות מוספים כדכתיב מלבד עולת החודש ומנחתה וקאי על כל קרבנות מוסף של ראש השנה ומה שכתיב ואת חלב החטאת יקטיר על המזבחה כיון שצריך לשרוף את עורם ואת פרשם ואת בשרם של פר ושעיר שהובא דמם בפנים הוי אמינא שגם החלב שלהם ישרוף לכן כתיב ואת חלב החטאת יקטיר לא שישרוף ואם גם נאמר לשון יקטיר שכהן גדול בעצמו יקטירם זה דווקא של פר ושעיר שבא מחמת יום כפורים בעצמו זה צריך להיות דוקא בכהן גדול אבל שאר קרבנות מוספים שבאים מחמת קדושת היום כמו בכל יום טוב ומועד אינו מעכב בדיעבד אם שאר הכהנים יקטירו החלבים ואברים ולכתחלה בוודאי מצוה בכהן גדול ועיין בריטב"א מובא בכסף משנה ריש הל' עבודת יום כפורים שדווקא קרבנות הבאים מחמת יום כפורים צריכין להיות דווקא בכהן גדול וקרבנות אחרות רק מצוה בכהן גדול ואינו מעכב.

וכעת נראה לי ראי' לזה דהנה הא דצריך כהן גדול ילפינן מדכ' בפ' אחרי מות וכפר הכהן אשר ימשח אותו כתיב וכפר ועיקר כפרה תלויה בזריקת דם על המזבח ולזה צריך כהן אשר ימשח אותו היינו כה"ג ובכל הקרבנות אם נטמא או נפסל הקרבן אחר זריקת דם על המזבח כשרין ואין צריך להביא אחרת אבל ודאי שלכתחלה מצוה שכהן

גדול יעשה כל עבודות היום וראי' ממתני' יומא פרק ג' מ"ד קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו קבל את הדם וזרקו והנה שחיטה כשרה בזר ולמה דחק עצמו הכה"ג לשחוט רוב הסימנים ולגמור על ידי אחר שחיטת כל הסימנים כדי שיוכל הכה"ג לקבל את הדם ישחוט אחר ויקבל הכה"ג הדם מתחלת השחיטה אלא מוכח שאפילו בקרבן תמיד שאיננה קרבן שבא בשביל יו"כ וכשרה גם בכהן הדיוט אעפ"י כן דחק הכה"ג להיות הוא השוחט ולריטב"א י"ל אם אירע פסל בכה"ג ועשה האחר עבודתו ע"י שמינו אותו עתה לכה"ג שאינו צריך מנחת חינוך כי עבודתו מחנכתו כדאי' ברמב"ם הל' יו"כ כיון שאין אחר ראוי לעבודת יו"כ אלא כה"ג דבר זה מחנכתו וצ"ל לשיטת הריטב"א ממ"נ כיון שעבודה זו אינו מעכב שיהא דוקא בכה"ג ואינו מחנכתו ממילא העבודה כשירה בו דבדיעבד כשרה עבודה זו בכהן הדיוט.

סימן נז

במס' סוכות דף מ"ד ע"ב ר' יוחנן סבר שמיני לזה ולזה רב אמר שמיני לסוכה ובלישנא אחרינא כ"ע ברוכי לא מברכינן ר"י סבר שמיני לזה ולזה כי לא יתבינן שמיני בסוכה ורב סבר יתבינן והקשה הרשב"א כיון דשמיני ספק שביעי הוא האיך קאמר ר"י דלא יתבינן בשמיני הא ספיקא דאורייתא הוא ומתרץ דקאי ר"י כיון דאנן בקיאין בקביעי דירחא ונוהגין ביו"ט שני משום מנהג אבותינו לענין לישב בסוכה אין מקיימין מנהג אבותינו כי היכי דלא אתי לזלזולי ביו"ט דאורייתא והנה קשה בהרמב"ם הל' קידוש החודש איתא עד סוף ימי אבייי ורבא קדשו החודש ע"פ הראייה ואבייי ורבא סוף אמוראי נינהו ור' יוחנן הוי תלמידו של רבינו הקדוש ונחשב עוד כתנא כדאי' בגמ' [א"ה עיין ביד מלאכי כללי הרי"ש סי' תקנ"ב שמביא שלא מצינו בשום דוכתא בש"ס שרבי יוחנן תנא הוא ופליג ומביא כמה פוסקים שכ' דר"י לאו תנא הוא וצ"ל שהגאון המחבר שליט"א אזיל בשיטת מהר"י בן רב ומהר"י קורקוס ז"ל שמביא היד מלאכי שם בשמם שר' יוחנן ג"כ תנא הוא ופליג עיי"ש בדבריו באריכות] ר' יוחנן תנא הוא ופליג והיו מקדשין בימיו עפ"י הראייה והאיך קאמר הרשב"א דלר' יוחנן קאי לדידן דבקיאין בקביעא דירחא ודוחק גדול לומר שר' יוחנן שהאריך ימים רבים ובסוף ימיו כבר היו בקיאין בקביעא דירחא על החשבון הלא רב בר פלוגתיה ורב היה בימי רבי ויש ליישב עפ"מ דאיתא בסנהד' י"ז ע"ב דשלחו מתם הוא ר' אלעזר בן פדת שהיה תלמיד ר' יוחנן ובביצה דף ד' ע"ב מקשינן כיון דאנן בקיאין בקביעא דירחא למה עושין שני ימים ומתרץ משום דשלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם שבידכם א"כ ר' אלעזר תלמיד ר' יוחנן בימיו היו עושין ע"פ החשבון שהוא הוא מזהיר שאעפ"י שבקיאין בקביעא דירחא אעפי"כ יזהרו במנהג

אבותיהם ואתי שפיר שאמר ר' יוחנן שהאריך ימים אחר ששלחו מתם שיושבין בשמיני בסוכה כמו שכתב הרשב"א אבל עדיין קשה למה קדשו אביי ורבא ע"פ ראייה מאחר שבימי ר' אלעזר בן פדת כבר תקנו עשות ראשי חדשים ומועדים עפ"י חשבון וי"ל כדי לקיים מצוה כזה ראה וקדש שמצוה חמורה היא שמחללין עליה שבת כדאי' במס' ראש השנה כ"א ע"ב שמחללין השבת כדי לקדשו היינו לקדש החודש בזמנה ע"פ ראייה ואין מחללין שבת כדי לקיימו היינו כדי לקיים יו"ט בזמנו הלא ע"פ רוב ראש חודש תמיד ביום שלשים ואם באו עדים ביום שלשים קדשו החודש ואם לא באו עדים ממילא יום ל"א ר"ח ולא קדשו ב"ד את החודש ביום ל"א כר' אלעזר בן צדוק שם בר"ה כ"ד א' ופסק הרמב"ם כוותי' א"כ לא שנה אביי ורבא מתקנת ר' אלעזר בן פדת ששלח מתם כלל ועיין בהתעוררות תשובה חלק ראשון שהאריך בזה.

סימן נח

נסתפקתי אם אתרוג נחתך לשנים ומחבר אותו מבפנים במחט וכדומה ונעשה שלם אם יוצא בו ידי חובתו ומסתבר דכשר עפי"מ דאיתא בשו"ע או"ח סי' קס"ח ס"ב שאם נחתך ככר פת לשנים ומחברו ע"י עץ וכדומה נדון לענין ברכת המוציא ולענין לחם משנה בשבת כפת שלכם וד"ז הובא בשם רוקח] אבל לפי דברי התוספתא ר"פ א' דמסכת עוקצין מובא בתוספות זבחים ק"ה ע"ב ד"ה חיבור אוכלין וז"ל התוספתא תניא אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש או בקיסם אינו חבור שאין חיבורי אדם חבור עכ"ל א"כ קשה על הרוקח מתוספתא זו ויש ליישב פת ככר שלם שמעיקרא נעשה ע"י אדם שטחן ולש ועשה ככר ואפה אותה והכל נעשה ע"י אדם הוא הדין אם נפרד הככר לשנים וחיבר אותם מועיל כי הככר נעשה שלם מעיקרא ג"כ על ידו אבל אתרוג שגדל בידי שמים בשלימותו ונחתך אח"כ אינו מועיל חיבור אדם כדמוכח לשון התוספתא שאין חיבורי אדם חיבור קאי על אתרוג שהיה מחובר מן השמים מעיקרא ועיין בשו"ת חתם סופר או"ח סי' מ"ו.

סימן נט

ראיתי לגאון [הובא בשערי תשובה או"ח סי' תרמ"ח] שאתרוג שיש לו מראות אדומות כשר כי לא מצינו בפוסקים שמראות אדומות פוסלות האתרוג שבשו"ע אינו מוזכר רק מראה לבן ושחור. אבל לדעתי מזה אין ראייה כיון שאמר שינוי מראה פוסל א"כ כל שינוי מראה מה שאינו מראה אתרוג בכלל ולא כתב המחבר שרק לבן ושחור פסול אלא בסעיף י"ג וז"ל "כל" שינוי מראה בכל שהוא ובסעיף ט"ז כ' וז"כ אם הוא שחור או לבן במקום אחד פוסל ברובו וצ"ל הא דנקט דוקא לבן ושחור משום ששינוי מראות

אלו רגילים ומצויים (יעויין בשערי תשובה) ובספר אחד הביא מדברי רש"י עירובין דף נ"ג ע"ב שכתב הבעירו את הפחמין להיות אדומין כאתרוג ועיין בתב"ש סי' ל"ח ובנב"י וביד שאול סי' קפ"ח [עיין פמ"ג תרמ"ח באשל סקי"ח].

סימן ס

הפרי חדש מעורר יען שהמצוה הוא לחבר האתרוג עם הלולב לנטילתו וכיון שהלולב עומד במים כדי שיהי' לח והדר כדתנן ביו"ט מוסיפין ובמועד מחליפין וכשלוקח הלולב לברך עליו הוא לח מהמים כשמקרב האתרוג אליו נעשה האתרוג לח מהמים שעל הלולב ונולדים מזה מראות שונות על האתרוג מראות פסולות שפסול אח"כ משום הדר לכן יזהר לנענע הלולב מהמים ולקנח כדי שלא יתלחלח האתרוג והנה חזינא לגאון [חת"ס ח' ו' בפרק לולב הגזול] שכתב ששכיח מאוד שבחול המועד מרוב הנענועים שעשו נולדו על האתרוג אבעבועות כתמים וכדומה הפסולים משום הדר אבל יען כי באו ע"י קיום המצוה הדר הוא לפני קונו כמו שאמרו חכמז"ל פסחים ס"ה ע"ב שבח לבני אהרן שהולכים עד ארכבותיהם בדם וזהו הדרו ולדעתי זה דווקא אם באו דברים האלה ע"י קיום המצוה אבל אם בא שנגע האתרוג בלחלוח המים שבלולב זה אינו שייך למצוה כלל אם באו פסולים עי"ז באמת פסול.

ולדעת הגאון נלע"ד דווקא בחול המועד יש לומר סברא זו אבל ביו"ט שני ספיקא דיומא א"כ המראות שונות וכדומה אשר נעשו על האתרוג המה כעשו ביו"ט הראשון וכיון שספיקא דיומא אולי יום הראשון הוא חול ולא נעשה ע"י המצוה ממילא פסול האתרוג פשיטא אם אין לו אחר שיטול אותו דפסקינן בש"ע **סימן תר** מ"ט סי' ה' שפסולי הראשון נוטלין בשני בלא ברכה והטעם בפוסקים שאפי' ביום ראשון אם אין לו ד' מינים כשרים יטול הפסולים ועוד אולי היום חוה"מ ובחוה"מ כשרים פסולי הראשון וכן בזה ואין להקשות על זה מהא שאנו נוהגים בפסק הלכה שאין מברכין ביו"ט שני שהחיינו על נטילת הלולב הגם שבקידוש מברכין גם בליל שני משום ספיקא דיומא הטעם אולי אתמול חול הי' ולא יצא בשהחיינו אבל בלולב אם גם יום הראשון חול הי' מ"מ כיון שנטל אותו לשם מצוה יצא בברכת שהחיינו זה יען העושה לולב לעצמו איזה ימים קודם סוכות בחול מברך על העשי' שהחיינו א"כ לא גרע נטילת לשם מצוה מאילו בירך בשעת עשיית הלולב וק"ל.

סימן סא

מה שראיתי בספר התעוררות תשובה ח"ג סי' ס"ו בסופו שמעורר שמה שנוהגים לכרוך האתרוג בחוטי קנבוס כדי שיתחמם ועי"ז יהיה מראהו ירוק (געלב) וכדי שלא יוזק

האתרוג מהכלי הקשה שמונח בו כורכים אותו בחוטי קנבוס אלה שיקחם מהאתרוג קודם שמברך עליהם שהוא מין הגדל בארץ ועובר על בל תוסיף וכעת עלה בדעתי שעל החוטים האלה אין עליהם תורת בגד לא לעני ולא לעשיר כדאי' בהלכות שבת סי' שי"ח סי"ג שסמרטוטים שאינם ג' על ג' מוקצה הם ומכש"כ חוטים האלה שאין עליהם תורת בגד כלל שאסור ללקטם מהאתרוג ביו"ט כי אפי' אתרוג ולולב שנקצצו ביום טוב אסור ליטול משום מוקצה וגם שיבטל עי"ז ממצות עשה כמבואר בכל הפוסקים וכמו שאם מונח גל של אבנים על השופר שאסור לטלטל האבנים כדי ליקח השופר לתקוע בו כדאי' בגמ' ר"ה דף ל"ב ע"ב מובא במג"א סי' תקפ"ו ולכן צריך ליזהר ללקט החוטים מערב יו"ט והנה אם שכח ליטל מהאתרוג בעיו"ט אעפ"כ יקח האתרוג ביו"ט למצוה כיון שאינו מתכוון להוסיף רק נראה כמוסיף שאסור מדרבנן כדאי' באו"ח סי' תרס"ח אבל בזה כל הרואים יודעים ומכירים שחוטים האלו באו מחמת שמונח האתרוג בקנבוס ואין בזה נראה כמוסיף ומשום טלטול מוקצה אין בו כיון שאין מטלטלם להדיא רק ע"י דבר אחר ויוכל לנפח בפיו להסירם מהאתרוג וכדאי' בשו"ע סי' ש"ח סמ"ג שמותר לטלטל מוקצה ע"י נפיחה] והוי טלטול מן הצד ושרי ומותר לצורך ועוד נ"ל שלקיחה ע"י דבר אחר שלא בדרך הכבוד כמו שאינו יוצא המצוה בעצמו אם לוקח הד' מינים ע"י דבר אחר שלא בדרך הכבוד כדאי' בגמ' סוכה דף מ"ב ע"א כן אינו עובר על בל תוסיף אם לוקח הנוסף ע"י ד"א שלא בדרך הכבוד ולא עוד אלא אם נוטל ה' מינים והנוסף הוא מהופך ולא כדרך גדילתו אינו עובר על בל תוסיף אפי' מכוין להוסיף לשם מצוה] כיון שאינו יוצא בזה המצוה גופי'.

סימן סב

על פי מה שמסופק בהתעוררות תשובה חלק ראשון אם נוטל הלולב במחובר לקרקע אם מקרי נטילה ויוצא בזה מן התורה עיין שם **סימן קמ** "ב ומביא ראי' מתוס' חולין דף פ"ט בד"ה והתניא שכתבו לפי דברי רבינו תם שהא דתניא לולב של גוי לא יטול ואם נטל לא יצא מיירי בלולב של ע"ז קודם שבטלו והקשו התוספות מהא דתנן לולב של אשירה ושל עיר הנדחת פסול ומוקים בגמרא דמיירי מתניתין באשירה דמשה היינו באשירה של ישראל שאין לה ביטול] ולדברי רבינו תם דלוקמא באשירה של גוי וקודם הביטול ותירץ כיון שנוטל הלולב מאשירה זה גופו הביטול ואפילו אם נטל עלה של אשירה נתבטל ואם יוצא בנוטל הלולב במחובר אם כן הדרא קושיא על רבינו תם לדוכתי' מוכח דלא יצא בכך והנה יש לדחוק לומר כיון דמדרבנן אסור ליטול הלולב ביו"ט משום מוקצה אינו רוצה הגמרא לפרש המתניתין שמיירי באופן הזה היכא דעביד איסורא אם כן מה

מתרץ הגמרא שם בסוכה כאן ביו"ט ראשון כאן ביו"ט שני [היינו חול המועד] הלא יוכל הגמרא לפרש המתניתין שאינו יוצא בלולב של אשירה גם ביום שני [דהיינו בחול המועד] דאין בו משום מוקצה וכיון שיוצא בנוטל במחובר ולא צריך לתלוש תחילה אם כן לא נתבטל אשירה וכתותי מכתת שיעורה ולא יצא גם ביום שני מוכח דבמחובר לא מקרי נטילה אבל לפי לשון התוספות ביבמות דף ק"ג ע"ב בד"ה סנדל של ע"ז בתוך הדיבור שכתבו וז"ל אבל לולב של אשירה משמע שנלקט מן האשירה ע"כ ודכתבו דמשמע שנלקט מן האשירה ואי אינו יוצא בנוטל במחובר היה להם לכתוב כיון שנוטל מן האשירה נתבטל מוכח דיצא אם נוטל במחובר רק משום דמשמע כך שנלקט אבל באמת יוצא במחובר ועיין בצל"ח שבת דף קל"א ובשו"ת מהרש"ם ח"א **סימן א** ' ובפמ"ג **סימן תר** נ"ג.

סימן סג

גרגרים בסוגיא דשמא יעבירנו

בגמרא בכל המקומות נקטו גזירה שמא יעבירנו והרמב"ם מוסיף גם כן שמא יוציאנו וצ"ל מדוע מוסיף מה דאינו בגמרא וי"ל לפי מ"ש במק"א ליישב קושית האחרונים ז"ל כיון שאמר ר' יוסי בסוכה מ"א ע"ב יו"ט ראשון של חג שחל להיות בשבת והוציא הלולב פטור מפני שהוציא ברשות וא"כ שפטור על הוצאתו למה גזרו שמא יעבירנו והנה רש"י ותוס' הקשו למה לא נקטו בגמ' שמא יוציאנו ומתורץ קושיא א' בחברתה דידוע שיטת הריב"א הגם שאין עשה דוחה עשה ולא תעשה מ"מ הלא תעשה נדחית ואינו חייב מלקות עליה וכעין סברא זו מצינו בתוס' שבועות דף י"ג ע"א בד"ה דעביד סמוך לשקיעת החמה וז"ל אי נמי היום עצמו בלא שעיר המשתלח מכפר קצת ואין כאן כרת גמור עכ"ל וא"כ הגם שאינו מכפר לגמרי אינו חייב כרת ממש על זה א"כ אם הוציא הלולב כיון שאין בו כרת ממש א"כ אינו חייב חטאת וראיתי במס' תמורה דף ד' ע"ב שלכן חייב מלקות אם ממיר בהמה בבהמה הגם שהוא לאו הניתק לעשה שנאמר ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש מ"מ אין עשה דוחה אלא לאו אחד ולא שני לאוין וכתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו א"כ על ההוצאה אינו עובר מפני שהוציא ברשות אבל על עבירה השניה על העברת ד' אמות ברשות הרבים אינו מועיל מה שעשה ברשות והנה בגמ' סוכה מ"ב ע"ב הקשה על ר' יוסי למאן דאמר דווקא אם עשה מצוה פטור אבל אם לא עשה מצוה סבר ר יוסי דחייב א"כ לולב מדאגבהי' נפיק ביה וא"כ עשה המצוה קודם הוצאתו ותירצו כשהפכו והנה קושיא זו למ"ד מצוות אין צריכות כוונה כדאי' שם בתוס' אבל למ"ד מצוות צריכות כוונה לא קשה כיון דלא איתכוין לשם מצוה עדיין לא

יצא המצוה רק אחר הוצאתו אל החכם לקיים המצוה והנה רמב"ם פסק בדבר התלוי במעשה כגון אכל מצה באונס יצא ואין צריך לכוון בהדיא לשם מצוה א"כ מדאגבה, יצא ביה ורמב"ם פסק כאותו מ"ד דוקא טעה בדבר מצוה ועשה מצוה אז פטור כמו שכתב בהל' שגגות פ"ב ה"ו אם הוציא לולב "כדי לצאת בו" ודקדק הכ"מ שם שכוונת הרמב"ם שעדיין לא יצא בו אלא שמוציא כדי לצאת בו וצריך לומר דפסק כהאי תנא דווקא אם עשה מצוה פטור וע"כ צריך לפרש ברמב"ם די שהוציא הלולב להוליך אצל חכם כדי לצאת בו הוה כמו היפך כוונה שכוונתו לצאת אצל החכם והוה כמו היפך כוונה אפילו אי אמרינן מצוות אין צריכות כוונה מ"מ בהיפך כוונה לא יצא ועיין תוס' סוכה מ"ב ע"א ד"ה אמר אביי לכן הרמב"ם לשיטתו כתב גם כן שמא יוציאנו.

דכולא עלמא בשבת לא מ"ט אמר רבה גזירה שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר וחזינן לגאון [עיין כתב סופר חלק או"ח בזה] שכתב יען שלולב אסור לטלטל בשבת משום מוקצה ובשבת שבחג מותר ליטלו לשם מצוה יסברו המון עם שלולב דוחה שבת ולא ידעו לחלק בין מה שאסור מן התורה או רק אסור מדרבנן והוא יחשוב שמותר להביא הלולב ד' אמות ברה"ר וכן בשופר שאסור לתקוע בשבת בשופר משום שבות וכיון שבשבת ראש השנה מותר לתקוע בו יסברו ששופר דוחה שבת כאשר כתבנו אבל צריך ליתן טעם במגילה לפי זה למה גזרו שמא יעבירנו ויש ליישב עפ"י מה דאיתא בירושלמי דלכן אין קורין המגילה בשבת משום שאסור לקרות בכתבי קודש בשבת וקשה מאוד דהטעם הוא משום ביטול בית המדרש שימשוך לבם לקרות כתבי קודש מעשה ניסים והנה לא ילך לבית המדרש לשמוע הלכות וכיון שמבטל לימוד תורה לקרא במגילה כדאיתא במגילה דף ג' ע"א א"כ אדרבה צריכין לבטל בית המדרש לקרא מגילה אבל לפי סברא דלעיל ניחא כיון שבכל שבת אסור לקרא בכתבי הקודש והיום בשבת מותר יסברו שקריאת המגילה דוחה שבת וכדלעיל.

סימן סד

ראיתי מנהג בתפוצות ישראל שליום שמחת תורה עושים האבות דגלים קטנים מצויירים לבניהם הקטנים וגדולים וגבאי בהכ"נ נותנים להילדים נרות שעוה קטנות ודקות והנערים מדביקין אותם על ראשי דגליהם ומדליקין אותם ובשעת הקפות עם ספרי תורה המה הולכים עם דגלים האלה אשר בראשם דולק הנר לכבוד התורה ולשמחתה ויש לפקפק על זה לפ"מ דאי' בשו"ע או"ח סי' שמ"ג דספי ליה בידים אסור אפילו בשבות דרבנן [ומכש"כ אביו צריך שימנע לבנו הקטן אם עושה מעצמו] והאיך נותנים להם בידים להדביקם בעץ שהוא אסור ביום טוב שמא ימרחו כדאי' במג"א ואין לדמות דבר זה

למה שמביא המג"א סי' תרס"ט בשם מהרי"ק דמותר לרקד בשמחת תורה לכבוד התורה הגם דתנן בפ"ה דביצה הלכה מרווחת דאין מרקדין ביו"ט אלו הן משום שבות ולומר כמו שהותר שבות זה מפני כבוד התורה ה"ה שבותים אחרים זה אינו דהא כתבו תוס' שם כיון דטעם של אין מרקדין שמא יתקן כלי שיר ובזמן הזה אין אנו בקיאין לעשות כלי שיר יש להקל לרקד מוטב שיהיו שוגגין וכו' וכן הוא ברמ"א או"ח סי' של"ג שיטת תוס' זו א"כ דווקא ברקוד משא"כ בשבותים אחרים וראי' דהמג"א בעצמו מביא ממהרי"ק שאסור להבעיר פולווער בש"ת מפני חלול יו"ט עיי"ש ועוד י"ל טבע בן אדם כשהוא שמח להתחיל לרקד ולהכות כף אל כף מעצמו ומותר בש"ת אבל להנהיג מעיקרא דבר שהוא משום שבות מפני כבוד התורה זה לא ניתן להאמר ואין לסמוך על שיטת הרשב"א שמביא המג"א בסי' שמ"ג שלצורך התינוק מותר לספות לי' בידים איסור דרבנן כי זה דווקא במידי דאכילה שהוא צורך התינוק אבל לא שאר דברים וגם הרשב"א לא התיר אלא לפעמים אם צריכין לכך אבל לא להנהיג לכתחלה דברים שאסורים משום שבות בקביעות לצורך שמחת התינוק יעשו דברים אחרים לשמחו מה שאין בהם משום שבות מ"מ לא רציתי למחות כיון שעשו כן לפני גדולי ישראל ולא מיחו בהם ואולי יש למצא היתר כיון שהנרות האלו הן רכות ומדביקין אותן על העץ ונשארו דבוק אין חשש שימרחו אותם שלא לצורך דווקא כשנותן שעוה על החבית של יין כדי לסתום הנקב קרוב לוודאי שימרח השעוה לסתום כל הנקב כדי שלא ישאר אפילו נקב קטן שלא יצא היין אבל בזה אין צורך למרח ובבה"ט סי' שי"ד סק"י כתב שאסור לחמם נר שעוה כדי לדבק במנורה משום ממרח משמע דווקא אם מחמם אותו שמרכך אותו בזה שייך בו ממרח אבל לא ביבש ועב.

סימן סה

דפ"ה מביא קושיא משלטי גבורים במס' שבת פ"ב איזה נס היה ביום א' דחנוכה ששמן הי' די ליום אחד ותי' בשם ספר העתים שתקנו להדליק בלילה א' לשם שמחת נצחון המלחמה כדרך העולם בשעת נצחון ובשעת הנס הדליקו מעצמן בבתי ירושלים ותקנו שישאר זה לדורות אך קשה שא"כ יחשבו העולם שגם בשאר שבעת הימים משום זה מדליקים משום שמחה ואין זכר לנס המנורה וצ"ל שדרך העולם להדליק רק לילה אחת ולא יותר וממילא שאר שבעת הימים שמדליקין הוא זכר לנס המנורה, ולענ"ד טעם שתקנו שמונה ימים כי אלו תקנו רק שבעת ימים חששו חז"ל שיעשו מנורה של מתכת חזק וקיים להרבה שנים ואם יעשו מנורה של מתכת לשבעת ימים יעברו על לא תעשה שבתורה כמובא בגמ' ושו"ע יו"ד סי' קמ"א ס"ח שאסור לעשות מנורה של מתכת של

שבעת נרות מן התורה כדתניא לא יעשה אדם היכל בתבנית היכל וכו' מנורה תבנית מנורה והא דכ' בפסוק שצריכה המנורה להיות ככר זהב ומקשה כפתוריה ופרחי' זה דווקא אם נעשה משל זהב אבל משאר מתכת כיון שיש לה שבעה נרות כשרה במקדש ולכן תקנו חז"ל שידליקו שמונה ימים וממילא יעשה מנורה של שמנה נרות וטעם לילה הראשונה הוא באמת משום שמחה.

סימן סו

מה שמסופק בהתעוררות תשובה ח"ר סי' קנ"ד מי שלא בירך שהחיינו כל שמונה לילות חנוכה אם יברך עוד ביום השמיני של חנוכה על היום טוב בעצמו שמדרבנן היא שיום טוב מדבריהם הוא כמו מי שלא בירך זמן כל הרגל שמברך אפילו בסוף יום האחרון של רגל ואפי' בשוק כדאי' בעירובין דף מ' ע"ב.

וראיתי במג"א סי' תרצ"ב סק"א מי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח מנות וסעודת פורים יען שאין מצות רגילות בכל יום טוב ולמה לא יברך שהחיינו על יום פורים עצמו שהוא מדברי קבלה ואסור בהספד ותענית וחייב בשמחה משמע משמע שעל יום טוב עצמו כיון שהוא רק מדברי קבלה אינו מברך מכש"כ בחנוכה שהוא רק מדברי סופרים.

סימן סז

מג"א הל' חנוכה סי' תרע"ח סק"ב העלה אם אין לו לנר שבת ולנר חנוכה רק נר אחד הגם שהלכה שנר שבת קודם מ"מ בזמן הזה שמדליקים בפנים ידליק בפנים ע"כ ישתמש לאורו ויוצא בזה גם בר שבת, והוא תמוה הלא בזמן הסכנה מניחו על שולחנו ודיו כדאי' בגמרא בסוגיין א"כ מדוע לא אמר בגמ' עצה זאת שאם אין לו שמן לשניהם לא גרע משעת הסכנה ויניח על שולחנו הגם שצריך נר אחרת להשתמש לאורו ממילא יש לו נר שבת ויוכל להדליק מבחוץ מ"מ אם אין לו נר אחרת להשתמש לאורו יוצא בזה הגם שע"כ משתמש לאורו כדאי' ברין שם וי"ל שבימי הגמרא שכולם היו מדליקים בחוץ [בשעת הסכנה כולם מדליקים בפנים] אם הוא ידליק בפנים אין שום היכר שזה הנר העומד בפנים הוא נר חנוכה רק שצריך להעמידו ולהדליקו על החלון או בקרן זוית בבית שלא יהא עומד במקום שכל השנה עומדים שם הנרות ובזה יש קצת היכר שבזמן הזה צריך ג"כ קצת היכר כדאי' ברמ"א סי' תרע"א.

וצ"ע לפי דברי המג"א שמקיים בנר א' מצוה נר שבת ונר חנוכה ממילא צריך לברך עליו שני הברכות אם יכללם בברכה אחת להדליק נר של שבת ושל חנוכה כמו שמברכים ביו"ט שחל בשבת אבל יש לחלק נר שבת ונר יום טוב שניהם באים משום עונג ושמחה

בשביל דבר אחד ממש לכן יש לכללם בברכה אחת אבל כאן שני מצות שאינם שייכות זה לזה לכן יברך תחלה להדליק נר חנוכה וידליק ואח"כ יברך נר של שבת כמנהגנו לברך על נר שבת אחר ההדלקה הגם שקשה במציאות שיהי' עני כ"כ שלא יהא לו שמן על שני נרות ובפרט אם אין לו צריך לחזור על הפתחים אבל בשעת מלחמה נמצא שלא היה להם שמן רק בצמצום רב.

איתא בתוספות במס' שבת כ"א ע"ב ד"ה משעת וז"ל נראה לר"י דהיינו מכי אתא חברייא לבבל כדאמר פרק כירה מהו לטלטל שרגא דחנוכה מקמי חברי בשבתא וא"ת דעל השולחן נמי יקחו אותו כדאמר בגיטין רבב"ח חלש אתא חברי שקל שרגא מקמי וי"ל דאין רגילות כ"כ לחפש בבתים ויש להסביר דבר זה דאיתא בפסחים דף ו' הגם דשלוחי מצוה אינן ניזוקים היכא דשכיח היזיקא שאני ועתה בשווקים ורחובות שחברי רואים הנרות מבלי לחפש כי נרות חנוכת עומדות על פתח הבית מבחוץ שכיח היזיקא ולכן מדליק בפנים דאין דרך לחפש בפנים ולא שכיח היזיקא ושפיר מצלת המצוה.

סימן סח

נלע"ד בציבור ששכחו לקרות פרשת שקלים ונזכרו בתפלת המנחה שיכולין לקרות פרשת זו גם במנחה וכדי שלא יהיה דבר התמוה לרבים להוציא שני ספרי תורות במנחה יקראו במנחה בפ' תרומה שנים כהן ולוי ואחר שבירך השני ברכה אחרונה יגללו הס"ת לפ' כי תשא כי היא סמוכה מאוד ויקראו לשלישי פ' שקלים ואם נזכרו אחר השבת יוכלו לקרות פ' שקלים לשבת הבאה כי טעם הקריאה להשמיע על השקלים וקיבוץ השקלים היה עד חדש ניסן כמבואר במתני' אבל אם חל פורים בערב שבת שאז בשבת שניה קורין פ' זכור ופרשת השבוע הוא פרשת תצוה יוכל האחרון לקרות פ' שקלים הסמוכה לפ' השבוע ואח"כ יקראו בס"ת השני' פ' זכור.

סימן סט

תמהתי עמ"ש בדברי הימים ב' סי' כ"א פ"ג ומנת המלך מן רכושו לעולות הבקר והערב והעולות לשבתות ולחדשים ולמועדים ככתוב וכו' למ"ד בר"ה דף ז' ע"א שיחיד המנדב משלו לצבור אסור להקריב בעד מה שנתן לצבור שמא לא ימסרו יפה יפה והלא מקרא מפורש הוא שהמלך נתן להקריב עולת התמיד לערב ולבוקר וגו' וצ"ל במלך וצדיק ועושר כמוהו בוודאי ימסרו יפה יפה לצבור ושם סי' ל"ב פ' כ"ז כ' ויהי לחזקיהו עושר וכבוד הרבה מאוד ואוצרות עשה לו לכסף ולזהב ולאבן יקרה ולבשמים ולמגינים ולכל כלי חמדה וגו' כי נתן לו אלקים רכוש רב מאוד ותמוה הלא המלך מצווה וכסף וזהב לא ירבה לו מאוד ואחז"ל שאפי' אם הרבה דינר אחד יותר ממה שצריך לחיילותיו ושריו

ולאנשי מלחמתו עובר על לא תעשה וחזקי' שהי' צדיק מאד האיך הרבה לו כסף וזהב ואבנים טובות וכו' ומצינו במדרש רבה ויקרא פי"ט קטרוג על שלמה המלך במה שעבר על ג' לאוין וא' מהם וכסף וזהב לא ירבה וכו' וצ"ל שדווקא מה שהמלך לוקח לו במשפט המלוכה כדכ' בשמואל א' סי' א' צאנכם יעשר והכל כמבואר שם שרשות המלך ע"פ תורה בזה אם הרבה ליקח אפי' דינר אחד ממה שצריך לחיליו ושריו עובר בל"ת כי הקפידה התורה שלא יקח מהעם יותר אבל עושר מה שיש לו מצד עצמו מה שנתן לו אלקים מנחה כסף וזהב מה שהביאו לו האומות דורנות זה מותר והראיה לזה שע"פ תורה אם הצליח במלחמתו וכבש מדינה אוצרות המלך ששולכים לו לבדו הם והביזה נוטל חלק בראש מחצית הביזה וזה שלו ע"פ תורה כמבואר בגמ' בפ"ב דסנהדרין דף כ' ע"ב וברמב"ם הל' מלכים ובזה מיושב מה שסיים הקרא והאלקים נתן לו רכוש רב מאוד והלא פשיטא הוא כדכ' והעושר והכבוד מלפניך אלא שהפסוק מתרץ הקושיא כי אלקים נתן לו עושר רב זה ולא לקח זה מעם ישראל ויל"ד בפסוק וכסף וזהב לא ירבה לו ולא כ' לא יהי' לו אלא הוא לא ירבה מעצמו ליקח לו ובמה שנתן לו אלקים אולי אסור לעשות מסחר כדי שיהי' פנוי רק לצרכי העם.

סימן ע

בסוגיא דחצי שיעור

בריש פרק יום הכפורים מקשה הגמרא על הא דתנן שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב והוינן בה מפני מה הלא מושבע ועומד מהר סיני הוא ומתרצין רב ושמואל ור' יוחנן בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים, היינו שנשבע שלא יאכל כשרות ונבלות וטרפות ושקצים ורמשים מגו דחל השבועה על הכשרות חל נמי על האסורות ע"כ, וקשה מאוד א"כ הלא עיקר חסר מן הספר הוי לי' לומר הנשבע שלא יאכל כשרות ונבילות וכו' ונראה ליישב על פי שטת הרא"ה דסבר שאותן שקצים ורמשים שהם פגומין אם אכלן בפגמן פטור עליהם עד שיטעימם ואז חייב עליהם א"כ הנשבע שלא יאכל נבלות וטריפות עם שקצים ורמשים שקצים ורמשים כולל כולם גם הפגומים והמה מותרים מן התורה א"כ חייב בכולל מגו דחל השבועה על הפגומים עצמם חייב על כולם.

סימן עא

יש לעיין אם לא נראית הלבנה עד סוף זמן קידושה וחל בליל שבת שעפ"י עיקר ההלכה מקדשין אותה בשבת לפי המנהג שאומרים בקידוש לבנה ג' פעמים כשם וכו' והוא עפ"י מס' סופרים שכתוב שם שידלג ג' ריקודים [דילוגים] אם מותר לעשות כן בשבת

כיון שרקידה אסורה בשבת ורקידה זו רקידה של שמחה היא כדאי' בדרכי משה או"ח סי' תכ"ו שעושין שמחות ורקודין לקידוש לבנה שהוא מורה על העתיד כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלוקיך ומסתברא שבשבת לא יעשה ריקודין כי הוא רק משום מנהג משום סגולה ולא מצוה ואינו מוכרח לאומרה ובפרט שבלאו הכי יש לעשות היכר לשנות בשבת מבחול ויש פלפול בדברי רבותינו האחרונים אם לקדש הלבנה בשבת.

סימן עב

נסתפקתי בשכיר יום אשר באמצע יום שבת נשלם שכירתו כגון שהשכיר אותו ללמוד חודש אחד ושכר שבת בהבלעה מותר הוא אם מחוייב מן התורה ליתן שכירתו באותו היום ויען כי בשבת אסור ליתן לו שכרו וא"כ אינו עובר על ביומו תתן שכרו וגם מכאן ואילך אינו עובר אלא על מצוה מדברי קבלה אל תאמר לו לך ושוב כמבואר בשו"ע חו"מ סי' של"ט או נאמר כיון שבשבת לא יוכל ליתן לו אם מחוייב ליתן לו בלילה במוצאי שבת ואם לא יתן אז עובר על לא ילין וי"ל כיון שהשכיר יודע שישלם שכירותו ביום השבת א"כ מעיקרא נחית אדעתא דהכא שיותן לו שכרו אחר השבת א"כ אינו בא חיוב תשלומין עד הלילה ואם אינו משלם עובר על לא ילין אתך עד בוקר ומסתברא שחיוב התשלומין מתחיל רק בלילה כמו במי שיודע שהבעה"ב דרכו שלא לשלם באותו היום שישלם השכירות אין הבעה"ב עובר על לא יבוא עליו השמש והטעם כי כתוב ואליו הוא נושא את נפשו וכיון שיודע שאין דרכו לשלם באותו היום מעיקרא אינו נושא אליו את נפשו ולפי זה נראה שאם התנה הבעה"ב עמו שישלם אחר שלשה ימים משיגמר שכירותו צריך ליתן שכרו מיד באותו יום או באותו הלילה דקרינן ביה ואליו הוא נושא את נפשו על יום המיועד.

סימן עג

לפי דברי הטו"ז בשו"ע או"ח סי' רצ"א שכתב כדי לצאת כל הדעות ירגיל עצמו לקרוא על מטתו שתי פרשיות שמע והיה אם שמוע וכיון שדבר קבוע אצלו לקרות שמע על מטתו תמיד בטוח שלא ישכח ע"כ לפי זה י"ל שמותר לו לאכול בלילה הגם שלא קרא עדיין ק"ש כי הטעם שאסור לאכול קודם ק"ש הוא שמא ישכח אח"כ לקרוא אבל כיון שהוא רגיל לקרוא על מטתו מותר לו לאכול אבל נראה שצריך להרגיל עצמו בזה לכה"פ שלושים יום כדי שיהיה לו החזקה שלא ישכח כדאי' בסי' קי"ח שמי שמסופק אם אמר מוריד הגשם אחר חג הפסח צריך לחזור ולהתפלל כיון שהיה רגיל כל ימות החורף לאמרו חזקה שאמר כמו שהוא רגיל אבל לאחר שלושים יום אם הוא מסופק אין צריך לחזור כי אחר ל' יום חזקה שלא אמר אבל יש לחלק בתפלה שמתפלל שלושה פעמים

ביום בשלושים יום לכה"פ התפלל תשעים פעמים אבל אם קורא ק"ש על מטתו שלושים יום עדיין לא נתחזק חיישינן שמא ישכח לומר שני הפרשיות והגאון חתם סופר זצ"ל בשו"ת או"ח סי' כ' כתב שדבר זה נלמד מירושלמי ששיטתו שגם בימות הקיץ אומרים מוריד הטל א"כ בחורף אין צריך לחזור ולהתפלל כיון שהזכיר טל ודבר זה שייך רק אחר הפסח שהזכיר כל ימות הגשמים מוריד הגשם ולאחר ל' יום אין צריך לחזור כיון שבל' ימים אלו התפלל תשעים פעמים שמונה עשרה ושש תפלת מוספים בששה ימי הפסח ועוד ג' בג' שבתות של חדש ניסן ושני מוספים של ראש חודש א"כ מתפלל מאה ואחד פעמים שמו"ע וכבר אמרו בחגיגה שדבר שחזר עליו מאה פעמים ואחד אינו שוכחו עוד וא"כ לפי"ז צריך לקרות שני פרשיות של ק"ש מאה וא' פעמים ולפ"ז בותן טל ומטר בשלושים יום חסרים י"ב פעמים כי בתפלת שבת ויו"ט אינו].

וכעת נ"ל שבכל זאת אין היתר לאכול סעודה קודם קריאת שמע כי ע"י שיאכל וישתה יישן ויישן כל הלילה ולא יקרא ק"ש שעל מטתו כלל כי בלילה שכיח שכרות וחיישינן יותר כדאי' להדיא במס' שבת דף ט' ע"ב עיי"ש.

עניני חלק יורה דעה

סימן א

נסתפקתי לפי"מ דאיתא בש"ך חו"מ סי' שפ"ה בד"ה ומדברי הרא"ש נלמד שסבר שאם האב מוחל ומכבד לאחר למול בנו מבטל מ"ע המוטלת עליו ה"ה אם השוחט מכבד לאחר לכסות הדם שמבטל מצוה המוטלת עליו לפי"מ דדרשינן ושפך וכיסה מי ששפך הוא יכסה והנה בפרי מגדים יו"ד סי' כ"ח בשפתי דעת אות י"ד מסיים שלא ראה נוהגין בכיסוי הדם לכבד הכיסוי לאחר משמע שאסור לפי דברי הש"ך לכבד לאחר לכסות אבל בספר מטה אפרים הל' יוכ"פ מביא שהמנהג ששוחט הולך לבית כל אחד ואחד לשחוט כפרות ומכבד לבעל הבית מצוות כיסוי והוא נגד מה שכתוב בפרי מגדים אבל לפי"מ שאיתא בהתעוררות תשובה מהדורא קמא אפילו להסוברים שאין לכבד מצות כיסוי משום דדרשינן ושפך וכסה מי ששפך יכסה אם אחד נותן לשוחט שישחוט עוף ועושה אותו בזה שליח לשחוט כי שלוחו של אדם כמותו א"כ הוי בעה"ב השופך ועליו נאמר מי ששפך יכסה וא"כ במה שהשוחט מכבד לבעה"ב בביתו לכסות עופות של בעה"ב אין מזה ראייה נגד הפרי מגדים שלא ראה מנהג זה היינו בסתם.

והנה עפ"י הסברא כיון שבכל התורה שלוחו של אדם כמותו א"כ אם השוחט מכבד לאחר הוה כאלו הוא בעצמו עשה הכיסוי רק אחר מעצמו בלי ידיעת השוחט אם כסה

עשה עולה שהתורה זכה להשוחט לכתחלה מצוה זו עיין טו"ז יו"ד סי' כ"ח מ"ש בזה כי אין זה דומה לכל מצות שבגופו כגון תפילין ולולב שאינו יכול לעשות שליח שהשליח יטול לולב בעדו שהחיוב מוטל על גוף האדם בעצמו משא"כ בזה מוטל החיוב על כל ישראל לכסותו אם לא כסה השוחט ולפ"ז אני מסופק אם יוכל לכבד לקטן לכסות כי אין שליחות לקטן רק במה שיש לו זכות ובאותו זכות אין לו בו שום חוב כלל זכין לקטן כדאיתא בתוס' כתובות דף י"א ע"א אמת הקטן זוכה בזה אבל השוחט לא יצא ידי מצוותו בשליחות זה ולפי"ז אני מסופק ג"כ הא דתנן כיסהו אחר פטור לכסותו כסהו הרוח ונתגלה חייב לכסותו והטעם כסהו אחר שעשה המצוה הגם שעשה עולה במה שהפסיד להשוחט מצוותו מ"מ המצוה נעשית וכדדרשינן ושפך מי ששפך יכסה ואח"כ כתיב ואומר לבני וכו' שכל ישראל חייבים במצוה הזו אם לא כסה השוחט א"כ כיון שכסה האחר לא צריך עוד לכסות אבל בקטן שפטור מכל המצות האמורות בתורה א"כ לא קיים מצוה בזה דומה לכסהו הרוח אעפ"י שמעשה המצוה נתקיים שהרוח כסהו ונעשה מעשה המצוה אבל המצוה בעצמותה לא נתקיימה ודומה לזה גוי שמל את ישראל כהוגן או נולד מהול שאיננו ערל ומותר באכילת תרומה אבל המצוה לא נתקיימה וצ"ע.

סימן ב

בא לפני מעשה שלא נמצא מרה בכבד וטעמו אותו כמה בני אדם איזה מהם אמרו שאין מרגישין בו טעם מר וכמה מהם אמרו שמרגישים טעם מר והנה לפי השו"ע ביו"ד סי' ל"ז שנים שבדקו הריאה ואמרו שלא מצאו בו סרכה ושנים אחרים בדקו ואמרו שמצאו והריאה אינה לפנינו מוקמינן הבהמה בחזקת כשרות אבל אין לדמות ענין זה לריאה כי לא ראינו מאומה בריאה אבל בכבד זה אנו רואים שחסרה המרה אבל י"ל אותן שלא הרגישו טעם מר אינן מכחישים לאותן האחרים שטעמו כי יש להם חוש הטועם יותר חזק ומרגישים אפילו בדבר מועט וחזקת כשרות לא נאבדה מעוף זה כי אנו אומרים שהמרה נבלעת בכבד וגם אחר שנצלה מרגישים יותר מקודם הצלייה ויש לעיין בזה. [א"ה אם המרגישים היו הראשונים פשיטא דכשר כי המרירות עברה ע"י טעימתם].

סימן ג

נ"ל דבר פשוט מה דאי' בשו"ע יו"ד סי' ס"א ס"ט במתנות כהונה ליתן לכהן זרוע ולחיים וקיבה שצריך ליתן לכהן כדי נתינה ומבהמה קטנה אינו יכול לחלוק הקיבה או הזרוע לשנים אבל הלחיים יכול לחלוק לשנים ליתן לשני כהנים נ"ל דצריך לחלוק גם הלשון אשר ניתן עם הלחיים ולכל אחד נותן עם הלחי חצי הלשון דבלחי לבד אין בו כדי נתינה.

סימן ד

מה דאי' בהתעוררות תשובה חלק א' סי' ק' בשם גאון אחד שאם אוכלים דברים שיש בהם ככימה שקורין מילבין בלשון אשכנז] כיון שאינו מכוין לאכול אותו הוי כמתעסק ופטור הגם שמתעסק בחלבים ועריות חייב מפני שכן נהנה אבל באותן דברים המתולעים שאין נהנה מהם כיון שהם פגומים פטור לגמרי לפ"ז אם גם אוכל דברים המתולעים לפי דברי הש"ך בסי' פ"ד סק"ל שתולע טעמו אינו פגום מ"מ אם אכלם מרגיש טעם המאכל עם טעם התולע שנתערב בטעם המאכל וכמעט אינו מרגיש טעם התולע שנוכל לומר שכן נהנה והנה לפי"ז כל הדברים המבוארים ביו"ד סי' פ"ד בהלכה ופלפול על איזה אופן מותר לאכול המאכל שנתערב בו כנימא [מילבין] כיון שמתעסק ואינו נהנה מהם פטור וצ"ל אם לוקח אחד משרצים אלו התולעים וכנימות [מילבין] ואוכלם בכוונה חייבו התורה עליו הגם שטעמו הוא פגום [חוץ משיטת הרא"ה שדווקא אם מתקנן מטעים אותם לשבח הוא חייב] לפי החומרא של ברי' שאפילו הוא רק כחרדל וטעמו פגום חייבו עליו התורה וגזרו חכמים שאפילו באלף לא בטל ועוד אם יודע שדבר המאכל מתולע ומלא כנימות הגם שכוונת האוכל על המאכל בעצמו מ"מ כיון שיודע שיש בהם תולעים וכנימות כאשר אוכל אותו המאכל יודע שאוכל גם התולעים אינו מגדר מתעסק וחייב ועיין רש"י שבת דף י"ז ע"א אבל לפ"ז אם אוכל דברים שאינם בחזקת מתולעים ואין עולה על דעתו שיש בהם תולעים וכנימות פשיטא שהוא כמתעסק ופטור אבל כיון שהתורה אמרה אל תשקצו את נפשותיכם ואל תטמאו בהם ונטמתם בם בא דבר לתוך פיו שמטמא ח"ו נפשו הגם שע"פ התורה אין בו שום איסור וי"ל גם בזה נבילה שנתערב יבש ביבש בשתי חתיכות של היתר במין במינו שמותר לאכול שלשתן הגם שאנו מחמירין שאיש אחד לא יאכל שלשתם כי זה רק חומרא בעלמא אבל ע"פ עיקר הלכה מותר לאיש אחד לאכול שלשתן וע"כ אוכל נבילה וי"ל כיון שנתבטל האיסור נתהפך להיתר ופקע הטומאה מהנבלה בביטולו והנה מן התורה רוב בהמות כשרות הן ומותר לכתחלה לאכול בשר ולסמוך על הרוב ואם נתברר אח"כ שאותה בהמה היתה טריפה ואפי' כפרה אינו צריך כיון שאכל בהיתר גמור אבל אם נמצא לאחר שאכלו מבהמה זו במה שנשאר ממנה טריפה ואוכלה חייב מלקות א"כ מי שאכל מחצי' הראשונה אכל בוודאי טריפה ונבילה ונטמא בה וגנאי לצדיקים שיאכלו דבר איסור וצ"ל שהקב"ה בהשגחה פרטית מסבב כל הסיבות משמר אותו שכא יבא לידי כך וה"ה שלא יבא לאכול מאכל שיש בו תולעים הגם שאינו יודע מאומה מזה מ"מ מן

השמים משמרים אותו לטוב עיין בספר בציר אליעזר בהגהות מבן המחבר מה שכתב בשם הגאון ריי"ש זצ"ל.

סימן ה

הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות כתב שאם אכל כזית דם חייב ואם הניחו בחמה וצמק לפחות מכזית פטור ואם הניחו בגשמים ונתפח על כזית חייב אבל אם מעיקרא לא היה כזית רק ע"י הגשמים נתפח ועמד על כזית פטור והוא תמוה אם היה בחמה עד שאין בו כזית פטור מה מועיל אם נתפח אח"כ ע"י הגשמים הלא הדם בעצמותו הוא פחות מכזית כמעיקרא ועוד איזה סברא יש לחלק אם היה מעיקרא כזית וחזר ונתפח בין אם לא היה מעיקרא כזית ויש להסביר הדבר כך ידוע כי כזית דם אינו כולו דם רק מעורב בו מים כמו שמעיד הנסיון אם הדם נקרש בכלי ימצא בכלי מים שנפרש מן הדם וכן גזר הקב"ה אם אוכל כזית דם זה אעפ"י שבטבעו מעורב בו גם דבר אחר חייב מכל מקום אם נצמק בהמה ועמד על פחות מכזית אעפ"י שיש בו עצם הדם כמו בכזית אעפ"י כן פטור מפני שלא אכל כזית אבל אם חזר ונתפח ע"י גשמים וחזר לכזית חייב כיון שבאותו כזית שאכל נשאר בו כ"כ דם מה שיש בכזית דם מטבעו אבל אם מעיקרא לא היה כזית אם גם נתפח ועמד על כזית מ"מ אין בו כ"כ דם כמו בכזית מטבעו ופטור.

סימן ו

נסתפקתי מי שיש לו משרת נכרי בביתו ודרכו כפעם בפעם ליקח ממאכלים ומשאר דברים אשר בבית בסתר אם מותר לבעל הבית להניח דברים כאלה בביתו כיון שיודע שדרך המשרת ליקח מהם אם עובר בזה על לפני עור לא תתן מכשול כי בן נח מצווה על הגזל ועל הגניבה כידוע (ואפילו בפחות משוה פרוטה חייב ומרש"י סנהדרין נ"ז א' משמע דהא דחיוב ב"נ בגוזל בפחות משוה פרוטה מישראל משום צערא שמצער את ישראל בזה שלוקח ממנו ולפ"ז אם אין הישראל יודע שלוקח ממנו ממילא אין לו מזה צער ופטור) אבל אם בא אחד מן השוק והביא לבעל הבית מתנות אינו מחויב הבעל הבית להצניע אותם כי התורה לא אסרה רק לא "תתן" מכשול אבל אם מונח לפניו איננו צריך להסירו רק בישראל מחויב גם זה הן מצד השבת אבידה כי דרשינן סנהדרין דף ע"ג ע"א מפסוק והשיבותו לו השבת גופו ועוד מצד גמילות חסד ומצד ואהבת לרעך כמוך כדמפרש הרמב"ם בהלכות דיעות מה שאתה רוצה שיעשו לך כן תעשה לחבירך ואין די מה שבעל הבית מוחל בלבו מה שיקח ויגנוב כי המשרת אינו יודע שמחל לו [ואם יאמר לו הבעה"ב שמוחל לו יקח עוד יותר] מ"מ הגוי עושה בלקיחתו איסור כדאי' ברש"י ריש פרשת מטות על פסוק וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה ומה זו

שלא עשתה איסור במה שאכלה ועברה על נדרה כיון שהניא כה אביה וחשבה לעשות איסור צריכה כפרה ה"ה המשרת הגונב עושה איסור וכש"כ בגוי שנענש על המחשבה לבדו כדאיתא בתוס' קידושין ל' ע"ב א"כ שנענש על המחשבה ע"כ עשה איסור ואולם בדברים קטנים מאוד שאין דרך העולם להקפיד על זה י"ל דשרי כדאי' בשו"ע יו"ד סי' רמ"ח ס"ד שמותר ליקח דברים קטנים מאשה מעבדים ומבנים קטנים במקום שאין דרך הבעל הבית להקפיד עלזה לכן מותר להמשרת לעני או לבן אוהבו של ב"ב כיון שאין דרך להקפיד על דבר מועט.

והנה דבר פשוט שאסור לקנות אצל חנוני או כדומה אם יודע שמרמה במדה ובמשקל שמכשילו בקנייתו ממנו בבא תעשה עול במדה ובמשקל אפילו אם הקונה מוחל לו בלבו מה שירמה אותו כי אם יאמר לו ירמהו יותר הרבה] א"כ המוכר עושה עכ"פ איסור כדאי' ברש"י פ' מטות הנ"ל והקונה עובר על לפני עור וכדמוכח בסוף פ"ק דע"ז שגם המכשיל באיסור דרבנן עובר על לפני עור וחזינן לגאון [עיין כתב סופר או"ח] שהמכשיל באיסור דרבנן עובר ע' לפני עור מה"ת ולא יהא איסור דרבנן גרוע מנותן עצה שאינה הוגנת לו ועיין תוס' ע"ז דף כ"ב ע"ד.

סימן ז

צריך בירור אם אחד מחוייב לעשות לחבירו דברי גמילות חסדים או שאר דברים שחייב לעשותם לו על פי התורה ואעפ"י כן עד עכשיו מנע עצמו לעשות לו דברים אלו ואחר כך שלוה ממנו מעות הוא רוצה לעשות לו דברים אלו אם מותר להמלוה לקבל ממנו שמושים אלו מאחר שהלוה מחוייב לו לעשות דברים אלו מן התורה או נאמר מאחר שקדם הלואתו לא עשה לו ורק עכשיו אחר שלוה ממנו הוא חפץ לעשות יש בו משום אבק רבית.

סימן ח

בשו"ע יו"ד סי' קצ"ב אי' כלה שתבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים ונסתפקתי אם היא זקינה שכבר דמיה מסולקות אם גם היא חייבת לישב שבעה נקיים וראיתי שהובא בספר גבעת שאול שגם זקינה צריכה להמתין גוף התשובה לא ראיתי אבל בלי ספק טעמו כי הגם שהיא מסולקת דמים ואינה צריכה לחוש לווסת מ"מ אם ראתה דם מחמת אונס וכדומה אינה טהורה ה"ה שצריכה לישב ז' נקיים שמא מחמת חמוד ראתה טפת דם כחרדל כמו שיכולה לראות מחמת אונס ולכאורה י"ל דדווקא בבתולה שתבעוה לינשא לה יש לה חבת ביאה כ"כ שנחשוש על דם חמוד אבל אם כבר היתה נשואה לאיש אין חמדתה כ"כ גדולה כדי לחוש לדם חמוד ויש ראיה מקושית

הטו"ז שם איך בא יהודה אל תמר ובועז אל רות הלא לא המתינו ז' נקיים והמה היו כבר נשואות לאיש אבל י"ל כיון שהיו רכות בשנים וראיה שהיה להן בנים אח"כ ה"ה חמדתן גדולה אבל בזקנה וכבר היתה לאיש שניהם יחד אולי אין צר יכין לחוש לדם חמוד ובשו"ע שם כ' מחזיר גרושתו צריכה לישב ז' נקיים מוכח להדיא שכבר היתה לאיש וגם לאותו האיש בעצמו בלי ספק אין חמדתה מרובה כ"כ ואעפ"י כן צריכה לישב ז' נקיים (ודוחק לומר שמיירי בגרושה מן האירוסין) אבל ראיתי רבותינו האחרונים ז"ל שמתרצין קושית הטו"ז דדוקא בתבעוה לינשא בזה צריכה ז' נקיים אבל אם בא עליה במקרה בעלמא כמו המר אי"צ ומלשון תבעוה לינשא יש לדייק כן אבל זה נגד הסברא כי החמוד בא מחמת חבת ביאה וזה שייך גם אם איננו דרך נישואין ויש להביא ראיה מלשון זה לסברת הטו"ז שכ' שכיון שתמר ורות היתה מצוייה לו מיד להיבעל הוי כפת בסלו ואין החמוד כ"כ גדול כדי שנחוש שמא ראתה דם מלשון "תבעוה לינשא" ומשתבעוה לינשא נותנין לבתולה זמן י"ב חודש להכין עצמו לחופה ולאלמנה ל' יום ולא נוכל לומר שהוי כמו פת בסלו ולכן צריכה ז' נקיים אבל אם באמת היא טהורה ונתפייסה מיד להיבעל הוי כמו פת בסלו.

ובאמת תמוה לי קושית הטו"ז שהרי תמר היתה קודם מתן תורה ומאין לנו לומר שחששו כבר לתקנה זו וגם בזמן רות ובועז אולי לא תקנו עוד גזרה זו וע"כ צ"ל שרות לא שמרה ז' נקיים לפי מה שאי' במדרש שבאותו לילה בא בועז עליה ודוחק לומר כיון שבועז היה זקן בן שמונים שנים אז כדאי' במדרש אין חמדתה כ"כ שנחוש לדם חמוד דא"כ היה להם להפוסקים להביא חלוק זה ואולי בזקן וזקנה יש לעיין.

בשו"ע יו"ד סי' קצ"ז ס"ד ברמ"א איתא שאעפ"י שאשה אסורה לטבול ביום ח' משום סרך בתה אבל כלה אם אירע טבילתה ביום ח' מותרת לטבול כיון שעדיין לא נכנסה לחופה לא שייך בה בה סרך בתה ונראה לי פשוט שאם היא גרושה או אלמנה ויש לה בנות אסורה לטבול ביום ח' משום סרך בתה ויש להסביר גזרת סרך בתה שחפיפתה וטבילתה שהיא מעשה רב רואה בתה ולומדת ממנה לטבול ג"כ ביום ח' אבל מה שאמה הסתירה עצמה שלא תתייחד עם בעלה עד הלילה זאת אינה יודעת בתה כי הוא דבר סתר רק חפיפתה וטבילתה שבימי הגמרא עשו זאת בביתן כדמשמע בסוף מס' נדה מילתא אשת רב נחמן זאת רואה בתה ולומדת ממנה.

סימן ט

שאלה אחד אמר לאביו שיבא לבקר אותו בביתו אם יוכל לחזור בו.

תשובה לענ"ד דבר פשוט שאינו יכול לחזור בו כי אמר לקיים מ"ע של כבוד אב כי הביקור הוא בכלל כיבוד כמו שתניא בר"ה דף ט"ז ע"ב חייב אדם לקבל פני רבו ברגל חזינן דקבלת פנים בכלל כיבוד הוא ואפילו ביו"כ מותר לו לעבור במים לקבל פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו כדאי' ביומא דף ס"ז ע"ב וילפינן כל המצות מצדקה כמו בצדקה האומר סלע זו לצדקה אם אינו מקיים דבורו עובר בעשה ולא תעשה וכל יום ויום חייב עליו בבל תאחר ילפינן זה מדכ' כי תדור נדר וכו לא תאחר לשלמו וכו' מוצא שפתיך תשמור וכו' אשר דברת בפיך וילפינן בפיך זו צדקה כדאי' במס' ר"ה דף ו' ע"א ומקשינן כל המצות כדאי' בגמרא נדרים ז' א' האומר אשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלקי ישראל ולא עוד אלא אם לא גמר רק בלבו לעשות מצוה חייב לקיימו כמו בצדקה להרבה פוסקים עיין יו"ד סי' רנ"ב בסופו בהנה שם וכן הוא הנוסחא בהפרת נדרים אומר או שגמרתי בלבי לעשות שום מצוה מן המצות א"כ חייב לקיים מאמרו או גמר לבו אבל פשיטא שיכול להתירו בפתח וחרטה דהא גמרינן כ"ז מצדקה ובצדקה עד שלא יבא ליד הגבאי יוכל להתיר לו בפתח חרטה כדאי' בשו"ע יו"ד סי' רנ"ח ס"ו אבל כיון שעושה כן לכבוד אביו אשר שמח בו הוה כנודר לטובת חבירו ויע"ש על איזה אופן יוכל להתירו ובפרט אם קבל טובה מחבירו וי"ל שאם אמר לו אביו אין אתה מחויב לבא אלי הרי הוא כאלו התקבלתי שמהנה כמו הנודר ליתן מתנה לחבירו אם אומר הנ"ל התקבלתי אין צריך להתיר הנדר דהוה כאלו קיים נדרו אבל אם אומר לו אביו שמוחל לו הגם שאב שמחל על כבודו כבודו מחול היינו שאין לו עון בדבר אח"כ אבל מצוה עכ"פ הוא לכבדו ולפי"ז מחוייב לקיים דבריו והנה אם הבן עושה כ"ז לטובת עצמו כגון שהרופא יועצו ליסע למקום אביו לנוח שמה וכו' מ"מ כיון שמכבד בזה אביו הוה מצוה שלא לשמה ודאי אם עיקר כוונתו לכבד את אביו ורוצה ליהנות ג"כ פשיטא שנקרא עושה מצוה לשמה הגם שנהנה גם הוא ממנה כדאי' בגמ' פסחים דף ו' אם בשעת בדיקת חמץ מחפש גם על מחט שנאבדה לו נקרא עושה מצוה לא ידע דבר רע ואפילו אם עיקר כוונתו לטובת עצמו ועושה בזה המצוה שלא לשמה מ"מ מצוה יש לו כדאי' בפסחים ר"פ מקום שנהגו שהקשו בגמ' כי גדול מעל שמים חסדיך לעושי לשמה גדול עד שמים חסדיך לעושי שלא לשמה ולע"ד ני שאומר שיעשה או שיאכל מה לבריאות גופו צריך לקיים דבר זה כי זה מצוה רבה כדאי' בשו"ע חו"מ סי' תכ"ז שהנזהר מדברים המזיקים לגופו תבא עליו ברכה ועיין בטו"ז שם שעושה דבר להנאת בריאת גופו לא די שטוב לו לגופו אלא מקבל עליו שכר עיין בדבריו ותמצא נחת אבל לא ראיתי שיהיו נזהרים בזה וי"ל אילו היו יודעים שדבר זה חייבים לקיים לא היו אומרים דבר זה והוה כמו נדר

בטעות דאדעתא דהכא לא חמר ודומה למה שאי' בשו"ע יו"ד סי' רי"ד כשהוא נהוג בדבר אחד לקיימה ימים רבים כי סבר שהוא באמת אסור ואיננו כן אינו צריך היתר וראיתי רבים אשר כל מה שאומרים שיעשו אומרים בכנ"ד ונראה דבר שפתים אך למותר אבל באמת רוב דברים אלו אעפ"י שנראים שהם דברי רשות תכליתם הוא דבר מצוה למשל באומרו למחר ילך לבקר את שכינו ומיודעיו הוא דבר מצוה שדבר זה מביא אהבה ואחוה וריעות ושלום כדאיתא בספר החיים שסעודות שעושין בני החברה המה סעודות מצוה שמתוך שבאים יחד ואוכלין ושותין ושמחים נתרבה אהבה ואחוה וריעות ביניהם ליתן לאשתו בגדים נאים וחשובים נתרבה חן בעיני בעלה ובפרט שלא תתגנה על בעלה אשר הרבה חשו חכמינו ז"ל על זה אפילו בימי נידותה כדאיתא בגמ' מס' שבת דף ס"ד ע"ב הולך לטייל תכליתו לבריאת הגוף וכן כל כיוצא בזה תמצא תמיד שממנו יבא תכליתו איזה דבר מצוה לטוב.

סימן י

נסתפקתי מי שקבל עליו להתענות ואיימו עליו קרובי' שיזיק לו התענית מאוד כי איננו בריא וכאשר בא להתיר קבלתו בבית דין אמר שמתחרט מעיקרא על נדרו כי לא עלה בדעתו שלאחר שנים יזיק לו התענית מאוד כפי טבעו ומזגו ועשו לו מהחרטה פתח והתירו לו ועלה לו ספק בלבו כי התחרט ע"י שאיימו עליו שיזיק לו מאוד אבל אם האיום איננו אמת א"כ חרטתו בטעות אם נאמר שכיון בשעת חרטתו התחרט באמת מועיל לו החרטה או כיון שחרטתו היה בטעות לא הוה חרטה כי אילו היה יודע שהאיום הוא שקר לא היה מתחרט אבל ביו"ד סי' רכ"ח מבואר דאם מתחרט ע"י מה ששקרו לו כיון שהוא מתחרט באמת מועיל החרטה.

סימן יא

בש"ך יו"ד סי' רכ"ח מעורר על מה שאומרים בהפרת נדרים הנוסחא הכל מותרים לך שלשה פעמים והעלה דאם אמרו אותו רק פעם א' בדיעבד הותר הנדר והנה דבר פשוט כל מדות חכמים כך הוא לומר כל דבר ג' פעמים כמו התורם הלשכה שאי' בשקלים פ"ג ה"ג ששאל לכל העומדים עליו אתרום ג' פעמים והם השיבו לו על כל פעם תרום וכן בקצירת העומר במנחות דף ס"ה ע"א מגל זו קופה זו אקצור שבת היום הכל ג' פעמים והם משיבים כל פעם הן [וכן בשריפת הפרה עץ ארז זה אזוב זה שני תולעת זה הכל ג' פעמים עיין פרה פ"ג מ"י] אבל נוסחתינו שהנהיגו הקדמונים ז"ל לומר הכל מותרים לך הכל שרוים לך הכל מחולים לך ובזה כבר התירו ג' פעמים כי כל אחד מלשון זה אם אמרו לבד הנדר מותר לכן נראה לי הטעם פשוט כמבואר בגמ' נדרים דף י"ח ע"א

שאם אסר דבר בקונם או בשבועה כמה פעמים אין נדר השני חל על נדר הראשון ואם מתיר נדר ראשון אז חל נדר השני ואז יכולין להתירו ואם התירו לו נדר השני ג"כ אז חל כדר השלישי ולא יכולין להתיר הכל בבת אחת כל הג' נדרים שעשה כי א"א להתיר נדר עד שיוחל וכיון שלא חל הנדר השני על הראשון אין יכולין להתירו עד שיתיר הראשון ויחול השני וכיון שדרך בני אדם רובא דרובא לכפול דבריהם שנים וג' פעמים כדאי' בבבא מציעא פ' אלו מציאות דף ל"א ע"א פלוגתא דתנאי שהא דאמרה תורה השב תשיבם הוכיח תוכיח שכפלה תוה"ק הדבור משום דדברה תורה כלשון בנ"א חזינן שדרך בנ"א לכפול דבריהם וגם מאן דסבר דכפל התורה התיבה הוא לדרשא לרבות אפי' מאה פעמים גם הוא אינו חולק לומר שאין דרך בנ"א לכפול דבריהם אלא התורה כתב אותו תיבה לדרשה ולא משום דברה תורה כלשון בנ"א ולכן אומרים הכל מותרים לך הכל מחולים לך הכל שרוים לך ג' פעמים ומה שאמ' לשון רבים הכל מותרים לך היינו שאם נדר ואסר על עצמו דברים שונים למשל שאם אסר על עצמו בשר ואח"כ נדר על עצמו פירות או שלא ללבוש מלבוש זה שהם דברים שונים זה מזה וכולם חלין ויוכל להתירם בבת אחת בלשון רבים הכל יהיו מותרים לך ומה שכפלו ג' פעמים הוא כמו שכתבנו כי מדות חכמים כך הוא ואפי' אם לא היה זה דעת המתקנים כאשר כתבתי מ"מ הדבר בעצמותו הוא ע"פ סברא להזהר בזה.

סימן יב

אם שולחין כתבים חידושי תורה על הבי דואר מוסגר בנייר [קאווערט] א"כ הנייר הזה שהזמינו והניח בו חידושי תורה שיש להם דין קדושה עצמו כמבואר במג"א סי' שכל כתבי קודש אפי' תורה שבעל פה ופירושיהם [כיון שהותר לכתוב תורה שבע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתיך] אסור לאבדן והמאבדן או שורפן עובר על לאו לא תעשון כן לה' אלקיכם א"כ הנייר שהניחו בו חידושי תורה היא תשמיש קדושה ואסור להשתמש בהם דבר חול וצריכין לגונזן עיין או"ח סי' מ"ב ס"ג ובמג"א שם בדין סודר ואזמני' לתפילין וצר בי' תפילין פעם אחת וחשבתי להניח ניירות אלו שהניחו בו חידושי תורה בין שאר השמות אבל ניירות אלו אינם אלא תשמישי קדושה והשמות קדושה עצמו ואסור להניחם עליהם כמו שאסור להניח נביאים וכתובים [אעפ"י שהם קדושה עצמו] על תורה מפני שהיא קדושה חמורה ממנו רק יניחו באותן הניירות עלין של שמות וכדומה ובזמן שמשמש לקדושה בעצמו מותר כמו שמותר לכרוך הספרים בלוחות ובניירות כמו סידורים או חומשים אבל עלה בדעתי אם הניחו אצל חידושי תורה מכתב או איגרת שלום וכדומה שהיה אסור להניח בניירות אלו שמוסגרים בו

חידושי תורה ואעפי"כ הניחו מכתב זה עמם מעיקרא הוי כאלו התנו מעיקרא שלא יהא קדושה חל עליהם ובזה מותר להשתמש בו דברי חול עיין במג"א שם והוי כאלו ב"ד מתנה עליהם כמו שמבואר בש"ע סי' על תשמישי קדושה שנוהגין להקל להשתמש בהם לדבר חול דהוה כהתנו מעיקרא על דבר זה שלא תחול הקדושה ולב ב"ד מתנה, יעויין ש"ע או"ח סי' קנ"ד.

סימן יג

ראיתי בספר תהלים נדפס בסופו סדר פדיון נפש ע"י ק"ס פרוטות וכ' שם השמות שיכוין בהם ושם הראשון הוא אהוה אחוה ונדפס שם בטעות איהי והנה שם זה הוא אחד משמות הקדושים שאסור למוחקם כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רע"ו סעיף ט' ונסתפקתי אם מותר לתקן להמשיך יוד שניה בקו ארוך כדי שיהא ו' ונקרא אח"כ השם אהוה אם זה בכלל מחיקה וספק זה ג"כ אם נכתב שם הויה והוא ממשיך רגל שמאלי של הה' ונקראת ח' אם הוא בכלל מחיקה או לא כי אינו מוחק אלא מוסיף [א"ה עיין בחתם סופר שו"ת יו"ד סי' רס"ג שכ' להדיא וז"ל ולכתוב אות שעי"ז יופסל אות אחר מחיקה גמורה היא ולא גרמא עכ"ל אבל הגאון המחבר שליט"א מסופק באות ה' שעשהו ח' ועיין במג"א סי' ל"ו סק"ב שכ' שיש מכשירין ה' בנגיעת הרגל לגג עיי"ש וי"ל] אבל משם אין ראי' שסוברים שע"י נגיעת היוד בד' בקו דק עדיין היא ה' כשרה.

סימן יד

ביו"ד סי' ר"מ הקשה הטו"ז ע"מ דאי' שם שב"ד איו כופין על מצות כבוד אב משום שעשה שמתו שכרו בצדו מהא דאי' בירושלמי שכופין את הבן לזון אביו אם אין לו לאב ומביא שם תירוץ שלא מפני כבוד אב כופין אותו לזון רק מתורת צדקה והוא תמוה שבזה אין חלוק בין אב לשאר קרובים שבכל הקרובים אם אין להם כופין אותו לזונם כדאי' בשו"ע יו"ד סי' רנ"א ס"ד ולמה נקט בירושלמי שכופין לזון את האב הא גם על קרוב אחר כופין ונ"ל הא שאין כופין על מצות עשה שמתן שכרה בצדה הטעם שיוכל לומר שהוא מוותר על השכר כמו שמצינו כמה פעמים [כתובות פ"ה א'] האומר אי אפשי בתקנת חכמים שהוא לטובתו הרשות בידו אבל במצות צדקה הקפידה התורה גם על העני שיהא לו מה לאכול ובמה שהוא מוותר על שכר מצות הצדקה הלא העני אעפ"כ אין לו וע"ז לא יוכל לוותר ולאביו צריך לזון לפי כבודו וע"ז כופין אותו ומיושב בזה קושית תוס' בחולין דף ק"י ע"ב שהקשו למה כופין על מצות צדקה הלא הוא מ"ע שמתן שכרה בצדה כי באמת לא משום מצות הנותן כופין רק לטובת העני כדי שיהיה לו צרכו.

סימן טו

נסתפקתי לפי מה דאיתא בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב ששני תלמידי חכמים השווים בחכמה אין צריכין לעמוד זה מפני זה אלא לעשות הדור זה לזה והנה אשת חבר כחבר כדמוכח בגמ' שבועות ל' ע"ב שרב נחמן כיבד לאשת רבא דאשת חבר כחבר והספק הוא אם אשת חבר צריכה לעמוד לפני חבר אחר שהוא במדרגת בעלה ועוד נסתפקתי אם האשה צריכה לעמוד לפני בעלה כי חז"ל אמרו אשתו כגופו ועיין במס' נדרים דף ח' ב' וברי"ן שם שאעפ"י שקרובים יכולים להתיר נדרים הבעל אינו יכול להתיר נדרי אשתו בתורת חכם שעוקר הנדר רק להפר נדרה בדברים שבינו לבינה ומה שהוא לענות נפש ורק מעכשיו.

סימן טז

קשה לי על מ"ש הרמב"ם בהל' ממרים פ"ד אפילו על גזרות דרבנן שיכול לבא מזה אפילו באופן רחוק איסור כרת וחטאת נעשה זקן ממרא וכתב שם שעל מצות עשה אם הוא חולק על ציצית שופר מכשר לפסול פטור והלא הרמב"ם בעצמו פסק בהל' שגגות פ"ב ה"י שאם הוציא בשבת לולב כדי לצאת בו פטור מחטאת ומפרש שם בכסף משנה שכוונתו במה שכתב כדי לצאת בו הוא ע"פ הגמרא סוכה מ"א ע"א דדווקא אם עשה מצוה פטור א"כ גם במצות לולב תלוי חיוב חטאת אם הזקן ממרא אומר שהלולב פסול א"כ לא נעשה בו מצוה וחייב ולפי בית דין הגדול שהלולב כשר הוא פטור וי"ל דדווקא אם יש כרת וחטאת לפי סברת הזקן ממרא או לפי סברת הב"ד אבל אם אינו בא לידי כרת רק לידי חיוב חטאת אינו נעשה בזה זקן ממרא ובמוציא לולב כדי לקיים המצוה אי אפשר שיהי' בו כרת כי אינו מזיד בחלול שבת כי עשה בבהילותו ומשום מצוה וכן דייק הרמב"ם בלשונו שכתב בכל אותו הפרק בכל פעם כרת וחטאת ובלולב אם הוציא בשבת במזיד בין כשר בין פסול חייב כרת על ההוצאה ואין חלוק בזה בין לפי זקן ממרא בין לפי ב"ד הגדול אבל קשה לי שכתב שם אם פלוגתתם בדבר שנטמא באב הטומאה שיוצא מזה שאם הוא אב הטומאה ונטמא בו חייב כרת וחטאת אם נכנס למקדש או אכל קודש ואם אינו טמא פטור והלא מצינו הרבה טומאות מדרבנן ושהוא רק מדברי סופרים כגון סתם ידים אם נגע בהם בתרומה נשרפת כדאי' ברמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ח ה"ח אם כן אם מקדש אשה בתרומה זו כגון שנתן לה איזה ביצים תרומה שנגעו בסתם ידים אם התרומה טהורה שוה פרוטה ומתקדשת בו והיא אשת איש ואם היא טמאה ועומדת לשריפה הגם שיכולה להינות בשריפתה שמותרת להסיקה תחת תבשילה כדילפינן במס' שבת את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה שמותר לכהן להינות ממנה להסיק תחת תבשילו

ואם זו הנאה אינה שוה פרוטה אינה מקודשת ופשיטא אם מקדש בת כהן שמותרת לאכול תרומה בלאו הכא אבל צ"ע כהן המקדש בת ישראל בתרומה שהוא לכהן שוה פרוטה אבל לישראל שאסור לאכול תרומה רק למכרו לכהן צריך להוזיל במקח ואינו מקבל בעדה פרוטה אם נאמר שהיא מקודשת ממילא היא אשת כהן ומותרת לאכול אותה תרומה ושוה לה פרוטה או נאמר כיון שבשעת קידושין היא ת ישראל ואז אינה מותרת לה אינה מתקדשת וי"ל דהוי כמו גיטה וחצרה באים כאחת ומתקדשת עיין בהתעוררות תשובה ח"ר סי' קמ"א וסי' קע"ד מ"ש שם בארוכה

ונ"ל שאם חולק הזקן ממרא על ב"ד הגדול במצות מילה מה שהוא בכלל ערלה ועטרה והלכות פסח שחייבים עליהם כרת (כדתנן במשנה ראשונה שבמס' כריתות] י"ל דווקא שחייב במזיד כרת ובשוגג חטאת אבל פסח ומילה אף שהן בכרת המה רק מצות עשה ואינו מביא על שגגתם חטאת כדילפינן מקרא אשר לא תעשינה ואשם ודקדקתי בלשון הרמב"ם שבכל אותו הפרק כופל ומשלש וכותב בכל פעם בדבר שחייב כרת וחטאת שניהם יחד משמע שעל כרת לבד וחטאת לבד אינו חייב וממה שכתב על מצות עשה אינו נעשה זקן ממרא כגון שופר ולולב ולא כתב גם כן פסח ומילה יש לדקדק איפכא ועיין שם בכ"מ מ"ש על תפילין

והגה גם בפסח יש נפקא מינה לאיסור כרת וחטאת אם הפסח הוא ספק טריפה והב"ד פסקו שכשירה אם בערב פסח שחל בשבת מותר לשחטו לפי הב"ד מותר לשחטו ויוצא בזה ועשה בזה מצות קרבן פסח והזקן אומר שהוא טריפה ולפי דבריו אינו יוצא בזה ואסור לשחטו ואם שחטו במזיד חייב כרת ובשוגג חטאת וכן במילה הזקן אומר שחוט המקיף את הגיד הוא לבדה העטרה א"כ אם נשתייר רוב גובה לא הועילה המצוה ואם היה שבת חייב על שעשה חבורה בשבת כיון שלא קיים מצות מילה ובמזיד כרת ובשוגג חטאת והב"ד פסק כחכם ספרדי כדהובא בב"י הל' מילה דהעטרה המקיף עד סוף הגיד אם כן קיים מצות מילה ופטור אם מל כן בשבת ואין לומר דדווקא אם בדבר שחולקים בו בעצמו צריך להיות חיוב כרת וחטאת כגון חלב או מלאכת שבת אבל אם בדבר בעצמו אינו חייב אלא משום שנעשה דבר זה בשבת ומחמת שבת באה לו החיוב אינו חייב הזקן זה אינו דבהל' ממרים כתב הרמב"ם שאם חולקים אם חמץ אסור בהנאה בשעה ששית והוא רק גזירה מדרבנן ואין בו אפילו לאו אלא שיכול לבא עי"ז לידי חיוב חטאת אם קדש אשה ומכש"כ אם מל בשבת שמילה בעצמה חייב חטאת אם היא פסולה.

והנה גם בתפילין שייך דבר זה לפ"מ דמבואר בעירובין פרק המוצא תפילין כיון שדרך מלבוש הוא אם לבשם בשבת ויצא בהם ברשות הרבים פטור מפני שהוא דרך מלבוש

א"כ אם הזקן והב"ד חולקין בשי"ן של תפילין שהוא הלכה למשה מסיני אם די בשי"ן אחד או צריך שתי שיני"ן או אם רק התיתורא צריך להיות מרובע והם סוברים שהבית צריך שיהיה מרובע לדברי' בשי"ן אחת כשר ממילא אם מניח תפילין כזו בחול יצא והוי בשבת דרך מלבוש ופטור אם יצא בהם לרה"ר ולדבריהם תפילין כאלה פסולין ואין לובשין כאלה בחול והלובש ומוציאן בשבת חייב וצ"ע כ"ז בסוגיא סנהדרין דף פ"ח ע"ב ולענ"ד לתרץ שהקושיא מעיקרא ליתא כל אלה הדברים שכתבנו איננו נעשה זקן ממרא אלא שנתגלגל עי"ז חיוב כרת וחטאת מצד אחר ואם לא יתגלגל פטור אבל בתפילין אם הפלוגתא בתפילין גופי' אם הם כשרים או לא חייב על פלוגתתו משום בטול מצות עשה דתפילין בלבד ולא נגע ביה משום איסור שיתגלגל עי"ז.

סימן יז

בבבא קמא דף נ"ה ע"א מבעיא לן המנהיג בעז ובשיבוטא דימא אם חייב על לאו דהנהגת כלאים יען כי העז הולך ביבשה והשיבוטא הוא במים אם צריכים דווקא שיהיו שניהם ביבשה או אם הם חיות שבים צריכים להנהיג שניהם בים יעויי"ש וברש"י והנה תוס' בע"ז דף ל"ט א' בד"ה וסימניך הביאו ראייה שהשיבוטא טהור וז"ל לכאורה לא קא יהיב האי סימנא אלא להני תרי מיני אחמרא ואתורא אבל אשאר מינין לא דהא בפ"ב דקידושין אי' רבא מלח שיבוטא והוא עז של ים כדאמר בפרק הפרה הנהיג בעיזא ושיבוטא מאי עכ"ל ותמוה לי שלא הביא תוספות ראיה שהשיבוטא טהור הוא מחולין דף ק"ט ע"ב דאמרה ילתא לרב נחמן כל מה דאסר לן רחמנא שרי לן כנגדו חזיר מוחא דשיבוטא מוכח להדיא דשיבוטא טהור הוא ומכל הנ"ל ומהגמרא דבב"ק מוכח דהמנהיג עז ושיבוטא ששניהם טהורים חייב משום כלאים וקשה מזה על הרמב"ם הל' כלאים פ"ט ה"ז דסבר דשניהם טהורים אינו חייב מן התורה רק מדרבנן וצריך לדחוק ולומר שהבעיא הוא אם אסור מדרבנן אבל זה אינו דהרמב"ם נקט להלכה שם בהלכה ח' שאסור ואם הוא רק מדרבנן הוה ספיקא דרבנן ולהקל וצ"ל שהרמב"ם נקט לחומרא כדמצינו הרבה פעמים שגם באבעיא דלא אפשיטא וגם בדרבנן נקטו הפוסקים לחומרא וראייה לזה שהרמב"ם לא כתב על זה שמכין אותו מכת מרדות רק איסור בעלמא.

סימן יח

נראה לי דבר פשוט במה שקושר יחד שני מינים אינו עושה שום איסור ואם ילכו אח"כ מעצמן והוא אינו מנהיגו אעפ"י שאחר כך ילכו מעצמן וישאו החבל הוא אינו עושה שום מעשה איסור וכמו שאי' בשו"ע יו"ד סי' רצ"ז ס"ב דווקא אם עושה כמכחול בשפופרת הוא חייב אבל אם מעלם זה על זה רק איסורא הוא ואינו חייב וי"ל במעלה זע"ז שזה דרך

מעשה הרבעה זה אסור אבל בקושר שני מינים בחבל אין זה תחלת משא ואם אח"כ ילכו מעצמן וישאו החבל והוא אינו עושה כלום אין איסור כלל דומיא מה שאי' שם דמותר להכניס שני מינים לדיר אחד ואם הרביעו זה את זה אינו צריך להפרישם ועי"ל דווקא במעלה מין על שאינו מינו אסור דגזרינן מחמת טרדה אולי ירביעם משא"כ בקושר שני מינים יחדיו אין לגזור כולי האי אולי ימשכו אח"כ לפי"ז אין איסור לקשור ב' מיני עופות יחדיו כי בשעת הקשירה אינו עושה מעשה איסור ואם ינענעו אח"כ מעצמן מה בכך.

סימן יט

נסתפקתי אם מותר לקשור שני מיני דגים ביחד בחוט אחד הנה לפי דברי הטו"ז ביו"ד סי' רצ"ז אסור לקשור שני מיני עופות יחד אפילו העופות קשורין בפני עצמן כיון שדרכן לנענע הוי כשני בהמות שקשורין יחד בחבל אחד לפי"ז ה"ה שני מיני דגים אסור לקשרם ביחד הגם שהמחבר לענין כלאים בהרבעה בס"א כתב שנוהג גם בעופות מ"מ נכונים דברי טו"ז כי בטור עצמו כתב בכלאים בהמה חיה ועוף ולפי"ז אסור גם בשני מיני דגים בחוט אחד הגם בס"א כתב המחבר שנוהג גם בחיה שבים ולא נקט דגים שבים לפי מה שכ' הרא"ש דהרבעה לא שייך בדגים שבים כיון שא"א להרביעם ושייך רק בחיות שבים אבל לענין הנהגה שייך גם בדגים שבים כמו בחיות שבים אבל על המחבר קשה למה בהרבעה נקט גם עופות שאסורים ובס"ק בהנהגה לא כתב גם עופות אסורים בהנהגה וי"ל המחבר לשיטתו אזיל כפסק הרמב"ם בהנהגה לבד הגם שאין קשורים יחדיו חייב וזה לא שייך בעופות כי דרכם של עופות הם אינן קשורים לעופף אבל עדיין קשה הו"ל להביא שנוהג גם בעופות להשמיענו שאסור לקשרם ביחד וי"ל שני בהמות הקשורין בחבל אחד ונושאים החבל א"כ עשו מלאכה ביחד במה שנושאים החבל אבל העופות שקשורין זב"ז אם אחד מנענע האחר אינו מנענע וממילא אינן עושין מלאכה ביחד ומיושב מנהג העולם שאינם נזהרים בזה כמ"ש בטו"ז ס"ה ועדיין צ"ע.

סימן כ

נסתפקתי כהן שעבד עבודה ואח"כ נמצא שהוא חלל שכל עבודות שעשה וכל הקרבנות שהקריב כולם כשרים דילפינן מקרא ברך ה' חילו שאפילו חללין שבו עבודתו כשרה כמו שמסיים הפסוק ופועל ידיו תרצה ונסתפקתי אם עבד עבודה שלא כהלכה באותן שאינה חייב עליה מיתה אלא מלקות כמבואר ברמב"ם שהתרו שלא יעשה כך ואעפ"י כן עבד אם קודם שהלקוהו נתגלה שהוא חלל ולא היה כהן למפרע ופטור ממלקות ועוד אם אחד פדה בנו אצלו ונודע שהוא חלל אם בנו פדוי אם לא אם המעות עדיין קיימין אם צריך להחזיר לאביו וכן בראשית הגז שקבל אם צריך להחזיר לו כי אפשר

שדוקא בעבודה גלה לנו קרא כדכתיב ופועל ידיו תרצה אבל לא בשאר דברים או י"כ ומה עבודה שהיא חמורה כשירה כש"כ באלו ועיין בפסחים דף ע"ג ע"א משם יראה להדיא דדוקא עבודה כשרה אבל בשאר דברים לא כדאמר ר' טרפון על אכילת תרומה שנקרא עבודה לכן אם אכל הכהן תרומה ונמצא חלל אין משלם קרן וחומש משום דנקרא עבודה משמע בשאר דברים הוי כישראל גמור.

סימן כא

נ"ל דאשה שיש לה נחלות שדה וכרם פטורה ממצות בכורים כיון דהוא מ"ע שהזמן גרמא מעצרת ועד החג הגם שלא הזמן לבד גורם המצוה רק מי שיש לו שדה וכרם וגדילים בו הפירות מ"מ הזמן ג"כ עכוב בדבר כי מי שלא הביא עד אחר החג [ובדיעבד עד אחר חנוכה] אינו מביא עוד וגם פירות שנתבכרו קודם עצרת צריך להמתין ולהביאם אחר עצרת גם נ"ל שהאשה חייבת בווידוי מעשר הגם מי שהקדים תרומה לבכורים אינו מתוודה כי צריך להפריש המתנות כסדר כדאי' במס' בכורים וברש"י ז"ל על פסוק עשיתי ככל אשר צויתני הא אם הקדים תרומה לבכורים אינו קורא מ"מ כיון שהיא אינה חייבת בבכורים אינו מעכב וראי' לדבר שגם שלא בפני הבית חייבין להתוודות כמבואר בשו"ע יו"ד סי' של"ח סק"מ ובזמן שאין בית אין מביאין ביכורים [ואפי' אם קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא מ"מ מזבח אינו בנוי וכ' והניחו לפני מזבח ה'] אבל י"ל שפטורה משום דהוה מ"ע שהז"ג שהתורה קבעה זמן אחר גמר בעור המעשר בתחלת שנת הרביעית והשביעית ברגל ביום אחרון של פסח וי"ל כי התורה אמרה כי תכלה לעשר אז תתודה אח"כ ברגל אבל אם אחד איחר בהבאת המעשרות עד שנה הרביעית ע"י אונס יכול להתוודות אח"כ עפ"י הסברא [כיון שהיה אנוס שלא היה יכול לבער מקודם] מ"מ כיון שהתורה צותה לבער בשנת השלישית והוא לא ביער לא יכול לומר עשיתי ככל אשר צויתני שלא עשה כמו שצוה הקב"ה ולא יוכל להתוודות והוה מ"ע שהז"ג ופטורה ויש לעיין עוד.

סימן כב

בהתעוררות תשובה ח"ג סי' י"ד אות ב' כ' שמי שדר בחו"ל יוכל לקיים מצות התלוייות בארץ ע"י שיקנה לו אחד מתושבי א"י שדה ויעשה שליח לקיים המצות האלו כמבואר שם ונ"ל כשיגיע שנת הבעור ערב יו"ט האחרון של פסח יוכל לומר וידוי מעשר וצריך שיתוודה בעל השדה הגם שדר בחו"ל ואין להתעקש ולומר מדכתיב ועניתי ואמרת לפני ד' אלקיך שצריך להיות דווקא בירושלים לפני ה' אלקיך כדכ' בפ' ראה גבי מעשר שני ואכלת שם לפני ה' אלקיך מעשר דגנך מוכח שכל עיר ירושלים נקרא לפני ה' אלקיך

זה אינו דלפ"ז לא היו יכולין להתוודות בכל א"י רק בירושלים וכא ראיתי בשום מקום שבני א"י פטורין מוידוי זה וכן יש להוכיח ממתני' מס' מעשר שני פ"ה מ"ט שר' גמליאל והזקנים שהיו באים בספינה ואמר ר' גמליאל עישור שאני עתיד לימוד וכו' בל"ס עשו כן כדי שיוכלו להתוודות הגם שי"ל בזה שרצו לקיים להוציא מעשרותיהם מרשותם לקיים מקצה שלש שנים תוציא וכו' מ"מ הסברא פשוטה שצריך להתוודות בחו"ל כמו בא"י.

סימן כג

לענ"ד דבר פשוט שאם הפריש אחד תרומה ונטמאה שיוכל לשאול עליה וגם מצוה שישאול עליה ויפריש עוד הפעם תרומה מאותו כרי שלא נטמאה והגם שלכתחלה אין תורמין מן הטהור על הטמא מ"מ בדיעבד תרומתו תרומה ואולי אף לכתחלה מותר כיון שהטמאה עומדת לשריפה ורק מותר הוא ליהנות ממנה ותרומה טהורה אכילתה עבודה היא עיין פסחים דף ע"ג ע"א ועיין בטו"ז יו"ד סי' כ"ג שכ' שאם רוצה להתיר מפני שנטמאת אין התירו התיר אבל בנקה"כ חולק עליו בזה וכל זה כל זמן שלא בא התרומה ליד כהן ולא לגזבר של הכהנים וכן בכ"מ שמצינו במס' תרומות לענין תרומה שנתבטלה וכדומה וכמה הלכות י"ל דמיירי בתרומה שבאה כבר ליד כהן ודבר פשוט הוא אצלי שאם מת אין היורשים יכולים להתירו בפתח וחרטה כי אין בידם להתחרט על מה שעשה אביהם וספק הוא לי אם כהן שהפריש תרומה מתבואתו שמעכב התרומה לעצמו אם יכול לשאול עליו כיון שמעכב לעצמו אם מיקרי כתרומה שבא ליד כהן.

כבר כתבתי בהתעוררות תשובה חלק ג' שבחולין אין עושין רק שני ולא שלישי אם הקדישו אחר כך אינו חל עוד טומאה עליו אבל אם מקדיש השני כיון שהוא פסול היינו שהוא בעצמו טמא רק שאינו מטמא אחרים כיון שהוא בעצמו טמא אם הקדישו עושה שלישי רביעי אבל אם נגע השני בחולין בשלישי ואז השלישי טהור אם הקדיש אחר כך השני לא נעשה השלישי טמא למפרע ודבר פשוט בעיני ונשאר בטהרתו ועיין במל"מ פ"ד מטומאת אוכלין.

עניני חלק אבן העזר

סימן א

דקדקתי בשו"ע אהע"ז סי' ס"ו איתא לעולם ישתדל אדם לישא בת תלמיד חכם לא מצא ישא בת גדולי הדור וכו' לא מצא ישא בת גבאי צדקה לא מצא ישא בת מלמד תינוקות ואל ישיא בתו לעם הארץ ולא כתב מה יעשה אם לא מצא בת מלמדי תינוקות כי י"ל שלא רצה לומר ואל ישא בת עם הארץ כיון שהאיש מצווה הוא בפריה ורביה ולכן לא

קאמר אל ישא בת עם הארץ רק יעשה מה שטוב בעיניו אבל האשה שאינה מצווית בפריה ורביה עליה אמר ואל ישיא בתו לעם הארץ הגם שבגמרא דידן אינו נוסחא זו אולי נוסחא אחרת היה לו להמחבר או פסק כן מדעת עצמו.

סימן ב

על מה דאי' בס' התעוררות תשובה ח"ב סי' ס"ב שאם על עמון ומואב אמרה תורה שלא יבואו בקהל ה' על אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים עמלק שמצוה למחות אותו א"כ ענשם גדול מעמון ומואב ואעפ"י כן מותר לבא בקהל מיד והעירני חתני הרבני מוה"ר ישראל שמואל קליין נ"י ליישב שעמלקי הבא לפנינו מצוה להרגו ועיין בספר החינוך במצוה זו שאם רואה עמלקי מצוה להרגו ממילא לא צריכה התורה לומר שלא יבא בקהל כמו עמון ומואב שמותרים להתגייר רק שלא יבואו בקהל היינו לישא בת ישראל.

סימן ג

נסתפקתי אם אשת אביו של גוי אסורה לו לאחר שגרשה אביו דהיינו לאחר שהוציאה מביתו ושלחה לנפשה כיון שאשת אביו של גוי אסורה לו גם לאחר מיתת אביו עיין סנהדרין דף נ"ח ע"א או לא וגם אם נתגיירו הוא אסור לישא אותם מדברי סופרים כמו אחותו מאמו משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקלה אבל בזה י"ל שאין הכל יודעין אם היא אשת אביו משא"כ אחותו מאמו שהכל יודעין.

סימן ד

איתא במס' דרך ארץ פרק ראשון שאל ר"י בן תדאי לר"ג מה אשתי שאני מותר בה אני אסור בבתה אשת איש שאני אסור בה אינו דין שאהיה אסור בבתה א"ל צא ופרנס לי כהן גדול שכתוב בו כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ואני אפרנס לך כל ישראל וצריך לפרש למה לא אמר לו הפסוק כי יקח איש אשה [ועיין בהתעוררות תשובה ח"א סי' קל"ח ד"ה במסכת] וי"ל כי אפשר ליקח אשה בת אשה שלא היתה מקודשת רק פלגש בלי כתובה וקידושין עיין באהע"ז סי' כ' אבל כהן גדול שצריך ליקח בתולה א"כ כיון שילדה אמה אותה כלו בתוליה ואמה אסורה לכה"ג ושייך בזה הקל וחומר אבל קשה שאי' שם עוד אין דנין קל וחומר לעקור דבר מן התורה א"כ לא נחית עוד תירץ הראשון ובמה דן ק"ו שעקר דבר מה"ת אבל סמיך ליה אי' שם הבא על הנדה בנו הנולד מזה אם הוא כהן כשר להקריב על המזבח והלא יש ק"ו בזה ומה אשת חבירו הבא עליה בנו ממזר הוא אשתו המותרת לו בכל עת ובעת נדתה אעפ"י כן אסורה לו מכש"כ שיהא הבן ממזר ופסול ואעפ"י כן התירה התורה אותו אפילו להקריב על המזבח כדרשינן מקרא א"כ ק"ו זה נגד מה שהתירה התורה.

סימן ה

מה שכתב בהתעוררות תשובה ח"ג סי' י"ד שאחד יכול לעשות שליח גם במקומות הרחוקים וראייתו מנזיר דף י"א שאומר לשליח צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם אבל אשה שהיתה אשת איש בשעה שמינה השליח ונתגרשה אח"כ מותרת לו וכתב שם דדוקא בזה האופן משום שהיתה אז א"א אבל אשה שלא היה יכול לקדשה משום שהיא בדרך רחוקה במדינת הים בזה לא אמרינן כל מילי דאיהו לא מצי עביד שליח נמי לא מצי למיעבד וכעת נראה לי שהרי המשלח יוכל לקדש אשה שעומדת בסוף העולם ע"י שממנה שליח [בפני שני עדים] לאחד שדר בסוף העולם שיקדש לו אשה ביום פלוני וגם היא תוכל לעשות שליח לקבלה על אופן זה

סימן ו

ראיתי שאחד מעורר שהרבנים נ"י ידרשו ויחקרו אם יש לכל אשה הכתובה אם לא אולי נאבדה ממנה יען כי אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה אפי' שעה אחת וכא ראיתי מעולם מי שיעורר ע"ז ונראה דאין צריכין לחוש ע"ז כי סתמא כל אשה שומרת כתובתה ובאה"ע סי' ס"ו אי' וז"ל אם נאבדה כתובתה וכו' צריך לכתוב אחרת בעיקר הכתובה נראה מלשון זה אם ידעינן וודאי שנאבדה כתובתה אבל סתמא דמלתא אין לחוש לנאבדה גם לשון הרמ"א שם מראה כן וז"ל עיר שכבשוהו כרכום או שגלו מן העיר ואבדו הנשים הכתובות שלהם צריכים לחדש נשותיהם כתובותיהם משמע דווקא באופן זה שידעו שנאבדו כתובותיהן אבל לא צריך לחוש על לא דבר שנאבדה הכתובה ועוד נ"ל שבימים הקדמונים שהי' מנהגם שכל אחד קידש אשה בפני שני עדים סתם ואח"כ היה החופה בקל יוכל להיות שלא כתב לה כתובה ואולי המון עם לא ידעו שצריך לכתוב כתובה או ידע ולא רצה וממילא אין חיוב עליו ליתן כתובה הגם שהוא עושה איסור שהיה עמה בלא כתובה מ"מ אין חיוב כתובה עליו לכן אם באתה לגבות כתובתה צריכה להראות את כתובתה אבל זה רבות שנים שנהגו בכל ישראל שאין מקדשים אשה רק לפני הרב דמתא או לכה"פ ת"ח שהוא מסדר הקידושין וקורא הכתובה תחת החופה קודם שמברכין שבע ברכות וכדאי' מנהג קריאת הכתובה בתוספות פ' ערבי פסחים והובא ברמ"א אהע"ז סי' ס' ס"ט א"כ אם לא כתב לה כתובה יעורר הרב על זה כי אסור לשהות עם אשתו אפי' שעה אחת בלא כתובה וכופה אותו שיתן כתובה א"כ יש חזקה לכל אשה ואשה שיש לה כתובה ואם גם נאבדה הכתובה אח"כ ואם יבא הזמן שמבקשת לגבות כתובתה כיון שלא נתנה לו שובר על הכתובה או שטר שאמרה התקבלתי גובין ממנו הכתובה וכיון שמנהג המדינה שכל אחד כותב הכתובה ודנין הדבר ע"פ מנהג

מקום המדינה כדאי' שם סי' ס"ו שבעניני הכתובה והסכום העיקר כמנהג המדינה ובזה מיושב למה הרבנים היושבים על מדין כ"י אינם חוקרים ושואלים ע"ז אם לא נאבד הכתובה והרמ"א שכ' שצריכים ליתן כתובה אחרת מיירי על סתם לא במקום שנהגו שהרב משגיח ע"ז בשעת קידושין ובאמת אם כתב הכתובה ונאבדה החיוב מוטל עליו ליתן לה כתובתה כמו מי שכתב שטר חוב ונתן למלוה ונאבד השטר מ"מ החיוב על הלוה לשלם.

סימן ז

מבואר בשו"ע אהע"ז סי' כ"ו ובפוסקים ושו"ת אחרונים ז"ל הפלפול אם פלגש מותרת או אסורה וקשה לי מאוד מגמ' גיטין ל"ג א' שאי' שם כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן קדושין מיניה ומקשי ה"ת קדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר ומתרץ שוינהו רבנן בעילתו בעילת זנות וקשה כיון שדר עמה כאיש ואשתו וקדש אותה בתורת קדושין למה יהי' גרוע מסתם פלגש שטעם המתירין כיון שמיוחדת לו ודר עמה כאיש עם אשתו וא"כ מאי בעילת זנות שייך הכא וי"ל כיון דקדש אותה בביאה ורב מנגיד מאן דמקדש בביאה משום פריצותא דהוה כזנות עיין ברש"י שם א"כ כיון דאפקעינהו רבנן קידושין ממילא הוי בעילתו בעילת זנות כיון דקידש אותה בפריצותא וכיון דיש כח לחכמים להפקיע הקידושין כדמצינו אפקרה רחמנא לזרעיה ממילא נעשה בעילתו בעילת זנות.

ומיושב בזה דקדוק עצום דאמרו שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות הלא כיון דאפקעינהו רבנן לקידושין הוי כל בעילותיו מזמן הקידושין כל אותן השנים עד ששלח הגט וביטל אותו בב"ד כל בעילותיו זנות הן ולמה נקט לשון יחיד ובזה ניחא דכל בעילותיו באמת אינם בעילת זנות רק כמו בפלגש ורק בעילה ראשונה במה שקידש אותה שהיתה בפריצות והקידושין לא חלו.

והנה לפ"מ דאי' בהתעוררות תשובה ח"א סי' ר"ה שמסופק אם הא דאמרינן באשה שנאנסה ופסקינן כרבא שאפילו סופה ברצון מותרת משום דיצרא אלבשה ומסופק אם שייך סברא זו גם באיש כגון שאחותו ואשתו עמו בבית וסבר שאשתו היא ובאמצע נתוודע לו שאחותו היא עיי"ש ולפ"מ דאי' בקידושין בתוס' ד"ה שמקדש בביאה דעתו על גמר ביאה אם האב מסר בתו הנערה לאחד לאשה והוא קדשה בביאה (ברצון האב) ובאמצע הביאה עדיין איננה אשת איש וקבל אביה כסף קידושין מאחר להתקדש לו וראתה זאת והיא אינה פורשת ממנו פשיטא שנדונית שתחלתו באונס וסופו ברצון וכש"כ בזה שתחילתו בהיתר גמור ועל הבועל יש לדון ששייך סברא זו גם באיש כאשר

כתבנו ופשיטא שהאב עשה עבירה גדולה בזה הגם שהיא פטורה והוא אונס מ"מ הכשילם במעשה איסור וראיה לזה מצפור מצורע שמותרת באכילה משום שלא אמרה תורה שלח לתקלה והכוונה דאם ימצא אחד את הצפור ויאכלנה הוא עושה עבירה וע"כ הצפור מותר ולא בא תקלה ע"י שלוח הצפור על פני השדה וקשה הלא כל מי שמוצא צפור זה באמת מותר לאכלה כיון שכתוב אחרי רבים להטות ורוב צפרים בשדה אינם צפור מצורע ומותר לכתחלה לאכלם וצ"ל הגם שהמוצא אינו עושה שום איסור אפי' אם יתוודע לו אח"כ שהי' צפור מצורע א"צ לכפרה ותשובה כמו האוכל בשר ואח"כ נמצא א' מח"י טריפות בבהמה זו אינו צריך תשובה וכפרה כי ברשות אכל שהתורה אמרה אחרי רבים להטות ומ"מ נכשל במה שאכל דבר אסור ה"ה בזה אם גם הצפור שמצא מותר לאכלו מ"מ אם היה אסור כשל באיסור ה"ה בזה הנערה אם גם פטורה היא מ"מ המעשה גופיה דבר איסור הוא ופשיטא כיון שהנערה ואבי' יכולין לקבל קידושין בעדה והיא פושטה ידה באמצע וקבלה הקידושין מאחר פשיטה שחייבת אם לא פרשה תחילה מבועל זה ועיין תוס' יבמות דף נ"ג ע"ב.

סימן ח

קשה לי מאז על שיטת ר' יונה והראב"ד ודעימייהו שאין שום איסור בפלגש וקשה מגמ' גיטין ל"ג ע"א שאי' שם אפקעינהו רבנן לקידושין מיני' ומקשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר ומתרץ שויוה רבנן בעילתו בעילת זנות וקשה כיון שדר עמה כמו איש ואשתו שנים רבות אם גם אפקעינהו רבנן לקידושין לא תהא גרועה מפלגש שמותר לכתחלה ומאי בעילת זנות איכא לפי שטתם ולדוחק הקושיא נ"ל ליישב לרבותיו של רש"י שם שמפרשים ששוינהו רבנן בעילתו בעילת זנות כיון דרב מנגיד למי שקידש בביאה משום פריצותא והקשה רש"י עליהם ועוד דקמשני שוינהו וכו' היכא מצי לשווי' בעילת זנות הא קידושי ביאה מן התורה הם וכי אמרינן דרב מנגיד וכו' קידושין מיהא לא בטלי עכ"ל ועלה בדעתי ליישב הלא הוא קדיש בביאה וצריך לייחד עדים קודם קידושין בביאה והוא באמת פריצות גדול והנה כמו שהפקר ב"ד הפקר מה"ת כך יכולין ב"ד להפקיד זרעו כדמצינו עיין תוס' כתובות דף ג' ע"ב ד"ה ולדרוש אפקרי' רחמנא לזרעיה וגם זה בכלל הפקר ב"ד וכדאי' בתוס' קידושין שמקדש בביאה דעתו על גמר ביאה וא"כ הקידושין באים עם גמר ביאה ואפקרי' רחמנא לזרעיה והדבר מוכרח ממקומו כאשר מתרץ הגמרא שויוה רבנן בעילתו בעילת זנות למה לא מסיק הגמ' שכל בעילותיו של כל זמן שהוא עמה שווינהו לבעילת זנות אלא באמת כל אותן השנים שהיה עמה דרך אישות לא היו בעילותיו דרך זנות לכן אם קדיש בביאה

רק אותה הביאה של קידושין עשו רבנן לבעילת זנות כיון דקדיש בפריצותא כ"כ אבל שאר בעילותיו של כל הזמן אינן בעילת זנות וכדמסיק לישנא דגמ' שווי' רבנן לבעילתו' בעילת זנות ולא קאמר לבעילותיו.

והנה לפ"מ דאי' שם בתוס' שאם בשעת ביאת קידושין קבלה קידושין מאחר קודם גמר ביאה מקודשת לשני, פשיטא שהיא חייבת על סוף הביאה וא"א לומר שפטורה מטעם תחלתה באונס וסופה ברצון כאונס דא"כ למה קבלה הקידושין משני ולענין זה מזידה היא אבל יש מציאות שבנערה שהיא ואביה מקבלין קידושין וקידשה אחר בביאה וקודם גמר ביאה קבל אביה קידושין מאחר פשיטא שהיא פטורה ואפילו אם מודיע אותה קודם גמר ביאה שקבל קידושין מאחר פטורה שהי' תחלתה בהיתר וסופה באונס.

סימן ט

שמעתי מהרב הגאון מהו"ר יודא מודרן זצ"ל קושיא בשם רב אחד רפי דברי ר"ת בגיטין דף ל"ג ע"א בתוס' ד"ה ואפקעינהו לפי מה דמסיק שם שאם נתן גט לשלוחו וקודם שנתנה ביטלה שלא בפניו האשה מגורשת הגם שמן התורה בטל ועדיין אשת איש היא מ"מ אפקעינהו רבנן לקידושין מינה א"כ כל אחד יחפה על בת אחותו ישלח לה גט ויבטלנו ותירץ ר"ת דאם בכיוון עושה הבעל כן לאשתו שזינתה כדי לפוטרה על אופן זה לא אפקעינהו רבנן לקידושין והקשה הגאון הלא בבבא קמא דף ע' ע"ב מבואר בגמרא להדיא דבעינן בעדות דבר ולא חצי דבר א"כ האיך אשת איש שזינתה חייבת בב"ד עפ"י עדים שזינתה דילמא איננה אשת איש וצריכים לזה גם עדי' קידושין וא"כ הווי להו עדי זנות רק חצי דבר ומתרץ שם בגמרא כיון דעדי קידושין אינם צריכים לעדי זנות לא מיקרי חצי דבר והקשה הגאון הלא בזה צריכין עדי קידושין לעדי זנות דאם לא זינתה אמרינן אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה ואינה א"א כלל והוי חצי דבר ועדיין יוכל לחפות עליה ונראה לי לתרץ קושיא זו וודאי אם עדי זנות צריכין לעדי קידושין ועדי קידושין לעדי זנות הוי להה חצי דבר אבל כאן איננו צריכים עדי זנות לעדי קידושין לידע שהיא אשת איש כיון שהיא מוחזקת לא"א וגדולה חזקה שסוקלין ושורפין על חזקה ומצאתי סברא זו בתוספות בבא קמא דף ע' ע"ב ד"ה דאף וז"ל פי' כל זמן שלא הוחזקה באשת איש עכ"ל והמהרשא דקדק על דברי ר"ת שכתב שם בתוס' ד"ה ואפקעינהו וז"ל ועוד דאוקמינן אחזקה שהיא עכשיו נשואה דאל"כ נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי לוקה דאם אמר לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת והא התראה ספק היא שמא ישאל על נזירתו עכ"ל למה צריך ר"ת להביא עוד סיפא דמתניתין שאם אמרו לו אל תשתה וכו' הלא די לחזק סברתו ברישא דמתניתין ויש ליישב לפי מה דאי' בגמרא

נדרים דף נ"ט ע"א דנדר מיקרי דבר שיש לו מתירין משום דמצוה לאיתשולי עליה מדר' נתן הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה משא"כ בתרומה והנה נדרי מצוה אסור להתירם כמבואר בשו"ע יו"ד ונזירות הוא נדר מצוה כדתנן במתניתין נדרים דף ט' ע"א כנדרי כשרים וכו' חייב בנזיר ובקרבן א"כ מוקמינן לנזיר בחזקתו שלא ישאל על נזירותו משא"כ בשאר דברים אבל מסיפא דמתניתין דאומרים לו עדים אל תשתה אל תשתה וחייב על כל אחת ואחת מכיון ששתה פעם ראשונה וחייב מלקות אז מצוה לאיתשולי עליה לכה"פ אין כאן חזקה שלא ישאל על נדרו כיון שאם יעקור החכם מעיקרא אין עליו שום לאו ואיסור כלל לכן מביא ר"ת ראיה מסיפא דמתניתין דאף על פי כן כיון דעכשיו נזיר הוא מוקמינן אחזקה של עכשיו.

סימן י

הובא בשו"ת חות יאיר סי' קס"ז בשם הזוהר שסכנה הוא ליקח אלמנה כי הרוח שנתן בה בעלה הראשון מתקוטט עם רוח השני ומי יודע מי ינצח ואני אינני מבין א"כ איך התירה התורה אפילו לכהן לישא אלמנה הלא כמה דברים צותה תורה משום חשש סכנה כמו מעקה ומי שיש לו בביתו דבר שעי"ז יכול לבא לידי סכנה עובר בעשה ולא תעשה כמבואר בחשן המשפט סי' תכ"ו מכל שכן להכניס עצמו לסכנה ודוחק לומר שמצד איסור עריות או פסולי כהונה אין איסור אבל אסורה משום סכנה הלא מן הראוי שהתורה תגלה שדבר זה סכנה הוא ואסור לעשותה ודוחק לומר שהתורה סמכה על שומר פתאים ה' ובפרט לפי מה שהובא בספרים בשם הזוהר שאם אחד מת בלא זרע והאשה חולצת ליבמה שע"י החליצה והיריקה רוח בעלה הראשון יוצא ממנה וא"כ מדוע לא צוותה התורה לכל אלמנה שאם תחפוץ לינשא תחלוץ ליבמה ועוד קשה שאם בשעה מיתת בעלה היה לה וולד של קיימא אפילו מת הוולד מיד אח"כ אינה צריכה חליצה ולפי טעם הזוהר מדוע פטורה מהחליצה וע"כ צ"ל שנשמת האב ורוחו מתדבק בבנו ויצא ממנה ואינה צריכה עוד חליצה ולפי זה מי שהניח בנים אין חשש לישא אלמנתו והנה מצינו בגמרא הרבה פעמים שהתנאים והאמוראים לא חששו לזה כדאי' בבא מציעא פרק השוכר את הפועלים שרבי רצה לישא אשת ר' אלעזר בר' שמעון וביבמות שרבא נשא את בת רב חסדא אחר אלמנותה ודוד המלך נשא את רצפה בת איה אלמנת שאול ואולי משם אין ראיה כי הנביא התנבא לו שישא אותה ועוד לא נשא אותה רק לפלגש אבל את אביגיל אלמנת נבל נשא אותה לאשה ואין לנו עסק בנסתרות.

וי"ל לפי מה שאחז"ל ביבמות פ' הבא על יבמתו האוהב את שכניו ומקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו וכו' עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה וכן נפסק בשו"ע אהע"ז סי' ב' שמצוה לישא את בת אחותו א"כ י"ל שהמצוה מגינה ומצילה.

והנה ראינו שגם גדולי ישראל לא נזהרו בזה שלא לישא אלמנה וי"ל כמו שאמרו במס' שבת קכ"ג ע"ב האידנא דדשו בה רבים שומר פתאים ה' וזה קאי על מה שאמרו שסכנה להקיז דם בערב שבת ועיין ברש"י כיון שבליל שבת אוכלין סעודה גדולה וגם דגים ואחז"ל שדג שני לדם והמה עניים לכן מקיזין דם בערב שבת כדי שיאכלו אח"כ סעודה גדולה ונראה מדברי הגמ' ורש"י אלו שהגם שידעו שיש בזה חשש סכנה אעפ"י כן עושין בערב שבת משום הדחק והקב"ה שומרם מכל רע וה"ה בזה כיון שלזקנים לא שכיח שיקחו נשים שאינם אלמנות ובתולה זקינה ג"כ לא שכיח וגם אם ימצא בתולה נערה וצעירה אינה מכונוס דרך ארץ לישא אותה וכמו שאחז"ל ביבמות סוף פ' מצות חליצה שאם היבמה היא רכה בשנים והיבם זקן או איפכא בית דין יועצים להם שיחלצו עיי"ש וא"כ נושאים אלמנות משום הכרח הרי הוא בכלל שומר פתאים ה' כמו בהקזה.

ועי"ל כיון שהוא מוכרח לישא אשה גם בזקנתו ממצות חכמים שאמרו שגם בזקנתו ישא אשה בת בנים ואם לא ימצא אעפ"י כן לא ישב בלא אשה וכן הוא בשו"ע אהע"ז סי' א' ס"ח וברמ"א שם מקיים בזה מצות חכמים כיון שאינו מוצא נערה מוכרח ליקח אלמנה והמצוה מגינה עליו כי שומר מצוה לא ידע דבר רע ובזה י"ל שאינו בגדר שכיח הזיקא כי הרבה נשאו ולא נזוקו.

סימן יא

בשו"ע אהע"ז סי' קט"ו ס"א אי' שאשה שעוברת על דת יוצאת בלא כתובה כגון שהאכילתה שאינה מעושר ואמרה פלוני חכם תקן לי את הכרי והוכחשה בעדים שאומרים שבאותה שעה שהחכם תקן לה הכרי לא היה אותו פלוני בעיר וקשה לי הלא אין זה הכחשה כלל שיוכל להיות שבאותו העיר שהיה החכם הי' לה מגורה טבל והפריש החכם ממגורה זו תרומה על טבל שיש לה בביתה ובדיעבד אם גם שלא מן המוקף הוא תרומתו תרומה ועוד אפשר שהיה לה להאשה שני מגורות דגן טבל בבית אחד והפריש החכם בשליחותה באמרו מגורה זו של טבל שיש לאשה הנ"ל בביתה תהיה בו התרומה על מגורה האחרת בצפונה וסמיך ליה מעשר רא שון וסמיך ליה מעשר עני וכן מסתבר שאמרה חכם פלוני תקן לי את הכרי למה צריך חכם לכך היא בעצמה תוכל להפריש אלא שאין כולי עלמא דינא גמירא לקבוע מקום לתרומה באיזה צד יהיה ולהפריש מעשר ראשון ושני ובשנת ג' מעשר עני כי אפילו אם הפריש תרומה

ומעשר ראשון ועדיין לא הפריש מעשר עני האוכלו הוא בלא תעשה הגם שעל טבל של מעשר עני אינו חייב מיתה אבל לא תעשה עכ"פ עובר ולכן דרכם שמבקשין מחכם שיתקן להם ובתרומה יכולין לעשות שליח ואפי' אם השליח בעיר אחרת יוכל להפריש בדבורו בקבוע מקום באיזה צד כמבואר במשניות מס' תרומות ועיין בשו"ע יו"ד סי' של"ג סכ"ה ושם מבואר.

איידי דאיירי איישב קושיית תוס' ריש פרק לולב הגזול שהקשו למה לן דרש שאינו יוצא במצת טבל משום דכ' לא תאכל עליו חמץ מי שאינו חייב עליו אלא משום חמץ בלבד בזה יוצא ידי חובת מצה אבל אם חייב עליו גם משום טבל אינו יוצא תיפוק ליה דבלא"ה אינו יוצא דהוי מצוה הבאה בעבירה ונ"ל ליישב דאם אינו טבל רק מעשר עני שהאוכלו היא רק בלא תעשה א"כ עשה דבערב תאכלו מצות דוחה לא תעשה כיון שהוא בעידניה ולא שייך בו מצוה הבאה בעבירה ולכן צריכים אנו לדרש דיען שיש עליו איסור נובל אינו יוצא.

סימן יב

הים של שלמה במסכת יבמות כתב שבמקום שנוהג חרם דרבינו גרשום גם פלגש אסור ע"כ ואינני מבין רגמ"ה תקן שלא ישא אשה על אשתו ומאין לנו להכניס בתקנה זו מה שלא תיקן בפירוש אדרבא מצינו בפוסקים שאם מסופקים בכוונת איזה תקנה הוה ספק דרבנן ולקולא ועוד זיל בתר עיקר טעמא שכתב המרדכי שאיננו משום דררא דאיסורא רק תקנה לעתים הללו שהפרנסה קשה מאוד ואם יהיו לו שתי נשים ובנים משניהם עי"ז יתרבו המחלוקת בענין הפרנסה ודברים שונים וזה לא שייך בפלגש שאיננה בכתובה וקדושין רק מייחד אותה לזמן ובכל יום ויום יוכל לפרוש ממנה וגם אינו מחוייב במזונותיה משא"כ בשנושא אשה בקדושין שאינו יוכל לגרשה בע"כ כתקנת הגאונים גם כתב הב"ש בסי' קנ"ד על דברי הרמ"ה בסי' כ"א שיש אומרים שאסור פלגש משום קדשה שחזר בו הרמ"ה במ"ש בסי' קנ"ד שהעתיק דברי הרמב"ם ז"ל בזה כלשונו.

סימן יג

כתב הבית שמואל בסי' ה' סק"ג דפסיק רישא דלא ניחא לי' מותר בשבת עי"ש והנה בליל כל נדרי בקיבוץ עם וברוב הנרות הדולקין וע"י אכילת סעודה מפסקת ותפילה גופא ע"י זה מזיעים הרבה ולפעמים יכולים לסחוט הבגד מרוב הזיעה, אם מותר לישב על הספסל כי עי"ז סוחטין הזיעה ובפרט מהחלוק וכתונת והיא לכאורה דבר שאין מתכוון ופסיק רישא דלא ניחא לי' כי מה לו בכך אם יוצאת הזיעה מהבגד או לא ואפי' לשיטת הערוך בפסיק רישא דלא ניחא לי' מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא הכה טעם

איסור הסחיטה כבר אי' בר"ן כיון שהוא תולדת דישה ואם מה שיוצא מהדישה הולך לאיבוד אינה דומה למלאכת המשכן שהי' דשין הגרעינין מהקליפה כדי לצבוע לפי"ז לא הי' רק תרי דרבנן. אולם אם הטעם הסחיטה משום לבון ולבון אין שייך רק ע"י מים כדאי' במ"א שבשאר משקאות לא שייך לבון רק יש אומרים שע"י יין לבן שייך ג"כ לבון וכל העולם נוהגין ללבוש לכבוד יו"ט חלוק וכתונת נקיים יש גם כן צד להקל כי מחמת העמידה הוא עוף ויגע וחלוש וגם ע"י טרדת היום ותפילה יש לו צער וקשה לו מאוד אם לא ישב להניח את עצמו כי במקום צערא יש להקל בפשיטות כמבואר בשו"ע סי' ש"ז לענין שבות דשבות אך ע"ז יש להשיב כי מה שאנו מתירין שבות דשבות במקום צערא או שבות במקום גדול כבוד הבריות היינו דאיקרי לפעמים אבל אם יודע מקודם שיכול לבוא לידי אסור לעשות דברים כאלו וצריך לעשות פעולה להנצל מזה שלא יהא צריך להיתר הזה והוא גמ' מפורש במס' שבת הובא במ"א או"ח סי' י"ג יעויין שם והנה כבר נתעורר בענין כזה בשו"ע בה' שבת בענין אם מותר להכניס ולהוציא הברזא המכורך במסמרטט שעי"ז נסחט הסמרטט מהיין שבלוע בו הנה פשיטא לי מי שעמל ויגע וצריך לנוח שמחוייב לנוח לקיים מצות שבתון, וכן מוכח מל' הרמב"ם שנתן טעם על טלטול מוקצה שהוא משום שבתון שצריך להיות במנוחה שלא יתעסק כולי יומא בטלטולי דברים ולהעמיל בהם וכן נראה מדברי הרמב"ן שכתב כך והריטב"א מביאו וכתב עלי' שהוא כפתר ופרח:

עניני חלק חושן המשפט

סימן א

הנה בש"ע חו"מ סי' ו' ס"א איתא שדיין הנתמנה בשביל כסף אסור לעמוד מפניו ומצוה לזלזל בו והנה הב"ח מדייק מלשון הרמב"ם שכ' שנתמנה בשביל עושר לבד משמע אם הוא ראוי להיות דיין אעפ"י שיש גדולים ממנו וממנים זה בשביל עשרו מותר אבל מסתימת לשון הטור שכתב סתם דיין שנתמנה בשביל כסף וכן לשון הירושלמי אינון דנתמנון בשביל כסף משמע בכל ענין אם ממנים אותו בשביל כסף אסור ומלשון השו"ע אין הכרע שבתחלת הסעיף כתב כל הממנה דיין שאינו הגון עובר בל"ת לא תטע לך אשירה ולא כ' שאסור לקום לפניו ומותר לזלזל בו ומסיים וכל דיין שנתמנה בשביל כסף וכו' מצוה לזלזל בו י"ל דקאי אדלעיל שמינו שאינו הגון בשביל כסף לא די שעבר בל"ת אלא שמצוה לזלזל בו ואסור לקום מפניו והנה לפי הסברא כיון שראוי והגון ומקבלין אותו בשביל עשרו כדי שלא יוכבד עליהם הספקתו אשר מוטל עליהם כדאיתא שם

בשו"ע סי' ס' ס"ג חיוב על ישראל לפרנס דייניהם וחכמיהם אבל לפי מה שמובא בסמ"ע הגמרא משום דכ' אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשון אתי אלה שבא בשביל כסף וזהב משמע אפילו הגון בכל ענינים כיון שקבלו אותו בשביל כסף נקרא אלהי זהב וטעמא בעי כיון שראוי והגון מה הפסד יש בדבר אם הוא ג"כ עשיר וי"ל כיון שאסור לקבל בכסף יהי' מי שיהי' אפילו ההגון היותר טוב אזי יהי' בחירתם נקייה מכל צד ויבחרו באמת היותר הגון וגדול בתורה ובפרט שהוא כעין שוחד ומעור עיני חכמים ויחשבו על שאינו הגון שהוא הגון ומביא שם הב"ח בשם הרמב"ם דדוקא הקהל שקיבלו אותו משום שהוא ג"כ עשיר מותר אבל אם נתן ממון לקבלו נקרא אלהי זהב ומצוה לזלזל בו ומביא שם ראי' מגמ' יבמות ס"א ע"א דמרתא בת בייתוס נתנה ממון כדי שיעשו בעלה יהושע בן גמלא לכהן גדול וכתב הב"ח אעפ"י שהי' ראוי להיות כה"ג בכל ענינים מ"מ נקרא קשר רשעים כדאי' שם ולפי"ז מוכח אפילו הוא לא נתן כסף שיקבלוהו רק אחרים נתנו בעדו ג"כ אסור (ודוחק לומר שאשתו נחשבת כאלו הוא נתן כי אשתו כגופו דמי כי מה שייך דבר זה לזה אם היא נתנה בלי ידיעתו) אבל תמוה דאשתמיטתי' להב"ח דברי רש"י ז"ל שם וז"ל קטיר קא חזינא הכא קשר של רשעים אני רואה כאן שלא הי' ראוי לכך אלא שנתן ממון ומינוהו עכ"ל מוכח להדיא מרש"י ז"ל שיהושע בן גמלא לא היה ראוי ומלשון שנתן ממון משמע שהוא נתן ממון או שהיא נתנה בידיעתו והוה כאלו הוא נתן אבל לפי"ז קשה למה דוקא משום נתינת ממון נקרא קשר של רשעים דהא הממנה דיין שאינו הגון אפילו בלא ממון עובר בל"ת וצ"ל דווקא בממנה דיין שאינו הגון עובר בל"ת אבל כה"ג אין ענין לזה כל שהוא מזרע אהרן אפי' הדיוט שבהדיוטות אם מינו אותו לכה"ג ועבד עבודתו ביו"כ כהוגן כמו שמלמדים אותו כשר בלי פקפוק רק מצוה לכתחלה למנות הכה"ג המובחר שבהם אבל יש לתמוה על רש"י ז"ל שכתב מפני שאינו הגון הלא יהושע בן גמלא תיקן שבכל עיר ועיר צריכין להושיב מלמדי תינוקות ללמד תורה כדאי' ב"ב כ"א ע"א אין לך ראוי גדול מזה שעל ידו נתרבה תורה ויר"ש ותלמידי חכמים.

והנה בבא בתרא כ"א ע"א איתא בתוספות שיהושע בן גמלא היה צדיק גמור והא ביבמות ס"א ע"א דאמר רב יוסף קטיר קא חזינא [שנתן ממון] היינו משום שהיו עוד גדולים ממנו משמע שאם לא היו גדולים ממנו לא היה עושה עולה בנתינת ממון והוא נגד דברי הב"ח ועיין שם וי"ל כאשר כתבנו שבכהן גדול אם הוא הגדול מכולם באמת אין אסור אם נותן ממון אבל בדיין אסור משום אלהי כסף וכו' וחזינן לגאון שעורר שביומא דף י"א איתא יראת ה' תוסיף ימים אלו כהנים גדולים בבית ראשון ושנות רשעים תקצורנה

אלו כה"ג שבבית שני כי שמשו בו יותר מג' מאות כהנים וחשב שם הצדיקים שבהם שמונה הגמרא אותם בשמותם שהאריכו ימים ולא חשב יהושע בן גמלא שהיה צדיק גמור עיין חתם סופר חו"מ סי' קס"ו] וי"ל הוא נשא מרתא בת בייתוס עוד קודם שנעשה כה"ג כדאי' במתניתן ומרתא בת בייתוס היתה בשעת החורבן כדאי' בגיטין פרק הנזקין א"כ כיון שנחרב הבית ופסקו כה"ג ממילא לא האריך ימים בכהונתו לכן אינו חושב אותו בין הצדיקים שהאריכו ימים הגם שבימי החורבן היה אגריפס המלך והוא נתן תרקבא דדינרא לינאי המלך אולי הוא אגריפס הוא ינאי כמו שאי' בברכות כ"ט ע"א שהוא ינאי הוא יוחנן נראה מזה שהיה להם שם עצמי וגם קראו אותם ינאי.

סימן ב

נ"ל להסביר מה שמצינו בכל מקום להלכה כל דאלים גבר ולפי מובן הפשוט קשה מאוד להבין דבר זה יען שיש לו כח וחוזק יד יותר מחבירו לכן הוא שלו? וגם לשון גבר קשה יאמר כל דאלים שלו, וי"ל דרך בני אדם דבר שיודע בעצמו שהיושר והאמת אתו והדבר שלו יחרה לו מאוד ויתרגז אם רוצים ליקח ממנו דבר זה ומי שיודע בעצמו שאינו שלו ואין האמת והיושר אתו והוא רוצה להחזיק בזה שלא ביושר אם מתגברים עליו אינו מתבהל כ"כ כי יודע בעצמו שאין היושר אתו כ"א עם חבירו וחבירו אלים בדבר זה להציל את שלו באמת וזה כל דאלים גבר הוא הגבר אשר האמת והיושר אתו.

סימן ג

נסתפקתי באשה שהי' לה גורלות [לאזען] והצליחה ועלה גורלה ומקבלת ע"ז ממון הרבה אם נדמה זה למציאת אשה והוא לבעלה כמבואר בחו"מ סי' ע"ד או נדמה דבר זה לאשה שבאת לה ירושה אחר הנשואין שיש להם דין נכסי מלוג שהם שלה ורק הפירות לבעלה ויותר מסתבר שהגורלות בעצמן ששוין כסף ואם רוצה למכרן הן עוברין לסוחר וכל אחד נותן לה מעות כדי שוויים א"כ הגורלות בעצמן המה נכסי מלוג ומה שהרויחה בעליית גורלה המה הפירות ושייך לבעלה וצ"ע בזה ואם קנתה הגורלות ממה שצנצונה ממעשה ידיה בלי ספק שנידון כנכסי מלוג ובאופן שצמצמה ממעה כסף שצריך הבעל ליתן לה בכל שבוע תחת מעשה ידיה.

סימן ד

ראיתי בשו"ע חו"מ סי' צ"ז ס"א ועיין בסמ"ע סק"א שמצות אם כסף תלוה את עמי הוא בין לעני בין לעשיר ואפי' לגוי ברבית ולישראל שלא ברבית ישראל קודם. ונסתפקתי אם איש אחד פרנסתו ומשאו ומתנו הוא להלוות לגוים ברבית שזה מותר לת"ח או אפי' מי שאינו ת"ח כדי חייו מותר ובטו"ז שם שבזמן הזה שהצורך מרובה הכל הוא

בכלל כדי חייו אם גם בזה הישראל קודם ונראה לדמות זת אם לאחד מסחרו שקונה הסחורה בזול ומוכרם ביוקר אם יבא אחד ויאמר לו תן לי סחורתך בעד הדמים שנתתי בעד סחורתך פשיטא שאינו צריך ליתן לו סחורתו או אם הוא רוצה לקנות במעותיו סחורה כדי להרויח אם יבואו ישראלים ללוות ממנו מעות ע"ד שלא ישאר לו במה לקנות ולהרויח ה"ה בזה שכל מסחרו להלוות ברבית וזה פרנסתו אם כן אין צריך ליתן מעותיו לאחרים כי זה הוא פרנסתו רק אם באקראי שבא אחד באקראי להלוות מצוה הוא להלוותו.

סימן ה

נסתפקתי באשה פנויה הדרה בארץ ישראל אם משדכין לה אחד שדר בחוץ לארץ אם מותרת היא לצאת מארץ ישראל אם האיש אינו רוצה ללכת לארץ והנה אם אין לה מה לאכול לפי מה שפסקינן אם נתייקר השער בכפליים ובפרט בדלית איסר מותר לצאת לחוץ לארץ אם כן כיון שאין לה מה יאכל והבעל יפרנס אותה פשיטא שמותרת אבל אם יש לה פרנסה גם בארץ על ידי מתנות שנותנים לה והיא אומרת שאיננה רוצה ליהנות ממתנות בשר ודם וכאשר תנשא לאיש היא נהנית משלה שבעלה מחוייב ליתן לה עפ"י תורה פרנסתה וראיתי בספר מעיל צדקה אחד דר בחוצה לארץ ומפרנס עצמו ואם יעלה לארץ ישראל אין לו פרנסה רק מה שיתנו לו אחרים איזה עדיף לעלות ולהתפרנס מאחרים או להיות בחוצה לארץ ולאכול מיגיע כפו ודומה לי שהעלה שיוכל להשאר בחוצה לארץ וי"ל שזה דוקא שאינו צריך להניח פרנסתו שבח"ל כדי לעלות לא"י אבל אם כבר דר שם ויש לו פרנסה מאחרים אינו מותר לצאת לח"ל כדי שלא יהנה מאחרים.

סימן ו

לפי מה שראיתי בשו"ע יו"ד סי' קכ"ז אחד שאמר לחבירו התנסך יינך אם יודע שמפסיד עי"ז כל שכרו נאמן כי לא ירשיע להפסיד שכרו כדי להפסיד יין חבירו אבל יש מקום שאינו נאמן כגון שהי' חולה מסוכן וכתב כל נכסיו לחבירו במתנה ואח"כ נתרפא שאז מתנתו בטילה אבל אם שייר גם לעצמו מה אז מתנתו קיימת ואם אמר נתנסך יין חבירו ומפסיד עי"ז כל שכרו וממילא לא שייר לעצמו כלום בטלה מתנתו וחזרו נכסיו לו וא"כ לא יהי' נאמן לומר נתנסך יינך וי"ל דעת נותן שלא יתן אדם כל נכסיו שיש לו במתנה ושייר לעצמו חבל אם אין לו כלום אי יש לחוש שבכוונה זאת אמר נתנסך יינך ובזה מתורץ קושית תוס' שמקשין על הא דאי' בכתובות דף י"ט ע"א אר"י אמר רב שטר מתנה הוא זה אינו נאמן ומקשה בגמרא דקאמר מאן אילימא דקאמר הלוה פשיטא כל כמיני' אלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה אלא עדים וק' דלמא הי' המלווה שכיב מרע כתב כל

נכסיו לאחרים ושייר לעצמו שטר זה ואח"כ הבריא מחליו ומתנתו קיימת כיון ששייר לעצמו שטר זה לכן טוען שטר מתנה הוא זה וא"כ לא שייר לעצמו כלום וממילא מתנתו בטילה וחוזר לנכסיו ולפ"מ שכתבנו לעיל שלא הי' לו נכסים רק שטרות ושייר שטר זה לעצמו וטען מתנה הוא כדי לקיים נכסיו ויש לכוון דבר זה בתשובת אביי לעולם דאמר מלוה כאן שחב לאחרים ופירש"י בהודאה שהוא מודה שהוא שטר מתנה חב ומפסיד אחרים הנושים בו ואין לו מה להגבות והיו רוצים לגבות חוב זה עכ"ל וי"ל שהי' שכ"מ והבריא ומתנתו קיימת כיון ששייר לו שטר זה ועכשיו טוען שטר מתנה כדי שיבטל מתנתו ובזה חב לאחרים.

סימן ז

על הקושיא שאיתא בתעוררת תשובה סי' י' שהקשה מה שהביא בחות יאיר עפ"י הזוהר שסכנה ליקח אלמנה הלא התורה אסרה רק לכהן גדול וכי התירה תורה דבר שהיא משום סכנה אדרבה התורה אסרה כמו שהזהירה תורה ועשית מעקה לגגיך ולא תשים דמים בביתך ונראה לי כעת ליישב שכתב שסכנה היא שרוח בעלה מקשקש בה כשניאשת לבעלה השני שרוח של בעל השני שנכנס בה שני הרוחות שבה מביבין זה עם זה וכל אחד רוצה לנצח והנה הרוח שנותן בה הבעל הוא אם נשאת ע"י חופה] וקידושין אבל בזנות לא והראי' מהסבא שהובא בזוהר שהא דאסרה התורה לקחת לו לאשה מגורשת שלו אחר שנשאה לשני וגירשה הוא דווקא אם נישאת לשני אבל לא אם זינתה עם אחר נראה בעליל שדוקא אם נתקדשה ממנו נותן בה רוח אבל בלא קידושין לא אם כן פלגש שהיא בלא קידושין אם נשאה לא שייך טעם זה ולפי זה כיון שלרוב הפוסקים פלגש איננו לכל היותר רק איסור דרבנן כל אחד יכול ליקח אלמנה לפלגש ומיושב קושיא זו, אין לנו עסק בנסתרות רק הנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת.

הגהות על ש"ע

אורח חיים

בסי' י' בט"ז סק"ד בסופו השואל לחבירו מלבוש כזה אין השואל מברך עליו. לפ"ז לתוס' הובא בהג"ה סק"י דיכול לברך על טלית שאולה כמו נשים במצות עשה שהזמן גרמא, ואם רוצה לקיים מצוה מדאורייתא צריך לומר לו שיתנהו במתנה ע"מ להחזיר חוץ לדברי פסקי תוס' הובא ברמ"א ס"י.

בסי' נ"ה בשע"ת סק"ח בסופו דתיכף כשחשיכה ליל שנולד בו נעשה ב"מ. ויש בזה פלוגתא עיין בתוס' ערכין דף ל"א ע"א בד"ה מיום ליום וכו' אם מנין מעת לעת בזה או לא.

בסי' נ"ח במחבר ס"ו ואם עברה שעה ד' ולא קראה קוראה בלא ברכותיה כל היום, ועיין בפר"ח בשם הרמב"ם והרמב"ן שמתירין לקרות בברכות וי"ל אם בדיעבד שהי' אונס ולא הי' יכול לברך עד ד' שעות יכול לברך עד חצות על סמך דברי ח"ס שהובא כאן בהגהות על השו"ע שלפי מה דמסקינן לקמן דזמן תפלה עד ד' שעות ובדיעבד עד חצות יכול להתפלל ויש לו מצוה, ה"ה הכא דעד ד' שעות יכול לברך ובדיעבד עד חצות יש לו מצוה מזה אע"פ שאינו שכר ברכה בזמנה דהא דין זה נובע מהרא"ש וכתב עד ד' שעות "כזמן תפילה".

בסי' נ"ט במחבר ס"ג ויש לחוש לדבריהם. עיין פר"ח שאם מתפלל בבהכ"נ ויש שם עוד מנין אע"פ שהם התפללו מ"מ מיקרי בצבור ויכול לאמרם אפילו אם מתפלל בפני עצמו וכן לענין הלל בראש חודש לשיטות שאין מברכין עליו ביחיד.

בסי' ע"ט במחבר ס"ד ואם יש בהם ריח רע דינם כמו צואת האדם. אבל בטור אי' וז"ל אבל אם יש בהם ריח מרחיק ממקום שכלה הריח עכ"ל א"כ לא הוה כצואת האדם דבצואת אדם מרחיק ממקום שכלה הריח עוד ארבע אמות ועיין בב"י ובהגהות מרלנ"ח פירוש דלשון הטור דווקא ולא כב"י וב"ח.

שם במחבר ס"ד ונבילה מסרחת דינו כמו צואת אדם. כזה אי' בטו"ר להדיא וצ"ל מלפניו כמלא עיניו ולאחריו ד' אמות ממקום שכלה הריח.

שם במג"א סקי"ג ומ"ש נלענ"ד עיקר. יעוין מחה"ש והיינו הרחקת ד' אמות צריך ואם כלה הריח בסוף ד' אמות שרי אבל בצואת אדם צריך להרחיק עוד ד' אמות ממקום שכלה הריח.

בסי' פ' במחבר ס"א יניח תפלין בין אהבה לק"ש. משמע דאמר ברכות קריאת שמע אע"פ שצריך להפיח וברישא נקט שגם כן לא יתפלל, וצריך לחלק בין ברכה לתפלה דברכה קילא וצ"ע מתוספות בעירובין דף ס"ד ע"א דמסופקין שם אם ברכות דומה לתפלה או לא או יש לפרש שיכול לעמוד עצמו בשעת ק"ש עם הברכות מ"מ בתפילין יחמיר ולא יניח תפילין אלא בין אהבה לק"ש ודוחק דא"כ למה מותר לברך עליהם דלא הוי אונס כ"כ להניחם בין אהבה לק"ש.

כסי' ע"ט בב"י ד"ה ואי' בברייתא וכו' כתב הב"י ליישב למה לא מביא הטור מה שאי' בגמ' דאין קורין ק"ש נגד אשפה שריחה רע, ותירץ כיון שכתב הטור בהא דיש להם

דין של ריח רע שצריך להרחיק מהן, אם כן אשפה שריחה רע בכללן הוא. וקשה לפ"ז למה מביאו הגמרא בפרטות הא דאשפה ויש לחלק אם אשפה דינה כצואה אם כן צריך לפניו כמלא עיניו ולאחריו ממקום שכלה הריח ד' אמות [והביאה הגמרא בפרטות זה] והנה להבית יוסף שפירש בכוונת הטור במה שכתב שצריך להרחיק מכל דבר שיש לו ריח רע היינו כדין צואה ממש ממילא אין צריך להביא הא דאשפה אבל לפי המרלנ"ח שפירש בטור שריח רע אין לו דין צואה ממש שבצואה שצריך להרחיק מלפניו כמלא עיניו ולאחריו ד' אמות ממקום שכלה הריח ודווקא בצואה כך הוא ולא בדבר שיש לו ריח רע, א"כ אשפה אם אסורה מדין ריח רע אין צריך להרחיק רק כמו מריח רע ואם יש לו דין צואה צריך להרחיק ממנו כמו צואה וצ"ע [וי"ל דמירי באשפה שאין נבילה מוסרחת שכיח בו רק שהיא בעצמה מסרחת לכן יש לדון אם יש לה דין צואה כמו עביט של מי רגלים אע"פ שאין בו צואה כיון שבעצמו מסריח יש לו דין צואה או שנדון רק כדבר אחר שיש לו ריח רע].

בסי' פ"ב במג"א סק"ב דבזמן הקור שהצואה נקרשת הרבה כאבן שרי לקרות כנגדה אע"פ שתחזור אח"כ לקדמותה בזמן החום מ"מ בתר השתא אזלינן וכ"מ קצת בטהרות. יעויין בשו"ת ח"ס שאין הנדון דומה לראיי' דהתם הטומאה אזלי לגמרי ממנו משא"כ כאן יעוין סי' צ"ה.

בסי' פ"ט במחבר ס"ד ואם לאו אם רצה אל יתפלל עד שיאכל וישתה. ונלענ"ד לענין ק"ש צריך שיאמר תחלה ק"ש דיותר ויותר צריך כוונה לתפלה מק"ש ופשוט הוא דתפלה בעי יותר כוונה מק"ש כדנראה מכל הפוסקים.

בסי' צ"ב במג"א סק"ב וז"ל וצ"ע דהרי ברשב"א כתב דדי כשיכול לעמוד על עצמו עד שיסיים ואין לך זמן קצר מזה. וי"ל לפי טעם הב"ח ודו"פ בשיעור הפרסה דהוא שיעור זמן התפלה א"כ שפיר קאמר הרשב"א עד שיסיים כיון שמתפלל כבר ממילא אין צריך שיעור פרסה אלא עד שיסיים דכל עיקר טעם דשיעור פרסה הוא מפני שהוא לסתם בני אדם שיעור תפלה וחכמים לא חלקו בין כל אחד ואחד ונקטו סתם שיעור פרסה והד"מ שפיר נקט פרסה.

בסי' ק"ח בש"ת סקי"ז אם שכח להזכיר ר"ח במנחה והי' ר"ח בע"ש רק יום אחד ונזכר אחר שחשיכה לא יתפלל תפלת התשלומין והטעם כיון דאותה תפלה אין להתפלל רק בנדבה ואין תפלת נדבה בשבת. לפ"ז אם לא התפלל מוסף עד סמוך לחשיכה באותו יום ולא מנחה ולפניו שתיהן להתפלל דהדין במק"א דיתפלל מוסף משום דמנחה יש לו תשלומין [מג"א סי' רפ"ו סק"ב] אבל בזה נ"ל יתפלל מנחה קודם דתדיר הוא ויש

לו קדימה למוסף וכיון דאין למנחה היום תשלומין בתורת נדבה אבל אם בלילה ג"כ ר"ח יתפלל מוסף [אף דיש אומרים מתפללין נדבה בשבת א"כ יתפלל מוסף דיוכל להשלים מנחה] מ"מ יש דיעה הובא במג"א סק"א סי' רפ"ו דיחיד אינו מתפלל ופטור לגמרי ממוסף אבל בלא"ה הדגול מרבבה חולק וצ"ע על דברי המג"א מהירושלמי דאם גם למנחה יש תשלומין לכן יתפלל מנחה, ויש לחלק בעיקר הסברא בשלמא אם שכח יעלה ויבא בר"ח ע"ש במנחה שאז אינו יכול להשלים בערבית רק בתורת נדבה אז לא יוכל להתפלל תשלומין במעריב שאין בשבת נדבה אבל אם לא התפלל כלל מנחה שאז התשלומין מצד עיקר החיוב ולא מצד נדבה לכן יכול להשלים גם בשבת.

בסי' קכ"ד במג"א סק"ז שאם אחד צריך להאריך וירא שיתלוצצו עליו יכול ליילך לאחוריו אע"פ שעדיין לא גמר תפלתו ויחזור למקומו ויגמור עכ"ל יש להסביר כך כמו כל דבר שמבלבל ומטריד בתפלה שאינו יוכל לכוין היטב בתפלתו שמותר אז ליילך מאותו מקום למקום אחר דלענין כזה לא מיקרי הליכה הפסק וכאן דצריך להאריך מפני שלא יוכל לכוין אם יתפלל במרוצה לכן מותר לחזור לאחוריו שלא יבלבלו אותו בני אדם המתלוצצים ופשוט הוא אך לא יפסיק תפלתו כדי שיוכל להאריך בתחנונים אחר התפלה קודם שיעקור רגליו דמשום זה לא יפסיק בתפלתם אלא יעקור רגלו קודם התחנונים ואח"כ יאמר אותם.

בסי' קל"א במג"א סק"י בבית האבל אין אומרים הלל אפילו בחנוכה עכ"ל יש ליתן טעם על זה כי ידוע ומקובל שהנשמה חוזרת לביתה כל שבעה במקום שנפטרה שם וכיון שאומר שם לא המתים יהללוי' עובר משום לועג לרש אבל החיוב מונח אקרקפתא דכל יחיד ויחיד שצריך לומר הלל בכל יום ויום מיום חנוכה מדברי סופרים לכן צריך לומר הלל בביתו משא"כ ראש חודש שאינו אלא מנהג ולרוב הפוסקים החיוב דווקא בצבור ולא ביחיד לכן גם אח"כ היחיד פטור דבשעת החיוב נפטר מלומר כי"ל ונכון ואולי יש לומר לדידן דנוהגין לומר הלל בר"ח אפילו ביחיד ולברך עליו יעוין בהלכות ר"ח **סימן תכ** "ד וברמ"א שם ה"ה דיאמר הלל אח"כ בביתו והרוקח יש לומר שהוא מן הסוברים בר"ח אין היחיד אמר הלל רק בציבור כנראה מלשונו שם.

בסי' ק"ס במחבר ס"י נטילת ידים ביבחשין אדומים או שומן דג ונראה דווקא אם רסקן דלא עדיף משלג. ונלענ"ד אם הי' משלים לרביעית ביבחושין אדומים די בלא רסוק כיון שאינו נוטל רק במים כי פשוט כי יכול ליטול בפחות מרביעית רק שיטול מכלי שיש בו רביעית מים ודווקא אם נוטל בהני יבחושין עצמם צריכין רסוק הגם שיוצא אם נוטל

ידיו בפחות מרביעית אם נותן על ידיו מים הראשונים ושניים אבל בכלי שנוטל ממנו צריך להיות דוקא רביעית ולזה יבחושין האדומים משלימים הגם שלא רסקן.

בסי' קס"ז במג"א סק"ז לכאורה משמע דחיוב הוא לאכול כזית וכ"מ רס"י תע"ה דצריך לדחוק ולאכול ב' זתים כאחד עכ"ל נ"ל דמשם אין ראיי' לפי סברת המרדכי שמברך המוציא על אחת ועל אכילת מצה על אחת משום אין עושים מצות חבילות ה"ה י"ל דכיון דצריך לאכול מצד יום טוב כזית פת וכזית מצד בערב תאכלו מצות עיין מג"א סי' תע"א וא"כ יאכל ב' זיתים ולא יקיים ב' מצות בזית אחד משא"כ בחול או בשאר מועדים שבת ויום טוב דצריך לאכול כזית בסעודה אבל אין צריך שתהי' דווקא המוציא כזית רק שיאכל בכדא"פ כזית ועיין בדג"מ טעם נכון למה צריך לאכול בכל פעם פרוסת המוציא כזית.

בסי' קפ"ח במחבר ס"ז ואם טעה ולא הזכיר בה של ר"ח אומר ברוך שנתן וכו' וכתב על זה ב"י בטור וז"ל נסתפקו בה בגמ' אי חתים או לא ופסקו הרי"ף דלא חתים וכו' וכיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים דלא חתים הכי נקטינן עכ"ל הב"י וכתב עליו הד"מ וז"ל ונ"ל דבריו מטעם אחר דמאחר דספק ברכות הוא נקטינן לקולא כי אין הברכות מעכבות עכ"ל. וי"ל סברת הב"י דבמקום שאמרו שלא לחתום אי חתים הוה חלק החתימה ברכה לבטלה א"כ מאי חזית שלא לחתום משום ספק ברכה ברכת חתימה היה איפכא אם לא יחתום וצריך לחתום הוה חלק ראשון של הברכה הגם שבירך בשם ומלכות ברכה לבטלה הוה ספק ברכה בעצמותו לבטלה כי אם צריך לחתום ולא חתים לא יצא והוה לבטלה לכן נקט טעם רק זה דנקט להלכה כרי"ף ורמב"ם וד"מ י"כ באמת סברתו דאם אמרו שלא לחתום וחתים גם בחלק ראשון לא יצא והוה שני פעמים ברכה לבטלה ומוטב להיות בספק ברכה אחת לבטלה מבשניהם.

שם במג"א סק"ט בשם תר"י דבשבת ויו"ט אין חיוב דאורייתא לאכול בכל פעם פרוסת המוציא כזית רק משום אין קדוש אלא במקום סעודה צריך פת עכ"ל והנה לפי דפסקינן כזית פת בשבת ויום טוב חייב לאכול מדאורייתא גם פסקינן לקמן בה' סוכה **סימן תר** ל"ח יעי"ש דבסיכה יוצא בכזית והקשו הראשונים ז"ל למה לי קרא והקישא מליל פסח לסוכות הא חייב בלאו"ה לאכול כזית פת מצד יו"ט מן התורה ותמיהני למה לא תרצו הראשונים ז"ל דבאמת אינו חייב בשבת ויו"ט רק מדרבנן כת"רי וי"ל שפיר הכל משום דרבנן תקנוה משום כבוד שבת ואפילו היכא דיצא ידי קידוש כגון ששתה עוד רביעית יין וא"כ כיון שמכל הני פוסקים משמע שצריך לאכול כזית פת מדאורייתא וקשה היכא מוכח מהפסוק כך ואפשר לומר כיון אין שמחה ועונג אלא באכילה ועיקר אכילה הוה

פת אך קשה א"כ יהא צריך לאכול דווקא בלילה וביום ובאמת יוצא להשלים של לילה ביום לאכול פעמים ביום כדאי' במג"ח סוף סי' תקכ"ט ובשיל"ת יעב"ץ חולק דדוקא צריך למכול אחת בלילה ואחת ביום ואין לה תשלומין ולפ"ז אם שכח ביום שני' יעלה ויבוא לדבריו אין צריך לחזור ולברך בהמ"ז]

בסי' קצ"ט במג"א סק"ז בשם יש"ש דלדברי תר"י כיון שמצד קידוש במקום סעודה חייב לאכול פת לפי מה דפסקינן שאם שתה רביעית יין יוצא בזה קידוש במקום סעודה א"כ אם שכח בברכה אחרונה להזכיר מעין המאורע צריך לחזור ולברך דכל הטעם שאם שכח בבהמ"ז יעלה ויבא שהוא צריך לחזור ולברך ברהמ"ז כיון שמחוייב לאכול פת ולא סגי בלאו הכי כדאיתא בגמ' ברכות דף ע' א"כ כיון דהכא לא סגי ליה בלי שתיית כוס רביעית צריך לחזור ולברך, ומן התורה גדול יוצא בברכת הקטן עכ"ל. ואפשר דסבירא לי' כיון דצריך לשמוע אם רוצה לצאת ממילא מהרהר והרהור כדבור דמי ויוצא מדאורייתא.

בסי' ריט" בטו"ז סק"א בסופו והתם לא קאי דווקא על לכתחלה דהא וודאי לא יצא כל זמן שלא הודה עכ"ל. ולפי דברי המג"א בפתיחה שכתב שברכת הגומל היא רשות אתי שפיר לכן נקט צריכים לשון לכתחלה ולא קאמר חייבים דאינו מעכב דאי בעי לא מברך כלל.

בסי' רכ"ב במג"א סק"א מי שהוכרח מחמת עניותו ליקח אשה עשירה שלא בחפצו מברך הטוב והמטיב ודיין האמת עכ"ל. ואולי האשה אינה מברכת דאיש מחוייב ליקח אשה משום פר' ורבי' וצריך שיוכל לפרנס אותה ואת ביתו א"כ שלא מטובתו נושא אותה דאיש מחוייב ליקח אשה עשירה כדי לפרנסה אבל אשה אינה מחוייבת ליקח איש רק לכל היותר משום לשבת ועוד ע"כ אינה צריכה לברך דאתתא בכל דהו ניחא לה חוץ אם נאמר כיון שהיא מוכרחת משום כדי חיותה מחמת שעני' כ"כ י"ל שתברך גם היא ברכות אלו.

בסי' רכ"ד במחבר ס"ו הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליריאיו י"ל היינו חכם בתורה כי התורה כוללת כל החכמות ואם הוא חכם רק בשאר חכמות מברך עליו שנתן מחכמתו לבשר ודם כמו על חכמי אומות העולם דלא יהא גרוע מגוי אע"ג שהי' לו לעסוק בתורה אבל לפי טעם שמביא הטו"ז והמג"א כיון שישראל יש לו חלק אלוה ודבקים בו לכן מברך שחלק כיון שהוא ישראל מברך שחלק שכל יהודי אפילו אינו חכם הוא אלוה א"כ אפילו אינו חכם בתורה יש לו חלק אלוק ממעל מ"מ עתה יש לו חכמה.

בסי' ר"ל במג"א סק"ד משמע דאף שיצא מהכרך לא יאמר עד שיחזיק בדרך ולא כע"ת עכ"ל הב"ח ופרישה הסכימו שאין צריך להיות החזיק בדרך כע"ת ואפשר שכאן גם המחבר מודה כיון דכרך גופא לפי המבואר במג"א שם סעק"ב הוא מקים סכנה א"כ ממ"נ אפילו אם הוא עודנו בכרך יכול לומר כן וצ"ע קצת.

בסי' רל"ג במג"א סק"ב מ"מ אם רוצה לאכול מתפלל מנחה גדולה לכתחלה עכ"ל. ונלענ"ד דיש ליישב בזה מה שיש לדקדק דנקט התנא לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה "עד שיתפלל" שני תיבות אלו מיותרים הם אלא לאשמעינן עד שיתפלל תחלה ומותר להתפלל תחלה מנחה גדולה בשביל אכילה למ"ד מנחה גדולה תנן כפסק המחבר.

בסי' רל"ה מחבר ס"א זמן ק"ש של לילה משעת יציאת שלשה כוכבים. וכתב הב"י וז"ל ובאוהל מועד כתב לענין ק"ש משעה שנראים שני כוכבים נקרא לילה ואיני יודע מנין לו זה עכ"ל הב"י ונלענ"ד דאיתא בירושלמי להדיא דעם כוכב הנראה ביום הנקרא בל"א אבענד שטערן] די אם הם עמו שלש אע"פ שכוכב הנ"ל נראה בעוד היום גדול והוא כוכב גדול, א"כ כוונת האוהל מועד שני כוכבים בלתי זה, אך בגמ' דשבת איתא להדיא לא כוכבים גדולים הנראים ביום אלא בינונים וזה הכוכב גדול הוא וצריך לחלק בין קריאת שמע לשאר זמנים ולתרומה ונכון הוא לענ"ד, ויש לדחוק כדי שלא יחלוק גמרא דידן על הירושלמי בגמרא נקט כוכבים לשון רבים אבל כוכב "אחד" לבד מצטרף לשני כוכבים הנראים בלילה.

שם במחבר ואם קראה קודם לכן חוזר וקוראה בלא ברכות. עכ"ל כתב הב"י וז"ל ולכך נ"ל דבקרא ק"ש נמי איירי ובכלל טעה והתפלל הוי נמי ק"ש עכ"ל הב"י פירוש לפירושו דרבינו מדלא נקט רב פלטוי ואם לא נתכוון לכך והתפלל ממילא ידעינן שטעה ונקט וטעה והתפלל משמע וטעה וקרא ק"ש והתפלל דבכלל וטעה והתפלל הוי נמי ק"ש כדרך המתפללים שקורין תחלה ק"ש בביתם ומתפללין מיד ועל זה קאמר שאל יחזור ויתפלל.

שם במחהש"ק סק"ד ויו"ט שני גם בלולב דרבנן עכ"ל. והנה בתוס' שם מביא תוספתא שנא' בה ג"כ מביא שופר ותוקע מעמוד השחר ובזה ליכא למימר דמיירי בחוה"מ וצ"ל דהולך לצורך מת דיום טוב שני לגבי מת כחול שווייהו רבנן א"כ אין ראיי' מזה דהא יום טוב שני לענין זה כיום ראשון כמבואר להדיא בטו"ז **סימן אך** תנא בא"י וליכא יו"ט שני וצריך לומר ע"כ דמיירי בחוה"מ וראי' מזה שגם חוה"מ נקרא יו"ט וכדומה לי שבריטב"א סוכה מביא משם ראי' שגם חוה"מ מיקרי יו"ט.

שם במחה"ש ל"מ אם נטל ידיו אלא אפילו התחיל לאכול מפסוק לערבית, דאי לא מאי קשיא להו דלמא כיון דעדיין לא התחיל לאכול רק שרא המייני' וערבית כולא לילא זמני' צריך להפסיק אבל אי התחיל לאכול משום כולא לילא וכו' לא החמירו ובלולב התחיל לאכול מיירי דקאמר נוטל על שלחנו דמשמע כבר התחיל לאכול.

שם בטו"ז סק"ג שכתב ע"כ אין להחמיר בחצי שעה עכ"ל. ונלענ"ד הא דלא מוזכרת ברי"ף חצי שעה אלא סמוך מעט דדווקא בתפלת המנחה דדרך להמשך בסעודה קצת שאז אוכל סעודת הצהרים שגדולה קצת אסור חצי שעה דדרך להמשך סעודת הצהרים זמן כך והוי כמו כל התחיל באסור כדאי' ברשב"ם פסחים דף ק"ט ע"ב דאם יודע שימשך עד שיגיע הזמן מיקרי התחיל באסור והובא במג"א **סימן תע** "א אבל סעודת ערב דדרך להיות קטנה ואין דרכה להמשך כ"כ מותר אלא סמוך מעט לצאת הכוכבים אסור דוודאי ימשך עד צ"ה אבל להלכה פסקינן כמחבר חצי שעה כדפסק הרמ"א וכדפסק המג"א כנלענ"ד.

שם במג"א סק"ח וצריך ליזהר בימות הקיץ שלא לאכול בסעודה הגדולה שיודע שתמשך כל הלילה עכ"ל פירוש גם מבעוד יום לא יתחיל אלא ימתין עד הלילה ואם לא עלתה על דעתו מבעוד יום גדול שתמשך עד הלילה ואח"כ כשהחשיך רואה שתמשך כל הלילה צריך להפסיק אפילו בהתחיל בהיתר כיון דאין שהות שיתפלל עוד אחר הסעודה שאפילו התחיל בהיתר כל היכא שיודע שתמשך סעודתו עד זמן האיסור מיקרי התחיל באסור רשב"ם פסחים ק"ט ע"ב] וצריך להפסיק כדאי' לעיל.

בסי' רמ"ג במחבר ס"א ונמצא שהעכו"ם עושה מלאכה בשליחותו של ישראל עכ"ל. משמע אבל אם נותנו לו בקבלנות שכל הריוח של ישראל ובעד טרחתו משלם לו אסור וזה הוה ממש שכיר יום וכל שכיר יום הוא עושה אדעתי' דנפשי' בעד שכרו.

שם במג"א סק"א אבל להשכירם לעכו"ם לימים שיתן לו העכו"ם כל יום ויום כך וכך אסור מדינא דהוי כשכר שבת עכ"ל. והא דלא נקט המחבר הטעם שיחשדו ששכרו לגוי לימים ונוטל הישראל שכר שבת ונקט הטעם משום מראית עין שיאמר שהגוי עושה בשליחותו של ישראל כיון דלאו דרכו של מרחץ בכך לא יחשודו על זה ולסמ"ג שמשמע שגוי העושה מלאכה בשליחות ישראל הוי איסור דאורייתא שפיר דאסרו משום מראית העין על דאורייתא ולא על שכר שבת דלא הוי איסור דאורייתא רק איסור קל מדרבנן.

שם בטו"ז סק"ג וה"נ הוי האיסור משום מראית העין שיאמרו שכירו הוא למה מותר במקום שאין בני אדם מצוים עכ"ל. ונלענ"ד ליישב דיש ליתן טעם למה אסרו בחדרי חדרים משום לא פלוג דדבר זה בחוץ יהי' אסור ואם נכנס לחדרי חדרים יהי' מותר זה

אינו מסתבר לכן אסרו חכמז"ל לסתם בני אדם שבחוץ יהא אסור ומבפנים מותר בכל, וכיוצא בזה מצינו סברא כזו בטו"ז לקמן **סימן אב** ל הכא דמצינו דבפרהסיא גופי' אינו אסור בכל פעם דאם נתפרסם הדבר דדרך של דבר זה בכך מותר, או כגון שאם שכרו לשנים רבות מכיון דבפרהסיא גופי' שרי לפעמים זה לא אסרו חכז"ל משום לא פלוג.

בסי' רמ"ד בלבושי שרד על טו"ז סק"א ובתוס' כתב דביש לנכרי חלק בו שהוא כש"כ מאריסות וקשה דוודאי בקבלנות גרע מאריסות ויש ליישב ואין להאריך. ונלע"ד ליישב כך דהתוס' מיירי בקבלנות שאין לישראל ריוח מזה שעושה בשבת כגון אם התנה שיעשה אותו לשנה והוא יכול לעשות בחצי שנה ואין לו הנאה במה שעושהו בשבת משא"כ בשהתנה שיוגמר לחצי שנה, ואם לא יעשה בשבת לא יוגמר בחצי שנה זה אסור ע"פ דין דהוה כשכיר שעשה מלאכה בשבת אע"פ שהוא בהבלעה דשכיר שבת אסור בהבלעה ושכר שבת מותר.

שם במג"א סק"ו עיין פ"ג דשביעית משנה א' צ"ל פ"ג דשביעית ובתוס' חדשים משני שם משום דלא הוה בשביעית רק מלאכה דרבנן לכן לא חיישינן לאורחים ולי נראה לחלק דהתם מיירי שמוציא זבלים מן העיר בפרהסי' אז אין לחוש לחשד שהאורח יסבור כיון שהוא מוציא זבלים בפרהסיא [ומיירי לאחר שפסקו עוברי עבירה] מסתמא מותר לו להוציא כיון שהוא עושה זאת בפני עם ועדה ואין מוחה בידו אבל הכא מיירי שאין דר שם אלא הוא לבדו אז יחשוב אותו אורח שהוא עושה איסור בזה וממילא מיושב קצת גם מנר חנוכה שלא חיישינן למראית עין של אורח דמיירי בעיר לא יחשוד האורח אותו שלא הדליק, כסברתי ועוד נלענ"ד ליישב באופן אחר בשלמא גבי דבר מחובר דדרך רוב העולם שמלאכתן לזמן ידוע וארוך כגון לבנות ביתו או לקצור שדהו שנמשך לזמן מרובה בזה וודאי תוך הזמן הזה יש לחוש שיבא אורח וגם הרבה אורחים ואינם מועטים, אכן בדבר שהוא רק לשעה מועט לא אסרו חכז"ל דלמא יבוא באותו פעם אורח ואם יבא אינו רק אחד לכן הכא גבי דבר מחובר לבנות כותל, לקצור שדהו חיישינן לאורחים ואסור משא"כ גבי שביעית דמוציא זבלים לאשפתות אינו רק לשעה בזו לא חיישינן לאורחים וה"ה גבי נר חנוכה שאינו אלא חצי שעה ולעיל גבי מרחץ נמי שאינו אלא לשעות לא חיישינן.

בסי' רמ"ט במחבר ס"ב אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי חול. יש לפרש שאינו רגיל לאכול בימות החול כגון שרגיל לאכול שתי סעודות בכל יום והוא אוכל בע"ש סעודה נוספת, או אינו רגיל היינו שאוכל יותר באותו סעודה מסעודה בשאר ימות החול.

שם במג"א סק"ג וצ"ע דכתב בסי' תמ"ד ס"ז דסעודת אירוסין סעודת מצוה היא מפני הכי שרי בע"פ הגם שבחוה"מ אסור לעשות סעודת אירוסין כש"כ בע"ש דקיל טפי דשרי כדאי' בגמ'. ויש ליישב דהא דע"ש קיל מערב פסח היינו לענין אכילת תיאבון דבערב פסח משום חיובא דמצה מודה גם ר' יוסי אבל לענין זה שאסור לאכול מן המנחה ולמעלה לאכול סעודה בערב שבת נ"ל דערב שבת חמור דיש ליתן טעם ולפרש משום כבוד שבת הוא אם קובע עצמו לסעודה גדולה מיחזי דלא חשש לשבת להכינו שצריך להכין בבישול ואפי' ושאר הכנות היפך ממה שעשו האמוראים שנראה שעשו כולי יומא בהכנת שבת כאלו מלך בא לביתו כדאי' פ' כל כתבי והובא במחבר סי' ר"נ ומזלזל בזה בכבוד שבת דנראה דלא חש לי' לקמחי' דשבת כמו שאי' בה"ה אם קובע סעודה בכל ערב שבת מהמנחה אסור מצד הדין דנראה דמזלזל בכבוד שבת ודווקא רק באקראי שרי לאכול מן הדין והנה זה שייך דווקא בערב שבת כיון שצריך להכין הכל לאפות ולבשל בערב שבת מחזי כמזלזל בכבודו אבל בעיו"ט דלא שייך טעם זה דהא יכול לבשל ולאפות לכבוד יו"ט ביו"ט שרי והנה אפילו ערב שבת בשחרית אסור לעשות סעודה שאינה רגיל בה דהטעם הוי משום כבוד שבת ולא משום שיהא תאב לאכול דהא אפילו בערב פסח אינו לכל היותר אסור רק מן המנחה ולמעלה וזה הטעם משום כבוד שבת יותר שייך בערב שבת מבערב יום טוב לכן ערב שבת כל היום אסור ועיו"ט מותר וכן נראה ולא קשה על הירושלמי אלא מלשון המחבר שמפרש מפני שבת ומסיים ליכנס לשבת כשהוא תאב לאכול וכל היום בכלל האיסור קשה קושית המג"א אם לא שנאמר שמיירי המחבר בסעודה ומשתה של אירוסין שאינו רגיל כמוהו לאכול בחול אז אפילו הוא סעודת מצוה אסור ולקמן בסי' תמ"ד מיירי בסעודת אירוסין שרגיל בסעודה כזו כמוהו גם בחול [אפשר שראיתי זה בספר אחד].

שם במחבר ס"ב ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל. אי כוונת רבינו לאכול ולשתות בלי קביעות סעודה היינו שאוכל דרך ארעי ואז אפילו סעודה שרגיל בה בחול מותר כל היום ממש אבל לאכול בקביעות סעודה אסור כל היום אם כן כוונתו אמאי מסיים המחבר מצוה להמנע "מלקבוע" סעודה מט' שעות ולמעלה הא משמע מרישא דכל היום אסור מן הדין בקביעות סעודה לכן נלענ"ד לפרש כך הרישא לאכול ולשתות בלי קביעות סעודה מותר מן הדין בסעודה שרגיל בה בחול דהיינו אם מתרמי לפעמים שאוכל בחול סעודה כזה ואז מותר מן הדין אפילו רגיל בה בחול, אבל אם דרכו תמיד בחול לאכול סעודה קבועה מן המנחה ולמעלה אסור לאכלו בכל ערב שבת באותו זמן סעודה זו דווקא באקראי בעלמא מותר

אבל לא בקביעות כדאי' בה"ה בפירוש וזה דנקט המחבר ברישא עודה "שרגיל" בה ובסיפא להמנע מלקבוע סעודה "שנהגו" בה בחול לאכלה בכל זמן ההוא וכל דברי המחבר הם כפירוש ה"ה ברמב"ם וגם זה הדין ה"ה נכלל בדברי רבינו הכל ביחד.

שם ברמ"א בס"ד בהג"ה אם קבל עליו להתענות בע"ש צריך להתענות עד צאת הכוכבים וכתב עליו וי"א דלא ישלים וכו' ולכן בתענית יחיד לא ישלים. וכיון שאנן פסקינן שלא ישלים מסתמא בשעת קבלת התענית אדעתא דפסק דין הוא כוונתו שלא ישלים אותו והוה כפירוש וממילא מותר לאכול אז אפילו לכל הפוסקים כיון דאדעתא דהכי קבל לא חל עליו חיוב ביותר כיון דהכי הי' כוונתו מעיקרא.

בסי' רס"ג במחבר ס"א יהא זהיר לעשות נר יפה. נקט לשון יחיד נר יחיד כי עיקר המצוה הוא רק נר אחד ולפ"ז לפי"מ דקיי"ל דאין מדליקן נר מנר ע"י קינסא מכש"כ לפי"מ דקיי"ל גבי נר חנוכה כיון שנר אחד עיקר המצוה והשני אינו אלא משום הידור דאסור להדליק השני מנר ראשון כמבואר ברמ"א סי' תרע"ד ונראה לי שאם הדליק נר אחד ונכבה הקנסא שמדליק בה הנרות שאסור להדליק הקינסא בנר שהדליק כדי שידליק השאר ואפילו נר גופא מנר ראשון אסור אע"פ שיש לפקפק ולומר שנר שני הוא מצוה גם כמו הראשון דהא מרבה לו עונג מ"מ ע"י קנסא וודאי אסור אך אם יש לו חדר אחר עוד שהולך בו בלילה שמחויב להדליק גם שם מצד הדין כדי שלא יכשל בעץ ואבן אע"ג שאין מברך היינו משום דאין מברכין שני פעמים על מצוה אחד מותר להדליק נר זה מאותו נר אע"פ שנר שדולק בחדר שאוכל הוא מצוה יותר שמקיים בו מצות עונג שבת כשאוכל אצל הנר וגם שלא יכשל וכה"ג כזו גבי נר חנוכה אסור נר שני להדליק בראשון מטעם זה כיון שאינו מצוה כמו הראשון מ"מ הכא מותר דאינו דומה דהתם השני איננו רק משום הידור והכא הוה עיקר מצוה וראי' לדבר דהא מדליקין נר חנוכה מנר שבת ונר שבת הוא מצוה יותר משום שלום בית דהא קודם לנר חנוכה ואם אין לו אלא נר אחד מדליק של שבת ולא של חנוכה, ובאמת על פי הסברא יש להתיר להדליק נר שני הנוסף על הראשון מן הראשון וכן כולם שנרות הנוספים מרמזים על עיקר הנס שנוסף הנס בכל יום ויום עוד שבנר שני נתוסף הנס עוד יום אחד ובליל שלישי עוד יום אחד וכן כולם שמורים על הנר הראשון שנתוסף הנס כל כך אם כן צריכים להורות הנס גופו.

שם במג"א סק"ה על מה שכתב המחבר דאם אין לו מה יאכל שואל על הפתחים כתב עליו המג"א ואין זה בכלל עשה שבתך חול, לפ"ז מוכח דנר שבת קודם לשלש סעודות דסעודה שלישית הוא בכלל עשה שבתך חול היכא דיש לו י"ד סעודות לא יקח מצדקה של קיפה על הסעודה השלישי. שם במג"א סקי"א וז"ל ומיהו בדיעבד אם שכחה מלברך

עד שחשיכה יש לסמוך אמהר"ש עכ"ל ויש להסביר דדומה הא למצוה שיש לה המשך זמן שמברך כל זמן שעסוק ומקיים אותו מצוה והכא נמי נר שבת משום עונג הוא וגם משום שלא יכשל בעץ ואבן וכל זמן שדולק יש לו עונג שבת ואע"פ שמברכת להדליק הכא נמי גבי טלית מברך להתעטף ואז אינו מתעטף רק ימשמש בציצית הכא נמי תשים ידה נגד עיניה [עיין בהתעוררות תשובה] ולא תהנה מהנירות ותסירה ידה ותיהנה והוה ג"כ עובר לעשייתה קצת וכסברת הטו"ז דיכול לברך אם גם כבר מלובש בטלית דמברך עובר לעשייתה על מה שמקיים מכאן ואילך הגם שעתה אינו מתעטף רק לבוש בו.

שם במחבר סי"ג אדם שבא לעיר בערב שבת וכבר קבלו אנשי העיר עליהם שבת אע"פ שעדיין היום גדול אם היו עליו מעות או שום חפץ מניחו לפול. נלענ"ד דאדם זה נגרר אחר רוב הקהל אע"פ שיש שם בהכ"נ שלא התפלל עדיין ואנשי בהכ"נ הזה מותרין עוד במלאכה אך הוא לא יכול לומר אני נגרר לבהכ"נ הזה כיון דאורח הוא נגרר אחר רוב הקהל אבל אותן האנשים שדרכן ליסע על שבתות לגדול הדור י"ל שהם נגררין אחריו אחר מנין שלו אע"פ שרוב הקהל בבהכ"נ שלהם קבלו שבת מ"מ הוא וודאי אדעתא דגדול הדור נגרר ונמשך דאליו הוא בא והוא מאנשי בהכ"נ הלזה אם דרכו כאשר יבא שמה שלא להתפלל בבהכ"נ של קהל אלא אצל המנין של הרב.

שם בשערי תשובה סקכ"א דמה שנוהגין לברך זמן בשעת הדלקת נר דיו"ט אין לזה יסוד. ולי נראה דוודאי אין נחשב הדלקת נר יו"ט כמו מצוה הבאה מזמן לזמן כיון שנר שבת שהיא בכל שבוע ושבוע דומה ממש למצות נר יו"ט וכדאיתא במג"א **סימן תר** צ"ב סעק"א דלכן לא יברך על מצות סעודת פורים שהחיינו כיון ששכיח סעודת מצות כזה בשבת ויו"ט אך הנשים מברכים על הרגל ואנו סומכין על כסא דקידושא והן אין מקדשין בעצמם ורוצים לברך ברכת שהחיינו בעצמן מברכין וסומכין אותו לברכת הדלקת הנרות שהיא מצוה ראשונה שעושין הנשים בהכנסת יו"ט ומקבלין בהדלקה זו קדושת יום טוב וביו"ט ב' של ר"ה צריכין פרי חדש עיין במח"ה הל' ר"ה וצ"ע קצת אבל לדינא מברכות ופשוט הוא שאם אומרת קידוש לעצמה שלא תחזור ותברך בקידוש ברכת שהחיינו ועיין בזה בהגדת כתב סופר בענין זה ותמצא נחת].

שם בהג"ה סי"ג מותר להנות מאותו מלאכה כמו גבי שמור פירות דמיירי בשבת עצמו שיש לו מזה הנאת שבת ואין לו צער שפירותיו נשמרים אבל אם מצווה לאחר שיעשה מלאכה במוצאי שבת אסור דדווקא כשבת עצמו הקילו דלא גרע ממי שלא קבל שבת דמותר בין השמשות אם הוא טרוד ונחפז הוא לדבר זה על שבת אם מצוה לאחר להחשיך על התחום כדי שיעשה המלאכה מיד במוצאי שבת אסור.

שם במג"א סקל"א על מ"ש ברמ"א וכש"כ במו"ש פי' דהא בע"ש כבר קבל שבת וא"א לחזור ואפ"ה שרי לצוות לאחר לעשות לו מלאכה ונ"ל דהא כש"כ במו"ש קאי על לקמן מי שמאחר להתפלל ולהבדיל ומסופק אני אם כל זה דווקא אם כבר הבדילו הציבור או שדרים שניהם בכפר לבדם גם במוצאי שבת היחיד נמשך אחר הציבור דאם עדיין לא התפללו ולא הבדילו בתפלה אם יחיד שהבדיל יהא אסור בעשיית מלאכה משום דנגרר אחרייהו, כי יש צד להקל שעיקר בתוספות שבת הוא בערב שבת כמו שהובא במג"א לעיל לכך נגרר בע"ש אחר הציבור אבל לא במו"ש אבל הא פשוט דאף דאם נגרר אחר הציבור מ"מ יצא בהבדלה דלא גרע מהבדיל אחר פלג המנחה במקום אונס דיצא בהבדלה אם כבר הבדיל, יעוין בטו"ז סעק"ג בארוכה ונעל"ד דקאי אדלעיל דפשוט הוא דכל דין שבת עליו בקבלתו בין לענין שבות אפילו באמירה עד שיבדיל רק מצד זה מותר האמירה כיון שאי בעי מבדיל ויכול לעשות בעצמו מה שאפילו בשבת עצמו מותר בזה האמיר' כגון לשמור פירות וברגנין כיון שיש אופן שיוכל לעשות בעצמו אבל לפ"מ שנסתפקנו דיחיד נגרר גם במו"ש אחר הציבור אסור אמירה ודע דיש נ"מ אם ההיתר הוא כמו שמור פירות משום דלחברי' ליכא איסור ג"כ אם חבירו ג"כ לא הבדיל אסור לומר לו שיעשה לו מלאכה זו אחר שיבדיל כמו שאסור לצוות בשבת לחבירו לעשות זאת במו"ש אבל לגוי בכל ענין מותר זאת ההיתר הוא מצד בורגנין ה"ה הכא דאם רוצה יכול להבדיל גם לחבירו שרי אם היחיד נגרר גם במו"ש אחר הציבור בכל גוונא אפילו לצוות לגוי אסור דהא לא שייך אי בעי יכול להבדיל אבל לפי טעם דחבירו אינו עושה איסור שרי אם בא אז לתחום העיר אחר שכבר הבדיל והציבור עדיין לא הבדילו בזה וודאי לא אמרינן דנגרר שיהא חל עליו עוד הפעם איסור שבת דהטעם שמור פירותי ואשמור לך שמותר כיון שפירותיו הוא בתחומו של חבירו א"כ החבר אינו עושה שום איסור אם הולך לשמור כיון שהוא בתחומו וכן בפירות של חבירו אם הוא בתחומו. וכן מצינו בכמה מקומות במגן אברהם שלאו דווקא לענין שבת היחיד נגרר אחר הציבור הוא הדין גם בדברים אחרים כן מצינו לענין נדה לענין גיטין לענין אכילת בשר מר"ח עד אחר התענית.

בסי' רס"ו במג"א סק"ג י"א דבזמן הזה ליכא ר"ה אסור. תמיהני א"כ הוה שבות דשבות דשרי אפילו לכתחלה במקום הפסד מרובה כדמסיק המג"א לקמן סי' ש"ז ואם קאי לאותן שיטות דאסרי אף בהפסד מרובה שבות דשבות מ"מ לא הוי לי' לסתום אלא לפרש ועיין מחה"ש ולקמן ניחא דלא הוה אלא שבות אחד אבל הכא לכתחלה יהא מותר.

שם במג"א סק"ז וש"מ דאם האוכף שוה הרבה אפשר דמותר לרכוב וצ"ע דזה לא מצינו בשום מקום. ואף דהטעם דהתירו משום דאדם בהול מ"מ הכא מאי הוה אי לא שריית לי' אתי לרכוב עובר רק איסור דרבנן ומשום זה לא התירו עיין לעיל סק"ג ולא התירו להדיא משום הפסד מרובה איסור דרבנן רק שבות דשבות רק היכן דמצינו להדיא ואין מדמין שבותין זה לזה.

שם במחה"ש סק"ז ופריך ש"מ דתחומין דאו' דאי דרבנן למה גזרו שמא יצא חוץ לתחום הוי כעין גזל"ג. נלע"ד כך לכאורה ק"ק מאי קאמר ש"מ תחומין דאורייתא דלמא דרבנן, ומ"מ לא מיקרי גזל"ג דהא תחומין לאו מצד גזירה אסור אלא תקנת חכמים ואסמכוה אקרא והוא ממש כמו דאורייתא וכה"ג מצינו הרבה מקומות וצריך לחלק בהרבה מקומות כי היכא דלא תיקשי אהדדי דמצינו שגזרו גזירה לגזירה. ומצינו שלא גזרו והנה למעלה מעשרה הוא אבעיא דלא אפשיטא, אי יש תחומין או לא ובדאו' להחמיר כיון שהוא ספק דאורייתא לכה"פ מדרבנן ודאי אסור בדרבנן להקל והפירוש כך כיון שהוא למעלה מיו"ד והוה ספק דרבנן א"כ ליכא למיגזר שמא ילך לתחום דהוא רק ספק דרבנן אלא ע"כ מוכח דתחומין דאו' והוה ספק דאו' ומדרבנן פשיטא להחמיר ולא משום גזירה ושפיר יש לגזור, ומיושב הרמב"ם דסבר י"ב מיל דאורייתא א"כ לאנוכח מהכא.

שם בדג"מ על מג"א סק"י דברי המג"א תמוהים. אין אני מבין כוונתו דהא מיירי בשבת והמוציא בשבת ושכח שיש אצלו דבר פטור דמלאכת מחשבת אסרה התורה דווקא שיודע שמוציא כיס וסבר המלאכה מותר או ששכח ששבת היום אבל אם שכח שמוציא כיס בכיסו פטור וכן הוא להדיא בתוס' שבת דף י"א ע"א וכן הוא במחה"ש.

שם במג"א סקכ"א מצא ארנקי בשבת אסור ליטלו ואסור לומר לעכו"ם ליטלו. עיין מה שכתבתי לעיל וכן ניחא אף היכא דאומר לגוי לא הוה אלא שבות דשבות לדידן מ"מ לא הותר אלא בשביל הפסד מרובה והכא מציאה שלא באתה לידו לא מיקרי הפסד ואינו בהול כדלעיל ריש סי'

בסי' רס"ה במג"א סק"ד על מחבר ס"ד מי שהתפלל תפלה של חול בשבת ולא הזכיר של שבת לא יצא כתב עליו המג"א היה ביו"ט שני. עכ"ל דהוה אמינא כיון דמצד הדין ראוי להתפלל אפילו ביום ראשון י"ח ברכות רק משום כבוד יו"ט הקילו ויו"ט שני מתפלל שבע משום כי היכא דלא לזלזולי אבל היכא דטעה והתפלל ח"י הו"א מוקמינן אעיקר דין קמ"ל דאין שום חילוק בין שני לראשון ואף בכה"ג שייך זלזול כמבואר מש"ס סוכה דאי מתרמי יו"ט ראשון בשבת דוחה לולב לגמרי בשבת אע"פ שהוא דאורייתא עיי"ש כדמסיק שם משום דאנן לא בקיאין בקיבועא דירחא, פירוש שאנו עושים עתה כמו

שאין אנו בקיאין יעוי"ש ולענ"ד דמי שהוא במקום שהוא מסופק אם מחוייב לקיים יו"ט שני דיכול להתפלל של חול ולהזכיר בתפלה בברכת שמע קולנו מענין היום ויוצא בזה בדיעבד ביו"ט ראשון אם טעה והתפלל יעשה כן לכתחלה משים חשש ברכה לבטלה ביו"ט שני ויכול להתפלל מוסף ח"י ברכות ויזכיר באיזה אופן את מוסף היום הזה היינו שיתפלל נזכה להקריב מוסף חג המצות הזה בשמע קולינו כמו שכתב כאן ברמ"א שיוצא בזה, וכיון שמסופק אם מחוייב הוא בתפילת מוסף מ"מ אם גם חול היא יתפלל השונו"ע בתורת נדבה ואם אינו יכול לחדש בה דבר לא יזיק כי אין לך חידוש גדול מזה שמסופק אם מחוייב להתפלל מוסף במקום שהוא מסופק אבל האחרים חייבים לעשות יו"ט שני ספקו הוא מחמת פלוגתת הפוסקים בענין דעתו לחזור וכדומה יכול לשמוע קדוש והבדלה מאחרים ותפלת מוסף מש"ץ וברכת הכל מש"ץ ובליל שני של פסח ישמע כל הגדה וברכות מאחר שיוציאו ובבהמ"ז ימתין ביעלה ויבא וישמע מאחר שיכוין להוציאו.

בסי' רע"ג בט"ז סק"ג בסופו מ"ש דאין על זה חוב רק הקידוש צריך להיות שם. ועוד דאם שתה אח"כ רביעית יין יוצא ידי קידוש במקום סעודה וברכת בפה"ג פוטרת אותה וגם בקידוש היום.

שם במחה"ש סקי"ב ואע"ג דאיכא ספק לענין ברכה אחרונה מה בכך הא אינו מברך אחר כוס קידוש דבהמ"ז פוטרו. ובקידוש בשחרית צריך לשתות רביעית הגם שאוכל אח"כ מיני תרגימא שמברך עלייהו על המחי' ויכול לכלול גם על הגפן מ"מ הא מבואר לעיל שאף בספק אין כוללין הספק בברכה המחויבת ודאי והטעם נלענ"ד כדאי' מפורש ושים שכל במחה"ש סי' קפ"ח סקי"ד.

בסי' רע"ד במחה"ש סק"ב י"ל דגם סעודת חול משוי לי' לקידוש במקום סעודה כיון דהוא במקום עונג. עכ"ל או י"ל דהרי"ף סבר כאידך פירושא שם שמובא ברשב"ם מדהוקבע קידוש על היין מסתמא על היין שבתוך הסעודה הוקבע דחשוב וא"כ כיון דאכל כאן סעודה מסתמא חשוב היין ואין צריך לאכול אח"כ עוד בסעודה וכפי"ז י"ל דבשבת בשחרית צריך לשתות כוס חוץ מקידוש שהוא לא יכול למימר דמסתמא חשוב כיון שהוא סעודה אבל אם קובע עצמו לשתות נחשב היין וקביעות הוא לכה"פ יותר מכרביעית כמבואר וכדמוכח ברמ"א.

בסי' ער"ה במחבר ס"א וכן בנר של שעוה. עיין בט"ז סק"א ונ"ל דבאמת משום חשש שמא ימחוט דאינו אלא איסור דרבנן לא גזרו חבל מצד שמא יטה שהוא דאורייתא גזרו והשתא דגזרו הניחו גזירתם גם על כר של שעוה משום שמא ימחוט והשתא לא קשה

קושית הטו"ז דלכך לא נקט הטעם משום שמא ימחוט דמשום זה לבד היה מותר אלא משום שמא יטה גזרו וכיון דגזרו אסור בנר של שעוה גם כן ובזה יש ליישב דבמתניתין לא נקט טעמא משום שמא יטה משא"כ הברייתא דהנה בגמרא מסיק שם דבתחב המחט בבגדו חייב דווקא לר"י ובמתניתין נקט סתם לא יצא החיים במחטו משמע אפילו תחבה בבגדו חייב א"כ מתני' כר"י [הגם דגמ' מוקי מתני' דנקיט לי' בידי' היינו קודם דמסיק לי' להא דאומן באומנתו חייב וכו'] ור"י סובר דמלאכה שאצל"ג חייב שפיר יש לגזור ג"כ משום שמא ימחוט שאסור מדאורייתא לכן נקט מתני' סתם לא יקרא לאור הנר ולא נקט שמח יטה.

שם בטו"ז סק"ז הרב המגיד כתב בשם הרשב"א אפילו שלא בפני רבן ומשמע מכאן דפסק כרשב"א. ולי נראה דהמחבר לא כתב כאן בפני רבן דהא סתם תינוקות בפני רבן הן א"כ ממ"נ מותר אם קורין בפני עצמן שרי דהא אין מצווין להפרישן רק אם רבן נותן להם לקרות אסור דהוי לי' ספי בידים ואפילו בדרבנן אסור אבל כאן מותר דאימת רבן עליהם שהמה אצלו שנותן להם לקרות.

שם במחבר מ"ט ליל פסח מותר לקרות הגדה דאין עם הארץ שלא תהא שגורה קצת בפיו. ואפשר משום זה נהגו לומר בשבת הגדול ההגדה כדי שיהיה שגור קצת בפיו אבל כמי שאינו רגיל היינו שאינו שגורה קצת בפיו אסור אך בנר של שעוה יש להקל.

בסי' רע"ו במג"א סק"י ובנר של שמן אין להקל כלל דבקל מתקרב השמן או מתרחק ויש בו חשש איסור תורה עכ"ל וכן הוא בתוי"ט מסכת תמיד פ"ב על מתניתין שתי אבוקות בידם דבאבוקה חיישינן ג"כ שמא יטה החלב וכן הסעוה כמו בשמן וקרוב לדאורייתא (ויש מזה סמך וראיה לשו"ת כתב סופר או"ח שכתב חשש זה).

בסי' רע"ט במג"א סק"ג על מה שכתב הרמ"א והמחמיר לא הפסיד כתב המג"א צ"ל והמיקל לא הפסיד עכ"ל. ונלענ"ד די"ל המחמיר לא הפסיד אעפ"י שמבטלו מעונג שבת בהריחו ריח רע כיון שחושש משום איסור חילול שבת לא הפסיד כגון פירות מוקצה ואין לו לאכול דבר אחר אעפ"י שמתענה אסור לאוכלם הגם שיש לחלק בין וודאי איסור למחלוקת הפוסקים ופסקינן להקל שאין להחמיר מ"מ כעין ראיה יש.

בסי' רפ"ח בטו"ז סק"ג בסה"ד דיו"כ מכפר על עשה ולא תעשה שעבר ובוודאי חייב ע"ז כמה תעניתים ויו"כ מכפר כ"ש על זה. ולענ"ד יש להשיב גם לדברי הטו"ז עצמו שכתב שהעיקר הוא מחמת תשובה ולא מחמת עונש מ"מ גם אחר יו"כ חייב לקבל עונש על מה שעבר קודם יו"כ ואפילו למ"ד שיו"כ מכפר גם בלא תשובה מ"מ מה שחייב מלקות וכדומה הכל מודים שילקה אחר יו"כ ועוד י"ל כיון שמתענה ערב יו"כ על דעת

כן שיתיב תענית לתעניתו הוה כמו אחטא ואשוב שאין יו"כ מכפר ולא תשובה ובוודאי רק מחמת עונש הוא מתענה לכן צריך להתענות גם אחר יו"כ כי"ל.

בסי' ר"ש במג"א סק"ה וצ"ע למה כפל הרב"י הדברים. וי"ל דהכא קאי רבינו שישראל אחר ג"כ אסור לומר לו (מה"ת) לעשות לו מלאכתו כדאי' לשון רבינו אסור לומר לעבד ישראל אפילו עע"ז ועל זה קאי ויש מתירין בזה בישראל אחר ולקמן מביא רבינו יש אומרים שגם לרבו מותר כדאי' כיון דגוי גמור הוא אין רבו מוזהר עליו.

בסי' ש"ה במג"א סקי"ד וצ"ע דבהגמי"י כתב כל הני דאמרי' בשביל עכו"ם מותר היינו כשהעכו"ם עושה בעדו בבית שלו אבל בשל ישראל אסור אפילו בביתו של גוי עכ"ל, הנה דין זה הביא הגמי"י בשם רב כהן צדק והרב כ"צ סבר שם דצריך לקנות ממנו החלב כי צריך שיהיה החלב של גוי בשבת וממילא הגוי עושה בשלו והא דנקט במחבר הלשון מחלב של ישראל דמשמע דהחלב היא של ישראל כוונתו בזה האופן שמותר (ויש לחוש לפ"ז משום גבינות של נכרים דאסור משום תקנה ולא פלוג כדאי' בש"ך יו"ד אבל הרב כ"צ מתיר במקום שידוע שאינן כל הני חששות עיין ביו"ד סי' קט"ו בש"ך שם).

בסי' ש"ח במג"א סקי"ז מרגלא בפומי' דאינשי דמותר לטלטל נר שלם של חלב או של שעוה עכ"ל. ונ"ל דהנה בקידושין דף כ"ח ע"ב אי' ברש"י בשר שור וכ"ש שור חי שדומה לכלי שמשתמשין בו ובתוס' שם בשם רש"י הואיל שמשתמשין בו והוי חזי למלאכה משמע דאז מיקרי כלי אבל לפי מה שכתב תוס' שם כ"ח ע"א בד"ה מטבע (וכן בבבא מציעא דף מ"ה ע"א ד"ה אין מטבע) וז"ל ואמר ר"י דמטבע מיקרי כלי שראוי לשקול בו משקולת עכ"ל לפ"ז ה"ה בנר ובפרט במקום שמוכרים אותם במשקל ליטרא ראוי לשקול בו דבר ונלענ"ד דמדברי תוס' במס' שבת אין ראייה לנר של חלב או שלשעוה דמיקרי כלי דהתם מיירי בפתילות בשמן דיכול ליטול ממנה הפתילה ולעשות כמה דברים כל מה שירצה אבל אם הפתילה בנר של חלב אינו יכול ליטלה ובטל הוא לגבי החלב ולכן לא מיקרי כלי אבל לפי דברי הר"י דלעיל שייך בו הטעם כמו במטבע ולפ"ז אתי שפיר מנהג העולם דדווקא נר שלם שיכולין לשקול בו לפי ערך המשקל אבל אם אינו שלם ואינם יודעים ערך המשקל אין יכולין לשקול בו ולא מיקרי כלי ויעויין במחהש"ק ס"ק זה.

בסי' שט"ז בטו"ז סק"ג ובלבד שלא יתכוין לצוד. עיין פמ"ג דהא דגזרינן משום במינו נצוד והוה כעין סברת תוס' ורא"ש ביצה דף ל"ב ע"ב גבי האי מדורתא אך הא הכא אינו מתכוין כלל ליצוד רק אם הוה פסיק רישיה דמה"ת חייב אבל אי לא ניחא לי' לא שייך למיגזר אטו פסיק רישיה דלא ניחא דפטור מה"ת.

שם בטו"ז כמו בכוורת היכא דלא הוה פ"ר כיון שיש נקב קטן כמש"ל ה"נ אין פ"ר עכ"ל. ואינו מובן דאם לא הוי פ"ר לא הוה כלל מלאכה ואם הווה וודאי פ"ר רק ספק אם יש שם זבובים הוה ספק מלאכה אבל י"ל דהוה ספק דרבנן כיון דאין במינו ניצור הוה דרבנן אבל זה אינו דבדבר הרגיל ושכיח לא אמרינן ספק דרבנן להקל דאזלינן תמיד בתר שכיח בין להקל בין להחמיר אפילו בדאורייתא וזבובים רגילי ושכיחי להיות אך אם הפריחם פעם אחת או שתים אז לא רגילי ושכיחי להיות עוד רק ספק אם הלכו כולם והוה ספק דרבנן ולא הוה כעושה ספק בידים כיון דבשעה שמפריח אין עושה שום איסור ואח"כ כשיסגור התיבה אז ממילא ספק דרבנן הוא.

שם בטו"ז בסוף הדבור ויפה הקשה עליו מו"ח ז"ל דבפרק משילין משמע אח"כ בסמוך בהדיא דדבורים הויין שאין במינן בניצוד ואפ"ה בעי דווקא דלא יהיה פ"ר עכ"ל. ונלענ"ד די"ל דלפי מאי דמסיק בגמרא דקמ"ל ובלבד שלא יעשהו מצודה דגם בדבורים שאין במינו ניצוד יש לומר לר"ש ובלבד שלא יתכוין לצוד מיירי אפילו יכסנו שלא יהא בו אפילו שום חור כל שהוא שרי כיון דהוה רק דרבנן רק קודם שמסיק זה והוה סברא דדאורייתא הוא אז צריך אפילו לר"ש להיות עכ"פ חור כדאי' בתוס' וכפי' כל המפרשים גם על קושית הדרישה על הב"י שכתב דדבורים יש במינו ניצוד ומהגמרא מוכח דאין במינו ניצוד דמתרץ הגאון (עיין בצל"ח) דכוונת הגמ' דקמ"ל דדבורים מיקרי במינו ניצוד בוודאי שפיר דברי הב"י.

שם במג"א סקכ"ג אבל מותר לדרסם לפי תומו ואפילו במתכוין כתב המג"א ואפילו להרמב"ם שרי וצריך טעם עכ"ל ונ"ל לדידן יש לפרש דשרי מדאורייתא דמלאכה שאצל"ג היא דלא צריך להמומתים ואינו דומה למשכן דהיו צריכים להאילים המאדמים לאחר מיתה לפשוט עורותיהם וי"ל דרבנן לא גזרו בזה אבל להרמב"ם דפסק דמלאכה שאצל"ג חייב צריך באמת טעם ומ"ש המג"א ואף השממית נ"ל דאיסור גמור הוא עכ"ל לענ"ד להרמב"ם חייב מה"ת ולשאר פוסקים אסור מדרבנן.

שם במחהש"ק סקכ"א וא"כ ליכא רק איסור דרבנן עכ"ל אבל הפוסקים ז"ל מביאים מירושלמי דבתולש מנחי דווקא פטור אבל ממתה חייב (עיין בחיי אדם).

בסי' שי"ח במג"א סק"ב אבל במ"ש מותר מיד וטעמו כיון דהעכו"ם בישל בהיתר לא בעי בכדי שיעשו עכ"ל. ודבר זה אם שייך בו בישול גוי הוא פלוגתת הרשב"א ורא"ה עיין ביו"ד סי' קכ"ג. שם במג"א סקל"א ואעפ"י דדבר שיש לו מתירין לא בטיל כיון שנתבטל וכו' דמלח בעי בישול כבשרא דתורא עכ"ל. ולאותן פוסקים דמלח אפילו בכלי שני מתבשל ממילא מתחיל להתבשל מיד הגם שעדיין קשה הוא ואין בו משום בישול אחר

בישול בדברים שנתבשלו כל צרכן עיין במחה"ש דמיד משהתחיל להתחמם מתבשל מיד כיון שמתבשל בכלי שני ולשיטות דבעי בישולא כבשרא דתורא נימוס ונמוח תחלה ונתבטל ושרי כיון שאין מתבשל מיד רק אחר זמן כמו בישרא דתורא אבל לפי מסקנת המג"א דאין במלח בישול אחר בישול (צ"ל במלח הנעשה ממים) קשה הא המג"א בעצמו קאמר דנימוח תחלה והוה רך ונתבשל אח"כ ואולי כוונתו דסמך על רמ"א סט"ו דנהגו להקל בלא נצטנן לגמרי והא דבעי שלא יצטנן לגמרי לאו משום בישול נגעו בה רק משום איסור שהייה על כירה וא"כ כיון שנהגו להקל לפסיק אין בשול אחר בשול ושרי במלח.

שם במג"א סקמ"ב ונ"ל דמותר ליתן הפשטיד"א קודם שהוסק התנור עכ"ל. דהא לא יהא חמור מוליד מבישול גופי' שמותר ליתן על התנור מה"ת קודם שהוסק ואין חייב משום מבשל אם מסיק הנכרי אח"כ ה"ה בזה אין בו משום מוליד.

בסי' שכ"א בטו"ז סקי"ג אלא לרווחא דמלתא מצריכים עוד שינוי בנתינת האוכל תחלה עכ"ל. ונ"ל דדלמא הלכה כרבי דנתינת מים זה גיבולו וצריך השינוי בנתינת המים והטו"ז החמיר לעשות גם בלילה רכה דדלמא הלכה כתוס' וראב"ד ושאר פוסקים דבמידי דלאו בר גיבול הוא נתינת מים זה גיבולו לכן מחמיר לעשות בלילה רכה ודלמא הלכה כר"י דהחיוב בא בגיבול לכן לא יערב בכח רק בעירוב דהיינו הגיבול ישנה ויעשה בנחת וכן הנכון לעשות לחוש ידי כל הפוסקים בדאו' בפרט בשבת קודש.

בסי' של"ח במג"א סק"א ועוד ראיתי שפותח הפרוכת לא קא מתכווין לקלא כלל עכ"ל. וצ"ע דהא הוי פ"ר ואפילו בדרבנן אסור וי"ל דאם פותח בנחת לא הוי פ"ר ועי"ל כיון שהגזרה שמא יתקן כלי שיר וכיון שאינו מכוין כלל לשיר רק לפתוח הארון הקודש אפילו אם מעצמו משמיע קול שיר לא שייך שמא יתקן כלי שיר כיון שאינו מכוין כלל לשיר מעיקרא לא גזרו חז"ל על השמעה כזו והנה המג"א מביא דברי הטו"ז ביו"ד סי' רפ"ב סעק"ב ולא דבריו כאן דלדבריו כאן שכתב ואסור לתלות בשבת רצועה שבה תלויים פעמונים על הפרוכת כדי להשמיע הקול לאנשי בהכ"נ יפה כתב הטו"ז דאף דאינו מכוין לשיר מ"מ כיון דעשוי מעיקרא להשמיע קול לא תליא בכוונתו וכמו שציין ברמ"א סק"א הואיל ומיוחד לכך דהיינו מיוחד להשמעת קול וכל עיקר כלי זה עשוי לכך דבזה אסור ועל היתר התוס' כבר כתב הטו"ז ביו"ד דזה דווקא במספק ומרקד דהוא מלתא רחוקה שמכח זה יעשה כלי שיר וגם איננו בקיאים עתה בזה משא"כ כאשר באותן פעמונים שדומין יותר לכלי שיר אסור רק י"ל כאשר כתבנו כיון דאינו מכוין לשיר לא שייך גזרת מתקן כי לא חשב לשיר אבל אין לומר דיתקן הפעמון להשמיע

קול שהוא רוצה גם אם איננו מכוין לשיר מ"מ מתקן מנא הוה והעיקר נ"ל דיפה כיוון הרמ"א שלא הביא בשם התוס' להקל בהני דלעיל בסי' של"ח דדוקא במספקין ומטפחין לא גזרו עתה שמא יתקן כלי שיר דאין אנו בקיאין עתה לעשות כלי שיר ולא גזרו על האינן בקיאין אבל בכלי שיר עצמו אסור לנגן.

שם ברמ"א ס"ב ולומר לעכו"ם לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה כתב עליו המג"א בסק"ד צ"ע דבמרדכי שם לא התיר אלא מלאכה דרבנן עכ"ל. ונ"ל הרמ"א מביא בלשונו משום כבוד חתן וכלה וי"ל כיון דהמנהג שבכל חתונה מנגנים בכלי שיר אם בחתונה זו לא ינגנו יש בו פחיתות כבוד חתן וכלה וגדול כבוד הבריות שדוחה אמירה לנכרי ל"ת מדרבנן לכן מדקדק הרמ"א ולא כתב משום שמחת חתן וכלה רק "כבוד" חתן וכלה והנה אם המנהג שבשבת בכל פעם שיהיה חתונה בשבת אין מנגנים לית בו בושה לחתן וכלה אבל כיון שהתיר המרדכי לצוות לנכרי מלאכה דרבנן משום שבות דשבות לצורך מצוה וממילא מנגנים גם בשבת לכן אם יארע שלא ינגנו עתה הוה בושה גדולה לחתן וכלה לכן אם נתקלקל הכלי שיר מותר לצוות לנכרי לתקן גם במלאכה דאורייתא ויעויין לקמן ס"ד בהג"ה.

שם במג"א ואפשר דרמ"א הכריע מדעתו להתיר לכבוד חתן וכלה עכ"ל. ולענ"ד י"ל עוד הרמ"א לעיל סי' רע"ו מתיר בשעת הדחק לסמוך על אותו שיטה דמותר אמירה לגוי גם במלאכה דאורייתא במקום מצוה כגון לאכול אצל נר בשבת משום עונג שבת התיר לצוות לנכרי להדליק הנר יעו"ש.

בסי' של"ט בהג"ה ס"ג והא דמספקיו ומרקדין האידנא ולא מחי בהו משום מוטב שיהיו שוגגים עכ"ל ונ"ל רבינו הרמ"א מביא דברי תוס' רק על מספקין ומרקדין ולא כתב כן לעיל סי' סל"ח והלא שמה עיקר הלכה זו והוא ראייה לדברי הטו"ז ביו"ד סי' רפ"ב אבל מסיום דברי הרמ"א משמע דגם כלי שיר נהגו להקל ואפשר הני דלא ידעי לחלק בין ניפוח וריקוד בין בכלי שיר בעצמו ונהגו להקל בטיפח וריקוד ועי"ז נהגו להקל בכל.

שם בטו"ז סק"ב וכתב ב"י שביום שמחת תורה מותר לרקד משום כבוד התורה כיוו דלית ביה אלא משום שבית וזה שרי לכ"ע עכ"ל והנה שבות שהוא בעצמותו מצוה נדחה כדי לקיים המצוה והוא כר"ת שסובר שמותר לקדש אשה ביו"ט באין לו בנים אבל במה שמסיים הטו"ז וזה לכ"ע שרי צ"ע ונ"ל דלא חלקו על ר"ת אלא במקדש אשה דהוא רק תחלת המצות פו"ר אבל הכא במרקד עצמו הוא מקיים מצות כבוד התורה מיד ושרי לכ"ע או משום דעשה דכבוד התורה הוא מצוה דאורייתא וכיון שנהגו לשמוח בשמחת תורה לכבוד התורה גם זה שרי וראייה מריש פרה לולב וערבה דמקשה לולב

בשבת אמאי לא יטול הא טלטול בעלמא הוא מוכח דפשיטא דאיסור דרבנן נדחה משום מצוה דאורייתא ואין לומר משום דטלטול קיל דח"כ מאי מקשה דלמא גם טלטול אסור במקום מצוה כמו שאר שבותים אלא מוכח דל"ש והא בפירוש תנן בסוף מס' ר"ה דאין מפקחין את הגל משום שופר והתם מיירי בסתם גל של אבנים ומשום טלטול הוא.

שם במחהש"ק סק"ה ולמ"ד חופת בתולה היינו יחוד הראוי לביאה ראייה זו ליתא דהא ביוכ"פ ח"ח בייחוד דתשמיש הוא אחד מה' עינויים האסורים ביו"כ עכ"ל וי"ל עינוי זה אינו אלא משום שבות כדאיתא בר נב"ם דילפינן החמשה עינויים מן שבתון דכתיב ה' זימני אבל לשטת דהוה רק אסמכתא ומדרבנן אסור י"ל דגם בזה אין שבות במקדש ואין להקשות דיהיה אח"כ טבול יום ואסור ליכנס למקדש ולעבוד עבודה זה אינו דהא די בהראה ובזה קונה אותה ואז כח יעשה טבול יום כדאי' בהעה"ז סי' ס"ד סעק"ו ובסי' נ"ה שם סוף סעיף א' במחבר עוד מ"מ מיקרי ראוי לביאה רק שכא יעבוד אח"כ הוא כ"א כהן אחר אבל אם ה' עינויים דאורייתא אין ראייה משם שאסור לכנוס באין לו אשה ובנים דדוקא לכה"ג הוצרכו לתקן לו אשה מעיו"כ כיון דא"א ביו"כ בענין אחר.

בסי' שד"מ במחבר ס"ב מותר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו עכ"ל ואז אסור בשאר ימים לעסוק כלל במלאכה חם בהותו יום יכול לעשות כדי פרנסתו יעויין בכל בו.

בסי' שמ"ה בב"י ד"ה וכן מחיצות בתוכו וז"ל הב"י ואם אינו רחב ד' הוי מקום פטור בין גבוה י' ובין אין גבוה י' לדעת רש"י עכ"ל ואם עמוד גביה תשעה בכרמלית לראב"ד הוה מקום פטור דס"ל חם רבים מכתפים עליו צריך בהיות רחב ד' חבל בלאו מכתפין הוה כרמלית דאין מקים פטור בכרמלית חוץ אם יש מקום פטור בכרמלית וברבים מכתפין אין צריך ד' משכחת בכרמלית גם דין עמוד ט' גבוה ורבים מכתפים.

שם במג"א סק"ז רש"ל פסק לחומרא אך דעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע סי' שי"ג ס"ח ובכמה דוכתי עכ"ל, לענ"ד הקלושה אין ראייה ואין כאן סתירת המחבר דהא כאן לענין הוצאה דאורייתא ע"י ישראל העיקר להחמיר כמו שפסק כאן דלא צריך ששים רבוא אבל לעיל מיירי בחצר לענין נשים אם מותרים להתקשט בחצר ולכ"ע אין בו איסור דאורייתא רק גזרו להחמיר ואסור חם רשות הרבים דאורייתא אסור גם בחצר ואם אין ר"ה דאורייתא אז מותר לענין זה שהוא איסור דרבנן שפיר נקט להקל בדיעה בתרייתא לכן לדינא בחולה למ"ד דמותר ע"י ישראל בחולה שנפל למשכב וחלה כל גופו לעשות איסור דרבנן (הגם שאין בו חשש סכנה) להביא דרך רשות הרבים שלנו אבל היכא דחית ליה דין רשות הרבים אין להקל שם בטו"ז סק"ח נראה אם דלת אחד נעול מבטל ג"כ

ר"ה כיון דלא הוה מפולש עמ"כ, ובתוס' עירובין דף ו' ע"ב בד"ה והאמר רבה אי' סברא דאם מחיצה השלישית איננה גמורה רק ע"י דלת צריכה ברביעי נמי דלת.

שם במג"א סק"ח אבל כשאין מכתפין עליו אעפ"י דראוי לכתוף לא הוה ר"ה (ראב"ד) עכ"ל. וכי אינו מובן הלא לראב"ד צריך דווקא רוחב ד' דווקא אם מכתפים עליו ולרמב"ם אפילו אם באמת אין מכתפין עליו רק ראוי לכתוף ולשון רביה מכתפין הכוונה דראוי לכתוף וגם אינו רחב ד' הוי ר"ה וא"כ למה כתב המג"א דמיירי המחבר ברבים מכתפין ממש כראב"ד הלא המחבר נקט אפילו אינו רחב ד' וזה כרמב"ם.

שם בבה"ט סק"ז דפשיטא אפילו דלתות המדינה ננעלת בלילה תורת ר"ה עליהם עכ"ל. וכן ראיתי ברב המאירי בברייתא זו בשם הרבה גאונים וכמעט רוב ראשונים עיי"ש בדבריו אבל המאירי כתב דדלתות המדינה אינן מועילות לפלטיא עד שיהיו דלתות לפלטיא גופיה וכן הבין בנשמת אדם בכוונת הרשב"א בעבודת הקודש ולא כמו שמשמע שהבין החכם צבי ברשב"א דאין מועלת כלל דלתות כפי מה שהעתיק הבה"ט.

בסי' שמ"ח בב"י שמאחר שהרי"ף סתם דבריו כרש"י ס"ל דאסור בכל גווני עכ"ל ולדעתי גם לדברי רא"ש שפי' בהם הרי"ף אינו מוכח רק דבמזיד משחשיכה מותר להחזיר קודם שיבא לידי איסור סקילה אבל הוציא ידו בשוגג משחשיכה אסור להחזירה דקודם שיבא לידי חיוב חטאת לא התירו מאחר שרב אחא בריה דרבא נקט בפשיטות דברי רב ביבי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיסור סקילה דוקא קודם איסור סקילה התירו אבל לא קודם חיוב חטאת כן מוכח מפשיטות דברי ר"א ברי' דרבא.

בסי' תי"ח בפרי חדש בד"ה צריך התרת חכם בסופו כתב וז"ל לדעת הרמב"ם מן התורה ולשאר פוסקים מדרבנן עכ"ל ותמוה לי דהא תנן ההלל והשמחה שמונה וחול המועד בכלל וכתיב ושמחת בחגך וכל החג בכלל והשמחה הוי בבשר ויין ובפת אינו מחוייב רק חכמים תקנו משום כבוד היום שצריך לאכול כזית פת וחול המועד שמותר בקצת מלאכות לא חיבו חכמים לאכול דווקא פת אבל מצוה איכא כדאי' במג"א סי' תק"כ סק"א או אפשר דתקנו דצריך לאכול בשבת ויו"ט דווקא פת כדי לקיים מצות לחם משנה וזה לא שייך בחוה"מ שירד בו מן ואינו מחוייב בלחם משנה ובפרט לשטת הטו"ז לחם משנה נמי דאורייתא י"ל דתקנו חז"ל פת משום לחם משנה עיין סי' תרע"ח סק"ב ואל תשיבני מסוכה דף ס"ז עיי"ש ותקשי מאי מקשה הא לחם משנה חייב לאכול מה"ת והא דאמרינן בברכות סתם יו"ט דחייב בפת היינו מדרבנן זה אינו דקושיית התוס' על מימרא גמ' אי בעי אכיל ואי לא בעי לא אכיל ע"ז מקשה דמשמע דברצונו תלוי והתם בברכות אמרינן דחייב לאכול פת ועיין בטו"ז סי' תי"ח סק"ד דמוכיח להדיא ומפרש

הירושלמי דחוה"מ הוי דאורייתא מדנקט בירושלמי ר"ח בין יו"ט לחוה"מ מוכח דר"ח כמי דאורייתא כמו חוה"מ ואל תשיבני מהרי"ן בסוכה שם וגם מתוס' ברכות דף מ"ח ע"ב דמשמע דפת הוי דאורייתא בשבת ויו"ט משום שמחה ועיקר שמחה הוי פת וא"כ ממילא בחוה"מ הוי ג"כ פת דאורייתא כיון שחייב בו בשמחה מה"ת אינו קשה דבאמת לדידהו י"ל הוי גם פת בחוה"מ דאו' כיון דהטעם הוא משום שמחה ועיקר שמחה בפת וכן סברת התשב"ץ דבחוה"מ חייב לחזור בברכת המזון אם שכח לומר יעלה ויבא וכן הובא בב"י סי' תקפ"א אף שבשו"ע לא פסק כן דהא דצריך לחזור ולברך הוי רק מדרבנן דמדאורייתא אין צריך להזכיר מעין המאורע בבה"מ וכיון דפלוגתא הוא בין הפוסקים אם חוה"מ מחוייב בפת פסק המחבר בספק ברכה לבטלה להקל ובאמת לאותן שיטות דחייב ביו"ט מדאורייתא הוא הדין בחוה"מ כן ודקאמר בגמרא שכח ביו"ט כוונת הגמרא גם על חוה"מ שהיא בכלל יו"ט ומהחש"ק רוצה לומר (עיין בו בסי' תע"א) שהמג"א סי' תקצ"ד סובר שמדאורייתא חייב זה אינו מוכרח משם כלל ואפילו אם תמצא לומר דמוכרח כן אינו מוכרח רק בשבת דהוי דאורייתא משום ג' סעודות דילפינן מפסוק אבל ביו"ט אינו מוכרח דהוי פת מדאורייתא חוץ אם נאמר שגם ביו"ט חייב לאכול ג' סעודות עיין מג"א סי' תקכ"ט ממילא מביא שפיר דבחוה"מ חייב לאכול פת ככל היוצא לאותן שיטות דבשבת ויו"ט פת דאורייתא משום שמחה גם בחוה"מ פת דאורייתא וכסברת התשב"ץ ולאותן הפוסקים דפת הוי רק מדרבנן אז גם בחוה"מ אינו חייב בפת רק מצוה אבל לא חיוב ואם הוא בשבת ויו"ט מדאורייתא משום לחם משנה אז ג"כ אינו חייב חוה"מ ובשו"ע פסקינן להקל דבחוה"מ אינו צריך לחזור ולברך משום ספק ברכה לבטלה ובפרט כל גופיה דלחזור ולברך אפילו בשבת לא הוי רק דרבנן והוי בחוה"מ ספק דרבנן אבל פשיטא דלהתענות אסור בחוה"מ מדאורייתא וחייב לאכול בשר ויין ומצוה לאכול פת כדאי' במג"א סי' תק"ל ובפרט לצאת אותן שיטות דסברו בחוה"מ חייב בפת, ודע דאם שכח בשבת ויו"ט רצה ויעלה ויבא דצריך לחזור ולברך ומסופק מח"כ אם בירך הוה ספק דרבנן ולהקל ובחוה"מ יש ספק אם צריך לחזור ולברך אפילו ודאי לא הזכיר ובר"ח כולי עלמא סבירא דאין לחזור ולברך גם ראייה מהמג"א דהביא דבמקרא קודש אסור להתענות מדאורייתא וגם בחוה"מ אמרינן בתפלה מקרא קודש ולהלכה אם מסופק אם הזכיר בשבת ויו"ט בברכת המזון צריך לחזור ולברך דאמרינן חזקה שלא הזכיר כדאי' בשו"ע סי' תכ"א דאם מסופק בר"ח בתפלה אם אמר יעלה ויבא דצריך לחזור ולהתפלל דחזקה שלא הזכיר כי התפלל כרגילותו וכן הדין בבהמ"ז.

בסי' תי"ט בטור ומצוה להרבות בסעודת ר"ח וכתב עליו הב"י לפ"מ שפירש הר"ן אין ראייה לכאן שהוא כתב סעודת ר"ח פי' שהיו עושין כשהיו נכנסין לעבר את החודש עכ"ל, ונ"ל מיהו מדהביא הרי"ף את הירושלמי מוכח דקאי אסתם סעודת ר"ח דהרי"ף אינו מביא אלא מה שנוהג בזמן הזה כידוע.

בסי' תמ"ב בטור וקולן של סופרין עושין אותו מקמח וסופרים מדבקים בו ניירותיהן כל אלו לר' אליעזר הן בלאו ולא בכרת עכ"ל. י"ל דהטור גרם במתני' ר' אליעזר ובברייתא ר' אלעזר כדאי' בתוס' שי"ל שכן הוא הגירסא א"כ הוא סובר שגם נוקשה בלאו (ובתכשיטי נשי מוסיף שאף היא בכלל נוקשה או חמץ ע"י תערובת) מביא רבינו הטור סתם תנא דמתני' ור"א בפלוגתתא הנ"ל.

שם במחבר ס"ה וכן אם העמיד גבינות בחלב משכר שעורים או חטים חייב לבערו עכ"ל. י"ל דמיירי בהעמיד קודם הפסח דאלו העמיד בפסח בלא"ה לא בטיל משום משהו וחייב לבערו כדקיי"ל כשיטת התוס' ולכן אינו מזכיר המחבר מתי העמיד דבכל אופן מאיזה טעם שהוא גם אם העמיד קודם הפסח אסור משום דבר המעמיד ונקט סתם חייב לבערם משום דגם בלא סברת דבר המעמיד אסור ג"כ משום משהו ואף אם העמיד קודם הפסח אסור לשיטות דגם בלח חוזר וניעור אך הרמ"א פסק להקל בלח שאינו חוזר וניעור.

בסי' תמ"ב במג"א סק"ד תערובת חמץ עוברים עליו משום בל יראה וכתב המ"מ פ"ד דווקא שיש בו כזית חמץ בתוך אכילת פרס וזה עיקר עכ"ל. ונ"ל דהגם דאי שריף ליה את הכותח הבבלי בטלה דעתו ופטור לחכמים מ"מ כזית חמץ יש בו בכדי אכילת פרס ושם איסור עליו דפסק רבינו כר"א דחייב בתערובת זה כיון דיש בחמץ בכדא"פ ועל כל כזית וכזית חייב באכילתו וה"ה בבל יראה אי סביר ר"א היתר מצטרף לאיסור ואי לא סבר ר"א הא לא חייב אי שריף לי' דאכל כזית בכדי אכילת פרס מצד דרש דכל מחמצת וחייב בב"י על כותח כך למדתי מדברי רבותינו המפרשים ז"ל.

שם במחהש"ק סק"א שאין ס' נגד החמץ אע"ג דוודאי אסור באכילה עכ"ל וזה כיון דאסור מדאורייתא לאכלו כולי עלמא מודים דצריך ביעור לכה"פ מדרבנן.

שם בטו"ז סק"א דלא מצינו להדיא כן בדברי ר"א כנלע"ד עכ"ל ועל זה יש לדקדק למה לא נקיט בברייתא דנחית הא במניינא וגם נוקשא הרא"ש סבר דנוקשה כש"כ היא כדאי' בב"י ופטור א"כ עדיין לא אתיא דברי ר"א כהוגן דסבר מתני' ר"מ היא מדנקט נוקשה דלמא דווקא נוקשה אבל תערובת חמץ לא וממנ"פ תקשה דקדוק הב"י ולדברי הטו"ז לא פרטה הברייתא נוקשה.

שם במג"א סקי"ב דעשוי לחזק ופשוט דאפילו פחות מכזית צריך ביטול ואם לא ביטלם צריכים ביעור עכ"ל. ונ"ל די"ל דהרא"ש איירי בכל שהוא כגון קמח דזה אין דרך ליקח פירורי קמח ולאכלם וכל החשש הוא שמא יפול בתערובת ולא יתבטל שחמץ במשהו וזה רק מדרבנן ולא גזרו על זה כיון שכל גוף איסורו רק מדרבנן ובכפות תמרים רוצה לומר דהא דחצי שיעור אסור מן התורה היינו פחות משיעור שלם אבל כל שהוא באמת אפילו מה"ת מותר כיון שאין דרך לאכול כלל כל שהוא כמוהו והנה ברש"י שם ביומא ריש פרק יו"כ כתב להדיא פחות משיעור שלם.

שם בד"מ והיותר נלענ"ד דבדבר שאינו איסור אכילה בזה ח"ש אינו אסור מה"ת אבל אסור מדרבנן עכ"ל אך זה הוא נגד רש"י בשבת דף פ"א ע"א שמפרש דעל חצי שיעור לענין שבת אסור משום ח"ש מה"ת.

שם בהג"ה סי"א וטוב לעשות כן בכלים שמניחים בהם קמח בכל השנה וכן בכלים שמניחים בהם פת כל השנה עכ"ל ונ"ל ליתן טעם לזה דיש לחוש שהקמח כבר הוא חמץ שנטחן מחטים שנתרככו במים והכלי מצרף הפירורים לכזית וגם בסל של פת יש לחוש דהכלי מצרפו אע"ג דפירורי לחם ממילא בטילי (משא"כ בפירורי עיסה שצריך לבטלם) מ"מ הכא הכלי מצרפם וממילא חשיבי ככזית פת ואינם בטילים.

בסי' תמ"ד במג"א א"נ שאני הכא שיכול לחזור לביתו ולילך אח"כ לרבו ללמוד עכ"ל. משא"כ הכא דבכל פעם שילך יצטרך ליטמא בבית הפרס ונלענ"ד עוד לחלק בפשיטות דהא דמערב לילך לרבו ללמוד דמשמע שהולך רק לפי שעה ללמוד ולא לישב בקביעות לפניו כיון דמערב דעתו לחזור אח"כ אז ביעור חמץ קודם דגדול המעשה מן הלמוד דהא צריך לבטל מלמודו לכל המצות דאל"כ יבטלו כל המצות מלעשותן כידוע בפוסקים משא"כ התם דמיירי שהולך ללמוד בקביעות לפני רבו ובגמרא שם מיירי ההולך מא"י לחו"ל דמותר לטמאות בארץ העמים ונדחה דזה איסור דרבנן באקראי משא"כ הכא דגם הלמוד במקראי ונראה הסברא דאסור הוא לילך לארץ העמים אבל אם כבר הוא שם אינו עושה איסור בעיכובו עוד שמה וצ"ע.

בסי' תמ"ה במחבר ס"א המוצא חמץ בביתו אם הוא חוה"מ יוציאנו ויבערנו מיד עכ"ל. וי"ל משום כך יוציאנו כיון שרוצה לבערו בחצר כאשר כ' המג"א לעיל שישרפנו בחצר א"כ הוצאה הוא תחלת הביעור ועיין בי"א על מג"א סק"ב.

שם במג"א סק"א אבל חטה אחת שנמצאת בתבשיל דאינה חמץ גמור נ"ל דלא יברך עליו עכ"ל. נ"ל דהטעם דמברך על חמץ שמצא בפסח הגם שכבר ביטלו משום דמדרבנן עובר עליו בב"י ובי"מ ומ"ע דתשביתו כמבואר לקמן במג"א דחמץ משהו דאינו אסור

אלא מדרבנן אסור להשהותו אך שאני הכא דמ"מ לענין ברכה צריך להחמיר משום חומרא דלא תשא דלכמה פוסקים מותר להשהותה כל שאינו אסור אלא מדרבנן וצ"ע אם מוצא פחות מכזית אם צריך לברך דבזה חייב לבער שמא יבא לאכלו וי"ל בזה ג"כ כיון דח"ש אסור מה"ת וא"ת דווקא בכזית דחייב עליו כרת עליו החמירו ונ' משום חזי לאיצטרופי שייך ודאי בזה כמו בחמץ באכילה ואפשר לומר דלא פלוג לשיטת הטור דמתיר חמץ נוקשה בשהיי' משום דאמרינן לא פלוג וגם לטעם שצריך לבער משום שהחמירה התורה לעבור על ב"י אבל בח"ש מותר מה"ת לענין ב"י עיין דג"מ בסי' תמ"ב ובלתי ספק צריך לבערו אבל לא יברך מטעם שכתבתי דאזלינן לחומרא משום לא תשא וברכות אין מעכבות ודע דגם פירורין צריך לבער עד היכא שידו מגעת והשאר מבטל הגם דממילא בטלי דהא גם בפירורין שייך שמא יבא לאכלם אף א"ת דח"ש אסור מה"ת דווקא בפחות משיעור שלם וכדפרש"י ריש פרק יו"כ אבל בפירורים י"ל דלא שייך בו חצי שיעור אסור מה"ת מ"מ מדרבנן אסור משום שמא יבא לאכלה ואנן פסקינן הכא כשיטת התוס' דבדרבנן אסור עיין בטו"ז סי' תמ"ז סק"א ונסתפקתי אם נשים חייבות במצות עשה דתשביתו כיון שמצות עשה שהזמן גרמא הוא.

שם בטו"ז סק"א כדי שלא יבא לידי מכשול עכ"ל. וכן מוכח מלשון המחבר דנקט דאם מוצא ביום יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו מיד ולא נקט יוציאנו מיד ויבערנו כיון דנכפה עליו כלי בלא"ה לא חיישינן שיאכל ויגלהו עד הלילה.

שם במג"א סק"ב ונ"ל דחמץ לא מיקרי עשה דרבים דדוקא שופר וכו' דלענין לדחות לא מצרפים לל"ת עכ"ל דעשה חמור דוחה עשה קל הגם שאיננו בעידנא וגם בתוס' שם דעשה דרבים מיקרי עשה חמור שדוחה עשה גם שלא בעידנא והוא כשיבולי הלקט רק הש"ל הוסיף שדוחה גם לא תעשה שלא בעידנא וממילא מוכח מש"ל דיו"ט לא מיקרי עשה דרבים דא"כ למה דחה שופר יו"ט הא הוי שלא בעידנא וגמרא דקאמר דשופר אינו דוחה משום דיו"ט עשה וכ"ת הא לולי זה היה דוחה חוץ אם נאמר דשופר לגבי יו"ט מיקרי עשה דרבים טפי דיחיד מוציא רבים בשופר זה שהוריד מהאילן והוה עשה דרבים יותר מיו"ט ודוחה יו"ט גם שלא בעידנא ויו"ט לגבי מצוה אחרת כמו גבי אבל מיקרי ג"כ עשה דרבים דיו"ט חייבים כל ישראל יחד בבת אחת ומצות אבילות איננו אלא לאותו יחיד בלבד ודוחה אותה כמו שהבאתי בשם תוס' חגיגה ואולי גם תוס' מודים לש"ל דגם ל"ת נדחה שלא בעידנא ומתוס' גיטין דף מ"א ע"א וחגיגה ז' ע"ב אין ראייה דפרו ורבו כמו כל מצוה דצריכא דווקא בעידנא אעפ"י שאבל ביו"ט שני אינו מתאבל משום דלא אתי עשה דיחיד ודחי עשה דרבים שמחת יו"ט כמובא בתוס' ופוסקים היינו

התם שרבים עושים ביחד מצוה אחת אבל הכא גבי תשביתו כל אחד ואחד קיים מצות תשביתו מעיו"ט והוה מצוה דיחיד אלא שהוא מצוה שהוא מוטלת על רבים וכל התורה כולה נמי מוטלת על רבים אבל ביו"ט רבים עושים ביחד (בעידנא חדא) המצוה מיקרי מצוה דרבים והנה בברכות הביא תוס' דיו"ט מיקרי, עשה דרבים ולא אתי עשה דאבילות דיחיד ודחי עשה דרבים נראה מזה רבים עושים מצוה בבת אחת מיקרי מצוה דרבים ובתוס' חגיגה דף ו' ע"א בד"ה קרבן יחיד דחגיגה מיקרי קרבן יחיד הגם שרבים מקיימים מצוה זו כאחת מ"מ כל אחד מקיים בפני עצמו משא"כ קרבן צבור ממש איקרי דרבים דקרבן אחד עולה בשביל רבים ביחד וגבי פסח שני מיקרי חגיגה דרבים דעושים בב"א רבים משא"כ פסח שני והוא דומיא דשל יו"ט אבל דומיא דחמץ לא מצינו והנה הש"ל בשם ר"ת כסברא זו מצינו בתוס' פסחים דף פ"א ע"ב ובכמה מקומות בתוס'.

שם במג"א ונ"ל דשרי להטילו לים ע"י עכו"ם דהו"ל שבות דשבות דשרי במקום מצוה עכ"ל עיין במחהש"ק דלהשליך לים איכא עוד איסור הוצאה מדרבנן דהוי כרמלית ולית ביה צורך כלל לפ"ז ג"כ היה יכול הגוי להשליך לבה"כ כדי שלא יעבור רק על איסור טלטול לחוד וצ"ל דלקמן מיירי שהישראל משליכו בזה טוב לעשות שבות אחד משיעשה הישראל שני שבותים משא"כ הכא אמירה לגוי שאומר שיבער הוי חד שבות ומה לי חילוק על איזה אופן שמבער אותו.

שם במג"א אבל לזרות כרוח אפשר הוה מלאכה דאורייתא ומ"מ כל הפוסקים כתבו לכפות עליו כלי עכ"ל. ונלענ"ד הטעם כיון שהוא נותן לגוי והגוי מבערו מן העולם אם גם באמת מבוער החמץ מן העולם ואינו עובר מכאן ואילך על ב"י מ"מ מצות עשה דתשביתו לא קיים וכיון שעבר על עשה צריך נתוק ואינו מנתק מה שעבר בשוגג עד שיבערו וישביתו ישראל מן העולם ואם מבערו ביום שני ע"י גוי ועבר כבר ביום ראשון בב"י וגם מבטל מצות עשה דתשביתו בידיעתו שיש לו חמץ בביתו וע"י שהוא נותן לגוי אינו מקיים בזה מ"ע דתשביתו (ואין לומר דהוה כמו כל מצוה ע"י שליח דקיים המשלח המצוה היינו בשליח ישראל אבל לא בשליח גוי דאין שליחות לגוי) לכן לא יבערנו ע"י גוי כלל רק ע"י ישראל לכן כתבו הפוסקים לכפות עליו כלי ואין לומר דאם נותנו במתנה מקיים בזה מצות ביעור "מרשותו" הגם שלא ביערו מן העולם והגם שאסור בהנאה יאסור ליתנו לגוי מ"מ מצות ביעור קיים ועוד כיון שהגוי מבערו ואינו נהנה ממנו גם הישראל אינו עובר על איסור הנאה כיון שכל הנאתו של ישראל הוה במה שנותנו במתנה לגוי שמכיר לו טובה בזה שנתן לו מתנה וכיון שהגוי מאבדו ואין לו הנאה ממנו אין לו לישראל הכרת טובה בזה ואדרבה הישראל צריך שיכיר לו טובה לגוי

שטרח בעדו שעשה שליחותו ואפשר י"ל דחמץ אינו ברשותו אבל הכתוב עשאו שיהיה קצת ברשותו שיעבור עליו ובמוצא בפסח הפקירו חכמים לגמרי שלא יהא כלל ברשותו אפילו מקצת לא וממילא אינו עובר עליו כלל והפקר ב"ד הפקר מדאורייתא הוא.

שם במג"א מ"ש לבער חמץ גמור ביו"ט זה היא מחלוקת הפוסקים עכ"ל. נסתפקתי לאותן פוסקים דס"ל דצריך לבער אם לא בטל אם מצא חצי שיעור ל"מ למ"ד ח"ש אסור בב"י רק מדרבנן פשיטא דלא יבער והגם שיש לומר לא פלוג רבנן בין ח"ש שיעור שלום מ"מ היינו לחומרא אבל אם הוא חומרא דאתי לדרי קולא שיעבור על איסור מוקצה או שאר איסורים לא השוו אותו לשיעור שלם וצריך לי עיון ביו"ט שני היכא דמצא ח"ש אף דשריפה אינה דוחה חלול יו"ט אם גם עובר בב"י מן התורה מ"מ בח"ש צל"ע דח"ש לא הוה יותר מעשה גרידא ויו"ט הוה עשה ולא תעשה וחמץ הוה עשה דתשביתו וב"י מ"מ אין ל"ת מצרף והכוונה דאיסור חצי שיעור לענין בל יראה אם גם נאמר שעל ח"ש עובר בב"י מה"ת מ"מ לא הוה ל"ת ממש אלא כאיסור עשה דלמידין אותו מריבוי כל וכמו חלב טמא וכדומה ואינו דוחה יו"ט אפיל אם שיעור שלם דוחה יו"ט בלא ביטול לאותן הסוברים כן).

שם בטו"ז סק"ד במרדכי אי' דחטה הנמצאת בתרנגולת צריך כפיית כלי כדי לשרפו עכ"ל. ונ"ל דאין פירוש המרדכי דחטה הנמצאת אינו חמץ גמור לכך ימתין עד חוה"מ עיין במג"א בשם הב"ח.

שם בחו"י סק"ה ואם אפשר יעשה ע"י עכו"ם עכ"ל. אך מסופק אני בשלמא אם הוא מבער אותו ומקיים מצות ביעור מברך עליו כדאי' במג"א אבל אם נותן לגוי צ"ע אם מברך הוא דבשעה שנותנו לא מקיים מצות השבתה ובשעה שהגוי מבער אינו עושה מאומה ואפשר דמברך דבנתינתו לגוי מתחלת מצית ביעור ומברך כמו בכל מ"ע כמו נר חנוכה בערב שבת או במדליק אחר פלג מנחה הגם שעיקר המצוה אינו מקיים אלא בערב.

בסי' תמ"ז בבה"ט סק"א ומ"מ למעשה נראה מדבריהם שאין סומכין על זה אא"כ יש הרבה צדדין להקל עכ"ל. אך י"ל דלעומת זה יש מרבותא דסברי בכל איסורין שבתורה מב"מ במשהו מה"ת ולעומת זה מה שיש צד להקל לסמוך על השאילתות כדאי' במרדכי לבטל חמץ בס' לעומת זה יש שיטת רש"י ורבוותא דעימיה דבכל איסורין מב"מ מה"ת אפילו באלף לא בטיל רק באינו מינו יש צדדים להקל.

בסי' תמ"ט במג"א סק"ב הא בעינן שאפשר לתלות שנעשה אחר הפסח אפילו במקום שרובן ישראל שרי עכ"ל. נ"ל דמפרש בתוס' לפי המהרש"א שם טעם דישראל וודאי לא

יעבור על ב"י לכן תלינן שנעשה אחר הפסח לפ"ז בישראל שידעינן שיש לו חמץ בפסח בביתו ולא מבערו לא תלינן שנעשה אחר הפסח.

בסי' תנ"א בטור כתב ואפילו לא נשתמש בהו חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהן מצה אלא בצונן עכ"ל. נ"ל דמוכח דסבר כרב האי גאון זצ"ל דבכלי חרס גם אם נשתמש בצונן לא מהני הגעלה ויש לומר טעמו משום שחימוצו קשה לא מפליט גם אם מגעילו אבל קשה הא פסק רבינו להדיא כרא"ש דהגעלה מהני גם לבית שאור וחרוסת דלא כרש"י ואולי סבר בשניהם יחד בכלי "חרס" דבלע יותר וגם בו חימוצו של שאור קשה כא מהני הגעלה אבל אם נשתמש בו צונן בכלי שלא נידון כשאור וחרוסת שחימוצן קשה הגם ששהה בו מעל"ע מהני הגעלה אבל זה אינו נראה דהרי ר' יואל מתיר בחביות של שכר בהגעלה וע"ז מביא הטור שמדברי ר' האי משמע דלא מהני הגעלה ומביא ראיה מהמעשה בעריבה של חרס שלשו בה כל השנה אסרו ר' האי להגעילו ומאי ראיה היא זו דלמא דווקא בעריבה לא מהני שלשו בה וחימוצה קשה לכן לא התיר להגעיל משא"כ במעשה דר' יואל שהיה בו רק שכר ואעפ"י כן הביא ראיה לאסור מוכח דאין חלוק ולפ"ז צ"ל פסק הטור כר' האי גאון זצ"ל.

שם בד"מ סק"י בשם מהרי"ו שאין להגעיל כלי שמשימין בו קמח כל השנה וכו' והיא חומרא גדולה עכ"ל. ונ"ל דאולי טעמו שהוא נידון כעריבה שלשין בה ומטעם שכתב הכל בו בעריבה שצריך לגרדה ולנקותה היטיב מפני שנדבק בחורים וסדקים (והכלי מצרף הכל לכזית) וה"ה אם מגעילה נעשה הקמח מה שנמצא בסדקיו בצק ונתחמץ וצריך גרירה לכן החמיר שלא להגעילה.

שם בד"מ סקי"ב צ"ע דמשמע עירוי ג' ימים מעל"ע עדיף מהגעלה וכן משמע ביו"ד סי' קל"ה וזה הפך דברי הטור עכ"ל. ויש ליישב שכוונתו בחביות שמגופף יותר טוב שיעשה עירוי דמפליט ע"י המים מעבר לעבר משא"כ בהגעלה שמעכב קצת הגיפוף שחוצץ הגפת בין הכלי למים ואולי אין מדובק בו כהוגן.

שם בהגהת מהרל"ח סק"ד מיהו נראה שאפשר בעריבה שלשין בה כל השנה שאני משום דדמיא לבית שאור אבל בחבית של שכר אפשר דגם רב האי מודה דסגי בעירוי עכ"ל. אבל רבינו הב"י מדקדק מדכתב שאין לו תקנה אלא בליבון משמע דטעם משום דכלי חרס אין לו תקנה אלא בליבון ולא כתב הטעם משום ששאור חימוצו קשה מזה הוכיח הב"י כן.

שם בלבושי שרד ואולי גם בהגעלה לא מהני רק כוונתו שיכול להעבירה וצ"ע עכ"ל ולענ"ד הטעם כי אם הוא נקי מכל וכל בפנים א"כ הגעלה לכל הכלי הוה אם גם מגעיל

מצד אחת ודי בזה דמפליט מעבר לעבר ואין צריכים לחוש אוכלי לפעמים שפך עליו מבחוץ מ"מ פולט מה שהגעיל מצד הפנימי דווקא לענין ניצוצות שהוא דבר המצוי שיפול על עוביו חוששים וצריכים לעשות משום זה גדנפא דניצוצות שכיחי טפי עיין לקמן סי' תנ"ב.

שם בהגה ס"ו ויש מחמירין להגעיל כל כלי שתייה ואעפ"י שמשמתמשין בו בצונן עכ"ל. ומחמירין לילך בתר תשמיש עראי שלפעמים משתמשין בו חמין או שהה בו חמץ מעת לעת כמו שפסק הרמ"א שהולכין להחמיר בהגעלה בתר תשמיש עראי.

שם ברמ"א ויש מחמירין להגעיל קערות בכלי ראשון עכ"ל. יעויין בטו"ז ולענ"ד נראה עוד טעם דהא אם ידע בוודאי שבמעל"ע השתמש בקערה בכלי ראשון כ"ע מודים דצריך להגעיל בכלי ראשון רק שמסופק אם השתמש בתוך מעל"ע מ"מ אזלינן בתר רוב תשמישו שלא השתמש בתוך כלי ראשון ואפילו לפני כמה ימים השתמש בו בכ"ר מ"מ נפגם אחר מעל"ע מטעם כ"ר והוא צריך הכשר מדרבנן ולכתחלה אין חוששין להחמיר אבל הרמ"א מחמיר בפסח בנט"לפ גם בדיעבד לכן מחמירין להגעיל בכלי ראשון כיון שנשתמש אפילו רק פעם אחד בכ"ר וזה טעם גם בהכשר כלי שתייה כיון שלפעמים משתמש בו בחמין צריך להגעיל הגם שנטל"פ מתשמישו מ"מ אנו מחמירין לאסור בדיעבד בנותן טעם לפגם.

שם במחהש"ק סק"י הרשב"א ס"ל דמיקרי איסורא בלע כיון דחמץ שמו עליו וקיי"ל כהרשב"א עכ"ל. ובדיעבד שרי כמו נטל"פ שיש להקל לשיטת המחבר וכאן שהוא כמו קצת ספק שמא לא השתמש כלל בחמין לכך מותר בדיעבד ודע לפי"מ שמביא המג"א סקי"ב צריך להגעיל בכלי ראשון ודבר זה מצוי בכלי שתייה ששותה באמצע סעודה ונופלים בו פירורי לחם ושוהין מעל"ע לחין בתחתית הכלי.

שם בהג"ה סק"ה כל הכלים שיש בהם סדקים או גומות או חלודה והוא בתוך הכלי ולא יוכל לנקרן ולנקותן אין להגעילן וצריך ליבון במקום הסדק וחלודה עכ"ל. ונלענ"ד דהאי בתוך הכלי קאי אחלודה דבזה אם הוא מבחוץ אינו מעכב מלהגעיל (עיין במ"ש בד"ה בלבושי שרד) אבל בסדק או גומא שהחשש שמא יש חמץ בעין אם גם ההגעלה מוציא כל החמץ הבלוע בכלי מ"מ אם נשאר החמץ בעין ואח"כ יתן בפסח לתוך הכלי רותחין אזי יבלע מהמשהו שהוא בעין וחמץ בפסח במשהו ולקמן סי"ג שבטלאי כיון שאינם כגוף אחד לא מפליט בצד התוך גם מהטלאי.

שם בבה"ט סקכ"ד וכן נוהגין לענין הכשר שולחן וספסלות עכ"ל. פירושו כך תחלה רוחצין היטב השולחן שלא יהא נדבק בו חמץ בעין וינגב אותו מהמים והמה קרין שלא יקררו ממנו הרותחין.

שם מג"א סקכ"ז כלים ישנים שחיפן בבדיל יש מצריכין הגעלה ואחרים כתבו דא"כ לא תהני לו הגעלה דהוה כמו טלאי עכ"ל. וי"ל כיון דמגעילו בחיצון הכלי אין דבר מפסיק בין כלי למים ההגעלה מפליט שפיר מעבר לעבר כמו שמגעילין יורה גדולה שממלאה מים רותחין שמרתיח בו ונותן אח"כ לתוכה אבנים מלובנים כדי שיעלה על שפתו מפני הניצוצות ואעפ"י שחיצון הכלי אין נגעל במים ע"כ מוכח מזה דמהני א"כ ה"נ כאן ונ"ל דכל זה היכא דאין ספק שיש לחוש שמא יש בו חמץ בעין דאז חוזר ואוסר אם מבשל בו פעם שניה יעויין לעיל ס"ה בהג"ה.

שם מג"א סקכ"ח ומוטב להניח גחלים על מקום הרושם עכ"ל. שלא ישאר חמץ בעין ונראה כיון שנשרף החמץ בעין אפילו אינו מנקרו היטב יכול להגעילו כיון שמצד השני הוא נקי ושוה כמבואר לעיל.

שם בטו"ז סקכ"ב דא"א כבוש כמבושל מחמת בלוע של הכלי דהוי נט"ל עכ"ל. ולפ"ז אם היה דבר חריף כגון יין שרף דלא נפגם באינו בן יומו והיה בו כ"ד שעות לא היה מהני עירוי וזה כדברי הש"ך דכבוש כ"ד שעות ולא מהני עירוי בכלי חרס כיון דהוה כמבושל אין חרס יוצא מידי דפנו בבלע ע"י אור וזה הוי כמבושל וה"ה דלא מהני הגעלה בכלי חרס וכן משמע מדברי הטו"ז ויש לחלק הגם דהוא כמבושל מ"מ ע"י צונן בא אבל שפיר מיושב לסברת הטו"ז בסקכ"ג בד"ה הכלל וכו' דטעם בישול מפני שיש בו בלוע הרבה וה"ה כיון שנשרה בו מעל"ע דהוה עי"ז כמבושל אם כן בלוע הרבה ואינו יוצא מידי דופנו ואולי יש לפרש כוונת הטו"ז כיון שבאותן חביות שהגעילו לא ישתמשו בו בחמין אח"כ אלא משקין בצונן ויאסרו הצונן ע"י שנכבשו מעל"ע באותן חביות שהיה בו חמץ ואין חשש בזה כיון שמחמת בלוע של כלי דהוה נטל"פ אחר מעל"ע.

שם במחבר סכ"ב אבל של חרס לא מהני הגעלה אפילו לא נשתמש בחמץ אלא בצונן עכ"ל. ואפילו להניח בו מצה בצונן אסור גזירה שמא ישתמש בהם בחמין.

שם במג"א סקל"ט מ"מ בחביות פשיטא דיש להקל עכ"ל. וי"ל הטעם דהשכר נו"ט ביורה והיורה במי דבש ומי דבש בחבית ומחבית ליין וזה ארבעה נו"ט בר נו"ט דהיתירא קודם פסח דחמץ מיקרי שמו עליו עיין מג"א לעיל סי' תמ"ז ובסי' תנ"ב סק"א דמותר לכתחלה בשלשה נותני טעם.

שם בטו"ז סקכ"ג משא"כ בעירוי שיש זמן להפליט עכ"ל. ונ"ל דכוונת הטו"ז פשוט שאין בה להפליט ע"י עירוי מה שבלעתו זמן הרבה ע"י צונן אבל בנשתמש בחמין אין עירוי צונן יכולה להפליט אבל בשאר כלים מהני עירוי וטוב יותר מהגעלה אך קשה לפי סברתו כלי חרס שנשתמש בו רק פעם אחת בעירוי מכלי ראשון ושפכו ממנו מיד המאכל למה לא יועיל הגעלה לסברתו דבזמן ארוך מפליט גם מכלי חרס והעיקר להסביר דבכלי חרס ע"י שיסודו מעפר בולע בעצמותו היטב היטב כל החרס וגם רכיך בטבעו יותר מכלי מתכת וזכוכית לכן אין האור יכול להפליטו לגמרי כמובן.

שם בחו"י סקנ"ד דכל דברים אלו לא נאמרו אלא למאן דס"ל יבש ביבש חד בתרי בטיל אבל למ"ד דחוזר וניעור ואסור בתוך הפסח בנתבטל יבש ביבש חד בתרי עכ"ל. ויען לא ראיתי בשום מקום שנזהרין בזה אפשר יש לצדד להקל כיון דהמג"א סי' תמ"ז סקי"א מביא שאם נתערב יבש ביבש קודם הפסח חד בתרי לשיטת הרא"ש דנעשה הכל היתר גמור אף דלא פסקינן כהרא"ש אלא במקום הפסד כאן הוה מקום הפסד מרובה לאסור כל המצות אשר אפו במרדה זו ועוד דיבש ביבש דחוזר וניעור היינו דווקא חמץ בעין אפילו באלף חוזר וניעור אבל המצה שרדו במרדה שנרדה בה מצה חמוצה ואין ידוע שנדבק בה בעין וודאי לכתחלה יש לחוש לזה במצות דקות שלנו שהמה מלאים אבעבועות הרבה דקים ונפרדים בשבורן על ידי דקותם מאוד מ"מ ספק הוא ואינו רק טעם חמץ בזה גם ביבש ביבש יש להקל אף דאינו דומה לגמרי וכדאי' במג"א סי' תמ"ז סקי"א גבי קדרה דאינו בטל ביבש דהוה כעין יבש ביבש וחוזר וניעור אבל טעם הראשון נראה קצת לסמוך עליו לדידן דאנן נוהגים לאפות הכל קודם הפסח אבל להאופין בפסח צריכין לזרז מאוד מאוד בזה ובפרט במצות שלנו רקיקין ודקין אבל באמת יש לחוש גם אם מכיר מצה זו ויסירה יש לחוש יען שבשעת אפייה עולים אבעבועות דקים במצה והמה נשברין ומתפררין ומתערבין הפירורין מהן בשאר המצות א"כ היו צריכין לאסור גם שאר המצות אבל י"ל כיון שהמה דקים וכמעט נשרפים המה ויצא מתורת מאכל ואפילו לכלב אינו ראוי אין הפירורים אלו אסורים ובפרט להחמיר לאסור בשבילה שאר המצות.

שם בטו"ז סקכ"ט וקשה א"כ כל השנה נחמיר שמא נשתמש בהו איסור עכ"ל ואסור לכתחלה לבשל בהם ועוד אולי נשתמש או ישתמש בהם דבר חריף ואסור המאכל אפילו בדיעבד.

שם בחו"י סקנ"ה רק יכשירם ע"י אבן מלובן ועירויי עכ"ל, ויש להסביר סברתו דדבר גוש יש לו דין כלי ראשון וא"כ מקבל טעם מכלי ראשון לכן צריך הגעלה מכלי ראשון כן יש להסביר.

בסי' תנ"ב מחבר ס"א יש ליזהר להגעיל קודם שעה חמישית עכ"ל. וכמדומה לי שראיתי נוהגים שכל כלי שמגעילין אפילו כלי שתייה מנקין אותו היטב ואחר הניקור היטב משהין אותו מעל"ע קודם הגעלה ומנהג נכון וטוב הוא ויש ליתן סמך לזה מאותו שיטה שהוא ביו"ד סי' צ"ה ובסי' קכ"ג אם נדבק מה בקדרה בעין, אז גם מה שבתוכו ובתוך עובי דפנות הקדרה לא נפגם לכן ממתינין מעל"ע אחר הניקור לגמרי.

בסי' תנ"ג במחבר ס"ה האידנא אסור ללתות בין חטים בין שעורים עכ"ל. ומבואר דבשעת הדחק מותר כדאי' לעיל ס"ד במג"א סק"ח דלא מחזקינן איסורא שמא נגע בו מים וזה הטעם שייך נמי גבי שעורים ועיין בטו"ז ובחו"י מצד הדין אסורין שעורין בלתיתה כיון דרכיכי כך משמע מטו"ז וכן הוא לעיל לענין נשיכת עכברים דאינו מזיק שמעט רוק אינו מחמיץ חטה קשה אבל שעורה מחמיץ כן הוא במג"א לעיל סק"ה והנה שבולת שועל וכוסמין המה בכלל שעורין כדאי' ביו"ד סי' סכ"ד ואפשר דזה טעם המנהג דלוקחין דווקא חטים לפסח כדאי' ברמ"א לעיל ס"א שמא באו עליהם מים או שמא נישוכו מעכברים ששכיח הוא מאוד והעולם לא ידעו לחלק בין חטים לשעורים או משום שיותר נקל ללוש חטים היטב שלא ישאר קמח בעיסה משאר המינים ועוד ללילה ראשונה שחביב מוקדם בפסוק ואל תטוש תורה אמך ולכל מנהג יש לו טעם בסודי סודות הגם שאינם ידועים לנו ואסור לשנותם חלילה.

בסי' תנ"ד במג"א סק"ה ועמ"ש סי' תרמ"ט לענין גזל גוי עכ"ל. בשם ספר יריאים דגזל נכרי לא מיקרי עכ"פ לכם.

שם בחו"י סק"ו ומקשה הש"ס וליקנינהו בשינוי השם ושינוי מעשה דהא אסור לברך מעיקרא אלא מוכח דבזה יוכל ג"כ לברך עכ"ל, ונ"ל דהא באמת משום ברכה לא יקח מצה גזולה משום דאסור לברך עליו משום בוצע ברך דהא מזכיר בפירוש בברכה על אכילת מצה משא"כ גבי אוונכרי דהברכה הוא על נטילת לולב ולא מזכיר שם אסא כלל בברכה.

בסי' תנ"ה מג"א סק"א ואין להקל לשאוב ביום עכ"ל. עיין מחה"ש שנראה לר"ש דסמוך לביה"ש שהוא אחר שקיעת החמה מיד ושמיד אחר השקיעה איננו עדיין ביה"ש והא דלא ישאוב ביום פירושו קודם שקיעת החמה וגם מצד שאויר חם כיון שנשקע החמה ליכא למיחש.

שם סק"ד או יצוה לעכו"ם לשאוב ביה"ש עיין סי' ש"ז וסי' ת"ס עכ"ל. עיין מחה"ש דמפרש דמבואר שם דשבות בשבת מותר לצורך מצוה לכן מותר לצוות לגוי וקשה לי חדא דהא ביה"ש מותר שבות לצורך מצוה אפילו ע"י ישראל וצ"ל דווקא שבות קרובה אבל לא שבות רחוקה דאין צריך ליומא ועוד דווקא בשביל מצוה גמורה מותר שבות ביה"ש אבל זה אינו מצוה בעצמותה אלא צורך והכשר מצוה למצה ודלא כדאי' לעיל במג"א סי' רס"א סק"ו בד"ה ועוד לבי נוקף להחמיר וכו' וצ"ל דלא מיקרי צורך גדול כיון דבדיעבד יכול ליטול שאובין בביתו ועוד דלא התירו אלא לצורך מצוה דווקא מה שהוא צריך לעשות בעצמו אבל הכא דיכול לעשות ע"י גוי אסור ע"י ישראל ועוד צכ"ע דמאי שבות איכא אי משום הכנה שאסורה ביה"ש אפילו בדבור כדאי' בסי' ת' הול"ל משום "הכנה" ואי משום דמיירי דאיכא בשאיבה מלאכה כגון בור רה"י ומוציא לכרמלית א"כ מאי הוצרך רבינו לומר ולציין בסי' תרס"ז מצד איסור הכנה תיפוק לי' מצד מלאכה אסור לישראל לשאוב וי"ל דמיירי שאין שום מלאכה בשאיבת המים דאם היה משום מלאכה ומשום הכנה יחד בתרוייהו לא התירו לעשות בביה"ש אלא דווקא לצורך מצוה עצמה.
שם במג"א סק"ט ומיהו נוהגין ללוש בעריבות של נחושת עכ"ל. ועיין בחו"י ונ"ל הטעם דכלי נחושת שהם חלקים מאוד יוכל לנקרם היטב מן העיסה אחר הלישה.
שם ברמ"א ס"א ואף לשאר מצות ישאב ישראל עכ"ל. אפשר הטעם חדא משום חבוב מצוה ועוד בדיעבד אנו סומכין על כל המצות שהם שמורים משעת לישה ובפרט אם משומרים משעת לישה לשם מצות מצה כמבואר במחבר סי' תע"ז ס"ב לכן ישאב ישראל את המים גם לשאר המצות.
בסי' תנ"ז מג"א סק"א המנהג להפריש חלה מכל עיסה ועיסה לבדה עכ"ל. במדינות אלו אין המנהג כן אלא כמו שכתב המחבר ליטול לאחר האפייה ובפרט לפי מה שהעלו האחרונים ז"ל (ובתוכם החת"ס סופר ז"ל) שעל שיעור חלה סתם שהוא מ"ג ביצים וחומש אין לברך עד שיהיה כפלים פ"ו ביצים ושני חומשים אבל כיון שלהלכה אסור ללוש יותר משעור חלה ואם ההלכה שמ"ג ביצים הוא שעור חלה כדמשערינן בסתם א"כ אסור ללוש שעור גדול יותר מזה לכן אזלינן אידי ואידי לחומרא ללוש רק שעור חלה סתם ושלא ליטול חלה רק אחר אפייה הגם שלכתחלה צריך ליקח מן העיסה לכן יש נוהגין ללוש פחות מכשיעור החלה שלא יהא חיוב חלה עד אחר צרוף התנור ועוד אם יפריש מכל עיסה ועיסה שמא עיקר להלכה ששעור חלה בזמנינו הוא הכפל והיו העיסות פטורות ואח"כ אם ישימם בסל והסל מצרפם וחייב ואם לא יפריש עוד הפעם

אוכל טבל לכן לכה"פ יחמיר אם לקח חלה מכל עיסה ועיסה ליקח עוד הפעם לאחר צרוף הסל אבל מנהגינו תמיד להפריש מן המצות האפוייות.

שם במג"א סק"ו שגם צוננין העומדין בבית מתחממין עכ"ל. נ"ל דיכול להטילו בבאר ואז אין מחמיץ וגם המים יכול לשתות מן הבאר כיון דלא נחמץ שם ועוד דנטל"פ וגם בחמץ ממש שהיה בבאר ושרי גם בפסח והוא לשטת הב"י דנטל"ג בפסח מותר אבל לדידן דנטפ"ג בפסח אסור צריך להוציאו קודם פסח ולסנן המים קודם הפסח כיון דדרך הפת לפרר שמא יש בו פירורי חמץ.

שם סק"ח לכן יאכל תיכף אחר הטבילה ולא יטיל בינתיים ועיין סי' תר"ו עכ"ל. והוא תמיה רבתי דבעל קרי טמא מן התורה ואינו עולה מטומאתו אלא בטבילה במקוה כשירה רק עזרא תיקן טבילה לבעל קרי ולא לזבין ולמצורעים וע"ז הקיל במ' סאה מים שאובים בקרקע או ט' קבין אבל מה"ת אינו עולה מטומאתו בזה וכאן דצריך שיהא טהור מה"ת מן טומאה היוצא ממנו והאיך רמז רבינו המג"א ז"ל לקולות שהביא בסי' תר"ו וצ"ל דסבר רבינו דמים עכורים וחלוקים טמאים רק מדרבנן ומשום טבילת קרי שתיקן עזרא נגעו בו הגם שהוא רק טומאה דרבנן כדאי' שם במתני' וברמב"ם החמירו גם במים עכורים שלא לאכול תרומה

שם חו"י סק"י מ"מ הא קיי"ל מדאורייתא בביטול בעלמא סגי עכ"ל וצ"ע קצת כיון דעכשיו באמת אינו שלו היאך יכול לבטל רק התורה החמירה עליו מצד הואיל ואי בעי מיתשל עלה עובר ואם מתשיל עלה כבר בחמץ ואינו יכול לבטל דהרי אינו ברשותו מן התורה רק הכתוב עשאו כאלו הוא ברשותו לעבור עליו. וצ"ל דמיירי שיבטל עוד קודם זמן איסורו וצ"ע הא יכול לבטלה ברוב לכתחלה ולאוכלה לכמה פוסקים א"כ יהא חייב מצד הואיל דיכול לבטלו ולאכלו ואין לומר דאם בטלו הוי כנהפך לדבר אחר ואיננו כגון אם בטלו בתוך שני חתיכות מצה ועוד ניכר עוד דהא לפי דברי המג"א אעפ"י שמותר לאכול חמץ שנתבטל אסור להשהותו משום דאית לי' חמץ ברשותו כדאי' במג"א סי' תמ"ז סק"א ואין לומר כיון דבשבת אסור לבטל משום תיקון לכן לא שייך בו לומר הואיל דהואיל דאי בעי למיעבד איסורא לא אמרינן ולא שייך הואיל ואי בעי מיתשיל אבל בזה דהואיל עביד איסורא לא אמרינן י"ל לכמה פוסקים מותר לבטלו לכתחלה בשבת ויו"ט כיון דבלא"ה הכהן יכול לאכלו בלא ביטול וראוי קצת קודם ולא מיקרי תיקון גמור כמו כלי שנטמא בוולד הטומאה דשרי להטבילו משום טעם זה.

שם סקי"ב שיש מצריכין ג"כ הערב שמש עכ"ל. ולפ"ז אין תקנה לאפותם וליתן לכהן שטבל אלא ביו"ט שחל בערב שבת שמותר לאפותה בשבת דהא בשאר יו"ט אינו אוכל

עד הפילה ואין יו"ט מכין לחול ולא לחבירו אך אם חל בע"ש מותר כיון שעשה עירוב תבשילין והואיל שייך אם אקלע כהן שטבל אתמול והעריב שמשו שמותר הוא לאכול כידוע שמדרבנן אסור לאפות הגם דשייך בו הואיל וע"ת מתיר איסור דרבנן כדאי' בגמרא פסחים דף מ"ו ע"א.

שם טו"ז שמא יצטרפו אח"כ בכלי אחד ויבא לידי חיוב ויאכל טבל עכ"ל פירוש בעודם עיסות דאם נצרף לאחר אפייה הלא יכול להפריש רק בעודה עיסה משום חמץ.

סי' תנ"ה בטור וא"א הרא"ש ז"ל היה מבער הכל מלפני השבת ומשייר מזון שתי סעודות ואופה מצות מערב שבת עכ"ל. הנה בב"י מתמה למה מביא הטור שהרא"ש היה מבער הכל מלפני השבת דלא שייך הכא גם יש לתמוה לרב האי ולרא"ש ע"כ לא סברי דאתקש מצה לפסח שצריך לאפות דווקא בערב פסח מדאפו אותו מערב שבת א"כ למה אפו אותו דווקא מערב שבת אחר חצות ודקדקו בכל ערב פסח לאפותה אחר חצות ומשום חביבה מצוה בשעתה זה שייך דווקא באופה המצות בלילה כדהובא הכא בטור ובפרט מהטור משמע שכל המצות ואפילו מצות שאינן של מצוה אפו רק אחר חצות ונקט הב"י בטעמו דשם מצה חד הוא ומשום גזירה ע"כ, ונלענ"ד לפי מה שראיתי בסדור בכוונת האר"י ז"ל שתחלה יבער חמץ מכל וכל וכאשר ביער הרשעה יאפו המצות וכן הוא ע"פ סוד א"כ נכון בטעמא למה ביער תחלה החמץ. ואפילו אחר שכבר ביער חמצו בזמן הביעור איסור חמץ מ"מ אפו אותם רק אחר חצות ולכן אסרו אותם ר' אליעזר הגדול מובא כאן בטור ולכן גם אם חל י"ד בשבת לא אפו עד אחר חצות בע"ש עד אחר שביערו החמץ ולכן מביא הטור שהרא"ש היה מבער תחלה הכל רק משייר ההכרח מזון ב' סעודות על שבת ואפה המצות וא"ש אע"ג דסבר דלא איתקש לפסח ודע להסוברים דאתקש מצה לפסח דווקא אפייה הוא אתקש לצליית פסח דדומה לאפייה מצה וכא לשחיטה פסח דלא שייך גבי מצה וצליית פסח היה כשר ביום י"ד אחר חצות וגם בלילה ה"ה אפיית מצה וצליית פסח לא דחי שבת ה"ה אפיית מצה ועוד לא ילפינן היקש מהיקש ולימוד מלימוד בקדשים וההקש הוא על מצות ומרורים "יאכלוהו" פסוק זה להיקש הוא ברשב"ם פסחים דף ק"כ ע"ב עיי"ש (דווקא לאכילה אתקש ולא לאפייה.

שם מחבר ס"א נוהגים שלא ללוש מצה בע"פ עד אחר ו' שעות עכ"ל. הרבה פוסקים סוברים כיון דמצה איתקש לפסח צריכין לאפות אותם אחר חצות בזמן הקרבת פסח ואם חל במוצאי שבת אופין בלילה אע"ג דבלילה לאו זמן הקרבה הוא צ"ל הא דאיתקיש לפסח היינו אפיית מצה כצליית פסח דומה בדומה דבמצה לא שייך הקרבה רק לישה

ואפייה וצליית פסח היתה מותר אחר חצות אחר השחיטה וגם בלילה דהא פסח במוצאי שבת צולין בלילה.

שם מג"א סק"א יאפה אחרות ביו"ט משום אסמכתא עכ"ל. וכיון דבאמת אופה אותה לצרכו ואוכל אותה מותר ואין כאן הערמה לכתחלה ומותר.

סי' תנ"ט מג"א סקי"א כי אעפ"י שאין שוהין שיעור מיל מ"מ אסור לכתחלה עכ"ל ונ"ל דאסור להשהות אפילו רגע אחד וגם יש לחוש שהשהיות יצטרפו לשיעור מיל כי באותו מקום שדבוק הפירור לא יתעסקו בו עסק כל כך שיבטל שיעור השהיות וזה הפירור מתערב אח"כ בבצק אחרי שנופל מהמגלגל ואפשר שאין בו ששים נגדו ובפסח עצמו לא בטיל כלל וגם קודם פסח בנתערב פירור עיין טו"ז סי' תנ"ג.

שם במג"א סקי"ג רק שחומרא בעלמא הוא שלא לאכול לכן מותר לאפותו עכ"ל, וצ"ע מאחר שאינו אוכל כלל לא הוא ולא אחר יהיה הטעם מה שיהיה סוף סוף מלאכה שלא לצורך הוא.

שם מג"א סקט"ו הפת מותרת והב"ח אוסר וה"ה כשלש סמוך לתנור עכ"ל. ובב"ח איתא לאסור דווקא סמוך לפי' התנור אבל בסמוך לתנור לא אסר בדיעבד אבל לכתחלה אסור כדאי' במג"א לעיל סק"א ונ"ל לחלק קצת דבסמוך לפי התנור או תחת השמים או העננים אם גם אנו אין מרגישים שנתחמם העיסה אעפ"י כן אסור דבוודאי נתחמם כיון דחום שלהם גדול אבל בסמוך לתנור כיון דאין החום גדול כל כך אין לאסור בדיעבד אלא אם אנו מרגישין שנתחמם העיסה דבב"ח איתא דכל החדר דינו כסמוך לפי התנור אם האש או הגחלים מונחים סמוך לפי התנור דהיינו בחדר עצמו כיון שחום גדול באותו חדר ומרגיש (ונראה דתלוי הכל בחום שקרוב ושכיח הוא שיתחמם בזה אסור גם בדיעבד).

שם במג"א אחר כל עיסה ועיסה ידיח ידיו עכ"ל, פירוש הלש ובב"ח איתא משום שידיו מתחממים מחמת ההתעסקות הלישה ומחממים אח"כ העיסה השניה ולפ"ז אפילו אם אינו נדבק שום בצק בידיו צריך לרחוץ ועיין מג"א סק"ב ולפ"ז אם גם לש תיכף ומיד מ"מ ידיח ידיו תחלה אולי נתחממו ידיו.

סי' ת"ס בטור מותר לאפות פת עבה ביו"ט וכתב עליו הב"י ודין זה אעפ"י שאין מקומו כאן הביאו רבינו משום שהלך אחר תנא דברייתא שהביאו בענין פסח עכ"ל ונ"ל דבאמת גם על תנא דברייתא קשה למה שנאו דווקא בדקאי ביו"ט של פסח ולא בסתם יו"ט ונ"ל דרש"י פי' מאי פת עבה פת מרובה חררים הרבה ביחד עכ"ל ובחררים דקים קאמר (כי פירושו של חררים היינו עיסות דקות) והוה טרחא מרובה וזה שכיח דווקא בפסח לעשות רקיקין דקים דלא מחמצי כולי האי רקיקים דקים כדאי' ברמ"א סי' זה ס"ד.

שם מג"א סק"א אבל במהרי"ל כתב וכן כל תיקונים אסור דבעי שימור לשם מצוה עכ"ל, וי"ל כוונת המהרי"ל וסברתו משום שהמצה צריכה להיות משומרת מתחילת לישתה עד אפייתה ואם קטן מנקב אז בשעה שמנקבה אין לה שמירה כלל דשמירת קטן אינו מועיל כיון דקטן לאו בר דעת הוא ולאו בר מחשבה הוא ומחשבתו לא ניכרת מתוך מעשיו בזה שמשמר אותו לשם מצוה.

שם בשערי תשובה סק"י ויש מחמירין ביותר שאין אוכלין כלל אחר ליל הראשון רק אוכלין למעדנים מיני תבשילין עכ"ל. והנה אתמהה מאוד על המחמירים בזה לעקור מצות שלש סעודות דחמיר וגם ביו"ט צריכין לאכול ב' סעודות בפת ולכמה ראשונים וכפי מה שנקט המג"א להלכתא הוא דאורייתא ואי משום שחוששין על חשש חימוץ יעשו כל מה שביכלתם כל האפשרי שלא יבא לידי חשש חימוץ ויותר היה נראה קצת לעשות כאותן שמחמירים שלא לאכול בסעודה יותר מכזית ולכתחלה מעט יותר מביצה בשבת ויו"ט ועל כזיתים אלו שיאכל בסעודות שבת ויו"ט בקל יכול להזהר.

סי' תס"א בבה"ט סק"ז ושלא להחזיק איסור שהיו חוטים נמשכים ממנה קודם שהחזירה עכ"ל. לא זכיתי להבין בשלמא אם הדבר בעצמותה כשר ומותר ולא היה בו שום ריעותא אז לא מחזקינן ריעותא ומוקמינן בחזקת היתר אבל מצה זו הורע חזקתה שבתחלתה היתה עיסה וכל כמה דאין אנו יודעין בבירור שנאפתה כ"כ שאין חוטין נמשכין ממנה כמו שהיתה מקודם בעת שהיתה עיסה ואנו מסופקין אם כבר הגיעה לידי מצה שנאפית שפסקו החוטין להמשך ממנה וי"ל שאנו מעמידין עיסה בחזקת כשרות עד שעור מיל וכיון שאפה אותה בתוך שעור מיל וכשמוציאין אותה מהתנור אנו מסופקין אם חוטין נמשכין מ"מ מעמידין אותה עיסה ואותה מצה בחזקת כשרות שלא נתחמץ כי"ל וי"ל כיון שהעיסה היתה בחזקת חוטין נמשכין אנו מוקמינן אותה אחזקתה שעדיין חוטין נמשכין (כל כמה דלא ידעינן בבירור שאין חוטין נמשכין) וכיון שנתחמם בתנור ונעשה בהמצה ענין שפועל להתחמץ אזלא לה חזקתה הראשונה ודמי לגט ספק קרוב לו או לה דאין מוקמינן בחזקת אשת איש כדאי' שם בתוס' יש לחוש שמא תתחמץ וצ"ע בדבר זה.

שם מג"א סקי"ב ורש"ל כתב דבעי שריפה מקום הדבק במצה עכ"ל. א"כ אין ליהנות ממנה בשעת שריפה.

שם במג"א דבצד החיצון שולט האש שפיר עכ"ל. ואפשר בנתכפלה ודבוקה חודה לבד יש להקל דלא בעי ששים דבלא"ה הד"מ ומהרי"ל מתירין.

שם במג"א ועיין **סימן תנ** "א לענין המרדה עכ"ל. דמובא שם במג"א דיש לאסור המרדה אבל בדיעבד אם הוציאו מצות אחרות אין לאסרם.

בסי' תס"ג טו"ז סק"א הא דחיישינן במים ולא אמרינן דנתבטל בשמן כמו דאמרינן גבי יין עכ"ל. י"ל דמים עם שמן אין מתערב יפה.
סי' תס"ז בב"י כ' המרדכי שיש שרוצה להחמיר לאכול תבשיל זה מפני שיש לו מתירין עכ"ל. י"ל הגם שהרי"ף מיקל אולי הלכה כמר עוקבא והוה ספק משהו דרבנן מ"מ כיון דהוה דשיל"מ גם בספיקא דרבנן אסור כדמסיק רב אשי ביצה דף ד' ע"א.
שם בב"י אבל תלתא וודאי חזקה הוא דאיכא טובא ושמא נתבקעו עכ"ל. ואם יכול לברר המאכל מהם ולראות שלא נתבקעו שרי לדבריו אבל לפ"מ שמפרשים דברי הרי"ף משום משהו דרבנן שרי מספיקא דלמא לא נתבקעו א"כ היכא דלא הוה ששים אסור משום ספק דאורייתא.
שם בב"י יש לחוש בשני הנדונים שלפנינו מחמת תערובתן שהוא במשהו עכ"ל. ולפ"ז אם אירע קודם הפסח דנתבטל בס' שרי לפי הטעם שהמים מוליך ומביא בכולו וכן אם יש ס' נגד כל החטה במצה ג"כ שרי דאפילו שבשעת הגלגול נגעה בכמה מקומות מ"מ לא בלע יותר מן החטה כולה וכיון שיש ששים בעיסה נגד החטה ונתבטל קודם הפסח אינו חוזר וניעור בפסח (מובן מאיליו שאם לא הסיר החטה וחממו אותו בפסח שחוזר ואוסר) אבל אם נמצא מעט פת שנתפרר דהוה בעין דאמרינן חוזר וניעור ואסור ועיין באחרונים אם פירור נתבטל בתוך עיסה שיהא דינו כלח בלח הגם דמחמירים גבי שק שנתלחלח במים ונתיבש ומרקדים הקמח אם מותרין קודם הפסח אם בטל פירור שנתיבש ונפל בקמח אבל אם נפל פירור בעיסה ונילוש עמה יעויין בפר"ח שם שרוצה להקל בזה היינו אם נילוש קודם פסח.
שם במג"א סק"ב משמע דמעט מעט ליכא למיחש עכ"ל. ונ"ל לחלק בין היכא דגוי בא מעצמו לקנות דבר מועט בודאי לצורך עצמו לאכל ולא לאוצר בעי אבל היכא דהישראל מבקש ממנו למכור לו וקונה אותו בזול הגם שאינו צריך בלי ספק חושב להרויח בו למכור לאחר בזה אנו חוששין שמא יחזור וימכרנו לישראל ולפ"ז יש לחלק בין פת לשאר דברים דבפת אם מוכרין לו מעט מעט בוודאי יעכב לעצמו דדבר הצריך לו בכל יום ויום ושעה ושעה ירויח ויעכב לעצמו משא"כ בדבר אחר ולדינא אתי שפיר שיטת הש"ך ביו"ד סי' פ"ג.
שם סק"ד א"כ משהו חמץ שנשאר בו אוסר כל המצה דיהיב טעמא במשהו עכ"ל. ולפ"מ שכתב רמ"א לקמן סי"א בהג"ה דאם נאפית קודם הפסח אז אינו אוסר רק כדי נטילה עיי"ש א"כ כשאופה קודם הפסח שרי ויש להתיישב בדבר.

שם טו"ז סק"ה גם מזה יש סתירה לפסק הרמ"א בסמוך דהא כאן מותר אפילו באכילה עכ"ל. אבל באמת לא נקט המחבר בלשונו רק אין חוששים לסתם חיטין היינו סתם חיטין הנמכרים בשוק כי אין מחזיקין איסורא והולכין בתר רוב חיטין אבל ערימות שראינו עליהם גשמים לא כתב להתיר גם אותן וממילא אין סתירה לדברי רמ"א דפסק להחמיר לאכול כמו שאי' באגודה.

שם סק"ח הוט צוקקער שהוא בוודאי אינו חמץ ולא נעשה בו שום בישול עכ"ל. נ"ל דהיינו באותו מקום שמביאים אותו משם אלא שמביאים אותו משם כתולדתו לכאן וכאן מבשלים אותו עד שנעשה ככובע דהיינו רחב למטה ומתקצר ומשופע למעלה כי שופכין אותן אחר בישולו בעודנו רותח ורך ונשפך כמים בדפוסים שעשויים ככובעים ולכן קורין אותו הוט צוקקער שכובע בלשון אשכנז הוט ובמקום שמבשלים אותו בקיאין אנו שלא נתערב בו חמץ רק אחר שהעיד הברכי יוסף ששכיח במקומותם שהפועלים טובלים פתם בו בכל השנה חששו שלא לאכלו רק אם יש השגחה עליה אולי נמצא בו פירור חמץ יעויין באחרונים בזה ולא כרבים שטעו בפירוש הטו"ז ודמו שכוונתו שההוט צוקקער כך הוא בתולדתו במקום גדולו בכובע ותמהו עליו אבל באמת טעו מאוד בפירושו דגם הטו"ז ידע שאינו גדל באילן הצוקקער ככובע.

סי' תס"ט במג"א סק"ב בגדי וטלה יש להחמיר בדיעבד ובשאר בשר אין להחמיר עכ"ל. נ"ל דכוונתו דגדי וטלה לכל הפוסקים אסור לומר לפסח משא"כ בשאר בשר בוודאי יש להקל בדיעבד כתוס' ורא"ש דמתירין אף לתחלה לומר עליו לפסח לכן יש לסמוך עלייהו בדיעבד להקל.

בסי' תע"ב במג"א סק"ד ולא על ימינו שלא יקדים קנה לוושט עכ"ל. משמע דבדיעבד יצא ידי הסיבה בימינו אבל בגמרא אי' וז"ל הסיבת ימין לאו שמיה הסיבה ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לוושט ע"כ מדקאמר הסיבת ימין לאו שמיה הסיבה מוכח דאפילו בדיעבד לא יצא כיון דלאו הסיבה מיקרי וי"ל הטעם כיון דאין דרך להסב בימין משום שמא יקדים קנה לא מיקרי הסיבה כלל כיון דאין הדרך להסב בכך ממילא לא הוי דרך חירות כיון שכולם מסובין בשמאל ואולי לפ"ז יכול לסמוך על הראבי"ה שכתב שבזה"ז דאין דרך להסב כלל פטור מהסבה א"כ ממ"נ יצא בהסיבת ימין כיון דאין דרך להסב כלל כל ימי השנה א"כ פטור מלהסב מה נאמר שאעפ"כ חייב בהסבה א"כ יצא בהסבת ימין ג"כ והוי דרך חירות כמו בשמאל דבשלמא אם כל השנה היו מסובין על שמאלם והוא משנה ומסיב על ימין לא הוי דרך הסיבה ולא יצא אבל כיון שאין מסובין כלל כל

השנה יוצא בהסיבת ימין כמו בשמאל אלא שלכתחלה לא יעשה כך משום שמא יקדים ויש לפקפק קצת כיון דבליל פסח הכל מסובין על שמאל.

שם במחבר ס"ז כל מי שצריך הסיבה אם אכל או שתה בלא הסיבה לא יצא עכ"ל הנה הרא"ש למד דין זה מהא דאיתא בגמרא השמש שאכל כזית מצה כשהוא מיסב יצא לא מיסב לא יצא ודייק מלשון הגמרא לא מיסב לא יצא ה"ה כן בשתייה והנה בגמרא מספקא אי תרי כסי קמאי או תרי כסי בתראי בעי הסיבה ולפיכך צריך הסיבה לכולם וברי"ן שם הקשה הא הסיבה הוא מצוה מדרבנן וספיקא דרבנן להקל ומתרץ כיון דספק זה הוא תמיד בכל שנה ושנה ולכל אחד ואחד תמיד אם נאמר להקל מתעקרא כולה מצוה ובכגון זה הוה גם בדרבנן להחמיר (וצ"ל דהגם דמקיים מצות הסיבה באכילה א"כ לא נעקר מצות הסיבה לגמרי מכל מקום גם בשתייה שהיא מצוה פרטית ואין לה שייכות לאכילה) אבל י"ל אם אירע ליחיד כמו כן ששתה או שתי כוסות ראשונות או האחרונות בלא הסיבה נוכל להקל לו בדיעבד דספק דרבנן להקל אם מקלעי לחד גברא באקראי ודוחק לומר כיון דאמרו בגמרא לחומרא הוה כוודאי דרבנן ויש לדמות להא דתקון ר' אבוהו ל' קולות משום ספיקא אם מחוייב עתה וודאי מדרבנן בל' קולות ואם לא תקע הל' קולות רק תשר"ת אם קמי שמיא גליא שמה"ת יוצא בתשר"ת מ"מ בטל מצוה מדרבנן שתקנו ל' קולות או נאמר שרבנן החמירו רק בשביל לקיים ספיקא דאורייתא ואם קמי שמיא גליא שיצא בתשר"ת יצא אבל הא פשיטא לי שאם שתה כוס אחד מן הראשונות בלא הסיבה ואח"כ שתה אחד מן האחרונים בלא הסיבה שממ"נ לא יצא דאו שתי הראשונות חייבות ולא האחרונות או להיפך וצריך וודאי לחזור ולשתות בהסיבה לכה"פ אותו כוס ששתה מכוסות אחרונות בלי הסיבה.

שם בהג"ה ויחזור ויברך על הכוס עכ"ל. עיין בטו"ז וכן הוא בב"י (ואפילו מאן דלא מברך בהמ"ז כל השבה על הכוס עתה צריך לברך) א"כ צריך לשתותו בהסיבה ואם לא שתאו לפסק המחבר סי' תע"ב ס"ז צריך לחזור ולשתותו בהסיבה אבל יש סברא לומר גם להמחבר להקל ולסמוך בזה על הני רבוותא דבדיעבד אם שתה בלא הסיבה אין צריך לחזור ולשתות בהסיבה כיון שבלא"ה יש צד להקל דסברי דכוס ראשון שבירך עליו בהמ"ז הוא העיקר מד' כוסות אלו.

בחו"י סק"ה מ"מ אם אפשר לשנות קצת ישנה עכ"ל. יש ליתן טעם כיון דאין דרך לאכל ולהסב כל השנה לא נראה כ"כ לדרך חירות ויש לדמות זה להא דראבי"ה הגם שיש לחלק כמובן.

בסי' תע"ג בחו"י סקי"ז ואם שכח לצלות הבשר או הביצה אין לצלותו בלילה אם לא שדעתו לאכול אותו היום עכ"ל. הוא ממהרי"ו והא דנקט אם שכח ולא התיר לכתחלה לצלותו כיון שרוצה לאכלו בו ביום נראה כיון שמניח אותו על קערה ואוכל אותו בסעודה כבר נתקרר ואין מפיג טעמו עם צולהו מערב יו"ט לכן לכתחלה יצלהו קודם יו"ט עיין סי' תצ"ה ברמ"א ס"א ובמג"א סק"ב דגם באוכל נפש גופיה שאינו מפיג טעם ויכול לעשות מעיו"ט אסור לעשותו ביו"ט אם כא ע"י שינוי.

שם מג"א סקט"ז דהיינו שנותן המשקה תחלה ואח"כ יניח לתוכו חרוסת עכ"ל. ולפי מה שמביא המג"א לעיל סי' שכ"א סקכ"ד בשם הג"מ שכל דבר אסור לטרוף ה"ה הכא היה אסור לטורפו ולערבו במשקה שיהא ראוי לטבול רק לערב ולא בכח לטרפו ויש לחלק דהתם קטריף ורוצה בזה לערב דבר רך קלוש כדי לסמכו שיהא לו עבות זה אסור אבל הכא ההיפוך שמקלישׁ ומפריד דבר עב וסמוך כדי לרככו ואין צריך כח כ"כ ואיננו עובדא דחול כ"כ יש להתיר.

שם באשל אברהם סק"ב חיובא דידן הוא להגיד להם ניסים ונפלאות ה' אבל עליהם אין חיובא עכ"ל. אך נראה פשיטא שלכה"פ מדרבנן חייבים כדלעיל סי' תע"ב סי"ד דגם הנשים חייבות במצות הנוהגות באותו לילה (וממילא הוה אמירת הגדה בכלל) ועוד בפירוש אמר נשים חייבות בארבע כוסות שאף הן היו באותו הנם ושתאן שלא על הסדר לא יצא כדלעיל סי' תע"ב ובמג"א סק"ה והיינו שלא אמר הגדה והלל בינתים מוכח דלכה"פ מדרבנן חייבים בהגדה משום ד' כוסות ונ"מ אי נשים יכולות להוציא אנשים שהם מחוייבים בהגדה מה"ת אך י"ל דסברתו משום אף הן היו באותו הנס אינן מחוייבין אלא מדרבנן וסברא זו כתוב בתוס' מגילה דף ד' ע"א ותוס' הכריחו לומר כן מכח קושיא דא"כ למה לן הקישא לחייבינהו במצה תיפוק ליה משום שאף הן וכו' אלא כדאמרינן אבל אי נאמר כפי' רשב"ם שעיקר הנס היה על על ידיהן י"ל חייבות מדאורייתא ומסוכה פטורי שענני הכבוד לא היה על ידי הנשים רק לאנשים כמו לנשים ופטורים והמג"א נקט לעיקר לעיל סי' תע"ב סי"ד דעיקר הנס נעשה על ידי הנשים א"כ יש לחייבינהו מה"ת באמירת הגדה ועל הקושיא למה לי הקישא לחייבינהו במצה עיין שם בתוס' מגילה תירוץ אחר.

בסי' תע"ה במחבר ס"ב ובטיבול השני יטבילנו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה עכ"ל. ויוצא ידי מצות מרור בטיבול שני אבל בראשון לא יצא ולא צריך טבול חרוסת והא דמברך בראשון על אכילת מרור היינו משום דלאחר שמלא כריסו ממנו האיך יברך עליו כדאי'

בגמ' טעם זה כן גבי מצה לשיטת רשב"ם שעיקר מצוה מה"ת הוא מקיים באפיקומן ואעפ"י כן מברך בראשונה משום סברא זו.
שם מג"א סקט"ז אלא שיוצא במצה עשירה עכ"ל. בלי ספק כוונת רבינו במה דכתב בכל יום דמשמע גם חול המועד עפ"מ שכתב לקמן במג"א סי' תק"ל דגם חוה"מ מצוה לאכול פת.
בסי' תע"ז במחבר ס"א בהג"ה שגם ההלל יקרא קודם חצות עכ"ל. במהרי"ל אי' שגם ד' כוסות ישתה קודם חצות ואי' שם שלא יצא אחר חצות בד' כוסות לכן השותין כוס רביעי אחר הפיוטים שאומרים אחר הלל יקדימו לאמרם קודם חצות.
שם במחבר ס"ב יטול ידיו ויברך המוציא ויאכל אפיקומן עכ"ל ויברך על נטילת ידים וצריך לאכול כביצה (מעט יותר) כי על פחות מכביצה אין מברכין נטילת ידים והוא גם ספק אם מחוייב בנטילה כדאי' בסי' קנ"ח ס"ג במחבר שכתב כן בשם י"א ומג"א שם סק"ד לכן מצד ספק ברכה יאכל מעט יותר מכביצה.
שם ויחזור ויברך ברכת במזון עכ"ל. נ"ל דאם שכח יעלה ויבוא בזה מחוייב לחזור ולברך בהמ"ז דלא סגי דלא אכל כדלעיל **סימן קפ** "ט אבל כיון דאם לא נזכר עד שבירך ברכת המזון וברך על הכוס סומך על מצה שאכל בתוך הסעודה כדאי' כאן במחבר ואין צריך לחזור ולברך בהמ"ז אבל במקום שעושין שימור משעת קצירה דלא יצא במה שאכל בתוך הסעודה צריך לחזור ולברך אך נראה כיון דבלא"ה פלוגתא דרבוותא בזה אם צריך לחזור ולאכול אין מחזירין אותו כמו בשלש סעודות דשבת דהוי ספק דרבנן לענין חזרה דהא דצריך לחזור ולברך בהמ"ז בשכח להזכיר מעין המאורע זה רק דרבנן דמה"ת כבר יצא בבהמ"ז בלא הזכרה ועי"ל דלא בעי בכזית זה לחם משנה כיון דכל אכילה של אפיקומן הוא לכמה רבוותא מטעם כדי שיהא טעם מצה נשאר בפיו ולזה די רק בפרוסה (כיון שאין כונתו לאכילה רק שישאיר טעם מצה בפיו) משא"כ אי אמרינן שהוא זכר לפסח והוה חיוב גמור כדאי' כאן במחבר ס"א, וי"ל כל אכילת סעודת יו"ט צריך לחם משנה כמו בשבת ואפילו אכל כמה סעודות ביום, וי"ל דתליא בפלוגתת הראשונים אם די חדא ופלגא בליל פסח ועי"ל אי אמרינן דמצות עשה יוצא בהנאת גרונו וגבי בהמ"ז ואכלת ושבעת כתיב א"כ אכילה זו איננה מחייבת אותו בבהמ"ז משא"כ אכילת שבת ויו"ט פשיטא דבעי הנאת מעיו אך אי סברא זו שפיר לא יהיה קשה קושית תוס' למה לי בערב תאכלו מצות תיפוק לי דחייב מצד יו"ט לאכול כזית פת די"ל נ"מ דאי כרכו בסיב ובלעו שיוצא מצד יו"ט דהנאת מיעיו הוא ושבע ואיננו מעונה ומצד בערב תאכלו לא יצא דאכילה כתיב וזה לא הוי אכילה כדאי' לעיל סי' תע"ה ס"ג משא"כ ביו"ט דלא

כתיב אכילה אלא שיהא שבע ושמח לכבוד יו"ט ויש לפקפק דבעי ביו"ט תרוייהו הנאת גרונו והנאת מיעיו מצד שמחת יו"ט.

שם שנהגו לעשות שימור למצוה משעת קצירה עכ"ל. ויש להסביר הטעם הלא רבינו המחבר פסק לעיל סי' תנ"ג ס"ד בשימור משעת לישה די וכן הוא בסי' ת"ס וצ"ל שנהגו להחמיר כשיטת הרי"ף דבעי משעת קצירה כיון שלדידיה הלכה כמותו כשיטת הרי"ף וצ"ע מג"א סי' תקנ"א סק"ז ויש להסביר יותר כיון שנוהג לאכול לשם מצוה רק משומר משעת קצירה הוה כאלו כיון להדיא שלא לצאת בשאר מצות והוי כמו היפך כוונה ולכ"ע לא יצא בזה ולפ"ז מי שנזהר שלא לצאת רק במצה שנאפית בערב פסח אחר חצות אם לא אכל ממנה בתוך הסעודה צריך לחזור וליטול ידיו ולאכול אפיקומן דלהרבה פוסקים אינו יוצא רק בנאפית אחר חצות.

בסי' תפ"ב מחבר ס"א מי שאין לו מצה משומרת אלא כזית עכ"ל. נראה לי דאם יש לו שני זיתים מצה שמורה יאכל אחד בלילה ראשונה והשני בלילה שני ואעפ"י שאנן בקיאין בקביעא דירחא מ"מ הא אפיקומן נמי רק דרבנן וזה דרבנן ועוד הא יכול לקיים מצות אפיקומן ג"כ במה דאוכל כזית האחד הזה בסוף הסעודה ויקיים שניהם אכילת מצה ואפיקומן בזית אחד ואי משום דאין עושין מצות חבילות הא אם אין לו שרי למיעבד לכתחלה חבילות חבילות ועוד לשיטת רשב"ם עיקר זית מצה שיוצא בה היא כזית שאוכל בסוף רק שמברכין בתחלה משום שאחר שמלא כריסו ממנה היאך יברך ובפרט לדידן שעושין שמור משעת לישה יכוין בהדיא לצאת בזה הכזית מצה שהוא משומר משעת לישה שיאכלנו באחרונה.

בסי' תפ"ד בדג"מ מסדר היאך ינהוג לומר על כל כוס וכוס של ארבע כוסות היכא שכבר קידש על הפת והביאו לו אח"כ היין עיי"ש ונראה לי דלולי דעת הרא"ש דסבר דכוס ג' צריך להיות דווקא לבהמ"ז דבלילה זו כל בהמ"ז צריך להיות על כוס וזה צריך שיהיה כוס ג' יעויין לעיל בטו"ז סי' תע"ז סק"ג נראה לי דיאמר הכל כסדר ויאמר הלל הגדול על כוס רביעי ואז יאמר שבח על כל כוס וכוס וכיון דהמג"א סק"ד מביא בשם כמה גאונים דאם חזר ונטל ידיו ואכל דיכול לברך בהמ"ז בלא כוס יעוי"ש וכתב דמי שאינו מברך בכל פעם על כוס יכול לברך גם עתה לכן יעשה זאת וישתה להלל הגדול כוס ד' דהיינו אם אינו יכול לענות אחריו בהמ"ז מילי במילי אבל יש לומר דעיקר סברת הרא"ש שבלילה הזו בהמ"ז צריכה כוס אבל לא שיהא כוס של בהמ"ז דווקא כוס שלישי.

בסי' תפ"ה במג"א סק"א דמי שלא אמר הגדה בליל פסח אין לו תשלומין עכ"ל אע"ג דכתיב ביום ההוא דמשמע כל היום אבל כיון דדרשינן בעבור זה בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך א"כ אין לו שייכות כלל ליום.

בסי' תפ"ז בחו"י סק"ח ק"ק אמאי מברכין בשעת הגדה אחר הלל יהללוך עכ"ל. ונ"ל דלא קשה דהא ברכת יהללוך שאנו אומרים אחר נשמת בליל פסח לא ברכה אחרונה היא על הלל ולא במנהגא תליא מילתא כמו בכל פעם ברכה אחרונה של הלל אלא חיוב גמור הוא בלילה זו ונקראת ברכת השיר וחייב לאמרו כמו ברכת אשר גאלנו כדאי' במשנה כוס רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר דנתקן דווקא על הכוס ואם משום הלל בא עתה ברכת יהללוך אמאי לא יאמר אותו גם כן בלי כוס ואין להקשות ברכת אשר גאלנו לפי המבואר במחבר מברך אותו גם בלא כוס היינו משום שנתקן על אמירת הגדה על סיפור הנסים שספרנו בהגדה בארוכה מסיים עליה בברכת הודאה משא"כ ברכת השיר נתקן דווקא על הלל שאומר על הכוס כדאי' להדיא סי' תפ"ג דמי שאין לו יין מקדש על המצה וכו' ומסיים ההגדה עד גאל ישראל והא דתנן מקום שנהגו לברך אחריו יברך אחריו קאי על כל פעם שקורין הלל אבל לא על ברכת השיר ולא קאמר התנא ומברך אחריו ברכת השיר אלא ואומר עליו ברכת השיר.

בסי' תפ"ח במג"א סק"ד מפי הש"ץ שהפסיק עכ"ל. ונ"ל דאם התפלל מוסף בציבור ולא אמר מוריד הגשם בזה אין מחזירין אותו וי"ל לפי דברי המג"א שמתפלל מוסף אחר ששמע מש"ץ שהפסיק בתפלת מוסף מלומר מוריד הגשם לא יאמר מוריד הגשם א"כ אין עיקר חיוב בתפלה זו כדי להזכיר מוריד הגשם וצ"ע בדבר זה.

בסי' תפ"ט טו"ז סק"ח אבל לכתחלה לא יברך עכ"ל. ועוד יש ליתן טעם משום הכא דווקא בדיעבד דלכתחלה גם בשתיקה אינו רשאי להפסיק בין הברכה להמצוה אף דההפסק בשתיקה צורך מצוה הוא לו והוא ממתין לשמוע מה שיאמר חבירו אבל לכתחלה אסור.

בסי' תצ"ג מג"א סק"ב מותרין הכל לישא באותו שבת עכ"ל. עיין ב"ח שהכוונה ופירושו גם לנוהגים איסור מפסח עד כ"ג בעומר ע"כ. צ"ל כוונתו כן דהא בשבת אסור לישא אשה בלא"ה וביום א' דר"ח בערב שבת איננו אלא ר"ח בלבד ולא שתי קדושות והב"ח אומר הטעם יען שנתוספו בו שתי שמחות באותו יום הלא בע"ש איננו אלא ר"ח לבד וצ"ל דכוונתו ע"ש שהחופה סמוך לערב כמו שנוהגים במדינת האלו וכדהעיד ברמ"א בהלכות שבת וסעודת החתונה בלילה בשבת ור"ח.

שם במחבר ס"ד משקיעת החמה ואילך עכ"ל. עד שחרית כן הוא בטור ולכל הטעמים אנשים וודאי אסורים ונקט נשים דאנשים שרובם בעלי עבודה ומלאכה ושובתים בלא"ה משקיעת חמה ואילך לכן נקט נשים.

במג"א סק"א ישמע ברכת התורה מאחר ויתכוין לצאת י"ח עכ"ל. וכמדומה לי שראיתי בהגהות אא"ז הגאון מהו"ר עקיבא איגר ז"ל שאם ישן ביום שינת קבע בערב חג שבועות או ביום שבועות קודם התפלה אחר שניעור כל הלילה מברך ברכת התורה ממ"נ לכל הפוסקים יעויין לעיל סי' מ"ו.

שם סק"ה וכן נהגו לשוטחן ביו"ט עכ"ל, כי נוהגין במדינתנו לשטוח עשבים המריחים ופשיטא דשרי לטלטלם דראויים להריח בהם קודם שיבשו.

בסי' תצ"ה בב"י ושאר מלאכות שהן לאכילה כגון שחיטה ואפייה אפילו עשאן שלא לאכילה אינה לוקה עכ"ל. תוכן כוונתו בקצור מלאכה הנעשית באכילה ושתייה עצמו מותר ושלא לצורך אכילה אינו לוקה (ואסור מה"ת מן לכם ולא לנכרים) ועיין פמ"ג היכא דשייך הואיל אי אסור מה"ת ומלאכה שאינה שייכה באכילה כגון אריגה ובנין אפילו עשאן לאכילה לוקה.

שם במחהש"ק סק"ב אלא דמחמירין באו"נ באפשר מדרבנן עכ"ל כן היא לדעתי בתוס' פרק המצניע בד"ה ואפשר מדרבנן אסור והנה שם מיירי מגבן גבינה אפילו בת יומא מעליא אבל ישנה עדיף טפי מאתמול ג"כ רק מדרבנן.

שם ואפשר התוס' חולקים על הסמ"ג עכ"ל וסברו דשינוי הוה כלאחד יד דאינו אסור אלא מדרבנן ולצורך שמחת יו"ט לא גזרו בדיעבד באו"נ משא"כ במכשירין וגם הרמ"א כשיטת התוס' ולפ"ז אסור לכתחלה להמתין על יו"ט כדי לעשותה בשינוי וי"ל כיון דהתירו רבנן בבא עשה מערב יו"ט לעשות ביו"ט ע"י שינוי מותר לכתחלה להמתין לעשותה ביו"ט דאין כאן איסור מעיקרא כלל.

שם סק"ג ובסי' תק"ו סתם כדעת היש מחמירים באין חולק עכ"ל ואולי נחית רבינו המחבר לחלק היכא דעדיף טפי אסור באפשר לעשות (לכו"ע) מעיו"ט לכן בעי שינוי ושאור עדיף מעיו"ט דכל כמה דישן יותר חמוצו קשה יותר אעפ"י שהמרדכי שממנו נובע דין זה לא קאמר הטעם משום דעדיף מ"מ המחבר נחית לחלוק זה לכן סתם פה ולקמן נקט להדיא שאור שהוא עדיף מעיו"ט ומיושב בזה המחבר ורמ"א מתמיהת המהה"ש דכאן לא הגיה וכתב דרק בדבר דמפיג טעם קצת שרי בשם יש מחמירין וכן במהרי"ל איתא דעדיף וכהר"ח בתוס' דדוקא בעדיף מעיו"ט אסור מדאורייתא.

שם במג"א סק"ג וגם שקדים אסור לדוך ביו"ט להוציא מהם חלב אעפ"י שמפיג טעם קצת דאפשר לעשות מערב יו"ט עכ"ל. דקדק הרש"ל דלא מצינו חילוק בין קצת להרבה ובל"ס כיון המהרי"ל לדברי תוס' בשבת דף קנ"א ע"א דמ"ד כל הקדירות לא בעי תבלין סבירא נמי גם זאת דבעי מפיג טעם קצת ולמד משום מפיג טעם צריך להפיג טעם ממש וכיון דנקט התוס' שני טעמים לחומרא בכל צד א"כ לא יועיל טעם זה לבד במה שמפיג טעם קצת.

שם ודומה לסחיטת פרי לעשות משקה ואסור עכ"ל. ואולי י"ל היא הנותנת כיון דאין בו משקה הוה כמוליד כמו המרסק שלג וברד בהל' שבת שאסור לעשות מדבר קרוש וקשה דבר לח.

בסי' תצ"ו בב"י או משום נולד מותר בשני עכ"ל, פירוש הנולד בראשון מותר בשני אבל בהוקצה לשני או נולד בשני פשיטא שאסור בו ביום ופשוט.

בסי' תקצ"ז במג"א סק"א במים צלולים שרואה הדגים מותר אם אין מחוסרים צידה עכ"ל. ובמים עכורים י"כ דאסור משום טרחא יתירה כיון דנשמטים אילך ואילך משא"כ בצלולים שרואה מחוץ למים היכן הוא הדג ותופשו בידו מהר ובזה מיושב תמיהת הטו"ז.

שם טו"ז סק"א ולא מהני משום שהם ניצודים ואין מקום אתי להפריש ביניהם עכ"ל. ועוד להרב"י י"כ דהרמב"ם וראב"ד בחדא שטה קיימא וכיון דסבר דטעמי' דהראב"ד דסתימה מעין הטעם משום שעי"ז שייך בהם צידה א"כ הא דנקט הרמב"ם דגים שבביברים גדולים היינו מה דנקרא ביבר גדול לגבי דגים ולכן מחלק הרמב"ם בתרוייהו וכתב דגים שבביברים גדולים וכן חיה ועוף ולא כלל יחד דגים וחיה ועוף שבביברין לפי שביבר גדול של דגים ושל חי' ועוף מחולקין הם וכדאי' דביבר גדול הוא שצריך להביא מצודה לכל חד וחד לפ"מ שהוא והא דנקט מתני' סתם אין צדין דגים מן הביברין לפי שסתם ביברין של דגים רחבים ומכוסין מן העין ודינם כגדול.

שם בתוך תיבה גדולה נקובה במים עכ"ל. וכן מותר ליתן לפניהם מזונות אפילו לרש"י דהא שם אין להם מה לאכול ומיקרי מזונותן עליך.

שם ולא חיישינן שמא לא יוטבו בעיניו ויטלטל בחנם עכ"ל. יש לומר דמיירי שאין רק חיות מועטות בביבר ונוטל כאחת כולם כי כולם צריכין לו.

שם בדג"מ על המג"א סק"ד בזה אין להתיר ספק ספיקא בדשיל"מ ולכך צריך אמירת הגוי עכ"ל צ"ע תיבת נולדה מאתמול דאם נולדה מאתמול בשבת גם כן אינו אסור מדרבנן דדוקא בנולדה ביו"ט אסור מדאורייתא כיון דנגמרה אתמול ביום שבת ואם נולד

מאתמול ג"כ אסור רק מדרבנן וכדמביא המג"א סס"ק זה ואולי צריך להגיה בדבריו כי גם יש לדקדק כי דבר זה הובא בהג"ה והמג"א לא ציין ההג"ה כדרכו תמיד רק הקושיא חזקה מדברי המחבר עצמו שפסק ספק מוכן בי"ט שני שרי משום ספק ספיקא והוא פסק שם בליל ב' של יו"ט שני מותר ליקח מן הגוי כמו בליל ראשון דתלינן דמאתמול נולדה כיון דאין מטלת ביצים בלילה ע"פ רוב תיפוק לי' בלא"ה בליל ב' של גליות מותר אפילו בלי תליה ברוב שביום אתמול נולדה משום ס"ס דלמא חול ואת"ל יו"ט ספק מאתמול דהיינו ביום וה"ה דיש להפך הס"ס ספק מאתמול ואת"ל בלילה דלמא עתה חול.

בסי' תצ"ח בטור והא דשרי דווקא דקים לן בגוי' שכלו לו חדשיו וכו' וכגון שהפריס ע"ג קרקע שיצא מכלל ריסוק איברים עכ"ל לחומר הקושיא (יעויין בב"י) נלענ"ד דהנה אם הפריס ע"ג קרקע וודאי אין בו משום ריסוק איברים אבל אנן פוסקין כרב נחמן ואין אנו חוששין על ריסוק דהוה מיעוטא דלא שכיח והנה באמת הא דעגל שרי ואין בו משום מוקצה משום דהוה ראוי כמו כן לאכול במעי אמו אגב שחיטת אמו אבל ביצה אסור דהביצה אגב הלידה מתוקן לאכילה יותר מבמעי אמו אולי גם בלידת בהמה כך הוא דהלידה גומרת בטבעה ביותר והוי הכנה בלידה ולזה מהני שיפריס ע"ג קרקע אחר הלידה שמזה מוכח שנגמרת כ"כ במעי אמו עד שריסוק בית הרחם לא חלשתה כ"כ כיון שמפריס ע"ג קרקע אעפ"י שאמרינן בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים אבל ידוע כי הלידה מחליש את הוולד רק לא כ"כ שיהיה אסור משום ריסוק) והכוונה שיפריס ע"ג קרקע כדי שנדע שיצא בוודאי מכלל ריסוק ע"י הפרסת קרקע וממילא ידוע בוודאי שלא נגמר העגל בלידתה שיהא ראוי לאכילה ואינו מוקצה הגם שספק הוא בלא"ה אם הלידה מתקן לגמרי וספק מוקצה דרבנן הוא מ"מ ספק מוקצה אסור משום דשיל"מ וי"ל איפכא אדרבה כיון שאנו פוסקין שאין בו משום ריסוק איברים היה לנו לחוש כיון שאיננו נחלש הוולד ע"י הלידה שהלידה גומר אותו כמו גבי ביצה ויאסר משום מוקצה לכן צריך שיפריס שנדע שקודם הלידה היתה נגמרת בתכלית השלימות כיון שלא הוחלשה באמת ע"י בית הרחם עוד נלענ"ד דנקט הטור עוף שנדרס מותר לשחטו ונקט דווקא עוף עיין בד"מ יו"ד סי' נ"ח דמשמע שם מהטור דה"ה בהמה וי"ל דכוונת הטור דווקא עוף ולא בהמה דהא הובא כאן בב"י בשם הג"ה חם טרפות מצוייות כמו כשירות אסור כשחוט ביו"ט והנה טריפות הריאה אינו רק מיעוט המצוי ובאמת אעפ"י שנקטינן שבית הרחם אין בו משום ריסוק משום דסבר דאינו מיעוט המצוי כדמפרש הר"ן בחולין והנה עם טריפת הריאה שהוא מיעוט המצוי ומיעוט ריסוק ע"י בית הרחם

אזדי רוב כשרות והוה כמחצה על מחצה כדאי' בר"ן פרק אלו טריפות גבי ביצה דבשני מיעוטי יחד מחלישין הרוב והוה כמחצה על מחצה לכן נקט הטור דווקא עוף הנדרס ולא בהמה ולכן נקט הטור דבעי שיפריס ע"ג קרקע להוציא ממיעוט ריסוק דכיון עם טריפות הריאה הוה כמחצה על מחצה ועיין ביו"ד סי' כ"ט דגם בעגלים צריך לבדוק הריאה ובש"ך שם סק"ט.

שם בהג"ת מהרל"ח סק"ד ומה ריסוק איברים שייך עכ"ל. וי"ל דסבר כשטה הובא בב"י ביו"ד סי' כ"ח דבנפולה אם עמדה ושהתה מעל"ע דגם בדיקה כא בעי וה"ה כאן אם שהתה ח' ימים וגם הפריסה גם בדיקה לא בעי לשיטת הר"ן דכ"מ שאמרו חוששין יש לו דין נפולה גמורה ובעי שהייה ובדיקה (עיין ב"י יו"ד סי' כ"א לענין הכה במקל).

שם בטור הכניס עפר הרבה לביתו לצורך גנתו והוא כנוס למקום אחד מותר לכסות בו עכ"ל. משמע דווקא שהכניס לביתו בעד גנתו וצ"ל כיון דהוה הרבה לא בטיל לי' לביתו ובדעתי' לגנתו וגם לשאר צרכיו ומשתמש לכסות בו ונשתייר גם לגנתו כמחשבתו אבל אם הוא מעט מבטל לי' בדעתו לגנתו היינו שיהא רק לגנתו וכן פירש הרב המאירי וז"ל הכניס עפר וכו' וצבור במקום אחד שבבית מותר לכסות בו דמכיון דצברי' אע"ג דדעתי' לגינתי' ולחורבה מסתמא דעתי' אכל מה דצריך לה עכ"ל המאירי ז"ל ובאמת צ"ל דהכריחו לפרש כך דאי באמת הכניס לגנה למה יהא מותר הא עכ"פ עושה גומא הגם דליכא חפירה וכתישה למה יהא לכתחלה מותר לכן צ"ל דהכניס לביתו דתלוש מן הקרקע וגם אין רצונו שתשאר שם ולא שייך גומא וקשה למה העתיק תיבת לביתו ובאמת נקט בדבריו ומיירי דלית בי' כתישה וחפירה ואינו מזכיר כלל גומא.

שם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט דכיון שהוא ספק בהמה אסור לכסותו מספק הלכך אסור לשוחטו ואם שחטו אין מכסין את דמו אפילו בעפר מוכן שמא יבא להתיר חלבו עכ"ל. יש לפרש כוונת רבינו שאסור לכסותו משום טרחא וכדפרש"י להדיא ביצה דף ח' ע"ב ולאו דוקא כוי אלא אפילו אם נתערבו ובאמת אם שחטו היה ראוי להתירו בדיעבד לכסותו בעפר מוכן ולא לחוש לטרחא במקום ספק מצוה דאורייתא כמו שהתירו בוודאי בדיעבד איסור לעשות גומא בדקירתו מ"מ כיון שלכתחלה אסור אף בעפר מוכן משום שלא לטרוח מספק אם כן אם יתירו לו בדיעבד יטעו ויחשבו שקים לן שחיה וודאית היא ויתירו חלבה וזה דנקט רבינו ואם שחט אסור משום התרת חלבו ושני הטעמים אמת דלכתחלה אסור לשוחטו משום טירחא ולא הוה ביטול מצות כיסוי דלא ישחט ולא יהא חייב בכיסוי וכיון שאסרו לכתחלה אם יתירה בדיעבד יש לחוש להתרת חלבו והמקשה דהקשה לכסי' בדקר נעוץ אסיפא קאי ויעויין בטו"ז ובמשבצות דמתני' נקט

כוי משום לכתחלה דלא שייך בחי' ובהמה שנתערבו דנתערבו משמע דווקא בדיעבד דהא לכתחלה יכול להזהר שלא יתערב ומיושב שיטת המחבר דנקט בכוי התרת חלבו וטעמא בנתערבו משום טרחא ומיושב היטב כוונת רבינו הטור וכיון שלכתחלה אסור ממילא שייך מפני הרואה שיטעה ובזה מיושבים כל הקושיות של הדרישה וביו"ד סי' כ' כ' בכל אופנים אלו להכין קודם שחיטה אסור משום טרחא.

שם ואפילו אין לו עפר מוכן רק דקר נעוץ עכ"ל. פשוט י"ל דרבינו הטור קאי בשיטת הרא"ש דחד איסור התירו בדיעבד ולא שנים ואם יש לו דקר נעוץ ולית בו רמז חפירה כשיטת הטור וגם עפר תיחוח ולא צריך כתישה ואינו עושה גומא והוי רק איסור אינו מוכן וגם איסור משום טרחא בנתערבו לכן בדקירה אחת דלית טרחא באם שחט כבר מותר בעפר אינו מוכן דחד איסור מותר בדיעבד ואם הוא מוכן מותר כמה דקירות דמשום טרחא לבד מותר בדיעבד אם כבר שחט ורבא מתרץ דעתו לוודאי ולא לספק והוה מוקצה וגם טרחא לכן אם שחטו מכסין וכן פירש"י כוי אין מכסין אפילו בעפר כירה דמוקצה הוי לספק אבל אם הזמין אותו לספק היה בדיעבד מותר לכסות משום טרחא גרידא אבל אם יש בו גם משום מוקצה אסור.

שם מג"א סקי"א דא"כ שבת לעצמו הכין עכ"ל. צריך לומר טעם זה לשיטת ר"י בטור סי' תקי"ג דאפרוח שנולד בשבת אסור ביו"ט משום הכנה דהלידה הוי הכנה לכן מחלק בין עגל לביצה להרא"ש ולהמפרשים טעם הכנה דשייך בי' הוא משום אלו נולדה היום היתה אסורה מה תאמר הא נולדה בשבת א"כ שבת מתיר ליו"ט וע"ז מביא רבינו טעם ראשון שם.

שם סקכ"א א"כ אם העכו"ם רוצה ליתן לו הגדולה והטובה אסור לשחוט השניי' עכ"ל. יעויין במחה"ש דמיירי דרוצה בלא"ה לשחוט שתיהן דאם לא כן יכול הישראל לומר שאין צריך כל הבהמה ותפסיד הבשר משא"כ אם הוא בשותפות הגוי נשאר החצי לגוי והטו"ז חולק על דין זה וי"ל כיון דאין מרבה במלאכה ומעשה שחיטה אחת היא רק מרבה בשיעור זה לא הוי אלא איסור דרבנן והתירו סופן משום תחילתן אבל באו"ז הגדול איתא דשרי ונתן עוד טעם דלמא תתרמי בהמה זו טריפה ולא יהיה לו עוד מה לאכול משא"כ בלא חלקו יכול לשחוט השני' דיש לו ג"כ בזה הבהמה חציה א"כ לא יועיל אם הגוי רוצה ליתן לו הטובה והשמינה דלמא תטרף ולא יהיה לו מה לאכול.

שם סקכ"ה כיון דעיקר הוי איסור דרבנן נ"ל דבטיל ברוב עכ"ל. וכמה פוסקים סוברים דאם עיקר האיסור מדבריהם אין צריך ששים ובטל ברוב.

שם בנתיב חיים על מג"א סקכ"ה ואיסורא דרבנן דחינן כדי שיקיים מצות כיסוי כדאמר בירושלמי וצ"ע עכ"ל. צל"ע על צ"ע של רבינו זצ"ל דרש"י פי' על זה דחופר גומא משום דהוה מקלקל וזה שייך בחופר גומא אבל בממלא ומשוה גומות זה לא הוה מקלקל רק מתקן המקום ופשיטא שאסור (ופ"ר דניחא לי' הוא).

שם ברמ"א סי"ח אבל אם שחטו באמצעית החצר עכ"ל. והא דלא ישחוט לכתחלה ביו"ט באמצע החצר דאין עושין גרף של רעי לכתחלה כן הוא בראש יוסף והגם דאין מטלטל הכא את הגרף של רעי רק מטלטל אפר מוכן לכסותו צ"ל דאין עושין גרף ש"ר לכתחלה אפילו באופן זה שיהא צריך לטרוח בעדו טרחא ביו"ט ולכסותו.

שם ברמ"א אפילו דם בהמה יכול לכסות אם יש לו עפר מוכן דהוי לי' כגרף של רעי עכ"ל. והגם דתוס' חולין דף פ"ד ע"ב מביאין מגמרא ביצה דף ח' ע"ב דמה שהתירו לודאי איסור מוקצה וגם גומא התירו גם לספק וכיון שמותר לכסות דהרואה יתלה בניקור חצירו יהיה ממילא נותר לטלטל עפר מוקצה משום כוי שהוא ספק מה"ת אולי חי' היא וצ"ל דחשש שיאמרו דהלא סתם לניקור חצירו אם אינו כגרש"ר לא התירו מוקצה והכא התירו מוכח דמשום מצוה לכסותו ויסבור שהוא חי' ודאי דמשום ספק לח יתירו מוקצה וטרחא הגם שיש לחלק שזה ניכר לכל הרואים משא"כ בעפר עצמו אין היכר בעפר שהוא מוקצה מ"מ כשוחט עצמו יש חשש להתיר חלבו וכדאי' ברש"י שם בבא לימלך דאיהו בנפשי' טעי להתיר.

בסי' הק"א בד"מ סק"ג ול"נ דאה"נ לדעת האוסרים אסור עכ"ל. כפי תירוץ הרלנ"ח וד"מ ודרישה ומהרש"ל ומג"א וטו"ז מדברי כולן נלמד שהגם שיום ראשון הכין לעצמו אעפ"י כן אסור למחר משום הכנה וכן הוא להדיא בפרי חדש שמפרש כן את דברי הב"י ומתרץ קושיתו שהגם שיום א' הכין לעצמו אעפ"י כן אסור למחר משום הכנה וזה לא כדברי הר"ן אפילו בביצה אם הכין שבת לעצמו מותר למחר והב"י י"ל שסברת הר"ן הי' פשוט בעיניו וכבר הרגיש הב"ח בזה ואולי כל המתרצים זצ"ל כוונתם שהתרומות ז"ל י"ל דסבר דאם גם מכין לעצמו מ"מ שייך בו הכנה אבל לדינא י"ל כר"ן וכן העלה הפר"ח לפי"מ דקיי"ל באפרוח שנולד בשבת מותר ליו"ט שאחריו ששבת הכין לעצמו לענין חולה שיש בו סכנה.

שם מג"א סקי"ג אסור להסיקו דהוי נולד ודוקא שהי' מיוחד לכך עכ"ל. וצ"ע פשיטא דמיירי במוכן לכך דאם לא היה מוכן לכך אסור לחתות בו כדאי' לקמן סי' תק"ז ס"ג וי"כ דהיה לו כלי עץ מוכן מעיו"ט לחתות אש ונשבר ביו"ט וצריך ליקח עץ אחד דמיחזי כמתקן מנא מ"מ הוי כמכשירין שא"א לעשות מעיו"ט כמו גבי שפוד שנרצף ביו"ט

ומותר כיון שא"א בענין אחר ואין יכול להשאיל מאחרים כלי המיוחד לחתות וע"ז שפיר קאמר המג"א דאם נשבר מותר ואין לו דין נולד כיון דבאמת לאו כלי הוא כמו שאר כלי חתיי' דהא לא הוכן לכך אלא שאסור הוא משום דמחזי כמתקן כלי כדהביא המג"א לקמן סי' תק"ז בשם הרא"ש אבל באמת לאו כלי הוא לכך מותר אפילו אם נשבר דלא הוי נולד אבל אם היה מוכן מעיו"ט לכך הוי כלי גמור ואם נשבר היה כולד ועוד אפשר לומר דמג"א פרושי קא מפרש מה שמביא בשם הגמרא *עץ שמחתין בו* וקשה הא היכא משכחת שמחתין בעץ הלא אסור ליקח כדי לחתות בו כדאי' לקמן סי' תק"ז ס"ג משום דמיחזי כמתקן מנא לכך מפרש שהיה מיוחד לכך מעיו"ט ומותר ליקח אותו לחתות האש כיון דבאמת כלי הוא.

שם סקט"ז אבל ביו"ט שלאחר שבת מותר עכ"ל. זה תמוה לי מאוד דהא כל מה שאסור בראשון אסור בשני ואין שום חלוק חוץ במת ורפואה וגם לענין ספק מוכן מיקל רבינו המחבר ביו"ט שני מצד ספק ספיקא יעויין במג"א שם אבל כאן לא שייך כל הני טעמי ס"ס וכדומה א"כ כמו שאסור בראשון אם חל ביום א' משום דהוה נולד מדאורייתא ואסור לטלטלו משום מוקצה ה"ה ביום שני אם חל ביום א' יהיה אסור דחז"ל עשאו כמו יו"ט ראשון והת"ה עצמו סובר לעיל דאין חילוק בין יו"ט ראשון לשני במה ששייך ביו"ט.

שם לכן מותר לטלטלה עכ"ל. היינו אם הפתילה ארוכה אבל בקצרה שאינה ראויה להדליקה בצד השני אסור לטלטלה.

שם במחהש"ק סקט"ז דאפילו הוי הכנה היה מותר בשני ממ"נ כביצה עכ"ל עיין לעיל מה שכתבתי על הד"מ ויעויין פרישה דמביא שלפי דין שכבו אסורין משום נולד דמעיקרא לא הוי ראויין כ"כ להסקה כמו עתה אחר שכבו וי"ל כך דאחר שנכבו גם באותו יום אסור משום נולד (כמו כלי שנשברה ביו"ט שאסור להסיק בו ביום) ואסורין למחר משום הכנה שהרי יום ראשון לא הכין לעצמו אדרבה האסיר לעצמו בכיבוי ולפ"ז אזדא היתר הפר"ח דמתיר לדינא כיון דביום ראשון עצמו שרי א"כ הכין לעצמו ולא שייך הכנה.

שם בסופו אע"ג דבפתילות כתב הת"ה דמותר להרבות עליו פתילות חדשים עכ"ל. אבל כ"ז אינני מבין דבאמת אסור איסור דרבנן לבטל ברוב לכתחלה אלא בעצים שנשרו מן הדקל מותר משום דמקלי קלי שההנאה באה אחר שנשרף משא"כ הכא דהנאת אורה באה בשעת שריפה ובאמת בב"י מביא בשם הרוקח בסי' תקי"ד דמרבה שמן כמו הא דרב מתנא והנה אנן דפסקינן כר"ם דשמן שנותר מנר חנוכה ונתערב בשמן אחר אסור אפילו להוסיף עליו שמן מותר כדי לבטלו כדאי' בסי' תרע"ז ס"ד ובמג"א שם סקי"ב

אבל הרא"ש פסק כן לדינא אסורין מטעמא דזה לא מיקרי מיקלי קלי י"ל לאותן דדייקי הכא סברי כיון דהוי דשיל"מ צריך ע"כ לתירוץ מיקלי קלי אבל אי לא היה דשיל"מ היה מותר לבטל לכתחלה דמיירי הכא דצריך להם עתה להדליק ולא יכול להמתין עד למחר וזה לא מיקרי דשיל"מ ועצים לתוך התנור דקאמר עלה בגמרא דהוה דשיל"מ מיירי דיכול לאפות ולבשל במקום אחר וצע"ג גם כן היכא שרי לבטל ברוב לכתחלה לדקדוק המג"א לעיל דמייתי דווקא אם מערב בעצים (כאן חסר בכ"י).

בסי' תק"ב בב"י אבל יש לחלק בין קדרות שלנו לכירה עכ"ל י"ל כוונתו דכירה הוה כמו פורני שלכ"ע ואפילו מאן דסבר משום חיסום אסור בזה כסתמא דברייתא.

שם הר"מ היה מזהיר לבשל בכל קדירה חדשה מעיו"ט אם רוצים לבשל בה ביו"ט וכ"כ התוס' עכ"ל. דקדק הדרישה ז"ל דבתוס' איתא היפך מזה וי"ל דהתוס' סברי דבבישול מים לא נחסם הקדירה כדאי' בדבריהם מ"מ אעפ"י כן אסור לבשל פעם ראשון ביו"ט אם גם לא נחסם בזה מ"מ אסור כדי לבודקן דלמא פקעי וזה חשש ששייך בקדירה חדשה ג"כ חוץ אם בשל כבר מעיו"ט ולא פקע הרי חזינן דלא פקע ה"ה דלא יפקע בפעם השניי' דדוקא ברעפים חדשים חיישינן דלמא פקעי ועוד בפעם הב' לא הוי עוד חדש ולכן נקט הר"מ היה מזהיר רק זהירות דהא עיקר להלכה לרוב הראשונים דהאיסור הוא משום חיסום וגם כוונת הירושלמי י"ל דהתיר מדוחק דאם אין לו מה יאכל כיון דרק משום חשש פקיעה אסור וטעמא דאיסורא לא הוה משום חשש מלאכה אלא משום שהוא טרחא שלא לצורך התירו דבר זה משום שמחת יו"ט שיהא לו מה לאכול אבל בדברי רי"ו אין לפרש כן שלמד כך מתוס' וגם הרא"ש הביא האי ירושלמי והוא בעצמו פסק משום חסום וצ"ל להרא"ש דהא דמתיר מדוחק היינו כגון שלא היה אפשר לו לבשל בעיו"ט וכדומה והוי מכשירין שא"א לעשותן בעיו"ט ושרי אפילו במלאכה דאורייתא והלכה ואין מורין כן וזה כוונתו במה שכתב "מדוחק" דהיינו שהיה דחוק שלא הי' יכול לבשל בו עיו"ט והנה כל רבותינו זי"ע המובאים בב"י למדו האיסור מדברי הירושלמי שהטעם שחוששין משום פקעי דהירושלמי נקט כירה חדשה והתיר מדוחק ואם הטעם משום חסום שהוא אסור מה"ת משום מכה בפטיש כדאי' ברא"ש א"כ לא היה מתיר מדוחק אלא ע"כ סבר הירושלמי דהאיסור משום פקעי וזה התיר מדוחק כיון שאינו אסור משום לתא דמלאכה והא דמתיר בכירה חדשה מדוחק או כמו שכתבנו למעלה דכוונת מדוחק שלא היה אפשר לו לחסמו מעיו"ט או דסבר כיון דאין מכוין לחסום הוה דבר שאין מתכוין וסבר בכירה לא הוי פ"ר שיחסום ע"י היסק פעם אחד בהסק קל שמסיק רק כדי לבשל בזה אינו מחסם הקדירה משא"כ ליבון רעפים דמתכוין בכוונה

ללבנם ולחסמם ולמדו דבר זה מגמרא דידן דמשם נראה לעיקר לפסוק משום חסום רק מירושלמי מוכח דלהלכה יש לחוש ג"כ משום פקיעה וחסום.

בסי' תק"ד מחבר ס"א אבל מלח אינו נדוך ביו"ט עכ"ל. וברשב"א בעבוה"ק איתא היכא דהוה אפשר לי' לדוכו מאתמול עכ"ל. משמע שאם לא הי' אפשר לדוכו מאתמול גם מלח לא בעי שינוי ולא אמרינן לא פלוג וראי' מגמרא דמקשי ודלמא בקטנה עבדוה חזיי' דהוי מידק טפי ולא הקשה דלמא ע"י שינוי עביד אלא משום דהוה כעובדא דחול ולא מהני שינוי ואולי כיון דכבר תי' דחזיי' דהוה מידק טפי תו לא יכול לשאול ודלמא ע"י שינוי עבדי דע"י שינוי לא היו יכולין להדק כ"כ ע"י הטיית מדוכה וגם לא ע"י מדוך של עץ כדאיתא ברב המאירי דדרך ליקח לתבלין מדוך של אבן דקשה ומהדק טפי משא"כ בשל מלח שהוא רך וה"ה חטים דקשות בל"ס הדרך ליקח של אבן.

שם או שידוך בקערה עכ"ל. והרב המאירי מביא בשם רש"י דבמלח דוקא במלח הגס אבל מלת שיכולין ליהנות בלא דיכוי אסור גם ע"י שינוי.

שם במחבר ס"ג ובא"י אפילו בקטנה אסור עכ"ל. המחבר לא חילק בין היכא דשייכא פריצותא דעבדי או לא דסבר כטעמו של רמב"ם דבא"י התבואה טובה לכן אין כותשים בקטנה והיכא דאיכא פריצותא דעבדי דחיישינן שיכתשו בגדולה ויאמרו בקטנה היה אסור כדמוכח בגמרא זה הטעם לא הביא המחבר וגם הרמב"ם לא הביאו ואולי דסבר שר' פפי החמיר על עצמו וזה דוחק וכי שרי ונכון להחמיר היכא דליכא חשש איסור במקום דגדול מיני' כדאי' בגמרא בבא קמא דאסור להחמיר בפני רבו ואולי לא בפני מר שמואל היה אלא לבי מר שמואל בביתו אבל לא ממש בפניו וי"ל דהשטה מקובצת מדייק מיני' בסתמא מותר לאכול דכל ישראל בחזקת כשרות ולא צריכין למיחש דלמא עביד איסור רק משום פריצותא דעבדי היה חושש וכיון דהרמב"ם פסק דבחו"ל אנו סומכין על חזקת כשרות רק בא"י בזמן שישראל על אדמתן ובזמן הזה אפילו בא"י בלא"ה אסור לאכול בביתו דחברי' דלמא נעשה איסור אפילו ליכא שם פריצותא דעבדי כיון דאין להם חזקת כשרות ומיושב הרמב"ם לשיטתו.

בסי' תק"ה ברמ"א ועכו"ם החולב בהמה ביו"ט וישראל רואהו יש להקל עכ"ל. עיין יד אפרים והכא בבהמת ישראל ויעויין בפר"ח וצ"ל דנולד נכרי סבר דאסור הגם שמוקצה מותר ועיין במג"א. בסי' תקפ"ו סקכ"ה דרוצה לומר דהמחבר סובר נולד ביו"ט שרי או דמיירי שעשה שופר מקרן ישראל ונולד ביו"ט אסור גם בשל גוי יעוי"ש.

שם מג"א סק"ג לקדירה שיש בה אוכלין עכ"ל. והג"א חולק ע"ז דגם בזה שייך נולד והג"א הוא מאו"ז וכן איתא להדיא באו"ז דאפילו בבהמה העומדת לאכילה לתוך הקדירה אוסר משום משקה.

שם אלא שאני נוהג להחמיר שלא לחלק בין יו"ט א' לשני עכ"ל וכן אי' בש"ס דף ד' ע"א (ולענ"ד צריך להוסיף כן ברב המאירי שם) דביצה שנולדה בשבת יש אוסרין גם ביום שני שלאחריו שהוא יו"ט שני של גליות וכן הוא בנצוד ומחובר.

בסי' תק"ו במחבר ס"ג אסור להפריש ממנה חלה ביו"ט עכ"ל. ואם הפריש ביו"ט אסור להוליכה לכהן ביו"ט (ב"ח) כיון דאי' איסור בהגבהתה ה"ה דאסור להוליכה דהוי בכלל אין מגביהין כדאי' ברש"י שם.

שם אבל עיסה שנילושה בעיו"ט עכ"ל. אבל בנתגלגל בערב יו"ט יש להתיר כירושלמי דעיסה טמיאה שעיקר מצותה להפריש אחר הלישה א"כ לא היה יכול להפריש קודם הלישה לפיכך שרי להפריש' ביו"ט הגם לפמ"ש תוס' ומפרשים כך לרבה משמי' דאביי דשמואל אפילו בכי האי גוונא אוסר מ"מ יש מפרשים כן לאבוה דשמואל יעויין ב"ח דפירש גלגל באבוה דשמואל כוונתו בלש אבל בגלגל היינו עיסה גם הוא מודה דשרי וכיון דהרבה פוסקים פסקו כרבה ולדידהו בגלגל ודאי שרי ולהפוסקים כאבוה דשמואל י"ל דגלגל נמי שרי לכן יש להקל.

שם טו"ז סק"ה ולב"ח לא תמצא איסור נתינה בבית עכ"ל. על זה יש להשיב דנתינה בבית הוא מצד מראית העין שיאמרו שתרם היום כיון דאין דרכן למיכל פיתי' בביתי' דחברי' יאמרו שבודאי תרומה ומעשר הוא (דברגיל שרי) ויחשדוהו שהפרישו היום ולא אתמול דאי מאתמול הפרישה היה לו ליתנו מאתמול כדרך שעושין המצוה בזריזות ביומו ואין לו שייכות להולכה וזה דלמידין הוא כדאי' בתוס' ביצה דף י"ב ע"ב יכול באין רגיל לשלחו לביתו אבל בכגון זה אסור לשלחו לביתו ואסור ג"כ ליתנו בביתו משום מראית העין.

שם ואע"ג דלישראל אין כאן אוכל נפש עכ"ל י"ל דאיירי בשבת ויעויין לקמן סי' תקכ"ג במג"א סקכ"ב א"כ ה"ה דאסור לישראל להוציא תרומה לכהן כיון דלדידי' איני ראוי והואיל דאיכא למיחש ליתא כדאי' במג"א.

שם כיון דלא חזיי' לי' עכ"ל. כוונת הטו"ז דתרומה אסור בטלטול דפשיטא דשרי אלא בכגון הא דמיירי דאסורה להוליכה משום איסור הוצאה כיון דגם לכהן אסורה בטלטול.

שם בנ"ח ויכול לאכול עכ"ל. יעויין במג"א אם מותר לבטל בשבת ברוב.

שם וישייר פחות מכזית עכ"ל. לענ"ד בזה יש לעיין הרבה דבשאר חמץ מה"ת בביטול בעלמא סגי משא"כ כאן דאין יכול לבטלו דלא שלו הוא וב"י עובר משום הואיל בכיון נקט פחות מכזית שיעור מה"ת מותר וצ"ע והנה אם אכל כל הפת אלא... למיתשל על החלה דא"כ אכל טבלים למפרע וכאן דצריך לאכול הכל משום ב"י וממילא לא שייך הואיל אבל יש לעיין אי בתרומה דרבנן מיקרי של קודש כדי שלא יעבור עליו כיון דמה"ת אינו חייב בתרוייהו וממשנה כיצד מפרישין חלה אין ראי' דאולי מיירי בזמן בית ראשון.

שם מג"א סק"י דאין מגביהין חלה ביו"ט עכ"ל והנה באמת במרדכי שלנו אי' ואסור לאפות והמעיין שם יראה דקאי על חלה שאסור לאפות משום שאסור לאכלה כן אי' שם יעוי"ש ואשמעינן דינא דחלה ולענ"ד דברי הב"ח קיימים דהרבה פוסקים פסקו כרבא דמותר להפריש חלה ביו"ט בגלגל מעיו"ט ולדידהו יכול לחלק העיסה להפריש חלה ולהניחה עד הערב ולאכול המותר ואולי הכא לחומרא והכא לחומרא.

שם ומ"מ כ"כ להקל עיין סי' תקכ"ב ס"ב עכ"ל. ובאמת יש לחלק דהתם על כל פת אומר זה יאכל הוא לגמרי וכשאופה השני' אומר שזה יאכל לגמרי ולא הראשונה משא"כ כאן שכל העיסה גוף אחד ואופה בב"א ע"כ אופה בו חלה וכן הוא בב"ח וב"י שנקטו אסור לאפותה בה"א לבסוף משמע שכל העיסה חתיכה אחד היא.

בסי' תק"ז במחבר מרבה עליהם עצים מוכנים עכ"פ. וברב המאירי איתא דנקט הגמרא לתוך התנור וז"ל שאם לא נשרו בתוך התנור אלא באיזה מקום שבבית אסור להסיקן אפי' ע"י שמרבה עליהם עצים מוכנים דכולי האי לא שרינן אפי' בדרבנן אבל וכו' עכ"ל וי"ל כיון שאסורין בטלטול לכה"פ אסור לבטלן לטלטלן להניחן לתוך התנור דעדיין לא מיקלי קלי איסורן והוי דשיל"מ רק לצל"ח דבטלטול לא שייך דשיל"מ אבל להסיק אותם שם במקומם הי' שרי והרב המאירי חידש אפי' זה אסור יען יכול לעשות הסקה לבשל בתנור רק אם נפל בתוך התנור בזה התירו ובדיעבד ועי"ל טעם דווקא אם נפלו עצים בתוך התנור לא מיחזי כמו ביטול אסור ומתקן רק כמסיק עצים כדרך כל השנה להסיק עצים בתנור אבל נפלו ע"ג קרקע כיון שאין דרך להסיק שם כל השנה אם מוסיף עליהם עצים נראה להדיא כרוצה לבטלם, ויש להסביר יותר דדרך מסיקין להבעיר איזה עצים יחידים תחלה וכאשר הם בוערים והשלהבת עולה מוסיפין אח"כ עוד עצים אבל כאן שמרבה תחלה עצים ואח"כ מסיקין נראה להדיא דרוצה לבטל האסור תחלה משא"כ בנפלו לתוך התנור שמסתמא דמלתא בוער בו אש אינו נראה להדיא כמבטל.

שם מרבה עליהם עצים מוכנים ומבטלן. המחבר לא נקט טעמא דהתירא משום דמיקלי קלי איסור ועוד משנה לישנא דגמ' דבגמ' אי' ומסיקן והמחבר נקט ומבטלן לכן י"ל דהמחבר פי' מה דנקט הגמ' לתוך התנור היינו התנור הבוער ומרבה עצים מוכנים ומבטלן ולא צ"ל טעמא דמיקלי קלי דזה ידעינן ממילא דמיקלי קלי והטור נקט בלשונו ומבטלן דמיקלי קלי היינו ההטור רוצה לאשמעינן כפסקא דאביו הרא"ש ז"ל יען שקלי ג"כ לכן מבטלין לכתחלה (דפסק הרא"ש בכל איסורי דרבנן אין מבטלין איסור לכתחלה ואפי' כבר נתערב אסור להוסיף עליו עד ס') משא"כ המחבר דביו"ד סי' צ"ט פסק דדרבנן לחודי' אפי' בלא מיקלי קלי מבטלין בהוספת ההיתר וממילא מיושב הרא"ש דכל השקיל וטריא דגמ' קאי בנפלו לתוך התנור הכוונה תנור בוער (והא דנקט בגמ' ומסיקן אין הכוונה שמדליק אח"כ האש ומסיקן אלא כיון שהתנור בוער האש ממילא אם מניח העצים על העצים הבוערות בהנחתן מסיק אותם ממילא ידעינן דמיקלי קלין) ומותר לבטל משום דניכר ומיחזי שרוצה להסיק העצים בתנור ולא מיחזי כמתקן כמבטל איסור דאי לא הי' אסור משום דבלא"ה אסור לבטל איסור בשבת ויו"ט משום דדמיא כמתקן הובא במג"א סי' ש"כ והיינו ומסיקן בהנחתן ולא מיחזי כמבטל ולא שייך בו כמבטל איסור (כמו אם מדלה מים בכלי טמא שמותר משום דלא נראה כמתקן אלא כשואב מים כדאי' בש"ס ופוסקים) וידעינן דמיקלי קלי והתרצן על קושית דשיל"מ הוא אשמעינן בתירוצו דמיקלי קלי חידוש דין כיון דקלי הני עצים אם לא יהנה גבייהו מיד רק עד למחר אחר שנעשה אפר אין יכול להניח מהן כיון שאין יכול לבשל באפר קר ובפרט כמו אצל שלהבת ופחם וממילא לא מיקרי דשיל"מ אם נפסד הדבר כדאי' בר"ן ושו"ע יו"ד סי' ק"ג דאם נתקלקל המאכל לא שייך בו לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

בסי' תקי"א בטו"ז סק"ח בסופו ודבריו נכונים עכ"ל. לדברי המחה"ש תרנ"ח דווקא באיסור קל זה פסיק רישי' היכא דאין מכוון ג"כ מותר משא"כ בשאר אסור דרבנן גם הרש"ל וטו"ז מודים דאסור.

בסי' תקי"ב בב"י ד"ה וכתב הרמב"ם אם לא יתן לו חלקו. והוא כמו שיטת התוס' דתרתי בעי אי בעי למיכל כל חדא וחדא ועוד אי אפשר לו בחד אם לא יאפה.

שם בד"מ סק"א והא דאסור לאזונוני מטעמא דאסור להרבות. וי"ל המרדכי נקט הואיל ואפשר למפייסינהו וקשה ע"ז קושית שיטה מקובצת הא מדרבנן אסור עכ"פ ועל זה מוסיף המרדכי "בקדירה אחת" דאינה אלא איסור דרבנן לכן בקדירה אחת מותר משום דנתבשל יותר יפה וגם אפשר למפייסינהו אבל בקדירה אחרת מדרבנן אסור דהואיל מתיר מה"ת אבל עכ"פ מדרבנן אסור.

שם לצורך עכו"ם אסור אפי' באותה קדירה. היינו אם אינו יכול לאכול הכל כמו גבי עיסה חצי' של ישראל וחצי' של נכרי דע"כ צריך ליתן לנכרי וא"א למפייסינהו אבל בדיני דא"ח גם מתוס' מוכח דשרי.

בסי' תקי"ג מחבר ס"ח אפרוח שנולד ביו"ט אסור. כאן אסור משום מוקצה לכ"ע דדמי לגרוגרות ולצמוקים (תוס' ביצה) ומשום הכי שתק הרמ"א ולא הגיה לי"א דמוקצה מותר ביו"ט ה"כ מותר כדלעיל סי' תצ"ה ס"ד.

שם מג"א סקי"ג הם מהנולדים כבר. אבל הנכנס בבית גוי יחידי שאינו מקמץ מיד על יד למכור אסור דהוי כמו עשוי להתכבד בכל יום כמבואר ענין כזה בגמ' פסחים דף ז' ע"א.

מחהש"ק שם מסברא לא אזלינן בתר רוב. וכן הוא ברשב"א עבוה"ק דנ"ל משום חומר דשיל"מ לא נהגו ליקח מן הגוי המביא למכור הגם דרובא לא נולדו היום.

שם ומעוטא דמעוטא שיולדת בלילה. כן הוא בעבוה"ק דהוא מעוטא דמעוטא ואינו מצוי.

שם אבל הרשב"א אינו סובר כן. דמחמיר שלא לילך בתר רוב משום דשיל"מ ואפי' הגוי מביא לבית אסור.

בסי' תקט"ו בטור ואפי' אם ספק אם נלקטו היום אם לאו אסור. דלעיל מיירי בדורון בזה י"ל שבוודאי מכוין להביא מן הטוב והמשובח וקרוב לוודאי שנתלשו היום ואשמעינן ג"כ וכן ציין הב"י לעיל על דורון דהוא דינא דרב פפא וע"ז ספק צידה ציין הב"י דהלכה כמ"ד דספק מוכן אסור דלא נשמע מרב פפא דהתם קרוב לוודאי מוכן וזה אסור דהלכתא כרבנן ולא כר"ג המתיר אפי' בקרוב לוודאי בדגים מפולמים ספקא הוה בתוס' ודורון הוא קרוב לוודאי.

ד"מ סק"ד בסופו וכ"כ המרדכי בהדיא וצ"ע. ויש ליישב דהתם וודאי באו מחוץ לתחום אלא דחיישינן דשמא חוץ לחומה לנו דהיינו שכבר באו מעיו"ט קודם הלילה מחוץ לתחום ולנו חוץ לחומה אזלינן להחמיר משא"כ בב' בתים שיש לספק אולי מעיקרא לא באו כלל מחוץ לתחום ושרי וכה"ג מתרץ הרב המאירי דבדבר הנלקט והנצוד דנעשה בו וודאי מלאכה אלא דמספקינן אם ביו"ט או בערב יו"ט אסור ספק מוכן משא"כ לענין חשש מוקצה אם העז עומד לחלבה או לאכלו אין אנו מחזיקין לאיסור וכדומה למאן דאית לי' מוקצה גם בשל נכרי ויש להסביר דהוה כעין חזקה בחזקת שלא ניצוד ונלקט עד עתה וכן בחזקת מחוץ לתחום עד קרוב להבאה וראיי' גמורה מרשב"א עבוה"ק פ"א סי' כ"ו שכ' וז"ל גוי שהוא דר וכו' והביא דורן וכו' ושאין רוב אותן פירות נמצאים בעיר

אלא מביאין אותן מחוץ לתחום ונסתפק אם הובאו לעיר מערב ולנו חוץ לחומה או לא, יש מגדולי המורים שאמרו שהולכין בזה להקל וכו' אבל הגאונים אמרו שאסורין עד שנודע בבירור שבאו היום בתוך התחום, ולדברי כולם יראה כי בערים ששרוי מבני המדינה והביא פירות שאין שרוי בעיר כמו ששרויין חוצה לה שהן מותרין ולמה ניחוש להן ספק של דבריהם והולכין בזה להקל עכ"ל הנה בראשון שמיירי שרוב פירות מצויים חוץ לתחום מביא פלוגתא כי בוודאי באו מחוץ לתחום מחמת רוב אך נסתפק אח"כ אם הי' בכניסת היום בתחום אבל בספק מעיקרא להקל ומוכח שאין דינים אלו אמורים. [כאן חסר קצת]

מחבר ס"א צריך להמתין עד מוצאי יו"ט ושבת בכדי שיעשה. תמי' לי טובא דהא רבינו ז"ל פסק דדי במוצאי יו"ט ראשון בכדי שיעשה רק משום הכנה אסור גם ביום שבת שאחריו ולמה צריך עוד להמתין במו"ש בכדי שיעשו וצ"ע טובא, והנה בב' ימים של ר"ה ניחא דיום ארוך הוא והוה מוצאי אותו יום (שני) מוצאי יו"ט ראשון וכן בעבוה"ק להרשב"א כתב הטעם דיום ארוך הוא אבל בשבת ויו"ט הסמוכים קשה וי"ל שגם על מעשה הכנה זו צריך להמתין או משום שמא צוה או משום שנהנה מאיסור מעשה הכנה והנה במעשה איסור דרבנן לרש"י ולתוס' דבתחומין דרבנן לא צריך להמתין בכדי שיעשה א"כ ה"ה בזה לא צריך להמתין בכדי שיעשה ובאמת בתוס' עירובין שממנו נובע דין זה אי' שבת ויו"ט הסמוכין כמו שציין בב"י אי' רק סתם אסור עד מו"ש והטור הביא בכדי שיעשה אלו תיבות נוסף דהטור לשיטתי' פסק דגם בתחומין צריך בכדי שיעשו.

שם בטו"ז סק"ז אבל אם הובא ביום וי"ו צריך במו"ש בכ"ש. ביש"ש אי' דכולי האי לא גזרינן שמא יצוה וגם לדידן הדין דין אמת דהא דמחמרינן בר"ה בשבת שאח"כ הוא משום הכנה משום זה אסור בשבת ולא שייך להמתין בכ"ש בהכנה ממילא אין אנו חוששין משום שמא יצוה לג' ימים דהא ביו"ט של גליות אנו מתירין לאכלו בשבת כפסק רמ"א.

מחבר ורמ"א ס"ו. הגם דרש"י פסק כשמואל דחיישינן לקולא בספק תחומין אולי הכא דוודאי בא מחוץ לתחום וודאי הי' באיסור חוץ לתחום דהיינו כשנכנס שבת הי' ג"כ וודאי חוץ לתחום רק דספק אם בשביל ישראל או גוי בזה גם רש"י מודה לחומרא עיין מה שכתבתי על ד"מ דמניח בצ"ע על הב"י שמביא המרדכי בלי חולק.

בסי' תקי"ח במג"א סק"ב אבל בעיר חוץ לעירוב אין קפידא כ"כ. פי' שהעיר מוקפת חומה רק חלקוה מבואות שיהודים דרים בה ממבואות הגוים והוה חלק גוים חצר שאינה מעורבת בה מותר לפוסקים דביו"ט מותר לטלטל בחצר בלי עירוב חצירות אבל

חוץ לעיר שהיא כרמלית ואסורה ולפ"ז בעיר שלא תקנו המבואות בצורת הפתח וכדומה והנה כל העיר דינה ככרמלית אסור להוציא גם מחצר לחוץ לרחוב כיון שהוא כרמלית. שם מג"א סק"ז והמיקל בבית לא הפסיד. וסולם קטנה של בית בשבת בבית שרי לכ"ע.
בסי' תקכ"ז בטו"ז ס"ק ק' פשיטא דאל"כ האיך יבשל ביו"ט לשבת. ונ"ל דאם יבוא השואל לחכם לא יאמר סתם שמותר לבשל לשבת שיסבור שבדיעבד מותר לבשל ויהא קל בעיניו הברירה במנה יפה לשבת או האיסור אופין מיו"ט לשבת ק"ו לחול אלא יאמר שמותר לך לבשל יען כי הנחתי בעדך ע"ת.
שם בב"י בד"ה ומ"ש ויכול להניח העירוב וכו' ועוד כיון דאין אופין אלא על האפויה. דלא חשיב כלל והוה תחלת בשול ביו"ט עצמו.
שם בב"י ואין בתבשיל שייך זכרהו. דטעמא דזכרהו דדעתו של אדם על פתו וסעודתו ותמיד זוכר עליו ונזכר עי"ז תמיד שעירב כן משום שבת שאחר יו"ט ובורר מנה יפה לשבת ואם עברה צורתו לא חשיב התבשיל ואין דעתו עליו.
ב"ח ס"ה דיכול לסמוך עליו בידיעה זו ביו"ט בעצמו. ונ"ל דאם בא לשאל שלא הניח ע"ת לא יתיר לו החכם לבשל סתם אלא צריך שיאמר שהוא הניח בשביל כולם ויוכל לסמוך עליו ומותר מכח זה לבשל וידע השואל שמצד ע"ת מותר לו לבשל ולא יסבור שבדיעבד מותר לבשל בלא ע"ת.
מחבר סכ"ב יכול לערב בתנאי אם היום קודש וכו' נ"ל היכא דטרוד אסור לסמוך שיערב למחר ע"ת דמרש"י משמע דאסור רק בדיעבד משום כבוד שבת התירו משא"כ בתחומין וקצת י"ל כיון דהתירו התירו ואי' בש"ע שדווקא לעצמו בצנעה יכול לערב בתנאי אבל לא לערב לרבים ביו"ט בתנאי רק היכא דיש למיחש לקלקול ודווקא בתבשיל שיש לו מאתמול או שבשל היום לצורך יו"ט אבל לבשל תבשיל לעירוב אסור כיון שצריך להניחו למחר לכה"פ עדיין גמר בישולו לשבת מי התיר לו זה התבשיל לבשל מכש"כ אם מניחו לשבת ולפ"ז אם גומר לבשל מה שצריך לשבת בעוד יום א' של יו"ט ואוכל התבשיל עוד ביו"ט שרי דהא מבשל אותו לצורך יו"ט כי איננו צריך עוד העירוב כי כבר בישל ואפה הכל כצורך שבת.
בסי' תק"ל מג"א סק"א כתב התניא חייב לכבדו במאכל ומשתה ובכסות כשאר יו"ט. ומבואר במכילתא וכן הוא בגמ' חגיגה דף י"ח ע"א דחוה"מ קרוי מקרא קודש וידוע דכל היכא דקרוי מקרא קודש חייב לכבדו במאכל ומשתה וכסות נקי' וכן הוא בפירוש במכילתא פ' בא ויעוין לקמן סי' תק"ע מה שכתוב שם ואי"ל שהמכלתא קראו מקרא קדש לפי שסובר מלאכה מדאו' אסור ולהסוברים דרבנן אינו קרוי מק"ק ז"א דאדרבא

משום מקרא קדש ילפינן איסור מלאכה כדאי' בחגיגה וז"ל הגמ' כיון שקרוי מק"ק דין הוא שיהא אסור במלאכה מוכח מק"ק הוא בכל גווני אפי אם המלאכה אינו אסור אלא מדרבנן וכן היא ברמב"ם הל' יו"ט מפני שקראו הכתוב מקרא קודש אסרוהו חכמים במלאכה.

בסי' תקמ"ט מג"א סק"ב דאין מטריחין על הצבור יותר מדאי. ובירושלמי אי' דאם אדם מתענה לילה ויום מאור עיניו נחלש ואינו חוזר עד ארבעים יום ואם יתענה בתוך מ' יום עוד פעם מעל"ע לא יחזור מאור עיניו שאבד ע"י תענית הראשון מעולם לכך לא רצו להחמיר שיפסיק בי"ז בתמוז מבעוד יום כיון דבתוך כ' יום הוה ת"ב.

בסי' תק"נ מג"א סק"ג ולכן בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב. ולפ"מ שכ' הטו"ז סי' תקס"ו סק"ה עכשיו מדינא חייב לנהוג חומרא כל ה' ענויים והנה למאן דמפסיק מבע"י אם חל ביום א' מבדיל במו"ש ונותן לתינוק וליכא למיחש משום דאתי למיסרך דהא אינו מוכרח שגם בפעם אחרת התענית יחול ביום א' שיהא צריכין להפסיק מבע"י אולי בינתיים יעברו הגזירות ומשום פ"א לא שייך אתי למיסרך עיין לקמן במג"א סי' תקנ"ו בפתיחה.

שם סק"ה. באבודרהם אי' שאם חל י' בטבת בשבת שאינו נדחה משום דכ' כתוב לך את עצם היום הזה אבל ברש"י מס' מגילה דף ד' ע"א אי' על הא דתנן ת"ב מאחרין פירש"י ה"ה י' בטבת וי"ז בתמוז חזינן דלא כאבודרהם ואפשר לומר גם האבודרהם אינו סובר שמתענין בשבת אלא שאינו נדחה ליום ראשון וציין דכ' את עצם משמע דווקא יום ההוא של פורענות אבל באמת גם בשבת אין מתענין או אפשר שמתענין עד חצות שלא לשם תענית שאינו אסור אלא מדרבנן ומתענין רק לזכר (אבל באמת אם הוא מעונה אפילו זמן מה בשבת י"ל דאסור מה"ת וכן ביו"ט דצריך להיות כל היום בעונג ושמחה) ועוד נ"ל דוודאי בזמן שאין שלום ויש שמד ר"ל גם רש"י מודה דאם חל י' בטבת בשבת חייב להשלים משום דכ' בעצם (אם גם אין מתענין מ"מ דברים שבצנעה נוהג באותו יום כמו לדידן בת"ב שחל בשבת) אבל בזמן שאין שמד דתליא ברצו וכיון דבדעתם תליא אע"פ שקבלו להתענות מ"מ זה לא קבלו שאם חל בשבת להתענות כיון דאין מחוייבין לא יכולין להחמיר למיעקר עונג שבת דאו' והנה רש"י מפרש במתני' דמש"ה תנן ת"ב ולא שאר תעניתים משום ששאר תעניתים ברצו תליא מוכח כאשר כתבנו.

מג"א סק"ה דהא א"א לחול בע"ש אלא י' בטבת. ואפשר לומר דהא באסתר תענית פסק רמ"א דאם נדחה הוא ליום ה' וחל ברית מילה אוכלין השייכים לברית והשאר מתענין למחר ביום וי"ו לכך נקט כאן ואם חלו לשון רבים אבל יש לדחות דאם גם מלשון רמ"א

כ' השייכין לברית ולא כ' בעלי ברית משמע כל הקרואים השייכים לברית יכולים לאכול אפי' הם הרבה יותר ממנין ומ"מ י"ל דאין נדונים אלא כיחידים ואין מוציאין ספר תורה לקרות ויחל.

מחבר ס"ד מכריז שליח צבור הצום. ונ"ל הטעם דהא הני ברצון תליא לכך מכריזין התענית ומקבלין אותן משא"כ יו"כ ות"ב אינם תלוים ברצו אלא חיוב הצבור הוא ומנהג האשכנזים כיון שלדידן לא תלו ברצון דהא כבר קבלו אבותינו עליהם ועל זרעיהם חובה א"כ בא החיוב ממילא ולא צריך קבלת התענית.

בסי' קמ"ט בבה"ט סק"א מי שטעה ואכל בהם יתענה בה"ב מהרי"ל. עיין ש"ת בשם הא"ר אבל בתה"ד אי' דבכל התענית צריך אח"כ להשלים וא"צ להתענות יום אחר רק אם רוצה להתענות על שבא שוגג על ידו יתענה ואפשר שלא ראה דברי המהרי"ל וגם הא"ר לא ראה לדבר תה"ד. בסי' תקנ"א מג"א סק"ב דריע מזלי' עד ר"ח אלול. עיין קרבן נתנאל שדווקא עד ת"ב ומגמ' אין ראיי' דאתיא כמ"ד כל החודש אסור ודרשינן מחדש אבל לדידן דפסקינן דרק עד התענית כמ"ד דדריש מחגה ומביא ראי' מהזוהר דתרין ירחין נקט עשיו ברזא דילי' ומהם רק ג' שבועות עיין בהגהות אאמו"ר זצ"ל שכ' להתיר ג"כ אח"כ.

שם סק"כ ומה"ט נהגו איסור בבגדי שבת. שיטה זו היא שיטת הרמב"ן ונתן מג"א טעם דגם לדידן שייך גיהוץ דהא יוצאין מתחת מכבש ופשיטא דה"ה אם בגדי חול עדיין גיהוצן ניכר שאסור ללבשן מר"ח עד התענית דהא אפי' בשבת אסור מטעם גיהוצם ניכר.

שם סקכ"ח שלא הי' מקריבין ממנו קרבן. עיין בלבושי שרד ונ"ל ליישב דהא טעמא קאמר המג"א דמותר לשחוט ביום ד' דא"כ דאי מימנע ולא יסחוט ולא יהי' בשר לאכול על שבת אבל ע"ז ק' הא יכול לאכול בשבת בשר עוף ע"ז מביא וכן מ"כ ואין שמחה אלא בבשר בהמה לכך מותר לשחוט כדי שיהי' בשר בהמה.

שם סקל"ג וכתב הר"א דגם לגמר מצוה עושין סעודה. והובא בהג"ה אשירי סוף ר"ה שבמדרש למד משלמה מחינוך בהמ"ק מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה.

שם סקמ"ב דהא לא מצינו שאבל אסור לברך שהחיינו. רק אבל לא יברך שהחיינו בליל א' של חנוכה בבהכ"נ לכך לא ידליק היינו משום שמחה יתירה להדליק בבהכ"נ לילה ראשונה אבל בביתו באמת מברך שהחיינו כמובא שם.

בסי' תקנ"ד מג"א סק"ד נ"ל שרוב הפעמים נותנים בצלים וביצים באפונים. י"ל עיקר המאכל הוא האפונים ובצים ובצלים טפלים להם ורוב פעמים עושין כן ובטל לגבייהו משא"כ בדג וביצה שעליו שלמדו מע"ת דהוה הביצה בעין וכה"ג מחלק התוס' גבי

בישולי נכרים בין נתערב בו בין הוא בעין עליו וה"ה לביבות ממולאים דכ"א הוא בעין ונאכל כ"א לפעמים בפ"ע וגם לא הוה הגבינה טפל כ"כ ללביבות אסור ולפ"ז הנוהגים לאכול במדינתינו מאכל מעיסה חתוך לחתיכות ארוכות ומפזרים עליו גבינה מותר דהוא טפל גמור ומיעוט הוא ורוב פעמים אוכלין מאכל זה בדבר המפוזר עליו ליתן טעם טוב בו.

בסי' תקנ"ד מג"א סק"ו כיון שאומרו דרך בקשה שרי לאומרו במנחה. יש להסביר דבר זה אם דרך תפלה ובקשה שרי למה אין אומרים בבוקר הנה במנחה לעת ערב הציתו אש בהיכל כדאי' בגמ' סוף תענית ואי' בח"ס ז"ל דלכן מתענין בתשיעי ולא בעשירי שרובו של היכל נשרף בי' וכיון דבאו בה פריצים וחללוה בתשיעי לעת ערב נעשה חולין מיד עוד בתשיעי וההיכל הנשרף לא הי' רק היכל חולין ע"כ הנה עד עת ערב אנו כאוננים לכן אין אנו אומרים נחם דאל תנחם בשעה שמתו מוטל לפני' תנן ולעת ערב כיון שנשרף ויצא לחולין והוה כאחר קבורה ומתחיל אז עיקר האבילות וממילא מתחיל אז הנחמה ומניחין תפילין כאבל מיום ראשון ואילך דת"ב הוה כמו מג' ימים ואילך כדאי' ברא"ש סוף מס' תענית ומתפללים ואומרים תחנה ובקשה כמו שאבל מותר להתפלל אבל בשחרית אינו מניח תפילין ואינו מתפלל רק לענין עיקר חיוב תפלה הניחו על הדין להתפלל ולכן מקילין בישיבת קרקע אחר חצות ומתפלל כמו אבל ביום א'.

בסי' תקנ"ד מג"א סק"ט מיהו בט"ב שנדחה יש להקל. וי"ל דהא פשיטא לענין בשר ויין מר"ח ועד התענית מוקמינן אעיקר הדין דמותרין בבשר ויין רק בסעודה המפסקת אסורין מצד עיקר הדין.

מחבר סי"ג אבל בחזרה אסור. דהא עיקר אינו מתכוון לתענוג שמשום הפסד לא גזרו על הנאה בע"כ לכן מותר לילך לשמור פירותיו ואולי משום שמא יתכוון ליהנות שגזירה קרובה היא לכן אסרו לו לחזור כיון שבזה אין הפסד אם לא יחזור.

מג"א סק"כ דיש לסמוך על סברא ראשונה. בספר א"ר חולק וראה ראיתי הובא בספר שלא תטבול וממילא לא יהי' עליו חיוב עונה ליל טבילה אך נ"ל דזה אינו דא"כ תרחיק הרחיצה בחמין כל גופה והשטיפה ב' ימים עד מוצאי ת"ב דהא בת"ב אסורה לרחוץ בחמין ולעשות חפיפה (סי' תקנ"ד) וודאי אינו נכון אלא שתעשה הרחיצה חפיפה וטבילה בזמנה וכיון שטבלה ממילא חל עליו החיוב עונה אף שי"ל אדעתא דהכא מחלה מעיקרא עונתה היינו אם הדין כך דאסור אבל אם באמת אינו אסור לא מחלה ע"כ צריכין אנו לדון על עיקר הדין וממילא אנו יודעין אם מותר או אסור לכן נ"ל כיון דאנן נקטינן כהרמ"א דאסור סתם בליל שבת גם לת"ח אע"פ שהוא זמן עונתה שהוא מה"ת מ"מ

אסור כאותן שיטות דנקטינן להחמיר וממילא כיון שאסור ממילא ע"כ צ"ל היא מחלה ובאמת פטור הוא א"כ מה לי ליל חיוב עונה גרידא או ג"כ חיוב עונת ליל טבילה.

בסי' תקנ"ו בש"ת סק"א חולה שאוכל בת"ב יבדיל תיכף במו"ש. וק' מי ישתה כוס הבדלה הא לתנוק אסור ליתן ולו לא התירו לו אלא לאכול כדי חייו אבל לא להתענג מכש"כ לשתות יין ואפשר כיון דהתירו לו לאכול ואינו מתענה שותה היין דהא צורך מצוה הוא אבל זיא דהא אסור לשתות כוס של בהמ"ז ושל הבדלה לגדולים מר"ח עד התענית הגם שצורך מצוה הוא רק אם ליכא תנוק מותר לשתות כוס הבדלה והוא דבר מצוי בכל שנה ושנה ולא גזרינן בי' אתי למיסרך וצ"ל כיון שאינו רק משום מנהגא לא גזרינן בזה ועוד אם נגזור בזה ליתן לתנוק ע"כ צריכים הגדולים לשתות דלא יוכל המנהג שלא לשתות יין מר"ח עד התענית למעקר מצוה מדרבנן דצריך להבדיל על היין ולשתות ממנו מלא לוגמיו ואם לא כן לא יצא א"כ יותר טוב שלא נחוש לגזירת אתי למיסרך מלהתיר לשתות הגדולים בעצמם ועוד מתי אתא למסרך שייך בי' דאם נגזור הגדולים מותר לשתותו וממ"נ מה שייך למגזר בי' ונ"ל שאותו חולה יתן לתנוק ולא שייך אתי למיסירך בשלמא אם כ"ע הי' מבדילין בליל ת"ב וכ"א נותן לתינוק שייך אתי למיסרך אבל כאן רק אדם אחד בלבד ואינו מתרמי לו ג"כ רק פ"א באקראי בוודאי לא שייך אתי למיסרך ושרי.

בסי' תקנ"ז סק"א במג"א מ"מ בב"ה דליכא מנהג יש לאומרו. עיין בש"ת בשם א"ר אך נלע"ד דאין לזוז כלל מפסק הרמ"א אף שאין אנו אומרים בתפלה רק במנחה מ"מ כיון שאכל בת"ב לכה"פ יזכור על שולחנו חורבן בהמ"ק ויתפלל עליו כמבואר בזוהר שאפי' בכל השנה יזכור על שולחנו חורבן בהמ"ק מכש"כ בת"ב בעצמו שאוכל.

בסי' תקנ"ה בהג"ה ס"א אבל בלילה אסור מפני אבילות של יום. ופשיטא לי דיכול לברך שהחיינו דהא טעמא דלא שייך לומר בזמן הזה משום שהם ימים הרעים ולא שייך הכא דהוא ליל י"א ואי משום אבילות הא אבל מותר לברך שהחיינו כדאי' במג"א לעיל.

בבה"ט סק"א דעשירי גופא חומרא דאחרונים הוא. דזה אינו משום אבילות דיומא אלא משום אבילות עצמו ובליל י"א לא שייך זה.

ש"ת סק"ב גם בליל ויום עשירי אסור. הא דאסור כל היום טעמא בעי למה אין אנו נוהגין שלא לאכול בשר אלא עד חצות וי"ל כיון דבהמ"ק הי' דולק והולך עד שקיעת החמה ואחר חצות מיד מתחיל להיות בין הערבים ומתקרב לאט לאט אל השקיעה ומקצת היום ככולו בכל דיני אבילות לכך נוהגין להמתין עד אחר חצות אבל לענין שהחיינו

דלאו מטעם אבילות הוא אלא שלא יפה לומר שהחיינו לזמן הזה וזה שייך עד שקיעת החמה שהזמן בלא"ה אינו מסוגל.

בסי' תנ"ט מג"א סק"ז ולא פיטום הקטורת דלא מיקרי סדר היום. לולא דמסתפנא הייתי אומר דלעיל סי' תקנ"ד ס"ד כאשר מביא המחבר שאומרים סדר קרבנות ואיזהו מקומן מפני ששייך לסדר היום לא מגיה הרמ"א דאין אומרים פטום הקטורת הלא הוא בכלל סדר היום דמיירי ממנו המחבר לא מגיה הרמ"א ע"ז שא"א פטום הקטורת וקרבנות דהתם מיירי קודם התפלה והנוהגים שאומרים כולם סדר הקטורת קודם התפלה אבל הכא מיירי אחר התפלה ולא אומרים למנצח ולא פיטום הקטורת דומיא דלמנצח וכבר הובא ברמ"א שבני אשכנז אין אומרין אותו רק בשבת לכן מגיה שיחיד שאומרו אין לאומרו אחר התפלה.

ש"ת סקט"ו ויכולים לאכול מיד אחר עשיית המצוה. לענ"ד כיון שת"ב הוא מחוייבים הכל להתענות מחוייבים בעלי ברית לצער בצרות הצבור וכיון שיו"ט דדבריהם מתענין לשעות להתענות עד אחר חצות משא"כ בער"ה שהוא רק מנהג משום תשובה ומותר לאכול מיד כיון שיו"ט שלו הוא.

בסי' תק"ס מחבר סי"ב מחסר ממנו מעט. אבל בשבת ויו"ט ראיתי כמדומה לי בשילת יעב"ץ ז"ל שאין צריך ובזה יש ליישב לדברי טו"ז דרבותא קמ"ל שאורחים אע"פ שהוא סעודת מצוה למה לא נקט סתם בגמ' העורך שולחן לעשות סעודת מצוה דהו"א אף בשבת קמ"ל אורחין בחול וה"ה שארי סעודות מצוה שהם בחול כגון ב"מ ופ"ה וחתונה וסיום מסכתא וכדומה ואפשר לומר דדווקא בסעודה לאורחים צריך לעשות זכר לחורבן אבל כשעושה לעצמו סעודה אפי' סעודה גדולה א"צ דהא הטעם שצריך לשייר אמה על אמה נגד הפתח הוא על הפתח כדי שיתראה תמיד לבעל הבית שיושב בפנים שעל הרוב הוא יושב סמוך לקיר כנגד הפתח כך הוא במש"ז א"כ כיון דיש לבה"ב היכר בשיור אע"א כנגדו ממילא א"צ עוד היכר בסעודה אבל האורחים המסובים סביב השולחן ואינם יושבים מול שיור אע"א ואין להם מה שיזכירם על אבילות ולכך צריך לחסר להם מאכל אבל הב"ה א"צ אך תינח אי יש לו בכל חדר וחדר שיור אע"א לפ"מ שכ' הא"ר לפי המהרי"ל אבל לפי שמיקל בשילת יעב"ץ דא"צ אלא בחדר אחד ממילא צריך לעשות היכר אם עושה הסעודה בחדר שאין שם שיור.

בסי' תקפ"א במג"א סק"ז שמתחיל במצוה אומרים לו גמור. בכל בו אי' ערבית שלפניו וסברא הוא דהא מי שרוצה להתפלל סליחות יתחיל להתפלל ערבית שלא יהא אחר

מתחיל במצוה אבל ראיתי בהג"ה מח"ס ז"ל שמיירי ערבית שלאחריו כיון שהוא נגד אברים ופדרים שייך ליום זה.

טו"ז סק"ב כ"ע מודים דא"צ לברך. ולענ"ד לא נכון להוציא עצמו מספק מצוה דאורייתא שלא יכנס לספק ביטול ברכה דרבנן וי"ל דבזה חייב בציצית רק אם כבר הוא לבוש בבגד שיש לו ד' כנפות לא נכון להביא עצמו לידי חיוב מצוה שאח"כ יהא בספק לענין מצוה ברכה דרבנן.

מג"א סק"ט הרוצה לעשות עצמו גדול עושה. עיין תוס' תענית דף י' ד"ה הרוצה לעשות עצמו שכתב שם כיון שמצער עצמו כוונתו וודאי לשם שמים ואינו עושה משום יוהרא ועוד דתענית בעצמו מכניע את האדם ולא יתגאה בזה דהא יש מתענים.

שם דהאיש יש מתענים יותר מזה. פי' הגם דהגדולים מתענין על הצבור לעורר עליהם רחמים אבל יש מתענים הרבה תעניתים על עצמם וכוללים ג"כ ער"ה שהוא יום רצון.

שם הוא בעצמו כא פסק כן רס"י תקע"ה וצ"ע. וראיתי בהג"ה אא"ז ח"ס ז"ל שמתרץ דהא באמת מתענין בכל ער"ח אך הגדולים שעוסקים בצרכי ציבור אינם רשאים להתענות משום שממעטים עי"ז ממלאכת שמים וכתב המחבר אבל בער"ה הגדולים מתענין פירוש נמי מתענין

ד"מ סק"ב כלו הז' קודם ר"ה ומותר להתפלל. אבל אם לא נהג אבילות אפי' שעה אחת קודם יו"ט אינו עולה ומפסיק והוה תוך ז' ואסור להתפלל, שם במג"א ולמדו הכוונות ונהתפלות ותקיעות. ראיתי כתוב בספר שאם הש"ץ או התוקע אינם ראוים מעוררין דין על הצבור ואם הם טובים אז מעוררים רחמים.

מג"א סקי"ב ומיהו לטעם הלבוש צ"ע. ואפשר הטעם דתענית בער"פ הוא זכר לנס מכת בכורות ותענית זה גופו הוא הודאה על נס שנעשה להם כי התענית במקום קרבן והוה כקרבן תודה וזה גופו שייך ליו"ט של פסח לכן נהגו להקל.

שם סקי"ג א"כ אין לתקוע כלל. ואם חל ר"ה בשבת לשני הטעמים הי' מותר לתקוע בער"ה בתוך ביתו.

בסי' תקפ"ב בב"י ד"ה והמלך כמו נושא הארון הברית כמו ארון הברית. ולפ"ז אם אמר מלך המשפט בלא ה' דהמלך ברישא יצא אבל ברב המאירי סוף מס' ר"ה אי' להדיא דלא יצא עיי"ש.

שם ד"ה ויש מהגאונים וכו' כיון דעדיין לא חתם בברכה לא מיקרי סיים תפלתו. ואולי כוונתו כשיטת הראבי"ה שאם טעה ולא אמר ותן טל ומטר יכול לאומרו מיד אחר שסיים הברכה והוה כאלו אמרה תוך הברכה וא"צ אח"כ לחזור ה"ה הכא יכול לאמר בספר

מיד אחר סיום הברכה והוה כאלו אומרה תוך התפלה ואעפ"כ שרי כיון דסלקה לי' ח"י ברכות שסיים שמונה עשרה והנה הגאונים לא דברו אלא מזכרינו וכתוב ובספר ולא הביאו ג"כ מי כמוך וי"ל דמי כמוך הוה שבח ולא שאלת צרכיו ושרי לאמרו בברכת מחי' מתים דהוה כמוסיף עוד שבח דשרי.

שם בטור דמ"ש להזכיר מקרא קודש טפי מאסור עשיית מלאכה. וי"ל לשון הגמ' כך יכול לא קראו מקרא קודש (מס' שבועות דף י"ג) ופרש"י בתפלה נראה מגמ' זו דצריך לקוראו בתפלה מק"ק וגם מנהגינו לומר מק"ק בכל יו"ט ור"ה ויו"כ והנוהגין שלא לומר מק"ק יל"פ הגמ' שקרא מק"ק בתפלה כשאומר מקדש ישראל והזמנים אבל פשטות הגמ' משמע שקרא אותו מק"ק כמו מנהגינו.

בסי' תקפ"ג מחבר ס"א יהא אדם רגיל לאכול בר"ה. משמע דיוכל לאכלם אפי' ביום מדנקט סתם בר"ה אם לא אכלה בלילה והמנהג לאכלם בלילה לעשות **סימן טו** ב בכניסת היום קודם הבוקר שהוא זמן כתיבה ושעת הדין שבלילה אין הקב"ה דן.

הג"ה ס"א והולכין אל הנהר לומר פסוק ותשליך. והמנהג שלא לילך בשבת ונ"ל משום דמוציאים הסדורים לומר הפסוקים וחוששין בשבת אולי יוציאו אותו למקום שאסור להוציא ובפרט לפי המג"א שטוב אם הנהר הוא חוץ לעיר ע"כ שלא יהי' חלוק נהגו שלא לאמרו בשבת בכל המקומות אפי' במקום שמותר להוציא משא"כ ביו"ט מותר הוצאה לצורך.

שם נהגו שלא לאכול אגוז שהוא בגימטריא חט. היינו חט' בלא אל"ף ויש להסביר כי אי' בספרים שכל עבירה יש לו קצת אחיזה בקדושה לכן נקרא היצר הרע סמא"ל שאל"ף מורה על אחיזה בקדושה ממילא יוכל לעשות בקל תשובה אבל אם מגרה יצה"ר בנפשי' ז"א שום אחיזה בקדושה כלל ונקרא סמ"ל בלי אל"ף וזה שכתוב בירמי' סמל הקנאה ובזה פירשתי הכתוב חטא חטאה ירושלים על כן לנידה היתה וזה חטא מלא אל"ף חטאה ירושלים והי' חטאה קצת אחיזה בקדושה ע"כ לנידה מלא יו"ד ויש בתיבת לנדה אותיות י"ה שהוא השם ע"ד השוכן אתם בתוך טומאתם וכמשאחז"ל מה נידה יש לה אח"כ היתר לבעלה כן ירושלים כשישובו מחטאתם וי"ל כמו המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה כן המגרה את היצה"רע בנפשו הוא כמו מחטיא את עצמו בידים לכן קשה לעשות תשובה משא"כ בעבירה שבא מחמת תאוותו.

בסי' תקפ"ה מג"א סק"א ויוצא אליבא דכ"ע וכ"כ בכ"ה. נ"ל לומר איפכא דכ"ה מיירי אם מל מלבן חבירו דאין הבעל דבר עומד שם לכן מברך השליח אבל בשופר דהבעל דבר עומד שם מברך הוא ברכתו לשמוע ג"כ ונ"ל איפכא דהרמב"ם מיירי ג"כ גבי מילה

דשהחיינו בא על עיקר השמחה והעיקר שמחה הוא לאב שזכה שיכנס בנו לברית לכן אין השליח יכול לברך שהחיינו וה"ה גבי מזוזה וגם לפי המג"א סי' ת"ל ס"ק דהמצוה עושה הבעל דבר המשלח והא דשליח מברך ברכת המצוה משום דעושה ג"כ קצת מצוה אבל היכא דבעל דבר המשלח עומד אצל השליח בפרט גבי תקיעת שופר דעיקר המצוה עושה המשלח דהמצוה היא השמיעה ולא התקיעה יכול השליח לברך שהחיינו ג"כ ומוציא המשלח העומד אצלו בב' ברכות הנזכרות כמו שמוציאו במצות שופר ודברי תה"ד עיין מחה"ש ונכונים דבריו שומע טוב יותר לברך השתי ברכות אבל אם מברך התוקע ואם גם שתיהן היינו גם שהחיינו ואין לחלק בין ברכה לברכה.

בסי' תקפ"ה בב"י אלא שתלה הדבר בשיוציא בתקיעת השני. ומיירי אם כבר יצא השני רק תוקע להוציא הציבור כיון שהראשון יוצא בתקיעת השני לא הוה ברכה לבטלה ורבינו נקט דבר מסויים דזה הוי בכל פעם שהראשון לא יצא עדיין ויוצא בברכת השני דהא מיירי בזה ה **סימן בצ** בור שלא תקעו ולא יצאו עדיין בסתמא דמלתא נקט דבר מסויים.

שם ד"ה ואם התחיל וכו' צריך הוא וודאי לברך. בעד עצמו אם לא יצא עדיין אבל ברכות הראשונות ג"כ אינם לבטלה שיצאו בהם המברך הראשון (וכל הצבור).

טור לא ידעתי מאין להם היתר זה. ויש ללמד עליהם זכות כיון שהתוקע צריך להיות ראוי והגון שיעורר רחמים על הצבור ואם אינו הגון חלילה ההיפוך לכן הי' בורחים כי כל אחד הי' בדעת בעצמו אינו הגון לתקוע בשביל הצבור עד שצריכין לשכור ועושה בשביל ממון ולא שאומר שהוא ראוי והגון לכך ואינו נראה עוד כמתגאה שהוא ההגון שבצבור.

מחה"ש סק"ג א"כ העושה דהיינו המל או העושה הסוכה ראוי לברך. עיין טו"ז סק"ג ואפשר לומר דהטור לא מיירי בצבור בבה"כ דוקא אא"כ הי' שם רק שנים וכל אחד רוצה לתקוע לעצמו ובירך אחד ולא יכול לתקוע ותקע לו חבירו להוציאו (אפי' אם בירך השני לעצמו אח"כ) לא הוה ברכה לבטלה דהראשון יוצא באלו התוקעות שתוקע השני ובירך הראשון לעצמו.

בסי' תקפ"ו בב"י ד"ה הגוזל שופר וכו' מ"מ אין השומע נוגע בו. וי"ל עוד להוסיף אם אמנם התוקע צריך ליגע בו בפיו שאם נפח בו ולא שם אותו לפיו בנגיעה לא יצא מ"מ בהאי נגיעה לא קנה אותו ולא גזלו אלא או בהגבהה או במשיכה ועוד אם גם מגביה או מושך אין מכוין לקנות אותו בהגבהה ולא הוה גזול ובקול אין גזל ויש להוסיף עוד אפי' אם גזלו באמת כיון שיכול לקיים המצוה בו בלא גזילה לא הוה מהב"ע כדאי' בתוס' ר"פ לולב הגזול אם יכול לקיים המצוה בלי שיעשה העבירה לא הוה מהב"ע די"ל אילו הי'

צריך לגזלו תחלה כדי שיצא בו כמו לולב דצריך לגזול תחלה כדי שיהא לכם מ"מ הוה מהב"ע אבל זה לא שייך בשופר דיכול לצאת בשופר של חבירו בלי שיגזלנו דבקול הוא יוצא ואינו גזל בקול וזה י"ל בירושלמי יום תרועה יהי' לכם מ"מ התרועה היא היינו שמיעת התרועה שהיא המצוה היא יהי' לכם.

מג"א סקכ"ד שרי לומר לגוי להביאו מחוץ לתחום. ואפשר לומר דווקא לעלות באילן דוודאי יורידהו מותר לומר לו אבל כאן אם הוא ספק אם יתנו לו מחוץ לתחום השופר ויביאו העובר איסור וודאי וספק מצוה בענין כזה אין לצוות אע"ג דאי' לקמן סי' תקצ"ה ס"א דאם במקום אחת מתפללין בוודאי ובמקום אחד יש ספק אם תוקעים שם והוא לא יוכל לילך לשני המקומות משום תחומין ילך למקום שיוכל לשמוע התקיעות אע"ג שהוא רק ספק אם יתקעו שמה והוה רק ספק אם יקיים המצוה משא"כ אם ילך למקום המתפללין ישמע וודאי שם התשעה ברכות מ"מ ספק יקיים מצוה דאו' דוחה וודאי מצוה דרבנן א"כ נאמר גם כאן שאפי' אם ספק אם יתנו לו השופר לתקוע מ"מ יצוה לו כי הספק אם יקיים מצוה מה"ת דוחה וודאי איסור שבות דרבנן אבל מ"מ יש לחלק התם דוחה וודאי דרבנן התפלה בשב ועל תעשה אבל הכא עובר איסור שבות בקום ועשה.

בסי' תקפ"ה מחבר ס"ה אינו רואה מאותו שכר סי' ברכה. יעויין במחהש"ק סתירת המחבר מהל' שבת סי' ש"ו ונ"ל דהתם מיירי המחבר מדברים שאסור לדבר בשבת וז"ל ואסור להשכיר חזן להתפלל בשבת עכ"ל י"ל אין הכוונה שאסור להשכירו בחול כדי להתפלל בשבת משום שנוטל שכר שבת אלא הכוונה שאסור להשכירו להתפלל היינו להתפלל אפי' בחול אסור להשכירו בשבת הגם שהוא דבר מצוה מ"מ אסור בשבת לשכרו כדסמוך לו ס"ו חפצי שמים מותר לדבר כגון חשבונות של מצוה ולפסוק צדקה וכו' ואינו מיירי באותו סי' אלא שנו"נ עמו בדבורו אם רוצה להשתכר ועל איזה זמן וכו' אבל לשכרו ממש ולהזכיר סכום מעות שכירו לא (ואפשר י"ל שתיבת בשבת קאי על אסור להשכיר בשבת אבל לדבר מחזן שיתפלל בחול מותר לדבר ממנו בשבת דהוא חפצי שמים וכאן מיירי המחבר מנטילת שכר לחוד בחול בעד תקיעתו ביו"ט זה אינו איסור רק אינו וכו' והנה אי' להדיא במדרש רבה בראשית פ' צ"ח שנטלו שכר כדי לקבץ בני אדם לבהמ"ד בשבת מוכח להדיא ממעשה רב דשרי ואם נחלוק דת"ח הי' ונטלו רק דבר מועט לצורך פרנסתם לעסוק בתורה ומיקרי דבר מצוה גם כאן נאמר שכל הנוטלים שכר הם עניים ופרנסה מיקרי דבר מצוה כדלעיל דמותר לפרוש לים לדבר מצוה אפי' בערב שבת ולצורך פרנסה הוה דבר מצוה ומותר לפרוש וכו' יעוי"ש וז"ל המ"ר בראשית פ' צ"ח ר' יודא בר נחמן ור' לוי הוו נסבין מן תרין סלעין בשבת למצמתן

(לאסוף) ציבורא דר' יוחנן משמע שם מהמעשה שהכוונה הוא על שבת ממש ולא על השבוע ונטלו שכר שבת בהבלעה.

בסי' תקצ"א ואם חיסר אפי' מלה אחת שלא כיון לא יצא. היינו מלה שהוא מעיקר הברכה ותפלה אבל במלות אחרות יוצא בדיעבד דלא גרע מאלו התפלל הוא בעצמו ושינה קצת בונטבעו בתוך התפלה ולא מעיקר הברכה והתפלה שהוא יוצא.

הג"ה ס"ב ושני שעירים לכפר. עיין ד"מ ובהדיא אי' באו"ז הגדול בהל' ר"ה שרבינו יעקב שהוא רבינו תם ז"ל הי' אומר מיד מלבד עולת החודש עד גמירא ואח"כ ומנחתם ונסכיהם וכו' ושני שעירים לכפר.

מחבר ס"ו והרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג. ותמוה למה אנו אומרים דווקא פסוק זה שצריך ישוב ונלענ"ד כיון שר"ה ר"ח ג"כ והי' צריך להזכיר באמצע התפלה ובחתימה ר"ח אך אחז"ל זכרון אחד עולה לכאן ולכאן וכיון שמזכירים בפסוק זה ר"ח יוצא במה שצריך להזכיר באמצע התפלה והוא דרך שלילה כדי שלא להזכירו בהדיא משום בכסא ליום חגינו כדאי' בר"ה ובתוס' שם בשם ר"ת דלא קאי רק על הזכרת ר"ח בתפלה אבל באמת הקריבו גם מוסף ושעיר חטאת דר"ח יעו"ש ונכון יותר טעם זה לשיטות הסוברים דאין מזכירין פסוקי מוסף כלל גם בכל התפלות המוספין של כל השנה ממילא שוב מצאתי בא"ז הגדול שמביא בשם ירושלמי שיוצא בפסוק זה משום ר"ח שלא להזכירו לגמרי בפירוש בתפלה,

בסי' תקצ"ו בהג"ה ס"א ולאחר שיצאו בזה שוב אין לתקוע עוד. יש לפרש הנה תיבת בזה מיותר הי' לו לכתוב לאחר שיצאו אין לתקוע עוד בחנם וי"ל דכוונת הרמ"א במ"ש בזה דהיינו בזה השופר אין לתקוע עוד בחנם דהשופר הזה הוקצה למצותו כשתוקע קצת הנאה יש לו אבל בשופר אחר שלא קיים המצוה יוכל לתקוע בו כי אין בתקיעת משום איסור שבות יעויין בטו"ז סק"ב

מחבר ס"ב וכן תקיעות מעכבות זא"ז. היינו כל הט' קולות ואם לא יוכל לעשות כל הט' לא יעשה כלום כן אי' להדיא ברמב"ם סוף פ"ג מהל' שופר.

בסי' תקצ"ז מג"א סק"ג וקידוש בביתו קדושא רבא. ואולי הטעם דקדוש הוא משום כבוד יום לשנות מימי חול וכבוד יום דאו' הוא משום דכ' לקדש ה' מכובד.

בסי' תר"ד מג"א סק"א שלא להתענות בשבועות ת"ח. וצל"ע דברי המג"א הנ"ל דהא דשבועות עדיפא מן שאר יו"ט אינו עדיף מה"ת רק הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם דמשום יום שנתנה בו התורה כדאי' פסחים פ' אלו דברים דף ע"ב וכיון דצום בכל יו"ט שהוא אסור מה"ת א"כ לא יהא חמיר שבועות דאסור להתענות מצד הסברא משאר יו"ט

דמפורש בהו בקרא ושמחת דאסור להתענות הגם די"ל דמידי דאתא מסברא דאו' הוא כמו שמצינו בגמ' מידי דאתא מסברא טרח ואייתי לי' קרא משמע דדבר הבא מסברא לחוד ג"כ דאו' הוא מ"מ זה קאי לר"א דסביר בכל יו"ט מותר מה"ת להתענות כיון דמקיימי בי' לה' וע"ז קאמר הש"ס הכל מודים אפי' ר"א דבעצרת בעינן נמי לכם אבל לר"י דבכל יו"ט מצוה מה"ת שיאכל ואסור להתענות א"כ כי היכי דמותר להתענות בהן ת"ח ה"ה בשבועות דלא חמיר מה דאתא מסברא ממה דאי' בפי' בקרא ושמחת בחגיך וסברא נוסף על הקרא ואסור להתענות מצד הקרא ומצד הסברא יחד זה ויש לפרש המג"א בשיטת ראבי"ה היא דאם אינו עשה כר"י דחציו לה' וחציו לכם צריך לקיים כר"א כולו לה' לכן המתענה צריך ללמוד כל יום והנה על פלוגתת ר"י ור"א קאי הכל מודים דבעצרת נמי בעינן לכם משמע דקאי על פלוגתא דאו' בזה הכל מודים דמדאו' בעינן לכם וצע"ק דקאמר עוד עלה הכל מודים דבפורים נמי לכם וזה א"א לומר דמה"ת בעי לכם וי"ל הא כדאי והא כדאי'.

שם ואם אכיל פ"א ביום דין ויש להסביר סברתו דכיון דילפינן אכילה בעיו"כ מועיניתם את נפשותיכם בתשעה כחודש בערב ואכילה מיחשב עינוי וכ' בתשעה בערב א"כ האכילה בתשעה בערב כן י"ל בדברי המג"א אבל י"ל כיון דהוה כאלו התענה ט' וי' צריך להיות שבע כל יום ט' כמו התענית דצריך להיות בתענית כל יום כן צריך להיות שבע כל יום ט' גם י"ל אפי' בליל ט' כמו עשירי צריך להיות בתענית מעל"ע וכיון דכ' בט' "בערב" הכוונה בכל יום ט' לאפוקי לילה כדברי הפוסקים שכל היום שלפני שבת ושלפני יו"ט קורין אותו ע"ש ועיו"ט [א"ה יש להביא ראיי' קצת דלאכול בערב יו"כ אינה מתחלת המצוה מב"ע, כמו התענית ממס' כתובות דף ה' ע"א דמשני הגמ' התם אית לי' רווחא ופי' רש"י דהסעודה אינה עד למחר אלמא דבלילה לא עשו סעודה וגם נ"ל ליישב קצת קושית המג"א יען דבפורים וכן בשבועות מצוה להיות שמח לכן מותר לו להתענות ת"ח דיותר שמחה יש לו שמבטל הגזירה בתעניתו מן האכילה אבל בעיו"כ אסור להתענות ת"ח משום חשש סכנה אם יתענה היום ולמחר כדאי' בירושלמי שמטעם זה לא עשו יו"כ ב' ימים כמו שאר יו"ט].

ב"י ד"ה מקרא דבחריש ובקציר תשבות. וסבר כיון דצריך להוסיף מחול על הקודש ביוכ"פ לענין מלאכה ממילא צריך להוסיף בעינוי דביו"כ שניהם אסורים יחד כיון שא"א להפריד היום לומר לענין מלאכה הוא כבר יו"כ ולענין עינוי לא ממילא כיון דילפינן תוס' יו"כ לענין מלאכה מוכח דגם בעינוי צריך להוסיף [וממילא מיושב אי ועניתם קאי

על אכילת עיו"כ ובחריש ובקציר קאי על הוספת מלאכה מאין דצריך להוסיף בעינוי אבל לפ"ז הא בהא תליא].

בסי' תר"ו במג"א סק"ה ולא נפק האי גברא מחשדא. ואם יראו בנ"א דאין לו הקפדה עליו סברו שמפני שאמר עליו אמת לכן אינו מקפיד.

בסי' תר"ז מג"א סק"ב וחטא היינו שוגג. וי"ל דסתמא דמלתא אם אדם צדיק בכל דבר אם בא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה כדי שיתבייש והעולם לא ידברו עליו טועה שעשה אותה בזדון כי נזהר לדקדק בדרכיו אבל בעבריין במזיד על עבירות ידינו העולם גם על אותו שוגג שהוא בזדון ובמרד עשה וטוב שיכסה אותו ובקרא כ' נשוי פשע שהוא במרד אותו צריך להיות ג"כ כסוי חטאה (כי פשע הוא מזיד ככ' מלך מואב פשע בי כדאיתא בגמרא).

בסי' תר"ח בהג"ה ס"ג חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו. דלפעמים קללה קשה לו ורע יותר להאדם הזה מהכאה ויש בנ"א הכאה קשה להם מקללה והוה ספק ופסק לחומרא ומיושב דלא מקשה ג"כ הגמ' למ"ד למד קללה מיונתן יעויין במחה"ש כוונתו דכיון דהוה ספק דאו' דמצות תוכחה דאו' היא יש פלוגתא בגמ' אי צריך להוכיחו עד קללה או די שיכנו א"כ הו"ל לרמ"א לפסוק לחומרא עד שיכנו ויקללנו ולמה כ' או יקללנו דמשמע דדי באחד משניהם ולפמ"ש מיושב דבר זה דרמ"א נקט לחומרא דלמי שהכאה יותר גרוע לו מקללה עד שיכנו ולמי שקללה גרוע לו יותר עד שיקללנו ולא נקט עד כדי נזיפה דזה פשיטא שנקל לכל העולם כדי שיחזיר למוטב).

מג"א סק"ג ישנאנו וינקום ממנו אין להוכיח. י"ל דהא ביודע וודאי שאינו מקבל תוכחתו אם הוא מזיד אעפ"כ צריך להוכיחו דלמא ואולי ישמע לו ולמה לא יוכיחנו כשהוא שוגג אם גם שיודע שוודאי אינו מקבל אלא שיש לדקדק שאיך יניח מ"ע של הוכיח וכו' משום שישנאנו ע"כ הטעם שאם לא יקבל משום שמגדיל עליו עון משוגג למזיד לכן יניח הוא מצות תוכחה וכן בדין דעיקר טעם המצוה הוא כדי להשיב חבירו מעון ולא להגדיל עליו עוד פשע להיות מזיד לכן אם יודע שישנאנו ויעבור בכל רגע על לא תשנא וגם על לא תקום יותר טוב שיבטל מצות תוכחה דמגדיל עליו פשע יותר ויעבור גם על לאו דלא תשנא והוא גרוע יותר מזה שעובר לפעמים במזיד תחת שוגג והמוכיח אם עשאו משוגג למזיד או שמביאו לידי שנאה ונקימה עובר בזה אלפני עור ומוטב שיעבור בשב ואל תעשה על מצות תוכחה מלאו בקום ועשה דכ"ע איתא בתשב"ץ אם ישנם בצבור שיקבלו תוכחתו ויחזרו למוטב וגם ישנם בציבור שיודע בוודאי שלא יקבלו

תוכחתו והמה שוגגים וע"י תוכחתו יעשו מזידים ומסופק מה יעשה אם יוכיח או לא יעויין שם בתשובותיו.
ד"מ חייב להוכיחם פ"א לכה"פ. היינו אם הם מזידין אבל אם הם שוגגין ויודע בוודאי של יקבלו ממנו אין להוכיח.
מג"א סק"ז דבגמ' משמע דאסור. וי"ל שלא הי' המנהג נגד מה דמשמע בגמ' דאסור דבגמ' מיירי אם אכלם לבדם אז אסור לאכלם אבל אם אוכלם בסעודה עם שאר דברים עם פת ואוכלם אז אין פועל כ"כ ואינו מרבה בטבע כ"כ כי יתעכב ויתעכל בשאר דברים וזה מדייק הרמ"א אך בסעודת שחרית היינו בסעודה נהגו להקל שאוכל עמם דברים אחרים אבל לא לבדו בלא דבר אחר.
בסי' תר"ט טור וזה שאוכל בחול במוי"כ אין לו להטמין. משמע דלאו משום איסורא הוא אלא שמזלזל בזה במה שמטמין בכל פעם לכבוד שבת ועתה מטמין גם לחול איכא קצת זלזול לכבוד שבת.
שם בדבר שהוצרכו גאוני עולם לדבר בו. י"ל כמו שאין עושין מלאכה ממנחה ולמעלה בע"ש ובעי"ט וכנראה דאין חושש להטריח לכבוד יום הבא ה"ה בזה דמטריח לחול ולא לכבוד היום כי הוא טורח לבשל ולהטמין לצורך חול ויעויין בקרבן נתנאל.
בסי' תר"י מחבר ס"ב יש מי שאומר שמברך על הדלקת נר יו"כ. היכא דמביא רבינו יש מי שאומר כוונתו לפסוק כמותו כדאי' בבעלי כללי הפוסקים ז"ל ותמי' הא המחבר פסק שאין מברכין על המנהג כמו הלל בר"ח סי' תכ"ב ס"ב והדלקת נר ביו"כ אינו אלא במקום שנהגו' וי"ל עפ"מ דמסביר ומחלק הד"מ סי' ח' הובא בטו"ז ס"ח בין ברכה שהיא בעל ובין ברכה שהיא בלמ"ד היכא דהוה רק קצת מצוה מברך רק בעל ובזה י"ל ולחלק לכן גבי הלל דמברכינן בלמ"ד לקרא (או לגמור) נקט המחבר אין מברכין אבל הכא בעל יכול לברך כיון שהוא מנהג והוי מצוה יכול לברך בעל וי"ל פירושו כך יש מי שאומר שמברך בעל' ולא בלמ"ד להדליק כמו שבת ויו"ט ובזה מיושב ג"כ בהל' יו"ט נקט המחבר נוסח הברכה סי' תקי"ד ס"א להדליק וכאן בעל אבל השתא ניחא ואין לומר ברכה בר"ח על קריאת הלל דאין לשנות נוסח הברכה פעם אחד כך ופעם כך אבל הכא דמפרש בברכה יו"כ ברכה אחרת היא ממה שמברך בשבת ויו"ט של שבת ויו"ט ויכול לומר על עיין דג"מ בהל' שבת סי'.
מג"א סק"ב אינו ר"ל דק דק דא"כ הוה טוחן. עיין במחה"ש לשון הרמב"ם ומהו הקינוב שיסור העלין המעופשין ויקצוץ השאר ויתקן אותו לאכילה עכ"ל פי' שיסיר אותו שיברר העליון ויסיר המועט מן הטובים ולא יחתוך אותם מן הטובים אלא יקצוץ השאר ממילא

אינו בורר הפסולת מתוך האוכל כי המה עוד דבוקים בקלח אלא שיסיר אותם בלבד וידע שהמה הגרועים והאחרים הטובים.

בסימן תרי"א מג"א סק"ב גזרינן דלמא אתי למיכל מיני'. כיון דעסיק הרבה בעניני אכילה אפשר שישכח ויאכל משא"כ אם נוגע להאכיל לקטנים דרך ארעי לא גזרינן ואינו חולק זה על תה"ד הובא ברמ"א לקמן סי' תרי"ב וז"ל ולא חיישינן שיבא לאכול ממנו אבל אם עוסק בו יש לחוש.

בסי' תרי"ב בב"י ד"ה ומ"ש וחוץ חי וכו' דהא אמר אימור דאמרינן אנא פורתא וטובא מי אמרי דמשמע דכל דהוי טובא הלכה כרבי דמחייב. ונלענ"ד לומר דהנה כבר חלק מרן ראבי"ה סבר האוכלין שאינן ראויין דהוא דווקא בחצי שיעור מותר לכתחלה אבל בשיעור שלם פטור אבל אסור דיש לומר בשיעור שלם מאוכלין שאינם ראויים גזרו רבנן אטו אוכלין הראוין דמחייב עליהן כרת אבל בפחות מכשיעור דגבי אוכלין הראויין אינו רק איסור דאו' ולא לאו ועשה בהא לא גזרו רבנן באוכלין שאינם ראויין פחות מכשיעור אטו אוכלין ראויין דגבי ראויין אינו אלא איסור אבל לכתחלה לא יאכל אוכלין שא"ר דהא הוי איסור דאו' גבי אוכלין הראויין ומצינו הרבה דברים כך דלכתחלה לא יעשה אבל איסור דרבנן ממש ושחייב עליו מכת מרדות אינו יעויין בפמ"ג בהקדמה והנה הרמב"ם פירש כך אימר דאמרי אנא דיעבד לכתחלה מי אמרי פי' אם שתה חומץ חי מעט פחות מכשיעור לכתחלה לא ישתה אכלו משקין הראויין פחות מכשיעור דהוה אעפ"כ איסור דאו' אימור דאמרי פורתא פחות מכשיעור טובא דהיינו כשיעור מי אמר דזה ממש איסור דרבנן אטו שעור שלם ממשקין הראויין דחייב עליהם כרת ומחייב עליה מ"מ אימור דאמרי חי אבל מזוג מי אמרי דעל מזוג חייב כרת ג"כ ואמר אימור דאמרי מדריגות מדריגות לאשמעינן בכל פעם איסור יותר ומה שהביאו להרמב"ם לפרש כך משום קושיא אלימתא דאי נימא טובא מי אמרי דאי שותה חומץ חי הוא חייב כרת א"כ אפי' מעט יהא אסור מה"ת דהא ח"ש אסור מה"ת והיכי אמר רב גידל אימר דאמרי פורתא [ודוחק כומר אימור דאמרי פורתא היינו בדיעבד אבל לכתחלה אסור ומדרבנן וסבר כר"פ דח"ש אסור מדרבנן דיותר ניחא לפרש כך כאשר כתבנו ולוקים רב גידל כר"י כהלכתא] ובאמת על ר' ירוחם הובא ביתה יוסף דסבר דאם אכל מכל מאכלים שפטור עליהם הרבה מהם עד עד שהוא שבע חייב א"כ אפי' מעט יהא אסור מה"ת ואפשר לדחוק דר' ירוחם סובר מעט מדרבנן אסור כדמביא הב"ח משמו וסבר רי"ו כר"ל ואפשר לומר דסברא דח"ש אסור מה"ת חזי לאצטרופי יש מפרשים חזי לאצטרופי ממילא חל שם איסור על חצי זית ג"כ דאם לא כן היתירא הוא אכל אבל גבי יו"כ א"א לומר כך דהא

המאכל היתר הוא רק על גברא מוטל החיוב שיענה את נפשו וצריכין לפרש כפשוטו היינו חזי לאצטרופי שאם יאכל עוד עד כשעור יהא חייב אבל גבי מאכלים שאינם ראויים וודאי לא יאכל עוד ולא שייך חזי לאיצטרופי ואינו אסור מה"ת ולרש"י ר"פ יו"כ שמפרש חצי שיעור פחות משיעור שלם משמע אבל כל שהוא אינו אסור אפי' מה"ת דגבי אוכלים שאינם ראוים צריך דווקא לאכול כ"כ כדי לשבר רעבונו כדאי' בב"ח והוי מעט רק ככל שהוא ואינו אסור רק מדרבנן.

טו"ז סק"ח דאימת יום הדין עליו כל היום. וראיי' גמורה לזה מלעיל סי' רע"א במחבר דביו"כ מותר לקרות לאור הנר משום דאימת יו"כ עליו.

מחבר' סי כ"ה שתיי' רביעית מצטרפין לכשעור. הה"מ דקדק על הרמב"ם שכתב שבשתיה מצטרף כדי שתיית רביעית א"כ כיון שפסק מעט באמצע השתי' וחזר ושתה א"כ ע"כ כבר הפסיק בשתי' והשתי' ששתה בשתי פעמים ע"כ הוא יותר מכדי שתיית רביעית ומתרץ שמיירי ששתה במהירות ושעור הצירוף כדי שתי' בינונית וקשה א"כ למה כ' המחבר פה סתם אבל באמת לא קשה בכאן הוא חייב כמלא לוגמיו שהוא רוב רביעית ואם מפסיק באמצע הצרוף כדי שתיית רביעית שלם. מג"א סק"ה בנותן חומץ הרבה בתוך המרק. דהעיקר החומץ לכך מברך עליו.

בסי' תרי"ג במחבר ס"א שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג. משמע דסבירא לי' לרבנן לפסק דאינו אסור אלא מדרבנן מדנקט "שאסרו" ולא כ' שאסור ולעיל סי' תרי"א משמע דכולהו מדאו' מדכלבם המחבר יחד יו"כ וכו' אלא דלא ענוש כרת אלא על אכילה וכו' ומשמע מדאו' כולם אסורים צ"ל דהכתוב מסרו לחכמים לכן אמר לשון אסרו' עוד י"ל כל שאין מכוין לתענוג מדאו' שרי כדאי' ברמ"א ס"ג אך מדרבנן אסור והתירו דווקא במקום הפסד ממון או בדבר מצוה או במקום לכלוך כדאי' בתוס' ישנים וברי"ן יומא חילוקים אלו.

טו"ז סק"ד דהא אסמכוה אקרא כ"ש סיכה דקילא עכ"ל. וי"ל דרחיצה כיון שאינו הולך ואינו מתכוין לתענוג שרי ועיין ברמ"א לעיל ס"ג דכל רחיצה שאינו מתכוין לתענוג שרי.

טו"ז סק"ו בהאי מלתא שהיא ספיקא דרבנן. לענ"ד דאי משום לימוד תורה אע"ג דגדול הלימוד מ"מ לא התירו בשום מקום שום איסור אפי' איסור קל אודות לימוד לשעתו רק בלימוד לזמן הרבה או שילך אצל מי שיכול ללמדו תורה מצינו דכהן הולך לחוצה לארץ ללמוד תורה ומטמא עצמו בטומאת ארץ העמים.

בסי' תרי"ח מג"א סק"י דיש לחוש לברכה לבטלה. וי"ל דצריך לקדש דהא מעיקר הלכה הי' צריך לקדש מה"ת כיון שהוא שבת ומ"ע לקדש רק משום יו"כ דאסור באכילה

ובשתי' לא יכול לטעום ולקדש במקום סעודה אינו יכול לקדש וכאן דהותר לו ממילא צריך לקדש ובאמת הוכיח תוס' ק"ד בפסחים מזה דטעימת הכוס הוא מה"ת דאל"כ יקיים מ"ע מה"ת לקדש ולא יטעום וכבר כתבנו במק"א דמזה אינו ראיי' וי"ל שיוצא הקידוש מה"ת בתפלה שמזכיר בו ג"כ זכר ליציאת מצרים.

בסי' תרכ"א מג"א בהפטרה א"א מלך מוחל וסולח. י"ל דנשלמה פרים שפתינו וממילא קריאת התורה במקום קרבן והוי עיקר עבודה בקריאת התורה ושייך מלך מוחל וסולח וא"ש מנהגינו.

הג"ה ס"ו דמתים ג"כ יש להם כפרה ביו"כ. י"ל הסבר ענין הדבר דכל פעם שעולה מעלה מדריגה יותר נדון לפי אותו המדריגה שעולה בה וצריך כפרה [עיין תו"מ דף ע"ח מ"ג בד"ה או וכו'].

בסי' תרכ"ב מחבר ס"א אפי' אם חל להיות בשבת. וי"ל הטעם דיו"כ כל היום עת רצון הוא ובזה מיושב תמיהת הטור למה בשבת שחל ביו"כ אין אומרים ואני תפלתי מ"ש משאר שבת ומשבח מנהג טולטילא שאומרים בכל יו"כ ואני תפלתי במנחה.

בסי' תרכ"ד בטור מי שעשה פ"א ב' ימים שוב אינו יכול לחזור בו לעולם. י"ל דסבר כהנהו פוסקים דיום ב' של ר"ה עיקר וכיון דקבלו דיעה זו אין להם היתר לעולם ויעויין במג"א סי' תקנ"א דאותם שנוהגים מר"ח אב ועד תענית בכל מו"מ ולא דוקא במו"מ של שמחה משום דסוברים כאותן דיעות שאסור בכל מו"מ אין להם התרה כיון דלדידהו ע"פ עיקר הלכה אסור וזה אין לו התרה.

בסי' תרכ"ח מג"א סק"ו נסמכים על האילן אסור גזירה שמא יניח חפציו על הסכך. ומשתמש בצדדין וצדדין דמחובר ג"כ אסור ראי' מהכא דעקרו חכז"ל דבר תורה בשוא"ת אפי' על חשש שמא יעבור על איסור דרבנן משום שמא יניח חפציו על הסכך, אך י"ל כיון דכ' תשבו כעין תדורו א"כ אם דירתו נסמך לאילן אסור לעולם ביו"ט וממילא פטור מסוכה כיון דגם בדירתו לא הי' יכול לכנוס אם היתה באופן זה וכיון שפטור מה"ת לא התירו חז"ל כדי שיוכל לקיים אבל אם הוא מחוייב מה"ת לפטרו בשוא"ת משום חשש שמא יעבור על איסור דרבנן לא מצינו ראי' מזה.

בסי' תרל"א מג"א סק"ג ואפי' הוי מחיצה ע"י לבוד. נ"ל דכוונתו דלכאורה קשה מאי קמ"ל המחבר אע"פ שדופן אמצעי לא נעשה בשבילם וכי גרע זה על שלא הי' כוונתו לכך אלא לפ"מ שהמג"א מביא דמחיצה בקנים ע"י לבוד לא מהני רק בד' מחיצות שלימות א"כ קמ"ל כיון דדופן האמצעי כשר ע"י לבוד שהרי יש לסוכה גדולה ד' מחיצות שלימות ממילא כשירה להך כמו בשבת שבתוך החג ע"י לחי שאמרינן מגו דהוי לחי כמחיצה

לענין שבת מועיל למחיצה לענין סוכה וזה פירושי מפרש המג"א ואם הוי מחיצה ע"י לבוד אך ע"ז קשה דהא המחבר סבר דקנים ע"י לבוד מהני אפי' אין שם ד' מחיצות שלימות דלא כמג"א ואפשר לומר דהמג"א אליבא דנפשי' דינא קאמר לא פירוש בדברי המחבר.

בסי' תרל"ח טו"ז סק"ג בזה דווקא שוים ולא לדבר אחר. וראיי' לזה משיטת הר"י בתוס' ל' ע"ב דלאחר שנפלה מותר מה"ת הא חגיגה גם אחר שתמות אסור בהנאה דהוא קדשים וסוכה מותר אלא כיון שנפלה ולא שייך בה ביטול מצוה שרי מה"ת.

מג"א סק"א דהא אינו מחוייב לילך לסוכת חבירו. עיין יישוב ע"ז בהגהותי על רמ"א ס"ז והנה מצינו וכל המחמיר בדבר ועושה וכו'.

בסי' רל"ט ברמ"א ס"ה צריך לאכול כזית. וחד מרבוותא דסברי שבליל ראשון צריך לישן כמו לאכול בסוכה הובא בריטב"א בסוכה.

מג"א סקט"ו דהא אמר זמן מאתמול. משמע דסבר דזמן ליל ראשון פוטר גם אם ראשון חול הוא דהוה כאלו בירך בשעת עשי' וראיי' מזה לפי' לבושי שרד לקמן סי' תרמ"ו ס"ק.

רמ"א ס"ז וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שכר. והנה מצינו ג"כ והמחמיר תע"ב ונלענ"ד בשלמא אם מחמיר לעשות דבר זה ואינו מקיים בעשייתו שום מצוה כלל כגון שגשמים יורדים לסוכה והוא אוכל בה נקרא הדיוט אבל לילך לסוכת חבירו שהוא פטור לילך לשם משום שטרחא הוא לו והוה מצטער ופטור לילך לשם אבל אם כבר הלך לשם והוא שמה וכבר עבר הטרחא והצער ואם רוצה אז לאכול צריך לאכול בסוכה ומקיים מצוה כתקונה וצריך לברך עליה ובזה המחמיר תע"ב וראיי' לזה שר' זירא קיים תרווייהו סוכה וחופה להפוסקין דגם באפשר לקיים שניהם פטור רק מצד חומרא עשה ועיין מחה"ש סי' תרל"ט סקי"א האיך החמיר ר"ז אלא וודאי דבזה יכול להחמיר אם הוא באמת מצער ורק הוא פטור ממנה מחמת צערו אבל שאר בנ"א שאין מצטערים בזה מקיימים המצוה אבל בגשמים אין כאן בשעת אכילה שום מצוה לשום אדם ומיושב בזה קושית המג"א ריש סי' הנ"ל.

בסי' תר"מ מחבר ס"א וכן מי שח"ע וחב"ח חייב. וודאי מצד חציו וודאי ולא מספק כמו טומטום ואנדרוגינוס ונפ"מ שצריך לברך אפי' למ"ד שנשים אין מברכין על מ"ע שהז"ג **שם** ס"ג שהוא כבן חמש וכבן שש חייב בסוכה. יעויין טו"ז והנה הרמב"ם פסק גבי עירובין בן שש שלימות וכאן בן ה' או בן ו"ו ונ"ל דהא בעירובין אי' דף פ"ז ע"א ברייתא קטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ואין צריך לאמו אינו יוצא בעירוב אמו וע"ב אי' קטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש מוכח דעד בן שש מיקרי צריך לאמו וקאמר

הגמ' דרב אסי סבר עד ועד בכלל בן שש שלימות ואי' בחולין דף נ"ח ע"א כל שיעורי חכמים להחמיר אי אמרינן עד ועד בכלל הוה חומרא אמרינן כן ואם הוה קולא אמרינן עד ולא עד בכלל ובר"ן שם בדאו' אזלינן לכל צד לחומרא [ונ"ל משום ספק דאו' לחומרא] והנה משתי הברייתות מוכח דעד בן שש מיקרי צריך לאמו וגבי סוכה דאו' לחומרא אמרינן עד ולא עד בכלל ואמרינן לחומרא בן חמש והיינו דנקט כבן חמש וכבן שש משום דמצד ספק אתאן עלה וספק דאו' לחומרא אבל גבי עירובין דהוה דרבנן נקטינן להקל [הגם שחנוך הקטן למצות סוכה ג"כ לא הוה רק דרבנן מ"מ י"ל דעיקרו דאו' אזלינן ג"כ לחומרא עיין בזה תוס' ביצה דף ד' ע"ב.

מג"א סק"ט דווקא ר"י שידוע שהי' מאניני הדעת:

א"כ מי שידוע לכל שהוא מאניני דעת כל מה שמצער אותו כמו שתסרח המקפה יכול לצאת מן הסוכה ולדברי הטו"ז דווקא אם הדבר שמצער אותו שוה לכל אניני הדעת כמו שתסרח המקפה.

בסי' תרמ"ד מג"א סק"א וכן נראה דמ"ש משופר ומגילה. והנה משופר ומגילה אין ראיי' דהתם אין מברך זמן על עשייתם רק בשעת מצוותם לכן מברך תחלה גם שהחיינו קודם המצוה משא"כ בלולב דעיקר מצות לברך שהחיינו בשעת עשיי' רק אנו נוהגים להמתין עד שעת מצוה א"כ כיון דאז אין עיקר חיובא לברך שהחיינו למה יפסיק בין ברכת המצוה למצוה ויברך שהחיינו אחרי נענוע הראשון כל זמן שעוסק בניענוע דהא אפי' ברכת על נטילת לולב נמי יכול לברך אז ומכש"כ שיכול לברך אז ג"כ שהחיינו ולא גרע מברכת המצות עיש"ה.

בסי' תרמ"ח מג"א סק"ד וזה דבר שהחוש מכחישו. ונ"ל שהב"ח לשיטתו שרוצה לפרש קליפתו החיצונה היינו קליפה דקה העליונה הירוקה עיין טו"ז סק"ו ונימוח לפ"ז ג"כ קליפה העבה הלבינה וממילא נראה וניכר מתוכו כנראה להדיא מדבריו כוונתו.

מג"א סקי"ג דהוי רוב היקפו אע"פ שאין רובו של כל האתרוג. ולענ"ד אינני מבין האיך מדקדק זה כי יש לפרש אם השנים ושלשה מקומות מתפשטים עד שכל הצד כולו היינו האתרוג מצד אחד מלמעלה למטה כולו נראה כמנומר עדיין כשר (לשיטת הרא"ש דהכוונה ברובו רוב האתרוג כולו) ואם הולך עוד קצת נימור לצד השני ממילא הוה רוב אתרוג ואינו מוכח לדקדק דהכוונה על רוב הקיפו והוא חומרא אם הוא למטה באתרוג שבקל הוא רוב הקיפו וצריך לעיין בזה לדינא.

מחבר ס"ו ויש פוסלין אפי' במעוטו. ובחוה"מ יש להקל בזה ולסמוך על הטו"ז סי' תרנ"א סק"ט.

בסי' תרמ"ט בטו"ז סק"י ע"כ נוטלין ולא מברכין על פסולי יו"ט ראשון. וגם אבותינו הי' נוטלין ביום שני פסולי ראשון בלא ברכה דלמא אתמול יו"ט והיום הוי חוה"מ ויוצאין וליכא זלזול ליו"ט שני אפי' ביום ראשון נוטלין הפסולין אם אם אין כשרים לזכר כדאי'.
בסי' תרנ"א מג"א סק"א יותר טוב לילך למקום שיש בו לולב מלילך למקום שמתפללין. נ"ל דה"ה ביו"ט שני יש לילך למקום לולב דממ"נ אי יו"ט הוה א"כ לולב מה"ת קודם לתפלה מדרבנן ואי חוה"מ הוה מחוייב ג"כ בלולב לכה"פ מדרבנן כמו תפלה מדרבנן כמו גבי ר"ה גם ביום ב' מוטב לילך למקום התקיעות ממ"נ אך לפי הרמב"ן שסובר דהא דכ' בקרא אשר תקראו מקראי קודש היינו שיאספו יחד בבתי כנסיות ולקדש היום בתפלת יו"ט ולקראותו קודש והמחבר סי' תצ"ז כ' וכן אנו נוהגים שגם בחוה"מ אמרינן מקראי קודש א"כ התפלה הוה דאו' בצבור ולולב אנן בקיאין ולא הוה אלא דרבנן א"כ טוב לילך למקום המתפללין ובנטילת לולב אין מקיים מק"ק דהא לא הוה אלא דרבנן ואפי' אי ליתא להא דרמב"ן מ"מ טוב יותר לדחות לולב דרבנן מקמי הרבה מצות דרבנן תפלה בצבור וקדיש וברכו אך הא מצינו כשחז"ל תקנו יו"ט שני כראשון לגמרי ואין מניחין תפילין שהוא שמונה מ"ע משום זלזול יו"ט שני אף שאינו מלאכה א"כ ג"כ לענין זה בלתי ספק הוא כמו יום ראשון וצריך לילך למקום לולב ויש לחלק הא אין הזלזול ניכר בזה אם ילך למקום המתפללין ויש לחלק בהנחת תפילין הזלזול הוא לכל העולם תמיד ובכל יו"ט משא"כ כאן דאין דבר זה מתרמי אלא פ"א ליחיד מ"מ מש"ס סוכה משמע דאפי' בכה"ג דחינן מפני הזלזול דהא מהי"ט אין לוקחין בזה"ז הגם דבקיאין בקביעא דירחא ביום א' אם חל בשבת משום דעושין שני ימים והוה הראשון כספק אע"פ שאנן וודאי בקיאין בקביעא דירחא וודאי דאו' היא וכן אין בכל יו"ט רק משכחת לפעמים באיזה שנה ואיננו כמו הנחת תפילין שהוא בכל יו"ט ויו"ט משא"כ לולב בשבת מתרמי לפעמים באיזה שנה ובכל זאת חיישינן לזלזול קל כזה שאינו אלא גזירה דרבה אבל מה"ת מחוייב אעפ"כ תקנו חז"ל שלא ליטול לולב דאו' בשבת ומשום דעושה שני ימים מספיקא לא דחינן גזירה דרבנן וזה ראיי' שאין עלי' תשובה להחמיר ביו"ט שני בכל הדברים כמו הראשון ואותן המקילין ומזלזלין עתידין ליתן את הדין רק מה שגם אבותינו הקילו משום דהוה ספק לדידהו ולפעמים ס"ס גם אנחנו יכולין להקל בו והמקילין בשאר דברים לא מצאו ידיהם ורגליהם בראשון שחל בשבת שאין נוטלין לולב [והנה כל ראי' זו אינו אלא בדבר שנוהג לכל ישראל יחד אבל בדבר שנוהג ליחיד בלבד אינו ראי' משם] בדבר שנוהג לכל ישראל אבל מה שאינו שייך למלאכת ושביתת יו"ט ואירע לפעמים ליחיד כגון ספק אם תקע ביום שני מקילין דזה לא מתרמי

אלא ליחיד באקראי וגם להיחיד איננו ניכר הזלזול דאינו יודע דמשום ספק מקילין לי' ואין צריך לתקוע כדאי' במג"א ואינו מנכר הזלזול כי אולי גם ביו"ט א' הי' פוסקין לו כך ואם יארע ליחיד אותו ספק בראשון מלתא דלא שכיחא היא אבל מה שנוגע לענין שביתה ממלאכה ומשבותים אין שום חילוק בין ראשון לשני ועיין המג"א בהל' יו"ט גבי ספק מוכן אבל בדבר מלאכה בשבות אין שום חילוק לדברי הפוסקים וטעמא דמסתברא כיון דבראשון לדידן ליכא ספק אלא וודאי יו"ט ואסור הכל מצד שהוא וודאי יו"ט וכיון שתקנו חז"ל לעשות כראשון כל מה שאסור בראשון אסור בשני.

בסי' תרנ"ב טו"ז סק"ג דלא עבדי יו"ט שני משום ספיקא דיומא. ובגמ' מתרץ דמיירי ביו"ט שני דרבנן מוכח דחוה"מ מיקרי ג"כ יו"ט וזה לא כמו שכתב המג"א בסי' ת"צ דאי"ל בחוה"מ הרחמן ינחילנו ליום שכולו טוב דלא מיקרי יו"ט וי"ל דמיירי ביו"ט שני לדידן דאינו רק דרבנן ומיירי שיצא חוץ לתחום ללות ולקבור המת דמותר ביו"ט שני ומותר גם לחזור שכל היוצאין חוץ לתחום לדבר מצוה מותרין לחזור כדאי' בגמ' ומיושב נמי קושית התוס' ועיין בגמ' דף ל"ח אבל יש ראיי' מריש לולב הגזול קא פסק מתני' כ"ש יום א' וכ"ש יום שני דמיירי בא"י ובזה כ"ע מודים אפי' המקילין לעיל הובא מקור הפלוגתא ברא"ש דאזל הכא האי טעמא.

מג"א סק"ד דלשון מטביל משמע דרך טבול בסעודה. וצ"ל דהאתרוג הי' גדול הרבה דאם לאו לא יצא בהנשאר כדאי' בהג"ה סי' תרמ"ט ס"ה.

בסי' תרנ"ז מחבר ס"א אביו חייב לקנות לו לולב. עיין טו"ז ונראה לומר דהא המחבר נקט לדידן דעושין יו"ט שני א"כ אם מקנה אותו אביו ביום א' לאחר שיצא בו וקטן אינו מקנה והוה ביו"ט ב' שאול ואינו יוצא בו משום דגם ביום ב' בעי לכם משום ספיקא דיומא הובא ברמ"א לעיל סי' תרנ"א ס"ה וצריך לקנות לו לולב דהרי חייב לחנכו וצריך ג"כ להיות שלו של קטן בשעה שיוצא ופשוט הוא ע"כ נקט המחבר חייב לקנות לו לולב אבל מתני' תנא בא"י ודווקא ביום א' בעי לכם ולמחר יוצא בשאול לכן אחר שיצא הוא יכול להקנות לקטן הלולב ולמחר יוצא גם הוא בשאול.

בסי' תרנ"ה טו"ז סק"ג שרי לטלטל הלולב לצורך גופו ומקומו. אך כיון דנקטו הפוסקים הטעם משום דהוה כאבן ואבנים אסורים לטלטלן אפי' לצורך גופו או מקומו דדווקא מידי דהוה כלי מותר וכן מסתבר דלולב לא הוי כלי דהא אגוד הוא ואין ראוי לכבד הבית ובפרט שמקפידין עליו לכבד עמו הבית אפי' לאחר סוכות דהא תשמיש מצוה נזרקים אבל לא עושין בהן דבר מגונה וזלזול גדול אך היכא דחל יום ראשון בשבת דעדיין לא נעשה בה מצוה אפשר שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס כיון שדמיו יקרים מחמת

המצוה ומקפיד שלא יפסל והנה הב"ח מסופק בזה אם הקצה אותו למצוה אם קודם שמקיים המצוה אם מותר ליהנות אבל הטו"ז ריש סי' תרס"ה אוסר והנה בתוס' סוכה אי' בפי' דלולב אין שם כלי עלה דף מ"ב ע"ב פיסקא טלטול בעלמא הוא וז"ל אע"ג דחזי למצוה שייך בי' איסור מוקצה לטלטל מאחר דאין עשוי כלי כדאשירה וכו' ע"כ משמע אפי' חזי למצוה אין שם תורת כלי עלי' לענין טלטול ושפיר נקט הרמ"א דהוי כאבן.

בסי' תרס"ד מחבר ס"ז מ"מ אין הפסד לחוש לדבריו. טעם רבינו יעויין בב"ח שהמחבר איננו פוסק בזה כרמב"ם שהמוסיף על שתי ערבות עובר בבל תוסיף וגם ראיי' לזה ממרדכי ריש מגילה שמתרץ שלכך אין עושין ספיקא דיומא בפורים שאם יקרא בשני מיחזי כמוסיף משמע אפי מיחזי כמוסיף אסור בדרבנן וסברא הוא כיון שהוא בבל תסור הרה דאו' וממילא עובר בב"ת ועוד כל דתקון רבנן כעין דאו' תקון ודוחק גדול לומר כיון דלולב כל שבעה הוא זכר למקדש מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו אשתקד הוספנו על שתי ערבות עכשיו נמי נוסיף כיון דאינו דאו' אלא בבהמ"ק עצמו שם בקיאין ויודעין הם שלא נמסרה לכל אחד ואחד בביתו כמו יו"ט ושאר דברים ביצה לכל מסור אבל קה"ח רק לב"ד כמו חדש קודם אכילת עומר כדאי' ביצה ד' ע"ב.

בסי' תרס"ו מחבר ס"א ומפנה אותם ממנה ולא קאמר רבינו ג"כ ומתקן את הבית לכבוד יו"ט האחרון משום דאסור להכין מיו"ט לחבירו והמג"א מביא ראי' מכאן דמותר להעמיד השולחנות סתם בבית לקמן סי' תרע"ב סק"ג.

בסי' תרס"ח מחבר ס"ב ואם הוא שבת קוראין ז' ומתחילין עשר תעשר. במג"א ואנו מתחילין עשר תעשר אפי' חל בחול בפני שהוא זמן המעשרות והטור מביא ויש נוהגין להתחיל בכל פעם עשר תעשר הנה בגמ' מגילה אי' יו"ט האחרון קוראין כל הבכור מצות וחוקים ובכור ופירש"י שמתחילין עשר תעשר שיש בה מצות וחוקים וקשה למה להגמ' לומר קורין כל הבכור מצות וחוקים יאמר שקורין עשר תעשר וכל הבכור או עד סוף הסדר ועד דנקט קורין כל הבכור מצות וחוקים ובכור וכופל האי ובכור שני פעמים וגרסת הר"ן באמת קורין מצות וחוקים וכל הבכור ונלענ"ד דהעיקר קריאה היא מכל הבכור ואילך שנזכרו בה המועדות ויו"ט כמו בכל אחרון של יו"ט שקורין כל הבכור אך כיון שקורין כל הבכור וסמיך לי' הוא פ' עשר תעשר והוה זמן מעשרות לכן קורין ג"כ עת"ע וזה שפירש"י אלא שמתחיל עת"ע שהעיקר היא כל הבכור אלא שמתוך עת"ע לכן מהראוי שיקרא הכהן מעת"ת ופרשת כל הבכור שהוא עיקר חיובא דיומא כי הוא אחד מהקרואים הראשונים לכן יקרא ג"כ מה שהוא עיקר חיובא דיומא היינו כל הבכור לכן נקט הגמ' קורין כל הבכור וקורא את הכל.

בסי' תר"ע מחבר ס"א יש מי שאומר שאין להקל להם. תמי' לי למה מביא המחבר בשם יש מי שאומר הא מפרש טעמי' בב"י משום כדי שיהא היכר שאסור להשתמש לאורן וא"כ משום סרך אסור נטו בה ובזה הכל מודים דדברים המותרים וכו' רק הב"י משיג על הטעם שאמר כך על הנוהגים שלא לעשות מלאכה כל היום משום שאין בו צד סרך אסור אבל בלילה כל זמן שהנרות דולקות מודה הב"י והביא הכא בשם יש מי שאומר ודוחק לחלק דגם בזה לא הוה סרך איסור אלא היכר הוא כדי שלא יטעה.

בסי' תרס"ח מג"א סק"ב אוכלין בסוכה ואין ישינים בסוכה. והנה אכתוב כאן שמשמע מכל הראשונים ומסתמא דגמ' במס' ר"ה מבואר להדיא דישינים וכן מוכח מש"ס סוכה סוף פ' החליל ומובא במחבר סי' תרס"א להלכתא בשמיני בחו"ל אין פורש מסוכה דצריך לישב בה ואינו עושה היכר מוכח להדיא דאדרבה דצריך לישב בה אסור אפי' היכר לעשות שעושה כמי שאינו רוצה לצאת ומסתברא דיו"ט שני עשאוהו חז"ל כראשון לגמרי וזה נגד דברי ראבי"ה שסבר שאסור לישן בליל שמיני שעליו בנאו האחרונים ראייותיהם וא"כ ק' לי מאוד כיון שכמעט כל הראשונים סוברים ומסתמא בגמ' נמי משמע מר"ה ומסוכה וגם המחבר פסק כך סתם וגם הרמ"א אינו מגיה מאומה מאין יצאו להקל כ"כ שלא לישן והנה ד"ז בל"ס שראו כך מגדולי עולם ועל כן עליהם תמוה מאוד כי הובא לעיל סי' ר"מ בשם האר"י ז"ל שליל ש"ע אסור בזווג והנה שמיני רגל בפ"ע הוא ואך שמח לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לכך צריך לקיים ושמחת אתה ואשתך והנה ביו"ט של סוכות מותר בת"ה לכך יכול לילה אחד לצאת מסוכה לקיים המצוה כי חייב לה מצד עונת ת"ח שהיא ג"כ ביו"ט וגם מצד שמחת החג לרבות כל מיני שמחות אבל בשמיני שאסור בזווג והוא רגל בפ"ע יכול לקיים בהא דא"ר יוסף בעירובין נשי עמי תגרשון מבית תענוגי' אפי' באשתו נדה א"כ צריך לקיים במה שיש לקיים בדבר אחד לכן נהגו ג"כ שלא לישן כיון שאנו נוהגין לישן בלי אשתו בסוכה ומי שאינו נוהג כך ועושה א"כ בלא"ה פטור מסוכה אבל מי שאין לו אשה חייב מצד עיקר הדין לישן בסוכה ועיין בה"ת חלק ראשון וחלק שלישי בענין זה ותמצא נחת.

בסי' תרע"א בב"י וטעמא משום פרסומי ניסא. וכיון דיליף מד' כוסות דשותאם בביתו ביחיד מוכח דגם בזה"ז או דר בין הנכרים דשואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק. **שם** וכמו שתיקנו קידוש בבהכ"נ משום אורחים. נ"ל כך להסביר דהא אורח פטור להדליק שמדליקין עליו בגו ביתא רק מ"מ מחוייב הוא לראות הנרות כדאי' בפוסקים ובזה"ז כולם מדליקין בפנים ממש ואין רואה שום נר לכך מדליק בביהכ"נ מפני האורחים שקיימו החיוב שעליהם ראיית הנרות.

שם ד"ה מצוה וכו' ואע"פ שהמרדכי כותב וכו'. נ"ל להסביר דברי המרדכי דהנה הרא"ש מפרש לכך מצותה בתוך יו"ד דדבר שעשוי לאור אין דרך להניח כ"כ למטה א"כ אם מניח למעלה אין ניכר הפרסומא וזה דווקא אם מניח על פתח ביתו דההיכר היא לעוברים ושבים אבל אם מדליק בפנים דההיכר הוא רק לבני בית אין צריך להניחה למטה מאוד דבני בית יודעים שהוא כר חנוכה.

מחבר ורמ"א ס"ב. ונ"ל דסברת התוס' הוא משום דנקט בברייתא וב"ה אומר יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך לשון יחיד מדליק ומוסיף ש"מ דמהדרין מן המהדרין אין עושין הידור ראשון אבל הרמב"ם לשיטתי' דסבר דמהדרין הב"ה בעצמו מדליק נרות כמנין בני ביתו וא"כ שפיר נקט לשון יחיד דהכל בין מהדר בין מם"ה מדליק הב"ה כפי מנין בני ביתו וכן הוא מבואר בשלטי גבורים וכן משמע מלשון רש"י ולפ"ז אזדא לרמב"ם טעמא דתוס' דאינו ניכר כמה הוא מן הימים שיאמרו שנתוספו כך בני בית דהחשבון דמוסיף וכופל בכל לילה לפי חשבון וניכר כמה ימים הם.

רמ"א ס"א ויש מי שאומר דכ"א מבני ביתו ידליק. וברמב"ם אי' אפי' נשים וכן משמע לשון הברייתא נר איש וביתו וביתו בכל מקום היינו אשתו ועיין יש"ש בב"ק (ועיין בה"ת סי' כיון דאנו מהדרין שכ"א מבני ביתו מדליק למה אין מדליקין הנשים והבתולות).

מג"א סק"א נ"ל דמי שאין לו שמן הרבה. נ"ל דבערב שבת אם נותן לכ"א מנרות מעט מעט ואינם דולקים לכה"פ בתחלת הלילה אינו צריך ליתן מאומה בשאר הנרות כי ביום אין שום מצוה בהדלקה ואינו הדור כי קיום המצוה בא בתחלת הלילה ואולי י"ל לפ"מ דפסקינן לקמן סי' דאם כבתה אפי' בע"ש קודם הכנסת שבת אינו זקק לה וצריך ג"כ לומר שעיקר מצותה כבר עברה א"כ יוסיף לכל נר ונר כדי שיקיים לכה"פ הדור מצותה בהדלקה.

ד"מ סק"ג. הנה רבינו הטו"ר מביא בשם רבינו יואל דנ"ח שהניחה למעלה מעשרים בבית מבפנים כשירה כדאמרינן גבי סוכה אם דפנות מגיעות לסכך כשירה וכתב עליו הד"מ דלית הלכתא כוותי' דגם אם הדפנות מגיעות לסכך פסולה משום דהוה דירת קבע ואנן דירת ארעי בעינן וק' הא דמביא הד"מ דברי מהרי"א כאן שאין כהם שייכות להל' חנוכה וי"ל דכ' כך כי היכי דלא נטעה לומר שגבי סוכה ההלכה אם דפנות מגיעות לסכך כשירה אבל הראי' שמביא לנ"ח משם הוא נכונה שנ"ח למעלה מכ' פסולא משום דלא שלטא בי' עינא מביא ראיי' מסכך שאם דפנות מגיעות לסכך שלטא בה עינא שפיר והנ"ח כשירה.

מחבר ס"ז ומדליקין ומברכין משום פרסומי ניסא ומי שהדליק לילה ראשונה בבהכ"נ ובירך שהחיינו כשמדליק אח"כ בביתו מברך שהחיינו להוציא את בני ביתו אבל אם אין לו בני בית נראה דלא יברך וראיתי אח"כ בש"ת וה"ה ביו"ט בש"צ שמקדש בבהכ"נ מברך שהחיינו וגם אשתו מברכת בשעת הדלקה אם אין לו עוד בני ביתו לא יברך עוד הפעם בקדוש שהחיינו.

רמ"א שם ומסדרן ממזרח למערב. עיין בב"ה ונ"ל לפרש בכוונת הרמ"א אם אין המנורה בכותל דרום עצמו יניח המנורה לצד דרום היינו מימין החזן ולא משמאלו שהוא לצפון המחבר נקט מניח בכותל דרום וע"ז קאמר הרמ"א או בדרום היינו בצד דרום המנורה ועיין וכן מבואר בד"מ וז"ל דלא כמהר"י ברין שהיו נוהגין להעמידה לצפון לשמאל החזן.

בה"ט סק"י דאם אבל מתפלל בערב שבת חנוכה מדליק אדם אחר הנרות. נ"ל דצריך למחוק תיבת "שבת" ואפשר לומר דמיירי באבל תוך זיי"ן שאסור לילך לבהכ"נ אבל בע"ש אחר מנחה מותר לילך ואם אז חל יום ראשון בשבת לא ידליק משום שהחיינו ועי"ל דמיירי באבל תוך ל' לא ידליק משום שהוא אסור בשמחה כל ל' יום ועיקר הטעם נ"ל דבאמת פשיטא שבתוך ביתו צריך גם האבל לברך שהחיינו על כל מצוה ומצוה רק בפעם ראשון בבהכ"נ בלילה ראשונה שמברכין שהחיינו שאז יש שמחה יתירה ברבים על התחלת ליל חנוכה ומצות מנורה לכן לא ידליק אז נ"ח משום שמחה יתירה בחבורת בנ"א שאבל אסור בשמחה יתירה כל לי.

מג"א סק"ד דהא בשבת ויו"ט מותר לעשות כרוכים. והנה לא"ז מותר להדליק בשבת כרוכים אפי' בחנוכה שרי ולדברי מהרי"א נראה דבחנוכה אסורה בד' וה' אם המה כרוכים יחד ובשבת י"ל דסבר דשרי דבדבריו לא הזכיר אלא חנוכה ואפשר דגם בשבת אסור ד' וה' למהרי"א משום דהוה כמדורה אבל שנים וודאי שרי לכ"ע כרוכים אע"ג דהוי אבוקה הא לא מצינו דאסור בשבת אבוקה ומדברי הרמ"א כאן לא מוכח לאסור אבוקה בחנוכה דלא קאמר אלא דהוי כמדורה ולא משום דהוי כאבוקה דמדורה אפי' בשבת אסור א"כ בחנוכה במדורה וודאי אסורה ושנים כרוכים יחד שהמה כאבוקה אינו ראיי' לאסור אלא מדברי המהרש"ל שסבר כך ואבוקה אסור אפי' שנים כרוכות ובשבת שנים שרי לכ"ע.

בעט"ז אז אם יש לו נר אחד מותר כנלענ"ד. הטעם משום הרואה אומר דלצרכו הוא דנקט לה כדאי' בגמ' אפי' למ"ד הדלקה עושה מצוה אעפ"כ אסור לתפסו בידו דהרואה אומר דלצרכו הוא דנקט לה (אדלקי') וכאן שיש לו נר אחר לא יאמר הרואה דלצרכו הדליקו כיון שיש לו נר אחר ואפי' לדברי מלחמות דאוסר להשתמש ביש לו נר אחר

ע"כ משום דלפעמים גם לצרכו מדליק כמה נרות וזה דווקא במשתמש אצלם אבל אי נקט בידו להאיר אין דרך ליקח שנים ובפרט כאן שהחשש בשהניח הנר למטה והנר אחר אינו אחוז בידו וממילא אי"ל דלצרכו אדליק שתיהם כיון דתפס בידו רק נר אחד. **ש"ת** סק"ח וברשות קעביד ואפ"ה אם הוזק חייב. וראיי' גמורה דהטור בחו"מ נותן טעם לזה משו"ה חייב שהי' שהי' לו לישב ולשמור שם אלמא דסבר דגם רבנן מודי להא דמצוה להניחו בתוך יו"ד אך על הרמב"ם ק' לי שמביא ג"כ זה הטעם אלמא דסבר כסברת רבינו ג"כ דמצוה להניחה בתוך יו"ד והכא לא מביא הך דינא כלל ויש ליישב קצת דהרמב"ם סבר כך דלמא משום טרחא אתי לאמנועי אבל זה שיש לשמור שם אינו טרחא טובא ובשביל זה לא אתי לאמנוע ממצוה ובטור י"ל עוד דהא דאמר רבא זאת אומרת היינו מר' יודא מוכח וכיון דאנן לא קיי"ל כר"י אלא כחכמים א"כ נדחית האי דינא דמצוה להניח בתוך יו"ד ע"ז מדחי הגמ' דלא מזה מוכח אלא שהי' להם קבלה שכך היא מצותה ורק רבא רצה להוכיח מר"י קאמר זאת אומרת וע"ז מדחה הגמ' ודלמא וכו' דמזה ליכא למשמע עיין במחה"ש אבל ההלכה אעפ"כ אמת הוא ולא נדחה דאי דינא. **מג"א** סק"ז דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקי'. ונראה לי אם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ ובזה יש לחוש שהרואה יאמר לצרכו הדליקה וליכא היכר בעצמה כלל אבל כאן כיון דאין דרך להדליק נר למעלה מעשרים אמה לא יאמר צרכו הוא דמדליק אלא אח"כ שיראה אותו שמניחה למטה יאמר הרואה שלצרכו הוא דנקט בידו ונפ"מ עיין בעט"ז אם הי' הדולק אוחז נר אחד.

בסי' תרע"ב ד"ה מצותה וכו' צריך ליתן שמן לתוכה כדי שתהא דולקת והולכת עד השעור הזה שאם היתה דולקת והולכת עד השעור הזה. והנה תיבות שאם היתה וכו' צ"ע וכי הא בהא תליא וצ"ל ואם היתה ונ"ל לפרש לפי דברי הב"ח כאן ס"ב דלתירץ ראשון דאי לא אדליק מדליק אי"צ שום שעור ואין לו שעור ואם נתן מעט יצא ואם נתן הרבה הכל הוא מצוה ואסור לכבותה או להשתמש לאורה לכך נקט שפיר הרא"ש לתי' א"נ לשעורו שצריך ליתן וכו' שאם היתה דולקת מותר לכבותה אבל לתי' ראשון דאי לא אדליק מדליק אסור עד שיכבה דהא הכל הוא שעור מצותה ולפ"ז אין צריך להגיה כמו שמגיה התפארת שמואל ברא"ש וראי' מכאן לדברי הב"ח והטעם כיון שאחר חצי שעה יש ג"כ קצת היכר כי הולכין עוד איזה בנ"א בשוק ויש היכר לאותן בנ"א המועטים ואפשר להגיה וצ"ל כיון דעכשיו דהיכירא לבני בית צריך להיות דולק כל זמן שהבני בית נעורים אבל י"ל אם ההיכר אינו אלא לבני בית כיון שראו אותה רגע אחד כבר

נעשה היכר ופרסום וכבר יצא מצות נ"ח משא"כ כשמדליק בחוץ שיש בכל פעם עוברים ושבים חדשים.

טור וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן שעבר עיקר מצותה. משמע מהטור מדכתב עיקר' מצותה שגם אח"כ הוי מצוה וטעמא משום דאח"כ ג"כ עוברים ושבים קצת ואיכא פרסום קצת רק עיקר החיוב הוא חצי שעה ראשונה כל זמן שרבים עוברים ושבים וא"כ לדידן דהיכירא לבני בית הי' צריך להיות דולק כל זמן שבני בית נעורים ומצאתי בהג"מ בשם ב"י וז"ל אמנם כיון שאנו מדליקין בבתים מבפנים ואין כאן פרסום ניסא כי אם לבני בית א"כ כל זמן שאין בני בית ישינים צריך פרסום ניסא עד עמוד השחר עכ"ל. משמע מדבריו דצריך להיות דולק כל הלילה הגם שי"ל דכוונתו דחיוב להדליק הוא עכשיו כל הלילה מ"מ מדלא נקט בלשונו צריך להדליק אלא נקט צריך להיות פרסום נס עד ע"ה משמע כך דצריך להיות דולק עד ע"ה וסברא הוא כיון דהיכירא מבפנים ומה גם לדברי ב"ח שמפרש שתירוץ ראשון בגמ' וז"ל ור"י ור"ת כתבו דנהגו כלשון ראשון ולשון ראשון אסור לכבות או להשתמש לאורן לאחר שדלקו השיעור שהרי לתי' ראשון לא הוזכר שום שיעור והכל שוה ומדינא נמי אסור עכ"ל ואף שדברי הב"ח נראים דוחק (וי"ל איפכא כיון דאין היכר רק לבני בית והם ראו אותה ונתפרסם הנס אצלם די בראיי' בעלמא ואי"צ שעור כלל) שהרי אי הלשון ראשון סובר כך למה לא יהא מדליק ללשון ראשון כל הלילה אחר שתכלה רגל מן השוק ג"כ כיון דמצוה הוא ולמה קאמר הגמ' דאי לא אדליק משמע אחר חצי שעה לא ידליק עוד ויותר טוב לומר שהלשון הראשון סובר דאי"צ שעור כלל כיון דהדלקה עושה מצוה וכבתה אין זקוק לה כל שדלק אפי' קצת יצא אך יש ליישב הב"ח דעיקר הפרסום הוא עד דכליא ריגלא וכו' לכך אי לא אדליק מדליק בברכה ויוצא ידי עיקר המצוה אבל אח"כ אינו יוצא ידי עיקר המצוה ואינו מדליק עוד הגם שקצת מצוה איכא מ"מ כיון שעבר זמן עיקר מצותה א"צ להדליק עוד וכן מוכח מלשון רבינו מעיקר' מצוה כל זמן שיש עוברים ושבים קצת.

ד"מ סק"א פי' ר"ש דגם עכשיו הי' מצריך לעשות פתילות ארוכות. ונ"ל דאף בזמן הדלקה צריך ליזהר בזה"ז להיות עם שקיעת החמה דהא בתוס' ד"ה אין היכירא אלא לבני בית משמע אבל היכא דיש ג"כ היכירא לר"ה צריך לדקדק בזמן הדלקה ג"כ הגם שיצא אם ידליק אח"כ כיון דאיכא לכה"פ היכירא לבני בית אבל לכתחלה צריך לדקדק כנ"ל.

רמ"א ס"ב ומ"מ טוב ליזהר גם בזה"ז. ולדידן דמדליקין בחלון הסמוך לר"ה פשיטא דצריך ליזהר מצד הדין דכל שעה ממעט מצות פרסומי ניסא נ"ח עדיף דלדחות פרסומי

ניסא עדיף עיין מחה"ש בזה נ"ל דהרמ"א מירי במי שרגיל להתפלל בצבור ואירע עתה דלא התפלל עיין לעיל סי' תל"ג במג"א לענין בדיקת חמץ.

עט"ז ודעתו הי' על מנין הנרות שצריכין לאותו לילה. אבל אם הי' סבור שהוא ליל ויו והדליק ששה ואח"כ נודע לו שהוא ליל ז' וא"כ מתחלה לא הי' דעתו על כל השבעה נ"ל דמאן דמברך לא משתבש דלא גרע זה ממה שאנו מברכין על כל מנהג ומנהג זה להיות ממהדרין מן המהדרין הוא כמעט בכל תפוצות ישראל והוא מנהג ותיקין שמוזכר בגמ' ושפיר מברך אך יש לעיין קצת כאן דאיכא פלוגתא דרבוותא בין תוס' ורמב"ם על איזה אופן יעשה לקיים מצות הידור אפשר הוה כמו ספק אם מקיים המנהג כתיקונה אין לברך אבל נראה דלא משתבש לפי המבואר טעמא בד"מ כי לפי מנהגינו אנו יוצאין בין לרמב"ם בין לתוס' אבל שעשה ניסים לא יברך עוד הפעם דבשלמא מנהג מחוייבים אנחנו לקיים ממילא מברך וצונו להדליק אבל שעשה ניסים שכבר בירך פשיטא שלא יברך.

באשל אברהם דאפי' בדרבנן תדיר קודם. נ"ל דהא כאן יש מצוה עוברת ולא אמרינן בי' תדיר קודם דהא כל שלא הדליק מיד בצאת הכוכבים בכל רגע ממעט הפרסום עד זמן שתכלה רגל לכן ידליק תחילה ואפשר לדידן דמדליקין בפנים אין אנו חוששין לדינא לזמן דגמ' רק לזריזות בעלמא כדאי' כאן ברמ"א ס"ב להקדים תפלה וק"ש קודם חוץ אם יש לו חלון הסמוכה לר"ה שרואין העוברים ושבים הנרות יקדים תחלה נ"ח.

מג"א סק"ה ובני ביתו מקובצים יחד. יש ליתן טעם למה צריכין להיות בני ביתו מקובצין הלא אם הם אפי' בעיר אחר יוצאין בנר זה כדאי' בגמ' שאמר ר"ז כשהי' אכסנאי לא הי' מדליק כיון שהי' מדליקין עליו בגו ביתא וי"ל דטעמא לצאת אותן רבוותא דסברי אם גם מדליקין עליו בתוך ביתו יוצא בזה ידי מצות נ"ח מ"מ צריך לברך אם ראה נ"ח דחובת הגוף הוא לרואה ולא מיפטיר בברכה מי שהדליק עליו לכן צריכין בני ביתו להיות מקובצין לשמוע שהחיינו ושעשה ניסים כדי שיצאו גם בזה.

מג"א סק"ו אבל מדסתם בשו"ע משמע שדעתו שיברך. והנה מדנקטו הרי"ף והרמב"ם השתי לשונות משמע דס"ל שתיהם הלכתא נינהו לפ"ז אי"צ להדליק כלל אחר חצי שעה ראשונה דהלכתא גם כלשון ראשון אי לא אדליק מדליק היינו שמדליק רק עד שתכלה רגל מן השוק שהיא עד חצי שעה ראשונה ואם גם נאמר שנקטו שני הלשונות משום ספק דהלכתא כמאן יברך ולפ"ז מי שהדליק ולא נתן בו כשעור שצריך להדליק עוד הפעם וליתן בו שמן קודם הדלקה שידליק חצי שעה ג"כ לא יברך דלמא הלכתא כלישנא קמא ואי"צ שעור אבל מלשון המחבר סי' תרע"ה ס"ב שכתב שצריך ליתן שמן שידליק כזה

השיעור קודם הדלקה כיון דהדלקה עושה מצוה (וזה סברת הרא"ש וידוע שכ"מ שכ' רבינו יש מי שאומר הלכתא הוא כדאי' בכללי הפוסקים ז"ל) כיון שסיים שם המחבר לא יצא י"ח סתמא ולא קאמר מספק דלישנא קמא דלא בעי שיעור יצא משמע דסבר דשתי לשונות אמת כדמשמע מרי"ף ורמב"ם מ"מ פסק המחבר כוותייהו ונ"ל לצאת ידי כולם משום חשש ספק ברכה יקבץ אצלו איזה בנ"א שיראו הנרות שהדליק שיהא פרסום נס ואז יכול לברך בלי פקפוק לפ"מ שאנו נוהגין לברך כשבני ביתו מקובצים יחד אפי' כל הלילה כדאי' במג"א סק"ו והנה בר"ן פ' ע"פ אי' על הא דאמר בגמ' תרי כסא קמאי בעי הסיבה ואיכא דאמרי תרי כסא בתראי ומסיק בגמ' הלכתא אידי ואידי בעי הסיבה וכתב הר"ן לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כיון דהספק הוא לכל העולם תמיד אם ישתה רק תרי כסא קמאי בטלה מצות הסיבה לגמרי וה"ה אפכא לכן בעי כולי' הסיבה אבל כאן י"ל אי הלכתא כלישנא קמא דלאחר חצי שעה אין עוד מצוה להדליק לא בטלה מצות הדלקה כיון דרוב העולם מדליקין בזמנה עם שקיעת החמה ולא ימתינו בכיון עד אחר חצי שעה פטורין להדליק מצד ספק אבל ללישנא בתרא לשיעורי' אם נאמר דלמא הלכה כלישנא קמא דאין צריך שעור א"כ יש לחוש דבמקום חסרון כיס יקילו כולם דלא יתנו בה כשיעור משום ספק דרבנן להקל א"כ יוכל שתעקר כל מצות נ"ח אם הלכה כלישנא בתרא שצריך באמת כשעור לכן צריך כל אחד ליתן בו כשעור כדי שלא יעקר המצוה לגמרי מ"מ י"ל גם לפי טעם זה לא יברך לאחר חצי שעה כיון דעיקר חיובא רק מצד ספק צריכין ליתן בו כשעור.

בסי' תרע"א ס"ה וצריך נר אחר להשתמש לאורה ובמג"א שם מזה יצא המנהג שמדליקין שמש. נ"כ הצעת השיטה כך הוא בגמ' ת"ר נ"ח וכו' עד ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו ואמר רבא וצריך נר אחר להשתמש לאורה, יש מפרשים דאפי' אם מניחה על פתח ביתו מבחוץ צריך נר אחר כיון שאסור להשתמש שמא בעל כרחו ישתמש אצלו ואפי' למ"ד מותר להשתמש צריך שלא יאמרו הרואים לצרכו הדליקו מביאים האחרונים הגם דאנן פסקינן אסור להשתמש לאורה צריך נר אחרת דאם ישתמש יהי' לאותו נר אך צריך להעמידו רחוק מהם שאם ישתמש יאמרו לצרכו הדליק שניהם דלפעמים אדם מדליק כמה נרות על כן יעמיד רחוק מהם שלא יהי' השמוש רק לאותו נר. ולשון שאם ישתמש עיין פירושו בב"ח דלכתחלה אסור אפי' השמש שם, ואפשר שהם גרסו בגמ' כאותה גי' וצריך נר אחרת ולא גרסו תיבות להשתמש לאורה וכן הוא שיטת הרז"ה דנקט ולעולם צריך נר אחרת וכו' א"כ מדינא דגמ' צריך להיות דולק עוד נר אחד אצל נ"ח אפי' אם דולק על פתח ביתו מבחוץ ויש מפרשים דרבא קאי על סוף הברייתא ובשעת הסכנה

מניחה על שולחנו ודיו וע"ז קאמר וצריך נ"א להשתמש שלא יבא לידי איסור תשמישו ואפי' למ"ד מותר להשתמש לאורה צריך נ"א שלא יאמר הרואה לצורכו הדליקו כיון דעומד על שולחנו כדרכו בכל השנה וזה נראה הוא שיטת הרמב"ם דלא הביא הא דרבא אלא בשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו לפ"ז לדידן דמדליקין בפנים דינא כשעת הסכנה חוץ אם מניחם במקום שאין דרך להדליק נר והא דנוהגים לעשות שמש הוא חומרא שמא יבא להשתמש בע"כ שלא יפגע באיסור שמוש לאורה אך צריך להעמיד רחוק כמ"ש לעיל.

בסי' תרע"ג בטור יכול אח"כ לברור איזה שירצה להיות שמש אפי' הראשון. הגם שאם הראשון הוא השמש לפ"ז הפסיק בין ברכה להדלקת נר שבו מקיים המצוה נ"ל דסבר כיון דהוא צורך כדי שלא יכשלו בתשמיש אצל נ"ח הוה כמו לצורך המצוה כמו הבא מלח והבא לפתן.

ב"י ד"ה שאלה וכו' ומותר ליהנות משלשתן. נ"ל דכוונתו משלשתן כל אחד בפ"ע לפי דברי הג"ה בשו"ע סי' תרע"ג ס"ג דאם נתערב נ"ח צריך להדליק שני נרות.

מחבר ס"ב בין בשבת בין בחול. י"ל דאלו הי' בחול מותר להשתמש אז חיישינן שמא ישכח וישתמש בו גם בשבת ויטה משא"כ אם בחול אסור רגיל להסיח דעתו מיני'.

ש"ת סק"ג ורשאי לישב בביתו בשעה שנ"ח דולקת. נלענ"ד בזה"ז דמדליקין בפנים א"כ יש לחוש שיאמר שמשום כך הדליק שלא ישב בחושך לכך צריך להדליק עוד הפעם אבל אם מדליקין במקום שאין דרך להעמיד שם נר כגון אצל חלון או זוית הוה היכר בזה וא"צ נר אחר ויכול לישב בביתו.

מג"א סק"ב אלא ע"כ דכל תשמיש אסור והכי נהוג. ק' לי הא דתשמיש עראי שרי מקורו מהרא"ש דהא דתשמיש נאסר אצל נ"ח משום דהרואה יאמר לצרכו הדליקו אבל בתשמיש עראי שרי דמשום תשמיש עראי אין דרך להדליק נר ולא יאמר ע"ז הרואה לצרכו הדליקו ואשמעינן רב אסי דאסור להרצות מעות הגם דהוא תשמיש ארעי מ"מ כיון שהוא של גנאי אסור גם זה משום ביזוי מצוה ע"ז פסק הב"ח דאף לאכול אסור היינו אכילת עראי שע"ז לא יאמר הכה"ד מ"מ אסור משום ביזוי דשייך גם באכילה אצל נ"ח ביזוי מצוה אבל לאכול בשבת סעודת שבת דחשיבא ואיננו דבר גנאי אדרבה סעודת מצוה וכבוד למצוה מ"מ כיון שהיא סעודה חשובה שייך לומר לצרכו הדליקו לצורך הסעודה ובפרט שסעודת שבת מצוה לאכול אצל נר משום עונג ושייך בוודאי לומר לצרכו הדליקו ויש ליישב כיון דאסור שמוש אצל נ"ח הוא רק משום שהרואה יאמר לצרכו הדליקו מ"מ בשעת הדחק ובדיעבד אין חוששין לזה דהרואה אומר כדי

שלא יבטל המצוה לגמרי וראיי' משעת הסכנה שמניחה על שולחנו ודיו הגם שבשעת הסכנה אם מניחה על שולחנו צריך באמת נר אחר להשתמש לאורו מ"מ לא מוכח מהגמ' ומהפוסקים שאם אין לו נר אחר שא"צ להדליק כלל כיון שאין מקיים שום מצוה בזה ואפי' בשעת הדחק אם אין לו ידליק לשם מצוה.

לבושי שרד על המג"א סק"ב דבנר רע אפי' בתשמיש קל חיישינן שמא יטה. ובזה יש לתרץ קושית הטו"ז מה בכך אם דולק שמש הלא גם משתמש לנרות אחרים ונ"ל כמו שהובא בהל' שבת רע"ג שגוי שהדליק הנר בשביל ישראל אסור להשתמש לאורה ואם יש נר אחר שמותר לישראל להשתמש לאורה מותר לראות גם אצל זה שהדליק הגוי כיון שבלא"ה יש נר שמותר ליהנות בו דאינה נהנה מנר האסור כ"כ (וטעם שאינו נהנה בו כ"כ כיון שיש בלא"ה נר המאיר הגם שבהוספת האור יש לו הנאה צ"ל שעיקר הטעם שאסור ליהנות מנר שהדליק נכרי לישראל הוא מטעם שמא יצוה לו להדליק אבל משום הנאה מועטת כזה לא שכיח לצוות להדליק בשביל זה ואין דרך להדליק נר בשביל זה כי"ל) והא תינח אם השמש הוא מנר כשר שדולק יפה אבל אם גם השמש הוא מאותן נרות הפסולים אזל היתר זה.

מחה"ש סק"ב כיון דעיקר מצוה מבחוץ. בזמן הגמרא שהיו מדליקין על פתח ביתו מבחוץ ואם ידליק בפנים וגם יאכל אצלו אז אין שום היכר כלל למצות נ"ח ובפרט בשבת שמצוה לאכול סעודת שבת אצל הנרות יחשוב כ"א שהוא נר שבת לכבוד שבת ובאמת בעי היכר קצת לכה"פ כדאי' בסוף הג"ה ס"ז ואין בו שום זכר למצות נ"ח לכן איתא בגמ' דנר ביתו עדיף משא"כ בזה"ז דמדליקין כולם בפנים ואנו נוהגין להדליק בפנים ממש כדאי' ברמ"א ואין מניחין הנר על השולחן אלא במקום שאין מדליקין שם כל השנה אם מדליק בפנים ויאכל אצלו יש היכר קצת לנ"ח ג"כ וא"ש מש"כ המג"א.

והנה הקשו רבותינו האחרונים ז"ל להסוברים וכדמשמע מהרא"ש דבתשמיש ארעי שאינו של גנאי מותר א"כ למה מותר להדליק נ"ח בשו"פ הפסולים לנר שבת בחנוכה דלמא משתמש בה תשמיש עראי שאינו גנאי ואתי להטות דהא בשו"פ הפסולים אפי' תשמיש כל דהו שאי"צ עיון אסור וי"ל כיון דע"כ צריך להדליק נר של שבת לאכול סעודת שבת ולהשתמש בו בכל עניני הבית שאי"צ עיון משום שלום בית א"כ כיון שיש לו נר אחד כשר מותר להשתמש גם אצל נר הפסול כל תשמישים כדאי' לעיל סי' ער"א ברמ"א ובמג"א שם רק מצד נ"ח אסור להשתמש.

מג"א סק"י ויש גורסין ב"ב ואי"צ להגיה. ונ"ל ליישב הגירסא ב"ב שהוא דווקא ולא יותר לפ"מ דהקשה הט"ז מאי מהני השמש כדי שאם משתמש לא יהנה לאור נ"ח הא

הוי אור גדול יותר ע"י נ"ח ונהנה גם מהם ומתרץ בתשובות הלק"ט מובא בש"ת דשרי משום זוז"ג אך מסופק בלילות האחרונים שרובם הם נרות חנוכה ורוב הנאתו מהם ולא שייך בזה זוז"ג לכן י"ל כ' רמ"א ב"ב שיש בו אחד של איסור וא' של היתר והוה זוז"ג משא"כ אם נפלו שנים של איסור לא די אם מדליק שלשה כיון שרק אחד מהם היתר ושנים של איסור ורוב האור בא מן האיסור.

מחבר ס"ד אין חוששין לפתילות לחלפם עד שתכלה. ונלענ"ד טעם ע"ז דהא כיון דאתעביד בי' חדא מצוה באותה פתילה לעביד בי' גם מצוה אחריתא ועוד שדולק טוב יותר אם דלקו פ"א ובאבודרהם ובכ"ב אי' שנהגו להחליף ואפשר ליתן טעם למנהג לפי דברי תוי"ט דבכל לילה הי' מחלפין הפתילות במקדש ונ"ח הוא זכר למקדש לכן נהגו להחליף דומיא דמנורה עיין תוי"ט פ"ט דמנחות מ"ג.

טו"ז סק"ט יחזור וידלוק במקום שאין הרוח מצוי'. היינו אם הדליק במקום הרוח אבל אינו וודאי שהרוח יכבנו ובזה הוי שפיר כמו שמנים שאינם נמשכין אחר הפתילה לפי כוונת הטו"ז ועוד בזה"ז לדידן שמדליקין בפנים ממש כדאי' סי' תרע"ז ס"ה בסוף הג"ה יש שיטות שאי"צ שעור לכן בכל גוונא לא יחזור ויברך כיון שדלק קצת שם סק"ח להדליק בלילה שני' דבר שבמנין. פי' כיון דאסור להשתמש במותר ממילא רק לנ"ח ללילה שלאחריו המה מיוחדים והוה דבר שבמנין שמונין אותו לנר חנוכה אבל אי"ל כיון דיכולין להדליק למחר הוה דבר שבמנין א"כ יהי' כל נרות בחנוכה להם דין דשב"מ כיון דראוין להדליק נ"ח וזה לא שמענו.

נסתפקתי אם מותר בשבת לקרא לאור הנר של עלעקטרישע ראו נא בזה בס' התעוררות תשובה ח"ש סי' ס"ח ועכשיו שמעתי שהמציאו שיוכל ג"כ בעלעקטריסע להרבות את האור ע"י המשכת חוט הברזל הנקרא שאלטער וא"כ פשיטא ששייך גם בזה החשש שמא ימשך להרבות או למעט האור, ואם בתחלת ההדלקה ידלוק כל כך שאין להגדיל יותר האור א"כ לפ"ז הי' מותר לקרות אצלו אבל אסור משום לא פלוג שאם הי' הנר גבוה עשרה קומות שלא יכול להטות מ"מ אסור משום לא פלוג כש"כ בזה שאם יש להגדיל עוד האור אסור ע"כ יש בו משום לא פלוג (גם יש לחוש יען כי אור הלעקטערישע מפני חוזק האור מזיק לעינים אפי' לבריאים אם רואים זמן הרבה אצלו יש לחוש שימשיך למעט האור הגם שלא מצינו שחוששין לגזירה זו כי למי שיש עינים חלושות ומזיק לו האור שיהא לו אסור לקרות אצל האור משום חששא זו, כי יש לומר יען שידוע לכל האיסור לכבות בשבת ע"כ לא חששו לזה משא"כ להמעיט קצת האור לאו כ"ע ידעי ויש יותר לחוש) והנה במג"א סי' תרע"ג ס"ק א' הגם שמותרין בשבת להדליק בשמנים

ופתילות הגרועים אבל השמש שמדליקין בו הנרות ורשאין להשתמש לאורו צריך להיות שמן טוב וזה יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא שהשמש שהוא רק להדליק הנירות צריך להיות שמן טוב ולהנרות שהמה עיקר המצו' מותר ליקח גם שמן גרוע, גם יש להסתפק אם מותר להדליק נר חנוכה בנר עלעקטעריש, אם צריך להיות דוקא בשמן ופתילה דומיא דנרות של מקדש. גם בנר יאצ"ט יש להסתפק כן. הדבר פשוט אצלי לאסור להוציא בשבת ניצוץ של העלעקטרישע כי הוא איסור דאורייתא עפ"י שאיתא במס' פסחים שהוציא אדה"ר במוצ"ש האור ע"י ששחק ב' עצים זל"ז ויצא מהם ניצוץ אור ובירך בורא מאורי האש.

בסי' תרע"ו ס"א בטור דמברך בליל שני או אימתי שיזכור. נראה מכאן מדכ' או כשיזכור סתם ולא כ' או כשיזכור בא' מלילות האחרות כשידליק הנ"ח מוכח דהזמן לא על מצות נ"ח הוא אלא על שזכינו לזמן ההוא כמו יו"ט דמברכין סתם על שזכינו לחיות עד הזמן הזה וא"כ ה"ה בפורים אם אין לו מגילה מברך שהחיינו על פורים בלבד ואפשר דפי' אימתי שיזכור הוא בשאר לילות וזה אינו, וראי' בתשובה אשכנזית הובא ביתה יוסף ומבואר שם.

בסי' תרע"ז ס"ד בטור הנותר מן השו"פ בליל ראשון מוסיף עליו ומדליק בליל ב'. ואין להשחיתו ולשרפו בפ"ע כיון שיכול לקיים בו מצוה עובר על בל תשחית אם שרפו לבטלה ועוד כיון דאתעביד בי' חדא מצוה ליעביד בי' אחריני.

בסי' תרע"ז בב"י ד"ה כתב באו"ח וכו' אבל כשנתן השמן בסתם אז הוקצה למצות נ"ח. יש להסביר וליתן טעם נוסף לפי דברי תוס' ביצה דהמסתפק משמן שבנר חייב משום מכבה היינו דמכבה מיד דכל זמן שיש הרבה שמן האור מאיר יותר ואם לוקח שמן ממעט מיד מאורו ומכעיר אותו ולא משום דסופו שיכבה קודם דזה הוה רק גרם כיבוי א"כ כי נתן בו שמן יותר משיעור מצותו כל עוד שיש בו שמן יותר מאיר בטוב והוה הידור מצוה בשעת מצוותו ועי"ז הוקצה כל השמן למצוותו בשעתו.

בסי' תרפ"א במחבר אין מבדילין שאין נהנין לאורו. ולאותן שסוברים תשמיש מצוה מותר או תשמיש ארעי מותר מבדילין עליו דהא נהנין ממנו (ואפשר דלא מיקרי הנאה דהמצות לא ליהנות ניתנו) אם נהנה בו תשמיש קדושה ואפשר מיחזי קצת כאלו הדליק לזה והרואה אומר לזה אדליק ולא לנ"ח כיון דדרך להדליק נר שעוה במכוון להבדלה אבל בלא"ה אין מברכין לכתחלה במו"ש על נ"ח דהא אבוקה מצוה מן המובחר להבדלה משא"כ נ"ח.

בסי' תרפ"ב ס"ג במג"א י"א כיון שצורך רבים הוא יכולין לאמרו כמו יעלה ויבא שאמר בעבודה. מ"מ אינו דומה דברכת רצה תפלה הוא מתפלל ג"כ יעלה ויבא משא"כ להתפלל כשם שעשית בהודאה דלהבא הוא וכמו שהב"י מביא בשם תוס' וברכת הודאה עיקר לשעבר ותפלה להבא.

שם בב"י ד"ה ובמוסף וכו' וכתב בשם הגמ"ר. וי"ל דסבר כיון דמדמה הגמ' חנוכה במוספין לתפלת נעילה בשבת שחל יו"כ וכי היכי דהתם חוזר ה"ה נמי הכא וטעמא י"ל כדברי תוס' על הא דאי' בגמ' דאיבעיא מהו להזכיר חנוכה בבהמ"ז בתפלה דתפלה בצבור הוא והוה תפלה טפי פרסומי ניסא מבהמ"ז דליכא פרסומי ניסא כולי האי וי"ל דלכך בדיעבד גם בתפלה אינו חוזר דעיקר תפלה גם ביחיד נתקן דאבות תקנום ורחמי נינהו אבל מוסף דעיקרו לא נתקן רק בצבור בחבר עיר ולחד תנא יחיד אינו מתפלל כלל מוסף והוה רק בצבור נתקן והוי פרסומא ניסא לכן צריך לחזור דלא קיים תקנת חכמים.

בסי' תרפ"א בטו"ז סק"א ובזה אין לך טעם לדחות התדיר. וכבר כתבנו דעיקר המצוה רק בתחלת חצי שעה הראשונה ולהדליק מיד בצאת הכוכבים רק בדיעבד יכול להדליק עד חצי שעה וגם בזה"ז יש ליזהר יעויין כל זה בפוסקים וא"כ כל רגע ורגע הוה מצוה עוברת ובזה לא אמרינן תדיר קודם לדחות לגמרי שאינו תדיר רק להקדים התדיר אם המצוה שאינה תדירה מתקיימת כהלכתה אח"כ רק מצות זריזין להקדים האינה תדירה ולעומת זה הוא מקיים מצות זריזין במצוה שעושה התדירה קודם קודם שמקיים מצות התדירה קודם ונדחה קצת ובזה אין חילוק דאם עשה האינו תדיר קודם נדחה מצות זריזין מתדיר ואין נפ"מ אם מקיים מצות זריזין בזה המצוה או במצוה זו.

שם בעט"ז בסופו כיון דעביד בי' מצוה חדא ליעביד בי' אחריתי. ועוד דאבוקה להבדלה מצוה מן המובחר ונ"ח אין מדליקין באבוקה ויעויין במג"א לעיל ואפשר לפ"מ דמביא רבינו הרמ"א המנהג להדליק בנר שעוה יכול להפריד שני הנרות האלו הדבוקים ולהדליק כ"א.

בסי' תרפ"ב טו"ז סק"ג והגמ"ר כ' דאם לא אמרו מחזירין אותו. וי"ל מחזירין (דהיינו קודם שעקר רגליו חוזר לברכת רצה אבל לאחר שעקר רגליו אינו חוזר לומר עוד הפעם השמונה עשרה ודווקא בר"ח וחוה"מ דעיקר חיובא להזכיר אם עקר רגליו צריך לחזור עוד הפעם י"ח) משא"כ בבהמ"ז כיון דכל עיקר אינו אלא רשות להזכיר ואם אינו רוצה אי"צ להזכיר אין מחזירין אותו וכן משמע תיבת מחזירין אותו ולא קאמר חוזר דמשמע מעצמו אם נזכר שלא הזכיר אלא אם סבר שא"צ להזכיר מחזירין אותו אע"פ שהגמ"ר

מדמה לנעילה ביו"כ שחל בשבת מ"מ הא נקט רק בחנכה דיניהם ומביא ראיי' ומדמה אותו לנעילה הא כדאי' והא כדאי' שלא יהא חמור מערבית שחרית ומנחה ופשיטא הוא.
בסי' תרפ"ה מחבר ס"ג אם לא הוציאו ספר ב' אי"צ לקרות יותר. ונ"ל דאז מתחיל לקרות ביום שאח"כ פרשת הנשיא זה שלא קרא בר"ח עם נשיא זה השייך ליומו.
בסי' תרפ"ו מחה"ש סק"ה בסופו תנאי שמצטערים קאי גם על מעוברות ומניקות. ואינו מוכרח די"ל דמעוברות ומניקות דדרכן להיות חלושי הלב וצריכין הרבה פעמים ביום לאכול ומחצי שעה סמוך לזמנו אסור עד שיקראו מגילה ואולי צריכין אז לאכול וק' עליהם להמתין, גם בד"מ שהביא דין זה לא הוזכר מצטערות כלל.
בסי' תרפ"ח מחה"ש סק"ח אם אח"כ חזר למקומו לכרך בט"ו קורא בט"ו. ולפי דנקטינן להלכתא דבדיעבד קריאתה ביחיד ויברך עליו לא יברך עוד הפעם שהחיינו כיון שבירך אתמול בקריאת המגילה רק שהוא מחוייב עוד הפעם בקריאת המגילה ולא הוה ביום ט"ו קריאת המגילה לו מצוה חדשה שבאה מזמן לזמן והוא פשוט.
מחבר ס"ח בן עיר שהי' בספינה. ובמג"א סק"ב ובלא ברכה י"ל בן כרך אע"פ שאם הוא בדרך קורא ביום י"ד כדאי' ברמ"א מודים שקורא בט"ו ובברכה אם הוא בכרך בט"ו פשיטא שצריך לברך.
רמא ס"ז חוזר וקורא אותה. עיין בה"ט ונ"ל דמגמר' אין ראי' לזה דהבן כפר שהקדים אם הוא בעיר ביום י"ד דחוזר וקורא עמהן דהתם רק חכמים אחר אנשי כנה"ג הקילו ולא הקילו על זה אבל אונס ויוצא לדרך דאכה"ג הקילו אפשר דאין צריך לחזור ולקרותה כיון דיצא כבר מעיקר הדין ולא מקולת חכמים אבל י"ל דאכה"ג ג"כ הקילו למי שצריך להקדים בתורת קולא אבל אם יוכל אח"כ לקרותה בי"ד צריך לקרותה כמובן ולדברי ר"ן אין ראיי' מכפרים דצריכן לחזור ולקרותה אם המה בעיר בי"ד די"ל במגילה דלילה איירי דהא לא קראו כלל מגילה דלילה כדאי' בר"ן אך לישנא דחוזר וקורא משמע גם ביום.
בסי' תר"צ מחבר סי"ד אבל טעות אחר לא. ראיתי מדקדקים מדקאמר ולא אהדר חד מינייהו משמע דשניהם קראו שלא כהוגן ותמי' הא אחד קרא כהוגן וי"ל דלא אהדר חד מינייהו פי' היינו אחד משניהם אותו שקרא שלא כהוגן דחד דהי' לו להדר לא אהדר עי"ל דחד קרא כל המגילה יהודים וחד קרא בכל המגילה יהודיים גם היכא דלא כ' יתיר יו"ד ולא אהדר חד מינייהו אבל אם קרא פעם כך ופעם כך דמשתמע דתרי אומות הן לא יצא ודוחק י"ל עוד דהא היהודיים לא הי' נמסר במסורה כתיב וקרי אלא לא נקרי יתור ואולי בא להורות שימשיך החירי"ק מאוד כמו חיריק גדול וחד לא המשיך כלל

וחד קרא יהודים בשני יודי"ן כאשר כתיב ולא אהדר חד מינייהו אע"פ שכל אחד טעה אבל בטעות גמור חוזר דנשתנה הענין וחוזר.

מג"א סקכ"ב דבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל. אבל אם מעיקרא לא נתיסד רק על עיר זו או מדינה זו הוה כמו פשט איסורו בכל ישראל כיון שלא נעשה רק להם [ויעויין בשו"ת ח"ס או"ח בסימנים השייכים להל' פסח שמבאר דבר זה בטוב טעם].

ש"ת בסוף ה **סימן מ** "מ יצא בקריאה שקרא לעצמו. לפ"ז לשיטת בה"ג דנשים אין חייבות בקריאה רק בשמיעה אינה יוצא בזה אם הוא אינו שומע כלל ואינו חייב בשמיעה הוה אינו מחוייב בדבר השמיעה ולא יכול להוציאן וי"ל כיון שחייב בקריאה וחיוב קריאה הוה יותר ממצות שמיעה דהאנשים אינן חייבות אלא בשמיעה וכיון שהוא חייב בקריאה מוטל חיוב עליו יכול להוציאם ויש לומר אם האשה חרשית וקוראת לעצמה המגילה אינו יוצאת כיון שמצותה בשמיעה ואינה שומעת, אבל יש לומר שקריאה חשובה ממצות שמיעה וכיון שקוראת פשיטא שיוצאת.

מג"א סק"ו דשמא יתן השומע לבו לזה הקורא. אע"פ שבדיעבד אם קרא איזה תיבות בעל פה יצא מ"מ אותו הקורא מתוך חומש אינו מכוין להוציא אחר מי ששומע ממנו לכן אינו יוצא השומע ממנו ועוד דלכתחלה צריך לקרוא כולו שתוך הכתב.

בסי' תרצ"ב מחבר ס"א וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו. מדקאמר "אינו חוזר" משמע דאם לא בירך בלילה גם המחבר מודה דמברך ביום שהחיינו מידי דהוה כמו בלולב דאם נזכר בחול המועד מברך עוד שהחיינו.

בסי' תרצ"ד מחה"ש סק"א צ"ל דעכ"פ נותן שני מתנות לאביונים. דבאכלו בפורים לפי המאירי יוצא וצריכים לקנות ולהכן לכן נותנים קודם פורים כי בפורים קצר היום לכל זה וכ"ה בראב"ד שבזמן הזה שאין השנים כסדרן ועניים מרובים והנותנים מועטים אם נותן להם קודם פורים אוכלים אותם קודם פורים לכן אין מקדימין לקרות המגילה רק בזמנו ביום י"ד ואז אם הקריאה בפורים עצמו נותנים להם מתנות לאביונים ויש להם מה לאכול בפורים.

בסי' תרצ"ה במג"א סק"ט ואם שכח על הניסים בבהמ"ז מחזירין אותו דלא סגי דלא אכיל. ואם חל פורים בשבת אם טעה בשבת ולא אמר על הניסים אין חוזר דלא סעודת פורים הוא כיון דלא יצא בזה סעודת פורים כדפסק המחבר ובר"ח שחל בשבת אם שכח יעלה ויבא נקטינן להלכתא דאינו חוזר משום יעו"י ולא כיש מי שסוברים כיון שחייב אותו יום לאכול פת מ"מ משום שבת ממילא צריך לומר יעו"י ואם שכח צריך לחזור

ולברך משום יעו"י כדומה בנעילה שאם לא הזכיר של שבת צריך לחזור ולהתפלל כיון שאותו יום חייב ה"ה כאן אע"פ דחייב באכילת פת משום שבת כיון דאין החיוב משום פורים אינו חוזר ואם שכח על הניסים ביום א' בסעודת פורים ג"כ לא יחזור ויברך עוד הפעם כדלעיל סי' קפ"ח כיון דהרלב"ח בלא"ה סובר דסעודת פורים דווקא בשבת והוה ספיקא דהלכתא אם הוא סעודת פורים או לא ובספיקא אינו חוזר משום ברכה לבטלה וגם בפורים עצמו הדין מפוקפק לכן אינו חוזר.

רמ"א ס"ד ויבואו לידי ספק קידושין אבל במתנות לאביונים אין לחוש. הא דקאמר הרמ"א טעם זה ולא נקט הטעם כדאי' בא"ע סי' כ"ב דאין שואלין בשלום אשה כלל ומשלוח מנות כדורון הוה כמו שאילת שלום כמבואר להדיא ביו"ד סי' של"ה וכדלקמן ברמ"א בסי' תרצ"ו ס"ה דאין לשלוח לאבל דהוא בכלל פריסת שלום. וי"ל דטעמא דאסור שאילת שלום הוא מפני התקרבות דעתו נוטה קצת אלי' אבל בזה דלית לי' התקרבות אלא שמוכרח לקיים המצוה שישלח ואין לו אחר [א"ה לפי הרמ"א מותר לשלוח לאחותו וכדומה שאין שייך ספק קידושין].

בסי' תרצ"ו מג"א סק"ב אבל הרא"מ כ' שאינו מרוויח ואינו מפסיד ג"כ. וי"ל דהרא"ם לשיטתי' דבגמ' אי' לטיי' להאי גברא לא "צמח" כיתנא משמע דהפסיד הקרן ג"כ אבל מסיק הגמ' שם דהוה במקום שנהגו איסור במלאכה בפורים ושפיר כיון שעשה איסור הפסיד מהקרן ולא צמח כיתני' אבל במקום שנהגו לעשות דאין שום איסור רק לא נכון למעביד הכא משום שהוא טרוד ואינו פנוי לשמחת פורים דזה די שאינו רואה **סימן בר** כה מאותה מלאכה אבל אינה מפסיד הקרן והרא"ם קאי במקום שנהגו לעשות כדאי' במג"א סק"א.

שם סק"ד מ"מ קשה איך נלמד זה במכ"ש דבשר ויין דמה ענין זה לזה וצ"ע. ונ"ל ליישב קצת דהא דפטור מק"ש ותפלה הוא שיהא פנוי ועוסק במצוה פטור מן המצוה ואפי' אם יש לו שמי יעסוק בשבילו מ"מ אסור מדרבנן מפני כבוד המת שנראה כמו שאינו חושש להטריח בשבילו והשתא כיון שאונן חייב בבשר ויין הגם שאינו כבוד המת שמתו מוטל לפניו והוא אוכל ושותה ושמח שמטעם זה באמת אסור לאונן לאכול בשר ויין וכיון שלא חושש לכבוד המת ממילא חייב בק"ש ותפלה וכבוד המת נדחה ממילא בבשר ויין ודו"ק.

בסי' תרצ"א בב"י וכתב בא"ח דדי בשרטוט שיטה ראשונה. ולחומר קושית ד"מ י"ל דסבר א"ח דצריך שירטוט כאמתה של תורה ומעכבת בדיעבד ופסולה אבל לזה מהני דמיקרי אגרת שדי בשיטה ראשונה דלא נהגו לשרטט אגרת אם יכול לכוין לכתוב ביושר

וכיון שמשורטט שיטה ראשונה יכול לכוין אח"כ לכתוב ביושר כדאי' בתוס' גיטין ה' ע"ב בשם ר"ת ומשו"ת ח"צ סי' צ"ז למדתי תירוץ אחר ליישב די"ל דמפרש כרש"י אמתה היינו ס"ת אבל סבר כר"ת דס"ת אי"צ שרטוט רק בשורה ראשונה ובמרדכי בהל' ס"ת ומזוזה בד"ה אי' שהשרטוט בכל כ"ק הלל"מ רק די בשיטה ראשונה אם יכול לאמן בידיו אח"כ משא"כ במזוזה והוא שם בתוך ד"ה בהג"ה בשם אז"ק עיי"ש.

בסי' תרצ"ז בב"י ד"ה יום י"ד וכו' אע"פ שבאדר שני נהגו גם בט"ו משתה ושמחה. מדכתב נהגו משמע דכוונתו על בני י"ד שנהגו גם בט"ו מצד המנהג ולא מצד עיקר הדין וכדכתב הרמ"א כן בשם המנהגים לפ"ז מיושב למה נקט מתני' אין בין אדר ראשון לאדר שני ומוקי הגמ' דה"ק אין בין י"ד שבאדר א' לי"ד שבאדר ב' ולא נקט א"כ ט"ו אלא שט"ו לבני עיירות אינו רק מנהג ומזה לא מיירי מתני' ונראה שכוונתו של ב"י ט"ו למוקפין וק' למה לא נקט המתני' גם לט"ו ולזה מתרץ הב"י דנקט י"ד שהוא העיקר ולפ"ז ק' למה לא נהגו גם בט"ו אולי שלא החמירו במנהגם בראשון מ"מ המוקפין צריכים לפ"ז לעשות משתה ושמחה בט"ו אדר א' כמו אנו בי"ד.

ד"מ סק"ה ומטעם זה פסקו רבים דאבילות נוהגת בו. ולענ"ד דהובא ברא"ש בשם המקצועות ובר"ם פסוק ועשה אותו יום משתה ושמחה ונזהרו בדבריהם ולא הביאו פסוק שהביא רב יוסף (דדריש מפסוק שמחה ומשתה ויו"ט). לחוד דמרב יוסף באמת נוכל לומר דדוקא הספד אסור אבל מפסוק ועשה אותו יום משתה ושמחה מקרא יתירא מוכח שמחה וכן בגמ' סעודת פורים שאכלה בלילה לא יי"ח מ"ט ימי משתה ושמחה כ' ולא מביא הפסוק דר"י שמחה ומשתה ויו"ט שממנו נוכל לומר שרק בהספד אסור אבל מקרא יתירא ימי משתה ושמחה מוכח דצריך להיות שמחה ממש מדכ' ימי דריש רבא שאם אכלו בלילה לא יי"ח ומפסוק זה מוכח שמחה ממש א"כ דנקטינן דאין אבילות נוהג ע"כ חייב בשמחה לפ"ז אסור לישא אשה בפורים חוץ אם נאמר כיון דספיקא דפלוגתא הוא יש להקל ומ"מ יש להחמיר כיון דפורים דברי קבלה והוה מערב שמחה בשמחה ויש להחמיר.

בסי' תרמ"ח בב"ח סי"ב בסופו והלכך דינו כחזזית ושינוי מראות ויבש דפסול משום דבעינן הדר. וראיי' לזה מרי"ף לולב הגזול דפוס לעמבערג דף כ' ע"ב וז"ל וכתב הראב"ד המנומר פסול דווקא אם הוא מנומר בגוונין הפוסלין באתרוג הלבן והכושי והירוק כרתי וכו' כתב להדיא דירוק ככרתי מגוונים הפסולים באתרוג המה אבל הרא"ש פ' לולב הגזול אות י"ז מביא בשם הראב"ד רק כושי ולבן ולא מביא שם ירוק ככרתי.

תם ונשלם חלק או"ח ת"ל.

יודה דעה

בסי' ט"ז בדרישה ד"ה אסור לשחוט משמע דהרא"ש מסופק לענין מעשה הלכה כדברי מי. וק' למה נקט בבת ובבת הבת לימא בתייש הבא על הצבי וילדה ושחט התייש עם הבן לפ"מ שפסק כחנני' דחוששין לזרע האב וי"ל דשכיח יותר בבת הבת כי נגררין אחר אמם לפ"מ דנקט בנה הכא ועי"ל דנקט אפי' להפוסקים שאין חוששין לזרע האב.

בסי' כ"ח בטור ואין שוחטין כוי ביו"ט מפני שהוא ספק. יעויין בהגהותי בטור או"ח סי' תצ"ח והא דלא ישחוט עוף בסמוך בצד הכוי ויכסה דכיון דמכסה גם דם הכוי בפ"ע ולא מכוסים שני דמים אלו בכיסוי אחת אסור משום התרת חלבו ולשחוט העוף על דם הכוי אסור כדאי' בש"ך ודם העוף בטל בדם הכוי המרובה והא דלא ישחוט חי' וודאית ג"כ דהאיך יעשה ישחוט החי' למטה מבטל כיסוי דם החי' כיון ששחט הכוי עליו ואולי בהמה הוא ומפסיק בין עפר דלמעלה ובין דם החי' דם הכוי שעליו ואם ישחוט הכוי למטה אין דם החי' שלמעלה מונח על עפר דלמטה דדם הכוי מפסיק ואולי בהמה הוא ומפסיק דם הבהמה בין דם החי' שלמעלה לעפר שלמטה עיין בש"ך סק"כ.

ונלענ"ד דביו"ט שני דספק ספיקא הוא ספק יו"ט ספק חול ואת"ל יו"ט דלמא חי' הוא מ"מ לא יכסה אפי' אם ברור לו דלא יהא רשומו ניכר בלילה במויו"ט ולא יוכל לקיים עוד מצות כיסוי דלא הוי דשיל"מ (ודשיל"מ אפי' בס"ס אסור) מ"מ הא כיסוי גופי' אסרו חכז"ל משום דאי שרית לי' לכסה יאמר מדשרי רבנן ביו"ט לכסה ש"מ קים להו דוודאי חי' הוא ויבא להתיר חלבו וזה שייך נמי ביו"ט שני דעושין אותו קודש במלאכה ובתפלה ובקידוש היום כוודאי יו"ט יתיר לעצמו גם חלבו אם יכסה דמו ועוד לפ"מ שהחמיר המג"א באו"ח סי' תצ"ז סק"ד לעיקר דגם בדבר דאתרמי לפעמים גם בזה אין אנו דנין ס"ס ביו"ט שני במה שנוגע ליו"ט למלאכה הגם שיש להקל בזה כיון דהוא מצוה ולכבוד אורחים מתירין אם הורה בראשון מותר בשני אבל מטעם שכתבתי לעיל נראה כך דשייך גזירה זו ממש ביו"ט ב' כמו בראשון לפ"מ שמבואר בדרישה יעיין הטעם שם ומכש"כ דאסור לכסות בליל שני של יו"ט כוי ששחט ביום ראשון דהא אולי יו"ט הוא ואם ראשון חול אז אפי' אי הי' הכוי וודאי חי' אין מכסה דהא שחט צפור מעי"ט אין מכסין אותו ביו"ט וכמו שאין מכסין ביו"ט מה ששחט מעיו"ט הגם שזה אינו אסור רק מדרבנן לא דייניגן כספק דרבנן אולי חול הוא דיו"ט שני שוינן לכל מילי כמו יו"ט ראשון.

ב"י כתב המרדכי דאסור לספר בין ברכת שחיטה לברכת כיסוי. וא"ש לבה"ג דסבר דכיסוי גמר המצוה הוא ומברך על הכיסוי לכן לא יפסיק בין התחלה לגמר.

מחבר סי"ט, אבל אם מכסה בלא ברכה כגון שהפסיק בשחיטה דצריך לברך עוד הפעם על השחיטה מכסה תחילה הראשון ומברך ושוחט ומכסה פעם שנית בלא ברכה דהברכה על כיסוי ראשון מועלת גם לכיסוי זה הגם דהפסיק ושחט בינתיים א"כ מותר לכסות פעם שני קודם שיבדוק הסכין והסימנים כיון דאינו מברך בלא"ה.
מחבר ס"כ, ויש לעיין הא ספק דאוריי' מה"ת לחומרא ולא קרינן בי' אשר יאכל ולאותן הפוסקים דמדרבנן להחמיר נמי כיון דעכ"פ אסור לאכלו לא קרינן בי' אשר יאכל ואולי כיון דאלו יבא אליה' ויאמר שלא נפגם בעור יהא מותר לאכלו ורק אינו אוכל מצד ספק חייב בכיסוי משא"כ אלו הי' אסור בכל גוונא שבעולם הגם דעתה ספק הוא הי' פטור דלא קרינן בי' אשר יאכל וכן בשלוח הקן היכא דמסופק אם עוף טהור הוא או טמא חייב לשלח דכיון דאם יבא ויעיד עליו במסורת שעוף טהור הוא ומותר לאכלו ממילא חייב לשלח.
רמ"א סכ"א היכי לעביד ממצי דמו בבגדא. אם ירא שמשחית הבגד ברבב אדום ועובר על בל תשחית אין זה ביזיון אם ממצי בסנדלי' כי מוכרח הוא לכך ועוד שדווקא לכסות ברגל הוא ביזוי מצוה אבל להמציא בסנדלא היכא דמוכרח אינו ביזוי מצוה. [א"ה פשיטא דלהמצי בסידלי' אינו ביזוי מצוה דהא אינו מקיים מצות הכיסוי במה שממצי בסנדלי' דלימר שמקיים המצוה דרך ביזיון רק אם מכסה ברגל שזה עיקר קיום המצוה בזה שייך ביזוי מצוה ופשוט הוא].
שם א"נ בסנדלי' ומברך על כיסוי הדם. וי"ל דמיירי במדבר גדולה עד שיבא למקום עפר לא ישאר שום דם אפי' יכבס אח"כ במים יש לחוש שלא יהא בו עוד מראית דם ומיושב בזה למה לא ימתין לברך עד שעה שמכסה בעפר שאז מקיים עיקר המצוה אבל באמת זה דוחק האיך יכול לברך על מיצוי בבגד או בסנדל הלא התורה אמרה וכסהו בעפר ואין זה עפר וצ"ל כיון דבלא מיצוי בבגד או בסנדל לא יוכל לקיים המצוה אח"כ שלא הי' לו עפר והוה עתה כמו התחלת המצוה והכשר מצוה ויוכל לברך מיד בהתחלת הכשר המצוה על המצוה שיעשה אח"כ כדאי' בתה"ד טעם זה דלכן מברכין ערב שבת חנוכה על הדלקת נ"ח שמדליק מבע"י והמצוה הוא רק בלילה.
מחבר סכ"ג, הנה הובא בד"מ בשם א"ז בשם גאון אחד דטעות הוא לכסות בשלג דלמחר יתחמם השלג ויהי' מים וא"כ כסה במים עכ"ל. ואי משום זה אולי י"ל דהוה כמו כסה ונתגלה דפטור הגם דהכא בעצמו מכסה בדבר שע"כ יתגלה ואנן תנינא כסה ונתגלה משמע מעצמו ע"פ סיבה מ"מ יש לחלק ועוד דלמא יבלע הדם תחלה לגמרי עד שלא ימס השלג והוה שפיר כסה ואם מתרמי דנמס השלג קודם הוה כמו כסהו ונתגלה דפטור

ואעפ"כ כתב הגאון שפיר דלכתחלה אין לכסות בדבר שיתגלה אח"כ והנפ"מ אם אין לו דבר אחר לכסות רק שלג אם יכסה בשלג.

ש"ך סק"ח וביו"ט אין רשאי לכסותו לא ישחוט לכתחלה. שלא יבטל עצמו בידים ממצות עשה וכן הוא שם ברש"י דף ח' ע"ב בביצה ודברי יד שאול אינני מבין בזה.

ש"ך סקי"ז והרמב"ם פי' בדם חי' טמאה. והא דלא מפרש בדם חי' דאינו חייב בכיסוי דדווקא דם הנפש צריך לכסות] משום דתנא קמא נמי סבר דדרש דמו אפי' מקצת דמו והיינו דם השחיטה כר' יודא ולפרש בא וא"כ כל דם שחיטה יש בו דין כיסוי וחייב ומוכח מפירושים דסבר דמו אפי' מקצת דמו ולא דרש דמו דמו המיוחד היינו דם הנפש ולדידי' מקצת דמו מקצת דם הנפש דדרש דמו מקצת דמו דם הנפש סגי וזה כמו שהובא בד"מ דימתין עד שיטיף טפים טפים דסבר דמקצת דמו צריך דווקא דם הנפש לפ"ז צריך ליזהר שלא יתערב טיפי הדם עם שאר הדם כי יתבטל בו כי שאר הדם שאין בו דין כיסוי דינו כמים ואם אחר שירדו כ"כ טפין חוזר למראית דם מ"מ יזהר שלא ירדו הטפין על שאר הדם כמבואר בפ"ח דספיקא הוא אם שמו דם או לא ואין מברכין עליה אלא יראה שירדו הטפין סמוך אצל שאר הדם ובענין מה נקרא דם הנפש יש פלוגתת תוס' פ' השוחט ממתין עד שירדו טפין וזה בטוח שדם הנפש יצא בו קצת.

רמ"א סכ"א תקינו לי' רבנן לשחוט ולמצה הדם בבגדו או בסנדלו. ודם הבלוע בבגד נראה ורשומו עוד ניכר חייב עוד בכיסוי דאל"כ שלא היתה עוד רשומו של דם ניכר בבגד הוה כאלו כסה בדברים שאינן ראויין לכסות ואח"כ שיוציא הדם ע"י כבוס מהבגד ונתגלה הדם הוה הבגד שנבלע בו הדם ולא הי' ניכר כאלו כסהו הרוח וכבר נדחה הוא ואם יש דחוי או אין דחוי אצל מצות זה הוה ספק בהלכה כמבואר בפ"ח ואיך יברך על המיצוי דלמא הלכה יש דיחוי אצל מצות.

בסי' ל"ה רמ"א ס"א ובמדינות אלו נהגו להטריף. הנה הגהות מיימוני מביא שנאמרו לריצב"א שהחיות יש להם לכולם שתים והובא בש"ג בשם מרז"ה שהועד לפניו שבופ"ל יש להם שנים והנה כל זה ניחא אם הגירסא כל הני חיוי ברייתא קאי על חיות לפ"ז יש לחלק בין בהמות לחיות דבבהמה איננה כשירה בנמצאו שתים אבל לפי הגירסא כל הני עיזי דהוא בהמה יש לחלק בין בהמה לחי' דבהמה כשירה ולא בחי' וי"ל אי גם הגרסא הני מעיזי' סבר רש"י דרק אחד כשירה ולא שנים מ"מ רש"י מודה דחי' דדרכן להיות שנים דכשר ולדינא צ"ע ועוד אי הגרסא חיוי' ג"כ י"ל דה"ה בהמה דבהמה בכלל חי' הוא כידוע אבל אי גרס עיזי י"ל דווקא גבי עזים ואפי' בשאר בהמות לא ויעויין בסי' מ"ב לענין מרה שחסרה.

ב"י ד"ה ומ"ש רבינו בשם הרא"ש וכו' לאשמעינן דמגבה אפי' מימין טריפה. היינו אי עינוניתא בכלל ביני ביני יחשב מוכח שפיר אבל אי עינוניתא בכלל יתרת מקמא יחשב אין לחלק בה.

ד"מ סק"ז ומשמע מדבריו אפי' לרבותינו האוסרים יתרת מקמא בכה"ג יש להכשיר. ונלענ"ד לפרש מקור דין זה של מהרי"ו דהא דיתרת בדרי דאונא איננה כשירה אלא אי נוטה לצד קמא אבל אם נוטה לצד גבה אסורה והנה הרי"ף גרס מיד אחר הא דמתירין ביתרת ה"מ דקיימי בדרי דאונא וה"מ מגווה ומפרשי ביתרת דקיימי בדרא דאוני דווקא אי נופחין אותה ונוטה לקמא אבל אי נוטה לגבה אסורה.

ב"י ד"ה היתה חסרה מאונות וכו' ואותן הראויות להיות חסירות והו"ל כחליף וטריפה. דבר זה קשה להבין מאי רצה רש"י בזה הלא חסר טריפה וי"ל דלפי הסברא י"ל כיון דאי ליתא לוורדא כלל כשר לרש"י וא"כ מסתברא דאונא זו שחסרה זה הוא הוורדא תחתי' במקומה ואיננה חסירה עוד אונא אבל מ"מ חליף מקומה וטריפה לכך אמר רש"י דהוה כחליף וטריפה.

בסי' ל"ו במחבר ס"ב אלא צריכה בדיקה. בב"י ד"ה ומ"ש מיהו וכו' א"י אבל הר"ן כ' משמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים אי בידי אדם ונ"ל מ"ש הר"ן היכי דידעינן בידי שמים יכולין לפרש כגון שהיתה בבית אסורים וידעינן שלא שחטו לפניו ולא נקט נגד הב"י אבל סוף דברי הר"ן היכי דידעינן דביד אדם דילמא ג"כ שמעה בידי שמים אלא תלינן במידי דראינו.

ב"ה ד"ה צמקה כולה וכו' ואפי' צמקה במקצת צריך בדיקה. וצ"ע דהא הג"א אינו מביא הבדיקה כך כמו שאחז"ל גבי צמקה שצריך לשרות במים פושרין מעל"ע וכדומה רק בדיקה קלה.

ש"ך סק"ל כגון ששחטו אחרת לפני' לא מהני בדיקה. עד עתה היתה בחזקת בריאה ואי' ברשב"א דרוב בהמות בריאות הם ועתה צמקה הריאה שלה ע"י ששחטו לפני' והוה וודאי בידי אדם.

נקה"כ סקכ"א אבל בוודאי שבא לה בידי שמים בזה סומך על מ"ש אח"כ. נראה דהר"ן נקט אם ידוע ביד"ש וברש"ל נקט כגון ששמעה רעם וראינו שנבהלה זה באמת אי"צ בדיקה כיון שראינו בעינינו שנבהלה אז כששמעה הרעם אבל אם לא נראה לנו ולא ברור לנו שלא ראינו והכרנו בהפחד ורעדה יש לתלות בו כפלוגתת הרשב"א ומחמיר הרשב"א דצריך בדיקה בזה גם אנו סומכין אבדיקתינו כיון שעיקר סברא נוטה לתלות בהיתר ומיושב קושית הטו"ז.

בסי' ל"ז מחבר ס"א ואם נמצאת בהם ליחה סרוחה או מים עכורים וסרוחים טריפה. עיין בב"י בשם הר' יונתן דכל היכא דלא אסריח מחוץ לא חיישינן עכ"ל. ונ"ל אם פירושו דאי לא אסריח מבחוץ אין צריכין לחוש אם גם מסריח מפנים אין ראיי' מהא דחזו כנדי כנדי ולא אמרו שצריכין בדיקה דלא הי' מסריח מבחוץ ואפשר ראי' חזא ולא אמרו והוה להו להריח בהם מבחוץ ואולי הם הבינו מרחוק במראה לפי מראיהן שאין זה מסריח וכדברי הד"מ סק"א דבמראה קריט"ן שטיין דאז וודאי הוה בה מים עכורים מוכח דיכולין להכיר ולהבין ע"י מראה שבחוץ מה שבפנים ולפירוש דלא צריכין למיחש נמי י"ל הכא.

ב"י ד"ה אבעבוע שנמצא וכו' ודופן סותמתה כשירה ודווקא בנפיחה. י"ל דהטעם דבועא טריפה משום דסופו לינקב ואמרינן כיון דהוא באונא במיצר החזה וודאי אי ינקב מסרך נסרך לדופן (ואולי הוה כספק ספיקא אי ינקב ואת"ל ינקב דלמא יסרך לדופן) דוודאי אי ינקב ינקב נקב אשר יעלה ויסתרך בדופן אבל אי חזינן בנפיחה שהוא עתה ניקב ולא הוה רק ספק אחד חיישינן דלמא נקב זה לא יעלה הסתימה.

ד"מ סק"ג משום דהוה כתרי בועא דסמיכי אהדדי. ואתיא שפיר לפי' שהובא בר"ן בבועא הסמיכי לפי שמתחוככות ה"ה הכא מתחכך בחדיו או בתוך הקמט מתחככות בצדי'.

ש"ך סקכ"א הכשירו טנרי בשיפולי. ואפי' לטעם דסופו ליפסק י"ל דטינרי דקשה אין סופו ליפסק.

בסי' ל"ט בב"י ד"ה ומ"ש רבינו וי"א וכו' אם יש שם נקב בפועל טריפה. דסברת תוס' דבכסדרן לא יתפרק והשתא חזינן דניקב וסתימה לא מיחשב לתוס' דהא הוי קרום שעלה מחמת מכה בריאה ואינה קרום כקושית תוס' והוה וודאי טריפה ולרש"י ספק הוא אולי לאחר זמן הי' סותם הסירכא את הנקב שפיר.

שם ד"ה גם מ"ש רבינו וכו' וכיוצא בזה כ' המרדכי בשם הרמב"ם. ולפ"מ שהביא הב"י לקמן מא"ח בשם הרמב"ם בתרתי אוני דסריכן מגבה לדופן מוכח ומשמע שם דסבר דמגב לגב טריפה.

שם ד"ה ולענין דעת שאר וכו' ואפשר שהוא כן העמידנה על חזקת היתר. ונ"ל דרשב"א לשיטתו בחידושיו על דיני סירכא דכל די"ל דלא נעשה מעשה המטריף תלינן לקולא דוודאי לא נעשה דרוב בהמות כשרות הן וא"כ ה"ה הכא לא מבעיא לתוס' דס"ל דטעמא דסרכא שלא כסדרן טריפה משום דסופו להתפרק ולהיעשות נקב א"כ עדיין לא נעשה מעשה המטריף אנו אומרים דלא נעשה ולא יעשה כי הוא בכסדרן אפי' להרשב"א דסבר כרש"י שסרכא שלא כסדרן נעשה ע"י נקב מ"מ י"ל כסברת הר"ן דנקב הנעשה בה וודאי לא הוי נקב המטריף וע"י שלא נעשה נקב המטריף דסרכא בכסדרן הוא.

ד"מ סק"ט ואין דברי הטור מסכימים לדבריו. ויש להסביר ולפרש הטור דאין כוונת הטור במ"ש מקצה אל קצה מיקרי ראשה אלא ממעל לתחתיו מיקרי ראשו וסופו דהיינו אורך עובי' העליון מיקרי ראשו והתחתון מיקרי סופו ומצינו כהאי גוונא כדמפרשים הפוסקים איש בראש דפא ואת בסוף דפא היינו דאיש כתוב בראש דפא מימין השורה ואת בסוף דפא משמאל השורה באותה שורה עצמה ועל זה כתב מהרי"ו דזה דווקא אם נסרכו מחציין דהיינו ממעל לתחתון בחצי האורך האונא לצד עיקרן אבל לא לצד ראשן.
בב"י ד"ה סירכא היוצאה וכו' וי"ל דאם איתא דנפרקה באותה שעה היתה ניקבת. וי"ל כיון דכל הטעם דסרכא שלא כסדרן אסורה דסופה להתפרק ולפ"ז היתה צריכה נפיחה ובדיקה בכל הריאה דלמא היתה באמת נסרכה במקום אחר וניקב שמה וי"ל כאין מחזיקין איסור שהיתה דבוקה דרוב בהמות כשרות הן ובוודאי לא היתה אלא סרכא תלוי' ועולה תי' זה גם לרש"י.
שם ד"ה כ' הכל בו וכו' ולא בא מחמת נקב. ובפרט לתוס' שמיישבים רש"י שאם הסרכא נדבקת למקום אחר (בכסדרן) הוה קרום חזק בריאה ושפיר.
הגהות מהרל"ח סק"ב דרי"ו נקט בלשונו שמכניס ידו בחוזק. ואינני מבין מדלא כתב שיבדקו בריאה או בדופן אם נמצא שם בראש הסרכא משמע אפי' סרכא גמורה ג"כ יכולה להתפרק שלא ישאר ממנו שום דבר תלוי בדופן או בריאה.
ש"ך סק"ב ושאר טריפות דשכיחי בה. המחבר נקט אם יש בה סרכא משמע דווקא משום סרכא צריך לבדוק ולפ"ז אין צריך להוציא הריאה כלל והש"ך נקט ושאר טריפות דג"כ שכיחי בה צריך להוציא הריאה דאותם אינם נרגשים כ"כ בפנים.
מחבר סי"ז והרי זה כבהמה שנאבדה ריאה שלה. משמע דאם לא באו בבת אחת אלא הקונה בא תחילה אסורה משום דכ"מ שהאמינה התורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דברי האחד במקום שנים כלום וצ"ל שכבר קבל המוכר המעות ואין להקשות כיון שהקונה טוען טריפה היא שצריך להחזיר המוכר המעות כדאי' לקמן [די"ל כיון דמצא הסרכא במקום שהיא טריפה הוה קצת ספק טריפה והמוציא מחבירו עליו הראי'] וי"ל דמיירי שלא שלם עדיין הקונה וכבר אכל הבשר מבהמה זו ואם הוא טריפה אינו צריך לשלם בעדו ואם הם טוענין בינן לבין עצמו בלא"ה אין צריך הקונה לשלם משום המוציא מחבירו עליו הראי' ואם בא לב"ד להעיד שלא ימכר שאר הבשר שטריפה אינו עוד נוגע וי"ל פשוט שעשה רק משיכה ובשר קיים שצריך להחזיר הבשר ולא מיקרי משום זה נוגע כ"כ או שלא הי' ביניהם רק דברים וצ"ע.

בסי' מ"ג בטו"ז סק"א אלא כל מה שבאותו צד אסור. אך באו"ז אי' בסומכי' פירוש העב [ולא בראש העב] ובקולשתי' פי' הדק לפ"ז משמע שבראש הדק ג"כ במקום העב טריפה אבל האו"ז בעצמו מביא בשם רבו שכל מה שלצד כרס הוי סומכי' ולא יותר וא"כ מוכח דבמקום עב שבראש הדק כשר ואם נפרש באו"ז דגם ממה שדבוק בכרס מהדק ממנו כשר ניחא עם מה שקבל מרבו ויש לעיין.

בסי' מ"ד בטור והוא שיגיע הליקוי ומים עכורים על הלובן שבה. הפי' בגמ' לפי שיטתו כך הוא לקתה בכוליא אחת [היינו לקותא] והוא דמטאי למקום חריץ ואמרינן כשיכה בזה ובזה במערבא פסול בזה ובזה טריפה היינו לקתה בכוליא וקאמר סתם ולא חילק אפי' לא הגיע למקום חריץ אבל מים זכים כשירה היינו נמי בדלא הגיע למקום החריץ אבל אם הגיע אפי' במים זכים טריפה.

ב"י ד"ה כוליא שהקטינה וכו' וכתב הר"ן דכפול וענבה כשר. לפי מה שפי' מהרי"ל חביב כי הכוליא חתיכות חתיכות ואחת מהם נקראת ענבה י"ל כיון שהוא חתיכה בפני עצמה לא אתיא בעד ועד בכלל אלא אם נשארת כענבה אחת שלימה כשר ואם חסר קצת ממנה טריפה דהא דמחמרינן היינו היכא דאיכא לספוקי בעד ועד אבל היכא דליכא לספוקי לא מחמרינן וממילא יגיד עליו ריעו ובדקינן כפול ופול בכלל כשר כמו בעכבה.

בסי' מ"ו ד"מ סק"א שעור שצריך להיות מפולש. י"ל כוונת האו"ה דגם לרש"י דסבר דשומן של אבר אחר סותם היינו דווקא בדבר שנקיבתו במשהו מאבר לאבר או לחללו כמו חלל הלב אבל בטחול אפי' לא ניקב מעבר לעבר אלא לא נשתייר בו דינר זהב טריפה (דאמרינן סופו לינקב) א"כ אם בשר של עצמו אינו סותם שהוא דבוק בתולדה וטבע למה יועיל סתימה ממקום אחר שאינו בטבעו ובעצמו דבוק כמו בשר של טחול עצמו.

ב"י ד"ה ועל מ"ש רבינו וכו' ולא אשכחן בועא וסרכא אלא בריאה לבד. לרש"י דאין סרכא בלא נקב י"ל דהכא נמי אסור ולתוס' דסבר דטעמי' דסרכא שלא כסדרן דסופו ליסתר ולפרוק וינקב י"ל דווקא גבי ריאה דמנענעת תמיד מחמת שאיפת הרוח ועתיד להתפרק אבל בזה לא וגם לרש"י י"ל דדווקא גבי ריאה סרכא אינו סותם הנקב דסופה להתפרק הסרכא משא"כ בסמוכה וסרוכה היטב לדופן אבל כאן דאינו מתנענעת דומה לסרכא כסדרן וכשר והפר"ח סי' ל"ב מביא בשם ראב"ן ראי' דסרכא פוסל ובמ"כ ממשמעות לשונו משמע דספק טריפה הוא אבל מדברי הר"ן שהביא ראי' נלענ"ד דהר"ן נקט ריאה שנסרכה לאחד המקומות שאין נקובתן במשהו משמע אבל נקובתן במשהו טריפה דווקא אם הריאה אסריך לשם כיון דהריאה מתנענעת תמיד סופה להתפרק אבל בשאר

אברים גם הר"ן מודה אם גם אסור דגם בשאר אברים בא הסרכא מחמת נקב מ"מ הוה כסרכא כסדרן.

בסי' מ"ט בב"י ד"ה מ"ש רבינו ואם נקב וכו' ושומן שעליו סותמו כשר. וניקב הכיס וגם הבשר עברה כולה כמעט רק מיעוט בשר נשאר כנגד המחט אינו עב כ"כ ושום ריעותא נראה בבשר דאין נראה ריעותא בבשר וגם חזינן דבא מחמת מכה חיישינן דהוה כבשר שנתמסמס דאין אנו בקיאין והוה כניטל וניקב וטריפה לכן מדקדק בלשונו ואין "שום" ריעותא ניכר.

בסי' נ' מחבר ס"א ימשמשו גם בנקב השני. אם דומין כשרה תלינן דלא משמשא ידא דטבחא בנקב הראשון ואם אינן דומין ממשמשין בשני ואם דומה תלינן דמשמש ידא דטבחא גם בנקב הראשון ותולין בכל גוונא להקל וחוץ אם ברור דלא משמש בנקב הראשון].

בסי' נ"א בטור הלעיטה קורט של חלתית טריפה. י"ל דווקא הלעיטה קורט שלם דהוא חד ועב ואינו מתעכל קורט שלם ונוקב כדרך שמלעיטין שתוחבין קורט שלם ואינה לועסת אבל אם שחק אותו תחילה כשירה ומדוקדק לשון "קורט" של חלתית.

שם ספק ניקב ספק לא ניקב תיבדק ולא נהירא לי. י"ל דהרמב"ם סובר דיש לו בדיקה אבל אחר ג' ימים כבר הוגלדה פי המכה ואינו ניכר ויעויין דרישה ויעויין לקמן דלאחר ג' ימים הוגלדה פי המכה וחוששין לכן קאמר הרמב"ם שאינו מועיל בדיקה רק עד ג' ימים.

בסי' נ"ב במחבר ס"ב אבל אם שלקן וחזרו למראיהן כשר. ואם אחר המליחה קודם השליקה חזר למראה הכשירה שלו יש ראיי' מאו"ז הגדול להכשיר דמביא ע"י שפעת דם הוריק ואח"כ כשהולך דמו ממנו חוזר למראה וז"ל ע"י שפעת הדם שיצא ממנו חזר לקדמותו והבריא עכ"ל. אך מדברי ר"א דקאמר לא ליכול אלא בשלקא וקשה הלא יכול לאכול צלי ע"י שימלח תחלה (או לאכול חי' אחר מליחה) וצ"ל דלא בכל פעם בא ההורקה מחמת שפעת הדם רק רוב הוא מחמת קיטרי וזה הולך ע"י שליקה ועוד שליקה מועיל ג"כ להסיר שפעת ריבוי הדם (הנבלע בבשר שלא פירש מאיברי') ונ"ל שהראבי' נקט טעם שלא הוזכר בגמ' ואיפשר שניהם יחד ע"י שפעת הדם פועל העשן שיוריק וא"כ אין להתיר רק בשכיקה וצ"ע בכ"ז.

בסי' נ"ד בב"י אם נשברה השדרה ולא נפסק חוט השדרה במשנה דפ' א"ט דכשירה. משמע דאין צריך לבדוק אחר פסיקת החוט ואע"פ שפירש"י בריי"פ א"ט דארחא דמלתא דאגב השדרה נפסק החוט ואפי' הכי אי הוי צריך לבדוק הו"ל לאשמעינן בגמ' אבל

הג"מ סי' זה מחמיר דבעי בדיקה ואנן שלא בקיאין בבדיקה וי"ל אם מעיקר הדין אינו צריך לבדוק רק אנן מחמרינן לבדוק י"ל דסומכין על בדיקתינו כדמצינו הרבה פעמים שבמקום שהבדיקה מצד חומרא סומכין על בדיקתינו.

בסי' נ"ג בד"מ סק"ב ומהרי"ק לא רצה להקל מטעם ס"ס. בער אנוכי ולא אדע דהא המהרי"ק איננו חולק על איסור והיתר ולא תלינן ע"י זריקה נעשה ואין לו לתלות בהיתר בנמצא הגף שבור אין לנו לתלות בלאחר השחיטה דשכיח יותר ויותר דנעשה קודם השחיטה מחמת דלוג העופות ואין לתלות בזמן קצר שאחר השחיטה אבל האו"ה מירי דהשוחט הרגיש שנשבר רק שמסופק אם קודם גמר חתיכת הסימנים נעשה או אח"כ.

ב"ח ס"ב מ"מ תלמודא הלכה למעשה אתא לאשמעינן. וברוקח משמע וז"ל נעקרה צלע מעיקרה מן החוליא טריפה מפרש ברש"י נעקרה קצת חוליא עם הסלע דמשמע דהצלע תחוב בחוליא ולא נעקרה ממנה רק קצת חוליא נעקרה ממקומה טריפה.

בסי' נ"ה בב"י ד"ה ותמיהני מ"ש רבינו וכו' כי הסופר טעה וכתב. יעויין בב"ח וטו"ז ישוב להטור דהי' לו גירסת הגאונים ופי' איעכל כיבי' לחוד בלא שף מדוכתי' טריפה ונלענ"ד הטור הי' גורס כגרסתינו ורבא אמר כשירה ואי אפסיק ניבי' טריפה (בין שף מדוכתי' בוקא דאטמא או לא שף טריפה) והלכתא איפסיק ניבי' כשרה (איפסיק בלחוד) איעכל ניבי' טריפה (איעכל בלחוד) לפ"ז שף מדוכתי' ולא איפסיק ניבי' טריפה ואין להקשות מאי קאמר הש"ס לר"ל לפסוקא לא דמיא הא דמיא ודמיא כיון דשף מדוכתי' ואיפסיק ניבי' טריפה י"ל דרב מתנא גופי' סבר שף בלבד לדילה ועלי' קאי הגמ' פלוגתא דר"י ור"ל וכן צ"ל לב"ח ולפ"ז שיטת הטור לא כמרדכי הוא בב"י ואיעכל ניבי' בלא שף מדוכתי' טריפה וכן מסיק הפר"ח.

שם ד"ה ודע דכשנחתכו רגלי' וכו' שמא ע"י נשיכת נחש נחתכו. וצלי היא בדיקתה שאם נשכה נחש תפול חתיכות חתיכות כן הוא בגמרא.

ש"ך סקי"א ואסור להושיטו לבן נח מדרבנן. לישראל אסור להושיט כדין אבר מן החי גמור גזירה הא אטו הא אבל הב"נ האוכל אין בו איסור דהיכן מצינו דב"נ מחוייב לשמוע מצוה דרבנן הא לא מחוייב בלאו דלא תסור ולפ"ז אם הישראל נותן לב"נ אינו עובר על לפני עור לא תתן מכשול דהב"נ לא עשה שום איסור רק ישראל עובר עבירה שעבר על דרבנן.

בסי' נ"ח בטור אם היא שלמה מכל י"ח טריפות כשרה. תמוה ח"י טריפות מה שייכי הכא ואולי כיון שצריך לבדוק כל החלל ע"כ צריך לבדוק גם משום ח"י טריפות דאי לא

הוה כמעלים עין מן האיסור וכסברת רשב"א דמשו"ה צריך לבדוק הריאה כיון שצריך לפתוח הבהמה כדי ליטול הריאה אם לא יבדקנו הוה כמעלים עין מן האיסור.

בדרישה א"כ לא הו"ל לומר דדומה לדשיל"מ. ואולי שני התירוצים יחד עולים בקנה אחד דמשום חשש מלאכת יו"ט היא אבל למה לנו לחוש על חשש בעלמא שימצא בו דניחוש משום מלאכת יו"ט לכן קאמר משום דהוה דשיל"מ ומחמירין משום מלאכת יו"ט.

שם ויש לחשוש לרסוק איברים ונטרף ממנה. ויש ליישב שפיר לרמב"ם דבעי גם בדיקה משום שמא נתרסקו אברים ולא רק מחמת קרועה ופסוקה א"כ צריך גם זה אחר מעל"ע בדיקה משום רסוק ולזה מועיל הפריס ע"ג קרקע שלא תצריך בדיקה אלא בדברי הרא"ש קשה לומר זה דהוא לא מביא דברי רמב"ם אלו.

בה"ט סק"ב וטעמא דאמודי אמוד כפלי' ונועץ צפרניו בקרקע. אבל ברש"י ליתא צפרנו נועץ בקרקע אלא כל שעה הוא מתחזק בצפרניו עד שאינו נופל מגובה משמע שמתחזק עצמו בעצמו ונלענ"ד דווקא בית המטבחים שנינו כדמפרש הרב"י בעצמו שיודע שסופו שיתגברו עליו והוא לשחיטה לכן מתחזק מיד בצפורניו כדי שלא יפול בבת אחת ויכאוב לי' והוה מדעת ושרי אבל אם אדם מפילו בלא בית מטבחים הוה כמו זכרים המנגחים זה את זה דדעת השור שהוא יתגבר וכיון שנופל נופל בבת אחת והוה שלא לדעת. (חסר קצת).

ש"ך סק"ד אם הוכה בעוף נגד ריאה שלו נראה דצריך בדיקה בריאה. כיון דנקט המחבר סתם צריך לבדוק מקדקד ועד הירך משמע דלא מחלק בין עוף לבהמה דגם בעוף שייך בריאה נפלה כפירש המרדכי דלא כרש"י משמע דאפי' במקום אחד אין אנו בקיאין ולא משמע כן מהג"ה דסתם ואולי ריאת העוף חמור לבדיקה.

מחבר ס"ו הלכה כשירה ואינה צריכה בדיקה. משמע מכאן דלא כב"ח אפי' העמידוה כשירה כשהלכה בלי בדיקה דאי דווקא כשעמדה מעצמה והלכה למה לי למימר אע"פ שלא שהתה מעל"ע הא כבר מבואר לעיל ס"ד דעמדה מועיל כמו אם שהתה מעל"ע ואם המחבר ז"ל קאי אלמעלה על עמדה וגם דוחק כיון דמפסיק בינתיים בדי אחר וצ"ל דהא דמסיים הלכה והיא צולעה צריכה בדיקה אבל מהני הילוך זה לכה"פ כמו העמדה מעצמה דאינה צריכה מעל"ע הגם שיש לדחוק הא הלכה מהני אינה צריכה בדיקה דווקא בהלכה ממש אבל בעמדה לחוד לא מהני הליכה למפטרה מבדיקה מסתימת לשון בגמ' ופוסקים משמע הכא.

בסי' ס"א בטור ולא יהא כהן המזכה משרת בבית ישראל. נלענ"ד עיקר כוונת הטור הגם שהמשרת מקבל המתנות מישראל אחר לא יזכה לרבו זה שמא איננו מזכה בלב שלם וסיפא אשמעינן אם מקבלם מרבו לא יזכה לאורח רבו אפי' פעם אחד משום דנראה כמסייע בגרנות דע"י שמרויח רבו ליתן משלו לאורח יזכה עוד הפעם המתנות.

שם בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות. פי' לענ"ד שהמשרת הכהן שרבו נותן לו המתנות לא יהא רגיל לזכות לרבו המתנות בחזרה אבל פעם אחד מותר דפעם אחד וודאי מזכה לרבו ברצון טוב ובלב שלם כדי לעשות נחת רוח לרבו ואי משום שלא יקיים בזה מצות נתינה יעויין במהרש"ל שמפרש דברי הטור שבעל כהנת פטור ליתן משמע דאינו מזיק במה שאינו מפריש ונותן.

בפרישה אפי' חלק אחד מאלף יש לו בבהמה. ולי צ"ע אם אין שותפות כהן שוה בכל אבר פרוטה אם פטור הוא ממתנות ויש להאריך אי חצי שעור מותר לגזול מה"ת א"כ אין חצי פרוטה שוה כלל ולא חשיב ולא מיקרי שותפות ובמק"א הארכתי.

ב"ח סי"ז ומדלא אשכחן בגמ' דמצרכ' למיהדר מה שחטף אלמא דס"ל לרב דלא מפקינן מיני'. י"ל דלהכא לא מהדר דהוה הלוי מזיק מתנות כהונה או גזלן לא מחייב להחזיר לכן לא הכריחו להחזיר ובפרט אי מיירי שאכיל כבר ובזה י"ל סמיכות דדרש מרימר הלכתא כוותי' דרב וה"נ הלכתא כוותי' דרב חסדא דלרב קשה למה לא הכריח ללוי שיחזיר המתנות אלא משום דהלכתא כוותי' דרב חסדא דהמזיק מתנות כהונה פטור דהוה ממון שאין לו תובעין והי' הלוי פטור להחזיר משום דהוה ממון שאין לו תובעין והבעלים כבר סלקו רשותן מהן במה ששלחו אותן לכהנים והוה הפקר רק לבעלים כופין הב"ד לקיים המצוה כל זמן דאיתנהו בעינייהו כדאי' בר"ן אבל על הלוי אין שום מצוה בזה דהוא לא זבח הזבח ולא הוה רק דררא דממונא שאין לו תובעין הוא ופטור.

ש"ך סקי"ג ואחזקת דרוב בהמות אינן בכורים. תמי' לי דהא אנו דנין על בהמה זו שנולדה עתה והוה וודאי פטר רחם אלא אנו דנין אם אותו וולד זכר הוא או נקיבה היא ועל אותו וולד שהוא פטר רחם לא יכולין לומר שאזלינן בתר רוב בהמות שאינן בכורים דווקא בבכור שנתערב י"ל כך.

שם ובגוף הענין אין כאן ספק. וזה יותר נכון ממה שהוא בדרישה בהג"ה דהחיוב על הבהמה דזה אינו דהא מאת זובחי הזבח כתיב.

פ"ת סק"ה אבל לישאר ביד הטבח אם הוא צורבא מדרבנן. וכן מפרש הפרישה בטור דזה אסור שהמשרת אסור ליתן לרבו המתנות שקבל מרבו ובזה קאמר פשיטא ולא

צריך (לפי' הדרישה בטור) זה לא שמעינן רק מרש"ל פירושו בטור שבעל כהנת פטור שאשמעינן שמותר ליתן לאחרים שלא ברשות משמע שמותר ויש לחלק.

בסי' ס"ו ד"מ סק"ג והמנהג להחמיר כדעת הרא"ש והרשב"א. ומרשב"א שהובא בב"י מוכח אם דווקא על קשר של חלבון ונתפשט חוצה לו בזה הוא דאו' לאותן הסוברים דדאו' הוא מטעם השני משום גזירה אטו חלמון ובחלמון אפי' לא נתפשט לחוץ דאו' להרא"ש דוודאי נתפשט מקשר של החלבון שכנגדו ואולי קשר של חלמון לחוד לרי"ף **סימן שנ** תרקם.

ב"י ד"ה כתב בהגמ"ר וכו' אבל היכא שנתערב שלא מדעת משמע דלכ"ע שרי. ולפ"מ דמסיק הרב"י י"ל לכן אכלינן ביצה מגולגלת בלי בדיקה תחלה משום דראשונים אמרו דגוף הבדיקה חומרא הוא וי"ל לאו משום חומרת איסור נהגו כך אלא שלא יארע להם בסעודה אח"כ שיראו וימצאו דם ויאסר התבשיל (או יאכלו אעפ"כ אותו כמו בריאה שיטת רבינו יונה הובא ברשב"א טעם דבדקינן הריאה מדמצינו בו סירכות ושמא באמצע הסעודה ימצא בו סרכות ומחמת רעבון ותאות האכילה לא ימשך עצמו ממנו ויאכל אותו לכן החמירו חז"ל לבדקו מיד כדי שלא יבא לידי כך) לכך בודקין תחלה לאפוקי במגולגלת בביצה אחד אם גם יארע שימצא מ"מ בביצה אחד הוא ולא יחוש עליה, בב"ח אי' דהוה מיעוט המצוי לכן בדקינן לכתחלה ובדיעבד כשר לכן נראה הטעם בביצה מגולגלת שאוכלין אותו בלא בדיקה כיון דאם גם יש בו דם בטל הוא טעמו בששים ואם יכיר הדם יוכל עוד להסיר ממנו ולא שייך אין מבטלין אסור לכתחלה בספק איסור אם יש שם אסור כמבואר לקמן סי' פ"ד.

ש"ך סק"י ואת"ל יש כאן איסור שמא הביצת היתר הוא הרוב. י"ל כך ספיקא שמא הוא ביצה שאין בו דם ואת"ל יש בו דם שאינו במקום האוסר והדם בעצמותו אינו אוסר התערובת] דיש סברא לומר דלא הי' במקום האוסר דהא בדיעבד אכלינן כל ביצה בלי בדיקה תחלה אם יש בו דם דלא שכיח (י"ל דלא שכיח דם שיאסור הביצה) ה"ה כאן נאמר שהוא מן הרוב שאין בו דם האוסר ולענין ספק השני הגם שיש רוב נגדו מצרפינן לספק ספיקא מכש"כ אם רובא מסייע ובביצה אחד י"ל (כיון דרוב מקומות מחמירין לאסור על הקשר של חלבון ועל החלמון רוב בביצה הוא אוסר) ובפרט שיש בו ספק דרבנן ואולי ספק דאו' דלמא דם רקום דאורייתא יש להחמיר.

הג"ה ס"ח נהגו להחמיר כשעושין מאכל עם ביצים. י"ל כוונת רבינו שמאכל עם בצים הוה מין בשאינו מינו ואם דם ביצים דאורייתא יש לחוש לאיסור דאו' אבל אפי' במאכל

רק של ביצים עצמו יש להקל דהא מדאו' מין במינו בטל והב"ח כ' דהוה מיעוט המצוי קצת ומדינא צריך בדיקה.

ש"ך סקי"ד דאז אפי' יש בהם דם שרי. ואין דומה לביצה בת יומא דהתם ראוי אותו ביצה לקלוט שייך לא פלוג משא"כ בדספנא מארעא.

פ"ת סק"ג דהא ג"כ אין נקלטות לעולם. דיש לומר דאותו ביצה הי' ראוי לקלוט אם נולדה ושייך לא פלוג משא"כ בספנא מארעא דאין שום אופן שתקלוט.

בסי' ס"ט ד"מ סק"ד הואיל ולא נתרכך הבשר היטב. ואם שרה הבשר כבר ואח"כ חתכו עוד הפעם דצריך עוד הדחה בזה לא הוה הטעם רק משום שדם על פניו דהא כבר נתרכך ואז גם הוא ששים לכ"ע מותר.

שם או כבולעו כך פולטו. משא"כ מליחה לאותו חתיכה לא מהני דפירש ממקום למקום ואינו יוצא נ"ל לפרש ולהסביר דהא באמת אין המלח מוציא כל הדם רק מה שאין המלח מוציא הוא דם האיברים שלא פירש וגם בבישול אינו פורש ומותר אבל אם לא הדיח תחלה ומלח מפליט מקצת דם ומקצת פורש ממקום למקום ואח"כ כשמולח שנית אחר הדחה אז המלח מפליט מה שפירש ממקום למקום מהמליחה הראשונה וגם פועל שעוד יוצא ופורש ממקום למקום ואינו יוצא לגמרי ואח"כ כשמבשל יוצא מקצת ומקצת לא ואסור ודו"ק היטב.

מחבר ס"ט צריך שיהא בו ששים כדי המלח שבו. הגם שלהמחבר לשיטתו אם מלח מצד אחד כשר מ"מ היכא דאם מלח משני צדדים צריך ששים נגד המלח ובשני צדדים כיון דמכל צד המלח בולע מקצת והוה המלח נבילה אבל לפ"מ שפסק הטור דלא אמרינן בשאר איסורים חנ"נ אינו צריך ששים רק כנגד הדם שנבלע בחתיכה דהא ממה שיש בו דם במלח בוודאי לא בלע הבשר רק הא דצריך ס' נגד כל המלח משום דלא ידעינן כמה בלע וצ"ע אם הרבה מלח יותר ממה שצריך משעור מליחה מונח על החתיכה אם צריך ס' נגד כל המלח די"ל שהמלח שנתן יותר מן הצורך למליחה ואינו מוציא דם ואין בלועה ממנו או י"ל שהכל מוציא ובולע רק בכל גרגר אינו נבלע בו אלא מעט ולא כ"כ כמו שאם הי' רק מלח מעט הצריך לשעור מליחה וכיון שלא ידעינן כמה בלע כל גרגר מלח צריך ס' נגד כולו.

ש"ך סקנ"ה מותר לבשלן כולן כשימלח כולן. וימלח כל אחת לבדה שלא יניח אחת תחת חבירתה דלמא חתיכה דלמטה שהתה ג' ימים ומליחה איננה מועלת לה להוציא דם ולא טרידה למפלט דם ובלעה מחתיכות שמונחים למעלה וע"י הדם הנפלט מהם חוץ אם נאמר איידי דטרידא למיפלט ציר לא בלעי דם ועוד דם משריק שריק.

בסי' ע' בב"י ד"ה וא"א הרא"ש ז"ל וכו' שהדם איננו נכנס בבשר דדמא משרק שריק. דסברה זו דמשרק שריק זה סברת ר"ת וגם י"ל שדם שבמלח נשרף ומשום הדם שפלט והוא בעין על הבשר לא אסר כיון דטריד למפלט ציר לא בלע דם ואחר י"ב שעות דכבר פסק למפליט ציר יש להתיר ע"פ סברא זו דאזלה חום המלח אחר ששהה שעור מליחה כיון שהפליט המלח כל הדם נחלש טבע המלח ואבד חומו אבל מ"מ י"ל אעפ"כ המלח והדם רותחין כדאי' בר"ן ואוסר ר' יונה באמת אי לא אמרינן משריק שריק.

בסי' ע"ג ש"ך סקי"ב והרי בש"ס התירו להדיא מטעמא דמשריק שריק. עיין במהר"ם לובלין בסוגיא דהא דמשרק שריק מסקינן למ"ד דלא סובר כבולעו כך פולטו בפסחים דף ע"ד ע"א א"כ לדידן דפסקינן כבולעו כך פולטו נקט שפיר טעם זה.

בסי' פ"ב בטור סימני העוף לא נתפרשו. לענ"ד אם גם אנו מחמירים לאכול עד שיהא מותר לכל רבוותא ובפרט לדידן שאנו נוהגין כרמ"א כדאי' בהג"ה שאין אוכלין שום עוף שיש לו **סימן טה** רה רק במסורת אבל במי שמצא קן צפור חייב לשלח דלמא הוא טהור להחמיר במצות עשה דאו' ובפרט מה שמותר לרוב הפוסקים ואין לומר כיון דדרשינן לך ולא לכלביך וכיון שאסור לו לאכלן מצד חומרא דלא גרע מדברים המותרים ואחרים נהגו איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם דרשינן לך שראוי לך לאכול וכיון שאין יכול לאכול פטור מלשלוח האם וי"ל דלא נהגו להחמיר לבטל מצוה וזיל הכא לחומרא והכא לחומרא ודבר פשוט דהא איננו מחוייב ליטול הביצים לאכלן אלא התורה חייבת לשלח האם מהביצים שאתה רשאי לאכלן והכא רשאי אלא שחסרון ידיעתינו גורם לנו שלא לאכלו.

מחבר ס"א י"א שכל עוף שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס. ואע"פ שהובא בב"י הסיגא"ה יש לו ג' סימנין וכף רגלו רחבה ואין אוכלין שמוחזקין בטמא והעיקר הוא סמך על תשובת הרא"ש דסבר הרא"ש כי קבלה מזקינינו הוא על רובא דרובא אבל מעוט יש תדע וכי בדקו זקינינו תמיד כל עופות אם יארע לזמנים שינוי לכן היכא דמקובלין אנו אומרים שמקובלין לאסור מן המועט הוא אבל בסתמא סומכין על הקבלה שהוא רובא דרובא כמו כל רוב והרא"ש איירי שמקובלין באותו מין לאסור ויפה פסק המחבר ז"ל.

הג"ה ס"ג אין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור. לענ"ד פשוט דלענין שלוח הקן חייב לשלח לחומרא ולהחמיר במה שיש ספק דטהור אבל י"כ אם יקרא קן צפור לפניו ואין בו שום **סימן טה** רה דהיינו שרואה שאין לו אצבע יתירה שהוא **סימן בח** וץ או שמכיר אותו העוף שאין לו **סימן טה** רה כלל כיון שיש במינים הטהורים שאין

להם שום **סימן טה** רה ואינו יודע אם דרס או לא כגון שבדקו וכדומה יש לספק אם חייב לשלח דהא לתירץ אחד של רבותינו רוב עופות כשירים המה כמבואר דף ס"ג ע"ב בר"ן וברשב"א ותוס' א"כ אזלינן בתר רוב להחמיר בשלוח הקן ואפי' לתירוץ האחר דכ"ד עופות טמאים יש מינים הרבה כלול במין אחד שעי"ז רוב טמאים אבל לא ברירא תירוץ זה לראשונים גופא דקאמרי אולי ועוד לר"ן שכתב בישוב שכיחי עופות טהורים רק סמוך למדברות שרוים עופות טמאים אבל אם האם רובצת על הביצים לא על אפרוחים ורואה אותם חד או כד מב' צדדים דאמרינן וודאי טמאה היא פטור לשלח בוודאי.

ד"מ סק"א אם כף רגלו רחבה. דהיינו הרשב"א סובר כהר' משה בר יוסף וכר"ת דכל שיש לו ג' סימני טהרה בידוע שאינו דורס לכן מותר בג' סימני טהרה חוץ אם יש לו רק **סימן אח** ד או שנים אנו חוששין כרש"י שמא ידרוס ואין לאכלו אלא במסורת אבל לרש"י דגם אם יש לו ג' סימני טהרה חוששין שמא ידרוס בעי גם כף רגלו וחרטומו רחב שקבלת הגאונים הוא שזה וודאי אינו דורס ומותר לדברי הכל.

ב"י ד"ה וכתב הגמ"יי וכו' לא יאכל ע"י מסורת הפחותים מהם. נקט הרא"ש להדיא שהוא טמא' דאי הי' קבלתם סתם שלא לאכול אולי טעמיהו משום דאיכא טמאים דדמי להו כדמפורש בגמ' וברש"י ובמקומות שאוכלין ליכא טמא דדמי להו והש"ך מסיק דהרא"ש ורשב"א לא פליגי אבל כאן מקובל מיירי שמקובל אצלם לטמא.

בסי' פ"ג בב"י סימני דגים מפורשים וכו' הקשקשים הם אותן הקליפות הנקלפות ממנו ביד או בכלי. וכן הוא אומר ושריון קשקשים הוא לבוש' וגבי תותב קרום ונקלף גבי חלב פירש"י תותב פי' כשמלה ואינו אדוק הרבה רק פרוש עליו אלמא ששמלה שהוא לבוש הוא שאינו אדוק הרבה ונקלף ביד או בכלי בלי שום תחבולה ואמצעות רק כמו לבוש הנפשט.

בסי' פ"ב במשבצות סק"א ונ"מ האידנא אם נאכל במסורת. י"ל דווקא מסורת של ת"ח אדם שהעיד כך או רבי ציד אבל בקבלה מימות דור ודור י"ל ממילא מוכח כאידך פירושים דדורס דהא ר"ת מקשה על רש"י מתרנגול דעבדי' הכא דמוכח דלאו זה דריסה מיקרי כדמפרש רש"י ולרש"י י"ל דסבר דשינוי בעלמא הוא כמו שהוזכר סברא זו הובא פה בש"ך סק"ד.

בש"ד סק"ח וראוי לאסור כמ"ש באות הקדום. דמהרא"ש הובא בב"י מוכח דיש עוף שיש לו כל סימני טהרה דהיינו ג' סימני טהרה וכף וחרטום רחב והי' להם קבלה לטמא או דסבר דמיעוט טמאים יש להם ד' סימני טהרה רק מיעוטא דמיעוטא הוא וכיון שיש

להם קבלה לטמא אסור או דסבר ד **סימן שא** ינו דורס הוא כף רגלו וחרטומו רחב הוא אינו לכולו אלא רובא וכיון דיש בפירוש קבלה לטמא טמא הוא.

בסי' פ"ד בפרישה או דחשבינן לבדיקה זו כאלו בירר כל אחד בפ"ע. ועוד אפי' לא התליע במחובר הנקובים אסורים שמא פירשו וחזרו (כדאי' בד"מ סק"ג) והוה כמו התליע במחובר לכן צריך לבררן אפי' אחר י"ב חודש וליתן בצוננים שיעלו למעלה מה שלא מצא בבירור כל הנקובים וברותחין יתן שמא ישאר אחד שלא עלה למעלה ולפ"ז אפי' תוך י"ב חודש שרי בתקון אם יברר ואפשר לומר תוך י"ב חודש מוחזקין בתולעים יש ספק שנשאר אחד ואסור וודאי כדחייש הרא"ש אבל בתלוש הוה רק ספק שמא פירש ושמא לא בדק יפה ושמא לא עלה בצונן ושמא לא מת ברותחין (לרא"ש דלא סבר נימוח לספק) כולי האי ספיקות ולא אתחזק וודאי שרי הגם שהם כמו ספק אחד שמא יש בו תולע או לא מ"מ י"ל דהוה ספק ספיקא אם גם יש שם תולע שמא הוא תולע המותר היינו שלא פי' אבל בהתליע במחובר דוודאי יש שם תולע אסור הוה כמו חד ספיקא ואסור והיינו אם מוחזקין בתולעים (ואפשר בדיעבד גם תוך י"ב חודש אם כבר נתבשלו יכול להתירן לדידן דמצרפינן ספק שמא נמוחו).

טו"ז סק"ח כש"כ דלא חשו כאן. נלענ"ד ליישב דוודאי אותן שהם בפירות ובקטניות וכדנקטו כל הראשונים פירות שהתליעו או נמצא בפירות או קטניות לא חיישינן שפירשו חוץ לפרי מתוכו לחוץ (ואפי' לגרעין לא חיישינן אולי אין דרכו בפנים לילך במקום סתום) אבל הנמצאים בקמח ומלח בגלוי במקום מרווח ומנענין קרוב לוודאי שפירשו אבל תוך פרי שלא ראינו שנענעו אין מחזיקין איסור ועיין ש"ך סקכ"ז.

ש"ך סק"ב והמחמיר תבא עליו ברכה. נ"ל דרך הטוב ומתוקן הוא כך ישהו י"ב חודש ואח"כ יבררו כל אחד ואחד מהנקובים וישליכם (ממילא יראה אם אין ביניהם ועליהם תולע ואולי זה נועם המנהג שבוררין אותן) ויתנם לצונן ואח"כ לרותחין והטעם לפ"ז אע"פ ששהו י"ב חודש מ"מ הנקובין שהתליעו בתלוש אנו נקטינן לחומרא דלמא פירשו וחזרו כדלעיל בהג"ה ס"ד ובש"ך סקי"ג א"כ אותו טעם עצמו שלא מהני צונן ורותחין בתוך י"ב חודש שייך בזה שמא לא יעלו כל המנוקבין והמתולעין בצונן ורותחין לא מהני אם כבר נאסר במחובר וה"ה אם כבר פירש בתלוש ונאסר ושמא לא יעלה הכל בצונן (חוץ לר"ן מועיל דסבר דהתליעו במחובר אינן צפין למעלה משא"כ בתלוש ונראה דטעמו דהתליע בתלוש על הרוב בא מחמת יובש ועיפוש הפרי ועי"ז נעשה קל ויבש וצופה למעלה משא"כ במחובר דבא בתוך האילן ממקום אחר ועודנו הפרי באבו ובתקפו וכיון שמתולעין ומבררין אותן טוב שיהי' אחר י"ב חודש כי ברירה המהני תוך

י"ב חודש הוא טרחא גדולה ובזה לא סמכינן על נשים ולהר"ן תוך י"ב חודש לא יעלה המנוקבים מ"מ הרי מבררין אותן בידים כדאי' לקמן בטו"ז סקי"ד אבל עתה שכבר שהו ואינו אלא לחומרא שמא לא יצופו למעלה בצוננים וישארו מעט ואותן פירש כבר התולעת והוא ג"כ לא מוסכם כ"כ מכל הפוסקין רק אנו נקטינן להחמיר בזה יש לסמוך על השיטה שהובא בטו"ז סקי"ד.

טו"ז סקי"ב ונמצא דהוה ס"ס ובס"ס מותר. תמוה לי שלא חש הרב כאן שמא יפרוש ויאכל גוף האיסור בעין כמו שחש לקמן ססקי"ז והכא יש חשש טפי לזה בשעת אכילה ושם בשעת לישה ועריכה לא הוי רק חשש שיפרשו.

ש"ך סקכ"ו דלא חיישינן שמא יפרשו בשעת הבישול. ובפה"מ אי' וז"ל וכ"כ הרמב"ן ז"ל ונתן טעם לדבר אע"פ שמצוי שיפרשו בשעת הבישול אם נמוח בטל בששים ואם הוא בעין זורקו עכ"ד משמע דחיישינן שיפרשו בבישול רק תלינן בנימוחו ואנן נקטינן כהראב"ד דלא תלינן בנמוחו בין תוך י"ב חודש בין בשול אחר י"ב חודש כדאי' מפורש בר"ן.

שם סק"ל משמע דאף בפירות הקטנים יש ס'. ולי השפל נראה דהכא הוה ספק ספיקא ומשום זה מותר לאכול התבשיל ואם נמצא אחד או ב' ג"כ שרי דאימור דאמרינן מצד ס"ס שאין בו יותר רק הרי משליך אותן הנמצאין והטעם שיוצא מהם נגדם הוה ס' בתבשיל אבל בת"ה מיירי באותו פרי עצמו רצה גדול אחד לומר היוצא טעם מהתולע האוסר הוה מועט מס' כנגד הפרי וע"ז סמך רמ"א להחמיר באותו פרי וצריך לשער באותו פרי לעצמו בלבד נגד כל התולעת בפת אם משער לבטל תולע עצמו שנמחה בו הכלל אם אנו דנין על המאכל עצמו במאכל שאיני מוחזק בתולעים יותר משום ספק ספיקא אבל אם נמצא בפרי עצמו תולעת על זה יש לדון בטעם התולעת ובזה מיירי כל הענין.

שם וצריך ס' נגד כל הפרי. לפענ"ד אפי' לא נתבשל הפרי כיון שהתולעת נכבש בו ונאסור כל הפרי משום כבוש כמבושל אבל כל זמן שהתולעת חי נ"ל שאינו אוסר מצד כבוש כמו דג טמא חי ששרה במים מעת לעת שאינו אוסר המים [יעויין בראש ע"ז לענין זבוב שנפל בתוך משקה ומה שפלפלו רבותינו האחרונים בזה לפ"ז מותר לטול התולע כשהוא חי מהפרי ולא כל הפרי ובפרי בלי ליחת לא שייך בו כבוש אפי' התולע מת מותר לזרקו ולאכול הפרי דהיינו אם הפרי היתה מתחלה בטבעה יבישה אבל אם נתיבשה ע"י אורך הזמן יש לחוש שכבר מת התולע בעוד הפרי היתה לחה ויש לה דין כבוש [וממקום למקום לא מחזקינן איסורא אבל מזמן לזמן היינו שנמצא בו האיסור ואנו מסופקין אם עכשיו נפל או מקודם מחזקינן איסור למפרע כמבואר הדבר בכל

הפוסקים] ובפרט באותן פירות שיש הרבה ליחות בהם וכשפותחין אותה נוזל הליחות כמו ששכיח בגודגדניות שנקרא (קירשען) שיש בו דין כבוש.

ש"ך סק"א די"א אף פירשו שרי וצ"ע. וי"ל דיין וחומץ מגידולי קרקע הן באין ואסור משום שרץ השורץ כדמחלק הראבי"ה גופי' בין פירות לגבינה.

משבצות סקי"א משא"כ בתלוש דהוה ס"ס גמור שמא אין בו תולעים ואם יש שמא לא פירשו. והנה בכל דבר שיש ספק אם התליע בתלוש יש ס"ס זו אבל דבר שדרכו להתליע הווי כוודאי התליע אין לצרף לספק ספיקא ויעויין נקה"כ ומכש"כ דבר שמוחזק בתולעים או שמוחזק שיתליעו ודרכו בכך אין להצטרף לספק א"כ כגון (צימרינד) קנמון וכדומה לא הוה רק חד ספק אם פירשו (לדופן הכלי ואסור כמפורש דאנו חוששין לספק זה מאוד ואסור לאכול ואי משום אם יבשלנו או ידוך אותו היטב הדק היטב יצטרף עוד ספק שמא נמוח ונתבטל הא אין לעשות ס"ס בידים ועוד אין מבטלין איסור לכתחלה ועוד דנולד הספק בדאורייתא קודם הדיכה והבישול ואסור לכן יפה מנהג כבוד אאמו"ר זצוק"ל לשרוף תחלה הצימרינ"ד היטב עד שישרפו (המילבין) התולעים ואז דכין אותו היטב שאם גם יש לחוש שלא נשרפו הוה אח"כ ספק ספיקא דמועיל לזה כיון דוודאי נשרפו הכל מותר לכתחלה לדוכן כדי לאכול שאין מכוין כלל לבטל ועוד אפי' לא נשרפו התולעים (מילבין) לגמרי יש לומר דלכל הפחות מחמת החמימות שבתנור נתייבשו כל הלחות שהי' בהן כיון שאין בהם לחלוחית הוה כעץ בעלמא כדאי' בפוסקים בעור שנתיבש לגמרי שאין בו עוד לחלוחית מותר הוא בתשובת נודע ביהודא בתולעים האדומים שנתייבשו ונותנין אותו אח"כ ביין לצבוע שמותר משום זה ואולי יש לדמותו לעור בהמה שנתייבשה אם ע"י בישול אח"כ נותנת טעם חוזרת לאיסורו ה"ה בתולעים האלה המילבין שנתייבשו ובאים בבישול אבל אם הקנמון הצימרינ"ד התליע כאשר הי' כדוך או שהי' זמן רב כדוך בקיץ שודאי התליע אין לו תקנה לאכול ושעורים הנקלפים ונדוכים (גרופין) והירז וגריז (המה חטים נקלפים ונדוכים לגרעינים קטנים מאוד) בימי הקיץ שמוחזקין להתליע ומוחזקין בו ואין כאן רק ספק אחד ושמא לא פירשו לתוך הכלי אסור ואין מהני תקנת שריפה דצריך לשרוף כל חד וחד רק מהני בדיקה טובה מאוד אם לא התליע עדיין ואם הם באו נטחנים מן החדש שמא יש בו מילבין באו מהשקים והתיבות ישינים שמוחזקים במילבין ויעוין בשו"ת אא"ז ח"ס שאותן שהתליע בקיץ שאין בהם בחורף שאינם חיים מחמת הקרירות ואין מועיל בדיקה בשמש ואסורים הם קודם י"ב חודש יעוי"ש ובמים שמצויין בהם תולעים ושרצים קטנים מאוד נלע"ד לכתחלה לא יבדוק כי רוב המים אפשר אינם מתולעים רק הוא מיעוט המצוי לכן

כאשר ישתה אותם יסננו אותו שישארו התולעים למעלה ויסנן ע"י בגד עב שלא יצאו מהקטנים דרך הנקבים (ואם מתרמי שתולעת קטן שבקטנים יצא בו על זה אין לחוש שהוא מיעוטא דמיעוטא רק לכתחילה צריך שיהי' עב כיון שמסנן צריך לסנן בשביל כל התלעים גם המעוטים דאי לא הוה כמעלים עין מן האיסור (כסברת הרשב"א בריאה שאם בודק בריאה צריך לבדוק בשביל כל הטריפות שבו) ובבישול בהם יש ספק ספיקא שמא לא הי' בו ואת"ל הי' שמא נימוחו ונתבטלו אבל לכתחלה יסנן אותם דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן והסינון אין טרחא אבל קודם הבישול לא שייך בה ביטול וכיון דניכרים הם לעיני השמש וניכר אסור ועוד דיבש בלח שם אין שייך ביטול ואם ימצאו במים תולעים כמה פעמים והוחזקו בתולעים וסננו אותם והם דקים שיוצאים גם במפה עבה אין לאותם המים תקנה כיון דניכרת בם במים לעיני השמש והנה הובא בח"א שיש הרבה נהרות שנמצאים בהם על הדגים כמין תולעים ארוכים ודקים ועל איזה מהם כמין שרצים עגולים ודבוקים מאוד בדג יעוי"ש כלל ל"ח ונראה לחלק בין דג הנקרא קארפ פען לדג הנקרא העכט שלאחד יש להם רובא דרו בא ולאחד אין להם אלא במיעוט המצוי והנה יש לעיין אם זרק או גירר היטב אותן מקומות שדרכן להיות שם השרצים דבוק בהם אע"פ שיש לחוש שמא נשאר עוד שם שהם דבוקין הרבה והמה אינן ניכרין מ"מ יש סברא להקל שיצא מכח רוב הגם שלכתחלה אין לבשלם כך ולסמוך על ס"ס שמא כא נשארו עוד ואם גם נשארו אולי נימוח בבישול שאין עושין ס"ס בידים מ"מ יש להקל אם בישל אותם בדיעבד אחר הגרירה משום ס"ס והשלכת הראש והאזנים וכן ראיתי תמיד שמחמירים מאוד לבדוק היטב קודם הבישול וכן ראוי ומחוייבים לעשות וחשבתי שאין טבע כל המים והימים שוים ששרצים אילו ידבקו בדגים כדאי' בח"א שם והנה אם צולין דגים אילו במחבת אזי אין להתירן משום ס"ס שמא נימוחו דהא הכל מונח במקומו בשעת הצלייי' כאשר בתחלה רק חמימות האש פושט ממנו הליחות שבדג עד שראוי לאכול ואין לתלות שמא נשרפו השרצים שעליו לאפר כי אין צולין הדג כ"כ עד שיוכלו לתלות שנשרפו התולעים אבל לעומת זה יש להקל לצד אחר שגם אחר הצלייי' כיון שהכל מונח במקומו הראשון יכול להסיר הסנפיר וסמוך להסנפיר עור סל הדג (כי על עור של הדג סמוך להסנפיר המה ג"כ מצויים) וגם צריך להסיר הזנב ועור הסמוך לו ובראש ובאזנים להסיר הכל והטעם שבתולעים פשיטא שאינו אוסר אם גם נאמר שאינם פגומים מ"מ יש ס' נגד הטעם ובהאי גוונא וודאי יכולין לסמוך לדון צלי בס' ובפרט כי רובא דרובא הדגים האלו שמנים המה ואם הם כחושים דרכן לתת עליו שמן בשעת צלייתם יעויין בח"א כלל זה שמביא הרבה דברים שצריכין בדיקה לכל

דברים האלה כתבתי רק בהערה בעלמא ובמהירות וחלילה לסמוך על דברים האלה ובעלי הוראה ידקדקו ויעיינו בזה היטב להלכה.

ש"ך ס"ק מ"ו על הגבינה לאו דווקא אלא ה"ה בקערה. לענ"ד דיש כאן ג' דיעות הא' דעת רוב ראשונים ככולם דפירש אסור כן מוכח מרשב"א להדיא וכן מורין שאר פוסקים דיעה ב' הובא במרדכי ובהגהות אשירי דפירש על אותה חתיכה מיקרי היינו רביתייהו דיעה ג' הראבי"ה דפי' לגמרי ותולעים אלו שבגבינה ג"כ שרי והרמ"א ס"ה פסק דיעה ממוצעת דפי' על חתיכה מיקרי היינו רביתיי' ושרי וכן מוכח דקאי לשיטת האוסרין ומסיים דיש מתירין בכל ענין משמע דזה לשיטת האוסרין ובד"מ מיירי לשיטת המתירין לגמרי חסר כאן].

בסי' פ"ו ש"ך סק"ו ביצי תרנגולת ואווזות א"צ לבדוק כלל. דהב"ח ר"ל דלטעם המחבר הוא טעם של הראשונים דאין שכיח בינינו עופות טמאים אבל מיעוטא הוה וכל היכא דאיכא לברורי מבררין ובפרט במיעוט המצוי (משמע קצת מר"ן ורשב"א דמיעוט מצוי קצת הוה לכה"פ דכי מצרפינן למיעוט נבלות וטריפות הוה להו מחצה והוי רובא לאיסור) א"כ צריך לכתחלה לבדוק אחר כד וחד אבל לפי סברת הה"מ דבטביעת עין שהביצים המה מתרנגולים ואווזות על זה סומכים לקנות אותם קונין וזה כל העולם מודים דמהני בכל איסורים כמו שהמחבר בעצמו פסק כאן בקונה מגוי ואי"צ לבדוק רק שיהא בו טביעת עין אבל צריך לראות ולהכירם בטביעת עין ואם הביא הגוי ושברם שלא בכוונה קודם שהכירו אותם אי' בב"ח שאסור וי"ל שבדיעבד מותרין שהרי הכל מודים דרוב מהני ורוב המה הכשירים וכן הוא בטו"ז רק הרמ"א ס"ל דאם לוקח בפירוש משאר עופות חוץ אווזות ותרנגולת ובר אווזא שאינם יודעים שהם רוב מן הטמאין צריך סימנים (האמורים) אבל ביצה סתם מותר דתלינן ברוב עופות (גם התרנגולת ואווזא ובר אווזא כל העופות בכלל רובן כשירים ותלינן שהי' מרוב הכשירים וראיית טו"ז דחוי' מפת הנילוש בביצים שקונים יש לדחות עוד דמסתמא הוא ביצת תרנגולת דהשאר אינם מוטעמים ליתן בפת והנותנים טבא עבדי יש לבאר הט"ז ג"כ כך.

ש"ך סק"ה דאם מדוד יראה שראשה אחד כד ואחד חד. ואולי אם ג"כ באמת ב' ראשי' חדין או כדין (אם הנוצר ממנו צורת עוף טמא אעפי"כ טהור דכל היוצא מן הטהור טהור הגם לתוס' שכתבו ביצה אבר מן החי הוה ואעפ"כ שריא רחמנא וביצת עוף טמא שהיא ג"כ בכלל אמה"ח שהתירה התורה יש לן ילפותא מיוחדת לאסור וכיון דאינו בכלל היוצא מן הטמא או מן הטהור דאיננו בכלל יוצא רק בכלל גופו אמה"ח מ"מ כיון דשריא רחמנא משום אמה"ח הו"א אפי' ביצת עופות טמאים מותרים משום זה לכן צריך קרא

דבת היענה לאסור ביצת עוף טמא וביצת טריפה ילפינן מעוף טמא מצד סברא לאסור אבל בזה הביצה שנמצא בלול של תרנגולת וב' ראשי חדין או כדין כיון דבא מן הטהור באמת ואין סברא לאסור הדרינן דשריא רחמנא מכלל היוצאין מן הטהור טהור ואינו מזיק אם ב' ראשי' כדין או חדין אבל אם נעשה ונתגדל ממנו עוף טמא אסור דברי' בפני עצמה היא והעוף היוצא ממנו אינו בכלל היוצא מן הטהור טהור כי אימת גביל לכי מסריח וכי מסריח עפרא בעלמא הוא.

בסי' פ"ז בבבי ד"ה ומ"ש וכן אם עמד בה וכו' וכשמעמיד בה הו"ל בשר בחלב. וששים כנגד מה שבלע הקיבה וודאי מהני דחנ"נ אין כאן על הפרש דהא עדיין היתר הוא וטעם הבשר איננו מעמיד אבל ששים כנגד מה שבלע וודאי צריך דהוה נ"ט שני באיסור חוץ אם נאמר שצריך ס' נגד כל הקיבה משום דלא ידעינן כמה בלע מן הבשר ככלים הידוע בפוסקים שאם אינו ידוע כמה בלע צריך ששים כנגד כולה, שאם נאסרה הקיבה רק על ידי מליחה שהקיבה נמלחה עם עור הקיבה והוא כחוש שדי בקליפת עור הקיבה אין צריך אפי' נטילה.

רמ"א ס"י עד שיהא ס' בחלב שהעמיד בקיבה האסורה. יש לפרש כדי קליפת הקיבה ועט"ז סק"י.

בסי' פ"ז בש"ך סק"ל מ"מ הכא דלא נאסר אלא במליח וכבוש חשוב כמבושל מדרבנן. ובאמת גם באיסור דרבנן אמרינן דבר המעמיד לא בטיל או לטעמי' עביד' וצ"ל כוונת הש"ך כיון שנאסר ע"י מליחה וכבוש בב"ח ממש שיאסר במשהו משא"כ בשאר איסורים דרבנן כגון תבלין של תרומה (תרומת תבלין דרבנן) או מעמיד בחומץ של סתם יינם שאסור גמור ממש כמו דאו' בזה גם דבר המעמיד לא בטיל.

ש"ך סק"ל א"כ נהי שאסרינן החלב משום שבלעה מהקיבה מ"מ בס' סגי. עיין ד"מ סק"ח מה שהוקשה על הטור לסברא זו. והביא מהב"י דהיינו טעמא דנקט עור קיבת נבילה משום דמאחר שהיא ועור דקיבה נותן טעם בחלב וז"ל הב"י מאחר שהוא מותר בפ"ע ולית ביה איסורא אלא משום חיבורו עם החלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בב"ח היא אלא האי באפא קאי והאי באפא קאי וכו' עכ"ל ונלע"ד להסביר דבאמת אין עור הקיבה מעמיד שהרי הוא ככל הבשר ושאר עור הבשר רק שיש בעור הקיבה טעם חימוץ וזה מעמיד ואם הי' מבשל החימוץ לבד עם חלב לא הי' אסור משום בב"ח כי התורה לא אסרה זה רק גדי בחלב אמו היינו בשר גדי כמו שהוא או טעם בשר ממש היוצא מחתיכת בשר ואם נתעכב בחלב א"כ הדבר החמוץ מעור קיבת כשירה המעמיד איננו אסור לא מצד עצמו ולא מצד בב"ח רק כיון שעור הקיבה טעמו הוא טעם

בשר ממש וזה בטיל בס' כיון שטעם בשר הקיבה אינו מעמיד אבל בעור קיבת נבילה שגם הטעם החמוץ ממנו אסור משום נבילה כדילפינן מדרשה אלה הטמאים לרבות צירן ורוטבן וקיפה שלהן כדאי' בתוס' חולין דף קי"ג ע"ב בד"ה הטמאים וכיון שהחמוז של עור קיבת נבילה אסור מצד עצמו והוא המעמיד לכן אפי' באלף לא בטיל.

בסי' פ"ח בטו"ז סק"ב א"כ ה"נ בשאר המכירים זא"ז אמרינן לא פלוג. נ"ל לחלק דבשלמא באחין דסתם אחין אין מקפידין זע"ז שייך שפיר לומר כל האחים אסורים וזה יהי' מותר אבל בשני בנ"א מעלמא דיש מהם מכירין ואין מקפידין ויש מהם מכירים ומקפידים ויש מהם שאין מכירין כלל לא שייך לומר כל המכירים אסורים ומקפידין מותרין באמת יאמרו כל אחד לפי מה שהוא המה מקפידים והמה אינן מקפידים רק מכירים זא"ז בראותם לפעמים זא"ז ויש לחוש ושייך שפיר מכיר ומקפיד כמו מכירין ואין מקפידין.

ש"ך סק"ב והא דכ' הרשב"א בתשובה. דעכו"ם הבא עם חמצו לבית ישראל אסור להעלות עמו על השולחן תמוה לי הלא הש"ך גופי' כ' למעלה דטעמא שאסור להעלות בב"ח יחד על השולחן משום דכ"א היתר בפ"ע לא בדילי מיני' ומאי מקשה הא חמץ לא בדילי כולא שתא וכיון שנותן רשות לגוי הבא אצלו לאכול עמו על השולחנו ממילא מכירו הלא דווקא שני אכסנאים שבאים לאכסניא אם גם אוכלין על שולחן אחד איננו מצד הכרה) אבל אסור מטעם שחמץ במשהו ובתירוצו דחק הר"ב ז"ל לומר דעל הלחם לבדו ולא בדילי מיני' משמע דקאי על פת דבשאר מאכל בחמץ י"ל הגם משום חמץ לא בדיל מ"מ מאכל נכרי בדיל שאינו שייך גבי לחם של נכרי במקום דשרי פת נכרי אפילו במקום דפת נכרי אסור יש התירים כגון פת נחתום או דלא שכיח פת ישראל.

בסי' צ' בב"י ד"ה בא לצלותו וכו' לאו דווקא אלא חד מינייהו נקט. יעוין בד"מ סק"ט דבדיעבד לא מחזקינן איסורא שהפך השפוד א"כ י"ל דווקא בדם דאו' החמיר רש"י שמא יהפך השיפוד (כי שיטת רש"י דם שבשלו דאורייתא אבל בחלב כחל שהוא מדרבנן לא מחזקינן).

בסי' צ"ו בד"מ סק"ד לא חששו להחמיר ואוקמוה אדינא. ועי"ל דהרבה פוסקים סוברים דדווקא מה שהוזכר בגמ' קורט של חלתית אסור ה"ה בצנון דאי' בגמ' טעמי' אגב חורפי' בלע נאמר זה דווקא בצנון ולא דבר אחר ועוד הרבה פוסקים דסוברים דאפי' בצנון די כדי נטילה לכן בתמכא סמכינן לרוב הפוסקים דדי כדי נטילה ובצנון מחמירים כולו הגם שמביא ד"מ ז"ל בס"ג דיש נוהגים גם בבצלים לאסור כולו אולי כי הבצלים הקטנים וכדי נטילה הוה כמעט כל הבצל והנשאר מעט לכן נוהגין שלא לקנות.

בסי' צ"ז בב"י ד"ה וכתב ע"ז בהגש"ד וכו' ובלבד שלא יגע הפת לשומן. מתחלה מדמה לחביות פתוחה ופת חמה וזה אפי' בדיעבד אסור ובסוף דמסיים דבדיעבד מותר צ"ל דסמיך ארי"ף דפסק כלוי ומטעם לוי חולק אר"ל דגם בפת חמה וחביות פתוחה פלוגתייהו ומותר.

שם ד"ה וכתב עוד וכו' ליכא ריחא כולי האי. מזה הלשון משמע דדופן הקדירה מפסיק ולא יכול לקלוט הריח משום שאין ריח המתבשלים גדול כ"כ. ומזה הלשון משמע דאין כח בריח הבשול ככח צלי המפליט טפי אבל העיקר נראה מטעם דדופן הקדירה מפסיק דהא למידין דבר זה מפסח שהי' צלי דמתרץ הגמ' שעשאן כעין שתי קדירות שתל האש מפסיק ביניהם וכדאי' פה בב"י משמע זה העיקר טעם.

בסי' צ"ח בב"י ד"ה כ' הרשב"א וכו' אבל לענין אי בעי קפילא אין בדבריו הכרע. וי"ל כיון דקא מפרש "נחתום" ונחתום היינו קפילא.

בסי' ק' בטור אם מכירו זורקו וכל השאר מותר. אשמעינן מצד ברי' היינו שהכל מותר אם הוא ס' כנגד שומנו של גיד מפני שהוציא הגיד שהוא ברי' לחוץ ובאמת להפוסקים דחתיכה גדולה מיקרי ראוי להתכבד בלאו"ה לא בטל משום ראוי להתכבד וצ"ל דהטור מודה דאם הוא מחוסר מעשה רבה כגון האי ליטול גידו וקנוקנות ושומן הגיד לא מיקרי ראוי להתכבד אבל זה אינו דהא לפני גוים ראוי להתכבד גם עם הגיד וקנוקנות דלדידהו לא אסור וצ"ל לפי מסקנת התוס' דאזלינן בתר מה שיהי' אחר הביטול צריך להיות ראוי להתכבד לכל בני אדם וכיון שאחר הביטול כולם לא יהי' ראוים לאכילה לישראל דאסורים משום ברי' שנתערב בו ממילא לא הוה חהר"ל ונ"מ שאם ינטלו הגידים של כל אחת ואחת דמותרים משום ברי' מותרים משום חהר"ל דאחר הבישול אחר הביטול שוב לא יאסור אח"כ כדאי' בב"י בשם סמ"ק לקמן סי' ק"א ואולי אין דרך לאכלו רק משום שומן שבו והוה כמו הדרא דכנתא שמביא הב"י בשם מ"כ בסי' נ"א שלא מיקרי עתה ראוי להתכבד שאין דרך לתת לאורחים הדרא דכנתא בקערה ולא עבידי אינשי שאוכלים שומן בעינא.

בסי' ק"א בד"מ סק"א ע"כ חתיכה שלא ניקרה מגידה וחלבה מיקרי ראוי להתכבד. וי"ל נקט חתיכה שלא נקרה מגידי' דהיינו חתיכת ירך שלא ניקר מגיד שלה דאסור ודרכו בכך לשלוח אותו כך בדורון ומיקרי ראוי להתכבד כיון שיכול ליתן לו ג"כ בעצמו ובמתנה שלא בפני ישראל כדאי' ס"ד סי"א וקמ"ל דלא מיקרי מחוסר מעשה כמו עוף בנוצה (הגם שהגוי בעצמו מנקר הגידים והקנוקנות מ"מ לא מיקרי מחוסר מעשה).

שם בב"י ד"ה ולענין חתיכה הראוי וכו' ושמא משום חשש כבוד ונגעו בה. פי' דהוה כל שדרכו למנות לפעמים אך מפני שראוי ג"כ לכבד לפני אורחים חשוב לו יותר ומונה אותם תמיד והוה את שדרכו למנות וזה שאמר מפני חשש "כבוד" נגעו בה דהיינו הוא בעצמותו איננו רק כל שדרכו למנות וכיון ששכיח שמכבדין אותו לאורחים חשוב הדבר יותר ומונין אותו תמיד הוה את שדרכו למנות.

ש"ך סקי"ב וצ"ע בהדרא דכנתא עם שמנה הוה אפשר חהר"ל. עיין בט"ז ובב"י בשם מ"כ וז"ל הדרא דכנתא אין ראוי להתכבד דאין דרך לתת לפני אורחים הדרא דכנתא בקערה ולא עבידי אינשי דאכלו שמנא בעינא עכ"ל. י"ל כיון דאין אוכלין שומן בעינא רק עם פת או דבר אחר ללפת בו א"כ אין נותנין אותו לפני אורחים רק עם פת או דבר אחר לא הוה השומן בלבד ראוי להתכבד בפני עצמה (רק עם דבר אחר יחד). ובטילה בעצמו וכעין זה הסברא יעויין בטו"ז סי' סק"א בשם מהרש"ל.

בסי' ק"ו הג"ה ס"א אינן בטילין אפי' באלף. נלענ"ד פשוט הרמ"א מירי בברי' עוף טמא או אמה"ח אע"פ שהמה פגומים קצת דנותן עי"ז טעם פגום בתבשיל אף התבשיל מותר דטעם פגום שבו שנבלע מהברי' בטילה בפחות מס' מ"מ אסור התבשיל דברי' לא בטיל שהבריה זו גופי' אסור עד שיופגם לגמרי ויופסד מלאכול אז בטיל בתערובתו דאז אין שום איסור אפי' בבאי' עצמה אפי' אכלו בעין אבל בדברים הפגומים מתחלת תולדותם כמו נמלה ופרעוש בזה הוה דין ברי' ולא בטיל כמבואר במחבר לעיל סי' [ואם שרצים הפגומים מעיקר תולדותם לאכילה ואף על פי כן התורה אסרה לנפגמו אח"כ מטעם הטבעי דזה הוה פלגתת ה"ה והפר"ח].

בסי' ק"מ בש"ך סק"ז וא"כ לא יניחנה בחנם בקדירה. וי"ל עוד טעם שיוציא חתיכת האיסור מיד בעוד התבשיל יד סולדת כי בטבע העליונות שהן החצונות הרואים האויר מתקררים תחלה והאמצעים שהם בתוך מחזיק החמימות ביותר ושמא יש האיסור בתוך או בסוף הקדירה וכאשר יתקררו העליונות יתן האיסור טעם בחתיכות הסמוכות ואין בו ששים לבטל כי לא יצרפו העליונות לזה כיון שנתקררו לכן טוב שיוציא מיד חתיכת האיסור.

בסי' ק"א ש"ך סקכ"ה ויש ליישב בדוחק ועיין לעיל ססקנ"ה. וי"ל דכוונת הרמ"א במ"ש יין נסך שאסור בהנאה היינו יין נסך שיודעים שנתנסך והא דכ' הרמ"א דמותר לזלף סתם יינם דמותר הוא כוונתו במ"ש דמותר בהנאה היינו באופן דמותר בהנאה לדידן במגע ע"י דבר אחר או במקום הפסד מרובה דמותרין דמצד הנאה לא אסור דריחא לאו מילתא ולא מיקרי שתיי' אבל לעשות מרחץ ממנו אסור דמרחץ הוא כשתיי' ואפי' באיסור

דרבנן אמרינן סיכה כשתיי' דהא גם שמן של זרעים או שאר פירות שתרומתן רק מדרבנן אעפ"כ אסור לסוך בהן לזר משום דאמרינן סיכה כשתיי' הגם דזה גופי' דסיכה כשתיי' גם בדאורייי' אסמכתא הוא ועיין רשב"א בב"י סי' קכ"ג.

בסי' ק"ט ש"ך סק"ט ומיהו כי אמרינן דיבש ביבש חד בתרי בטל אפי' מדרבנן ה"מ מב"מ. וי"ל דגזרו חז"ל אם נתיר יבש ביבש בתרי נתיר נמי לח בלח ובמינו דלח בלח הוה דרבנן לא גזרו ביבש אבל בשא"מ דהוה דאו' גזרו ביבש אטו לח ובזה ניחא תמיהת הב"ח דליבטל בפחות מס' כיון שאם יבשלם צריך ליתן בו רוטב והרוטב מצטרף לס' (וסתמא דמלתא כאשר יתן בו רוטב הוא ס') וגם תמיהת פמ"ג על רמ"א במקום הפסד נקטינן כהרא"ש דמותר הכל בנתבשל אח"כ גם בא"מ כיון דכבר נתהפך האיסור להיתר אבל באמת הגזירה היא אטו שלא במינו שיזדמן לו לח בלח חד בתרי ולא על אותו דבר גזרו חז"ל אלא גזירה כללית שאם יתירו סתמא דמלתא חד בתרי ביבש יסבור העולם שכך הוא בלח בלח.

שם סק"כ ומיהו כל זה בספק דרבנן שאין לו חזקת איסור. אבל המרדכי בביצה דמוקים הא דרב אשי דף ד' ע"א דאמר לעולם ספק יו"ט ספק חול הוה דשיל"מ דדווקא בביצה קאמר ר"א משום דהוה ג"כ חזקת שלא ילדה עד עתה משא"כ אי לא הי' לו חזקה לו הי' נאסר בספיקא דרבנן משום דשיל"מ ומוכח מדבריו דגם בספק דרבנן שהי' לו חזקת איסור אם אינו דשיל"מ אמרינן ספק לקולא והב"ח מוקים שם דמיירי באתחזק שביצה אחד וודאי נולדה ביו"ט ואחד וודאי בחול ואקבע איסורא לכן אסור בדשיל"מ מוכח דבלא דשיל"מ אפי' אקבע איסורא ספיקא להקל.

בסי' ק"ה בד"מ סק"ד כ"ש לחום חלב הכסלים שהוא דבר עב. וצ"ע כי התם לא הי' לו חום גדול מעיקרא רק בטבעו הי' מעיקרא רק חום כלי שני אבל בדבר שהוחם מעיקרא לחמימות כלי ראשון אם הוא דבר גוש מקיים החמימות.

בסי' קי"ב מחבר ס"ט הדליק עכו"ם התנור. נ"ל דזה הדין ה"ה אפי' במקום שנוהגין איסור ממש בפת של נכרי.

בסי' קי"ד בב"י ד"ה ומ"ש למעלה בהל' דגים וכו' ומקלקל לסולתנית ומרע לכולא ארבא. ודווקא באותו מין דפוגם ומרע לכולי' ארבא אבל לא במינים אחרים בפ' כל הבשר אי' דג טמא מליח וטהור תפל אסור.

בסי' קט"ו ד"מ סק"א וכ"כ ב"י. ולקמן מוכח דלא משום דעביד לטעמי' אלא משום דעיקר נעשה לשם כך ואפי' אין בו נתינת טעם אסור.

טו"ז סק"ט כמו בשר בחלב אינו אוסר יותר מששים. כוונתו דהקיבה בפ"ע היתר הוא והאיסור מפני שנותן טעם בחלב וכיון שיש ששים נגד טעם הבשר בטל הטעם לפ"ז אם מלח הקיבה בעורה או ששרה עור הקיבה בחלב מעל"ע אזי אסור בפ"ע מפני שהוא בשר בחלב וחכ"נ ממילא הוה איסור בעצמו כיון שמעמיד לא בטיל אבל לפי תוס' בטל דהנה רק איסור נבילה מדרבנן ע"י כבישה ומליחה דמשמע מתוס' דדווקא אם איסור המעמיד איסור דאו' בזה אמרינן מעמיד לא בטל אבל אם הוא רק מדרבנן הוא בטל כשאר איסורים.

ש"ך סקכ"ג אבל אם קונה במדה אסורה. ואין להקשות דלמא בשעת החליבה הי' בדעתו למכור במדה ועכשיו נמלך ומוכר במשקל דמבואר לקמן סקכ"ה דצריכין לידע בוודאי דהי' דעתו לעשות גבינות.

בסי' קט"ז בטור משקין שיורדין ונוטפין טיף טיף אין להם משום גילוי. ותמי' למה לא מביא רבינו דברי הגמרא והוא דעביד טיף טיף להדי טיף טיף וגם שמרן הב"י לא השיג בזה (כוונת הג"ה זו הוא כך דבגמ' אי' טיף טיף להדי טיף משמע שנופל טפה השני' על טפה הראשונה ועי"ז משמיע קול והנחש ירא ממנו משא"כ מלשון הטור משמע שיורדין אע"פ שאינם נופלים אחד על חבירו).

ב"ח ס"ח הכי משמע קצת בפ' מי שהחשיך. אך י"ל דכך הפי' בגמרא בקרנא דאומנא דלא חזי אליו הא דלא חזיא איננו נותן טעם דמשום זה אסור לטלטל אלא הפירוש בקרנא דאומנא דלא חזיא לי' היינו ישנים דלא חזיא אבל חדשים מותר.

בסי' ק"כ במחבר סי"ב צריך להטביל ידי הכלי. נ"ל אם היד של עץ וכיון דטפל לגבי הכלי צריך לטבול עמו וכמו שאי' בהג"ה לעיל ס"ז דאם עיקר הכלי של עץ הגם שבו ברזל בטל לגבי הכלי כיון שאין הברזל מעמיד הכלי ה"ה איפכא שהיד בטל לגבי הכלי ודינו כמו כלי ממש וצריך עמו טבילה הגם שהיד של עץ הוא אבל אם היד של עץ אינו מחובר בכלי רק מוציאים אותו ומכניסים לעת הצורך בכלי אפשר דהיד אינו צריך טבילה כלל כיון שאינו מחובר בו לפ"ז צריך להוציא היד בשעת טבילה כי היכי דלא ליהוי היד חציצה במקום שתוחבין אותו בו ולא דמי לסי' ר"ב ס"ג דהתם מסלק הידות לגמרי כיון שאינם כתקונם אבל הכא דרכו בכך לתחבו ולהוציאו ולחזור ולתחבו בכל פעם שירצה וצריך לכך.

טו"ז סקי"ז תמי' כי האיך יברך על מה שיטביל העכו"ם והישראל אינו עושה כלום. ונ"ל כיון דאין הטבילה בעצמה חיובית רק שאסור להשתמש בו בלי טבילה וא"כ הטבילה רק התחלת המצוה ונגמרה בשעת תשמיש הראשון וממילא יכול לברך עלי' או סמוך

מיד לטבילה או קודם תשמיש ראשון ראשון ודמי כמו שפסק הרמ"א או"ח סי' קנ"ו שאם לא בירך על נטילת ידים קודם הנגוב יכול לברך עד שיאכל המוציא כאשר בארנו שם הטעם ג"כ שנטילה מצוה הוא משום שאסור לאכול פת בלי נטילה א"כ גמר מצות נטילה הוא בהתחלת אכילת המוציא ואי' ברמב"ם שכל מצוה שיש לה המשך זמן אם לא בירך עובר לעשייתן מברך אח"כ כל זמן המשכת המצוה, ובפרט ברכה שהיא בעל נקל יותר לברך ועיין בטו"ז או"ח הל' ציצית סי' ח' טעם דמברכינן על טלית קטן "על" מצות ציצית.

שם נמצא דקאי הברכה על מה שישראל עושה שפיר דמי. מ"מ לדברי הטו"ז קשה נטבל כלים אחרים בלי ברכה וכל מצוה צריך ברכה אלא דברכה אחת יכול להיות על כולם הגם שלא נעשה בהטבילה מצוה כגון גוי שמל כהוגן הגם שלא נתקיים בו מצות מילה מ"מ ערל איננו ומותר לאכול בפסח וכהן בתרומה כמו נולד מהול ואפשר שזה כוונת הטו"ז במ"ש שאם העכו"ם "מסייע" לו להטביל היינו שהישראל טובל רק שהגוי מסייע לאיזה דבר בטבילה דאל"כ מה שייך לשון מסייע יאמר שהגוי מטביל שאר כלי היינו אם הישראל טובל כל הכלים אבל בזה שהגוי טובל הכל לא נתקיים בזה הטבילה כלל במה שטבל ע"י גוי בשלמא אם טובל ע"י ישראל אחר הוה שלוחו כמותו ככל מצוה שעושין ע"י שליח אבל אין שליחות לגוי אמת אם ראה שהגוי טובל כהוגן מותר להשתמש בו.

שם סקי"ח ואח"כ חייב דנראה כשלו. לענ"ד אינו דומה דהטעם דטלית שאולה חייב לאחר ל' יום בציצית מפני מראית עין שאז נראה לבני אדם שהבגד הוא שלו ואינו שאול ואם גם הכלי נראה כשלו מ"מ אין בו משום חשש מראית עיין דלא ניכר בכלי אם נטבל או לא משא"כ בטלית שאולה שפטור כל ל' מציצית ולאחר ל' שלובש אותו שנראה כשלו ואין בו ציצית יש בו מראית העין שהולך בטלית שלו בלי ציצית וכן במזוזה אחר ל' ניכר אם יש כו שם מזוזה ואם אין לו מזוזה שייך בו מראית העין.

בסי' קכ"ג בב"י דיה ומשמע מדברי הפוסקים וכו' ואפשר דלאו ללמד על עצמה כתב כן. ותמי' נשגבה בעיני היא שהרי רש"י פי' ג"כ לעיל דף כ"ט ע"ב יין מבושל מותר בהנאה ולקמן גבי אבלט ושמואל פירש"י מכאן שמותר בשתי' אלא מעיקרא בדף כ"ט ע"ב ומאכונתית לא מוכח עדיין דמותר בשתיי' אלא בהנאה ומאבלט מוכח דאיירי בשתיה דמותר אף בשתיי' ולכך לא רצה רש"י לומר מעיקרא דמותר בשתיי' דעדיין לא מוכח ויקשה הרואה פירושו דמנ"ל לרש"י הא לכך המתין רש"י עד שמביא הגמ' אבלט וכו' וצע"ג. ואפשר דלא גרסינן ברש"י וכי היכי דרש"י מפרש יין מבושל לעיל דף כ"ט ע"ב דמותר בהנאה אף שמסיק לקמן שמותר בשתיי' משום דלא מוכח עדיין הכא ונכון.

בסי' קכ"ג טו"ז סוף סק"א וכ' הב"י וכו' לא מיקרי תערובת. נ"ל הכוונה דעיקר טעם מה שגזרו חז"ל אסור הנאה הי' משום נסך שנתנסך לע"ז ובזמן הזה לא שכיח דמנסכין לע"ז מותר בהנאה הגם שאין מנסכים מ"מ שכיח שמקריבים יין מ"מ זה אינו אלא תקרובת ולא נסך (הגם שתקרובת ג"כ אסור בהנאה בכל שהוא מ"מ לא הוה נסך רק תקרובת ומשום תקרובת לא גזרו ממילא נשאר ההיתר כיון שאין שכיח עתה נסך גמור והגזירה היתה רק משום נסך גמור גזרו וממילא מותר עתה בהנאה ואנו אין לנו לחדש גזירות מלבינו לאסור אנו תקרובת.

טו"ז סק"ד אם נגע בו עכו"ם. עיין בהגהותי על הטור ישוב ברש"י שגם רש"י מודה שמותר בשתיי'.

הגהות יד שאול על ס"כ וצ"ע דלא הרגיש הטו"ז שזה מבואר לעיל ס"א בהג"ה. בהג"ה מבואר רק דהוה יין נסך אבל לא מיירי כלל אם בעי המשכה או לא.

ש"ך סקל"א ואם נוגע אח"כ אפי' מה שבגת אסור. וצ"ל במה שבגת שנוגע במה שבגת כשיטת הר"ן שפסק כן הרב המחבר זצ"ל ואין לפרש אם נוגע במה שבבור אפי' במה שבגת אסור משום נצוק דזה לא מפורש בהדיא בש"ס שמותר שפחסתו והש"ך נקט וכן הוא בש"ס.

בסי' קנ"א בבאר הגולה סק"ט גזירה שמא ישאילנה או ישכירנה לעכו"ם. ויש ליתן טעם למנהג שאין מוכרין גם בהמה דקה שלא שייך בה שאלה שעיקר טעם שלא למכור לגוי מפני שחשודים על רביעה וזה שייך גם בהמה דקה אך אח"כ כיון שכולם בין דקה בין גסה אסורים למוכרם והעולם לא ידעו טעם לחלק בגזירתם אם נתיר אח"כ במקום שלא שייך עוד רביעה יסברו שגם בהמה גסה מותר דבעיני העולם הכל איסור אחד בין דקה בין גסה אסור ולא ידעו לחלק שיש בגסה טעם לאסור חוץ מרביעה לכן הוסיפו להחמיר בבהמה דקה משום גסה דאי לא יבטלו איסור מכירת דקה יבטלו גם איסור מכירת גסה כיון דהכל כחד איסור להם דמי ולא ידעו לחלק ביניהם.

בסי' קנ"ה בש"ך סק"ט וכדלעיל סי' קכ"ג וקכ"ד. הגם שברמ"א גופי' לא מיקל רק במקום הפסד מ"מ כיון שעושה לרפואה אין לך מקום הפסד יותר מזה בריאת גופו.

בסי' קנ"ז בש"ך סק"ט בלא תקרבו לגלות ערוה שהוא לאו דג"ע. דהיכא דתעמוד לפניו ערומה עובר על לאו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים ואל יספר עמה מאחורי הגדר עובר על ונשמרתם מכל דבר רע שלא יביא עצמו לידי טומאה בלילה ואחז"ל יעל בקולה זנתה פרש"י שיבא לידי תאות זנות וההוא דעלתא ליבא טינא אם

רפואתה לדבר עמה ממילא ע"כ נהנה מזה דאפילו בזה ויכול לבא לטומאה ועובר על ונשמרת.

בסי' קע"ב בש"ך סקס"ח כיון דהוה ספיקא דדינא. ונ"ל דהיכא דהוה ספיקא דדינא אי הוה ספק דאורייתא או א"ר אבל א"ר וודאי הוא שצריך ליתן לו הא לכאורה צריך להסביר דהא ספק ממונא להקל וספיקא דאסורא לחומרא הא גבי ממון נמי איסורא איכא לא תגזול אך י"ל ממ"נ אם ישלם שמא אינו חייב לו ועובר חבירו על לא תגזול (כמדומה לי שכעין סברא זו שמעתי בשם מהר"י באסאן ז"ל) על כן אין מפקינן מיני' דמאי אולמא האי מהאי [ואם רוצה לצאת ידי שמים צריך באמת ליתן] אבל כאן דלגבי מלוה הוה אבק רבית וודאי וגם ספק רבית קצוצה וודאי צריך להחזיר דהא אבק רבית וודאי הוא וגם ספק רבית קצוצה ולגבי לוה י"ל דאינו אפי' איסור אחד דלמא הוה רבית קצוצה וצריך להחזירו ומותר לו לקבל בחזרה מהמלוה ואם הוה א"ר ג"כ צריך המלוה שיתן לו לצאת ידי שמים.

בסי' קע"ה ד"מ סק"א דלא אסרה תורה אלא חק עכו"ם. אפי' יש לו טעם מאחר שהוא לע"ז אסור לנו לעשות כמעשה זה כשם שמים ומקרא מלא הוא איכה עבדו הגוים האלה את אלוהיהם ואעשה כן גם אני לא תעשון כן לה' א' אפי' להשם אלוקיך ומצבה היתה אהובה בימי האבות ועכשיו שנואה.

בסי' קפ"ח במחבר ס"ד או כמין יבחושין אדומים טמאה. אדומים קאי אכולהו כן הוא בשו"ת חת"ס סופר סי' קע"ו.

הג"ה ואם מעכן בציפורנו ולא נמוחו טהורה. על ידי רוק כן בחכמת אדם בשם הגמרא ופוסקים.

בסי' קצ"ד בטו"ז סק"א אפי' במה שראתה בשבועה שניי'. עיין תשובת אא"ז ח"ס זצ"ל דבמפלת אין להחמיר להמתין שמונים משום בטול פרי' ורבי' אבל ביולדת נ"ל דיש להחמיר היכא דלא ברירא מנהגא להקל אבל לא לאחרים משום מכשול אבל לדידי' אם יודע בעצמו שלא יבא לידי מכשול הגם שמבטל מצות עונה הא פטור הוא כיון שמחמיר (עיין בשו"ת זקיני ח"ס בענין זה אם רשאים התלמידים להחמיר בחומרא כאלו משום בטול מ"ע) אם בטול פו"ר אין כאן אבל היכא שמנהג להחמיר חלילה לפרוץ גדר.

פ"ת סק"ב ושקיל וטרי ואין ולאו ורפיא בידיה. יעויין בשו"ת אא"ז ח"ס ז"ל שהעלה לברך בלי פקפוק כמו על כל המנהגים ומה שמסופק המחבר כאן גם בזה יש לברך ובפרט המברכת על הטבילה הבעלי יש להקל עיין או"ח סי' ח' בד"מ וטו"ז שם על טלית קטן לברך כן עליו אף שאין בו שעור עטוף כיון שמברך על מצות ציצית ברכה בעל קמ"ל.

שם סק"ד לא אמרינן אין פה"ק בלא דם דאל"כ היכא משכחת כלל דם טהור הכי עכ"פ נפתח הקבר. ומדם טהור אין ראיי' דהא נתקיים א"א לפה"ק בלא דם דלא אמרו חז"ל א"א בלא דם טמא רק סתם בלא דם וגם דם טהור הוא בכלל דם רק שהוא טהור אך חזינן דהוא דם טהור טהורה היא אבל היכא דלא חזינן ומסופקין מה ראתה אסורה לכ"ע משום ספק.

שם סקי"ג מחמת לידה שטבלה כבר ג"כ תוכל למנות. ואא"ז החמיר דצריכה למנות אחר כלות ה' ימים ואפי' אחר כלות ד' ימים אינו מקיל וכתב דבלילה אחד אינו נ"מ דהיתה צריכה להמתין ליל פ"א או מ"א להיכירא לכך לא תספור אלא לאחר ה' ימים.

בסי' קצ"ח דג"מ ודבריו צ"ע. ואפשר ליישב דהש"ך סבר דלטבול ביום שביעי לא מצינו שום קולא א"כ גם גבי פנוי' אסור דחז"ל אסרו שמא תראה ותסתור ונמצא זבה למפרע ואסרו חז"ל בכל הענינים והאופנים ולא פלוג ואין ליקח ממנו קולא לדידן הגם שאין מעמידין החופה עד הלילה והא קצת ראיי' שהש"ך אינו מביא הטעם שמא תשמש אלא שמא תראה סתם כעיקר תקנת חז"ל ובזה לא נאמר חוץ אבל ביום שמיני דמצינו שהקילו משום אונס או גנבי אז יכולין להקל גם בזה היינו אם אין מביאין אותה עד הלילה והש"ך מחמיר לכתחלה גם בדידן דאם טבלה ביום שביעי שתחזור ותטבול כדאי' ש"ך סקי"א.

בסי' ר"ג בב"י ד"ה כתב סמ"ג וכו' שנאמר נדרי לה' אשלם. נ"ל דוודאי לא אמר דוד שישלם נדרו דפשיטא וכי יעבור על עשה ולא תעשה אלא ה"ק הגם שיוכל להתיר נדריו מ"מ ישלם הנדרים שהם להשם ולא יתירם ומיני' למד הסמ"ג שאין להתירם הגם שאם מתירן מותרין מה"ת מ"מ לא יתירן ואין בזה משום הנודר ומקיים כאלו בנה במה וממילא אין לב"ד להתירו כיון שיש בהתירו נדנוד אסור כנ"ל.

בסי' ר"ו במחבר ס"ב אמר לחבירו מודר אני לך מאכילה או מהנאה שניהם אסורים. הרמב"ם לא הביא דין זה ותמה הב"י עליו ולענ"ד הרמב"ם לשיטתי' סבר דבמודרני ממך לחודי' אסור לדבר עמו וא"כ אם אמר מודרני ממך לחודו שניהם אסורים לדבר זע"ז וזה אינו דהאיך בכוחו לאסור לחבירו דבורו של חבירו עמו בשלמא נכסיו יכול לאסור על חבירו ונכסי חבירו עליו אבל דיבור חבירו אינו יכול לאסור ושפיר לא הביא הרמב"ם דמודרני לך שניהם אסורים (ולא כר"ן דמפרש דע"כ נכסי קאמר דאי לא מאי קאמר רק כרוב ראשונים יעויין בק"נ שם) וריב"ח עצמו סבר ידים שאינן מוכיחות הוויין ידים לכן שניהם אסורים בהנאה אבל הרמב"ם פסק דלא הוויין ידים ואין מקום לריב"ח ובמודרני ממך שאני אוכל לך באמת רק הוא אסור כדאי' בר"ן דף ה' ע"א כיון שאמר שאני אוכל לך הוה אמר בפי' דווקא שאני אוכל ולא אתה עלי אבל קשה דהו"ל להרמב"ם להביא

אם אמר מודרני לך מאכילה לכן נלענ"ד העיקר דסבר רבינו דהטעם דשניהם אסורים משום דיש לפרש כך בתרי גוונא אתה משלי ואני משלך וסבר הרמב"ם כיון דיש לפרש רק חד איסור הי' כוונתו או הוא על חבירו או חבירו עליו וא"כ לא מוכח מי הוא הנאסר והאסור והוה ידים שאינן מוכיחות וב"ח סבר הויין ידים אך לפ"ז אם אמר מודרני כך מאכילה ג"כ שניהם מותרים דלא מוכח אם הוא או חבירו או שניהם יחד נאסרים והווה אין מוכיחות ע"ז י"ל כיון דעיקר כוונה נראה ומוכח מלשונו דאוסר חבירו רק אנן יכולין לפרש לך משלך חבירו אסור וכן הוא בראש"ש דף ה' ע"א גבי הריני אליך אסור.

בסי' ר"ח מחבר סיב ואין קונסין אותו לנהוג איסור כימים שעברו עליו. משמע דגם לאחר ההיתר אין קונסין אותו הגם דאין היזק אם יחמירו עליו לנהוג איסור כימים שנהג היתר דאם לא יקיים לא יכשל כיון שכבר הותר.

ש"ך סקי"ד והב"ח שם תי' דהכא מיירי כשעבר במזיד. וי"ל בין שוגג למזיד, באיסור דאו' קנסינן אפי' אם שגג ועבר דהי' לו ליזהר ובדרבנן אם עבר במזיד והמחבר סבר דלא כהג"ה דמגיה במזיד לעיל ס"ב.

בסי' רכ"ח בב"י ד"ה ובסי' רנ"ה וכו' שכל נדרים אלו חזקים הם. יש לפרש דכל עיקר כוונתו שאסור אותו הדבר עליו באמת ובצדק משא"כ אם הנדר רק קנס אם יעבור דבר ההוא אז מיד בשעת הנדר אין כמעט שום הו"א שיאסר בבשר ויין הזה שקנס עצמו ממנו יען כי הוא נדר דבר זה רק אם יעבור על דבר אחר ועתה בדעתו מוסכם שלא יעבור על ד"א ע"י קנס הזה שקנס עצמו ולא יעבור הדבר ויהא מותר לעולם בבשר ויין לכן אינו חזק הנדר שקנס עצמו ממנו זה יש לפרש בדעת הרשב"א ולפ"ז דווקא אם תלוי העברת אותו דבר שקנס עצמו בעדו רק בדעתו והוא יודע ומוסכם אצלו שלא יעבור בכל פעם אותו שקנס עצמו הוה נדר הקנס חלש אבל אם אותו דבר הנקנס לעצמו או לאחר תלוי בדעת אחרים והוא אינו יודע אם יעביר האחר על אותו הדבר ומסופק לא הוה נדר חלש אלא ככל נדר דעלמא ובזה אזלא קושית הב"ח מדביתהו דאבייי כי"ל.

ד"מ סק"ו ומשמע בב"י דכ"ד רש"י. וכן משמע מלשון הטור דנקט שישאלנו החכם אתה חפץ בנדר הזה (סתם) והוא אומר איני חפץ ומתחרט אני שנדרתי.

דרישה יבא עשה וידחה לא תעשה דלא יחל. הוא תמוה הא נדר וקבלה הוה עשה ולא תעשה וי"ל כאן שנדר על דבר מצוה פי' שמה שנדר על מה שיש מצות עשה לעשות יתירו לו הנדר וכיון שנדר מיד על דבר מצוה וידע שמתירין לו הנדר לקיים המצוה ונדר מיד בחנם עובר על לא יחל כמו נדרו זרוזין הובא בסי' רל"ב.

פ"ת סק"ד והרביעי יהי' זה העלם ופי' הנער איש סודו. ונ"ל דהיינו שיתירו לו שני פעמים ראשון שלשה הגדולים ואח"כ עוד עליו איסור נדר מדרבנן יען שלא פרט אותו שוב יחזור להתיר עוד הפעם לפני העלם עם שנים אחרים דהא ובפרט בזה"ז שאין מתירין רק ע"י פתח וחרטה והוה ב"ד דגמירי כמובא בש"ך וב"ד צריכין להיות ג' או ה' ולא ד' דאם מצרף העלם אין הב"ד שקול דדילמא העלם הביא שתי שערות ויוכל מה"ת להתיר אז המה ארבעה גדולים ואין ב"ד שקול.

מחבר ס"ז אלא ישאלנו החכם אתה חפץ בנדר זה. ולא ישאלנו מתחרט אתה כן משמע מלשון זה וזה מדוייק ברש"י דאין פותחין בחרטה החכם לא יפתוח אם מתחרט הוא אלא הוא מעצמו יאמר כן וכן סבר הרמב"ם מובא בב"י.

הג"ה אלו ידעת שתתחרט כלום נדרת. ובאמת הריטב"א מפרש כל חרטה הוא פתח דהיינו שאילו הי' יודע דמתחרט לא הי' נודר ורק נקרא פתח נ"ל יען שמתחרט על הנדר ואין לו סבה אחרת (ורגילים להתחרט) ופתח מיקרי סבה אחרת שאיננו בגוף הנדר כמו אלו פייסוך יו"ד בנ"א ולפ"ז זה גופי' הוא החרטה גרידא אשר מתירין על ידה.

בסי' רל"ד בב"ח ס"י ותימה למה לא כ"כ רבינו בשם הרא"ש. ולענ"ד הרא"ש קאי על הברייתא דמת הבעל נתרוקן רשות לאב ואז האב מפיר ביום שמעו הגם שאיננו ביום שמעו של בעל כיון דמת הבעל בטל הפרתו לגמרי במיתתו כדאי' להדיא ברא"ש שם והוה כאילו לא בטל כלל והיא אז רק ברשות האב ודי ביום שמעו של האב אבל אם צריכין חד לחברי' צריך להיות יום שמיעת תרווייהו ליום אחד ודברי הרמב"ן תמוהים.

ש"ך סק"ז ומשמע אפי' דיעבד אינו מופר. מצד ספק דאורייתא וי"ל דהא כל הנודר ע"ד בעלה נודרת וכיון שהיא יודעת שהפרת הבעל לא תועיל מצד ספק ממילא אינה נודרת על דעתו וזה בספק מגורשת שאין יכול להתברר הספק כגון שזרק לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה אבל בספק מגורשת מכח תנאי שיתברר אח"כ אם מגורשת או א"א היא היא נודרת על דעתו שאם יתברר שאשתו היא שיוכל להפר לה ואם הפיר לה ביום שמעו מופר (והגמ' בגיטין קא' על תנאי לכן נקטו חכמים מגורשת ואינה מגורשת לשון ספק) ומרמב"ן משמע קצת דהיכא דהי' סבר דהיא מגורשת ממנו ולא הפיר ואח"כ נתגלה כי אשתו הוא מפיר לה ביום נודע לו כי אשתו היא יעויין בדף ס"ט ע"א וברשב"א.

ש"ך סקכ"א כיון שהי' בידו להפר לה בלבדו והוא ת"ח ועושה כן כדי שלא תכשל בנדר א"כ בל"ס הפר לה קודם שיצאה מרשותו ומתני' סתמא נקט דאב ת"ח קודם שתצא מרשותו מיפר ומשמע בין קודם שתצא מרשותו לבדו (היינו מיום שתבגר שעד אז היתה ברשות האב לבדו) ובין קודם שתצא מרשותו פעם שניה וע"ז קאמר הבעל משארסתיך

דסמך על האב והראשונות כבר הפר האב לבדו אבל סדור לשון טוש"ע קשה דנקט תחלה בעל ואח"כ אב.

שם סקכ"ב יכול להפר אפי' לאחר יום שמעו לענ"ד י"ל דהא דמת הבעל ביום שמעו של בעל יכול האב להפר למחר ביום שמעו וצריך להפר כולו משום כיון דמת הבעל בטלה הפרת הבעל כדאי' ברא"ש להדיא ונתרוקן רשות לאב אבל אי בלא מת הבעל וצריכין שניהם להפר צריכין להיות שמיעת שניהם והפרתם ביום אחד וכן יש לפרש ברא"ש ויפה שלא הביא הטור הי"א שצריך להיות שמיעת שניהם ביום אחד בשם הרא"ש ולכן המחבר ג"כ כאן סתם ואתיא גם ככולי עלמא.

שם סקל"ב ודווקא שמת אחר יום שמיעה של בעל. נ"ל דט"ס וצ"ל "אב" כדאי' בטו"ז דהא אם מת הבעל אחר יום שמיעה שלו ולא הפר הוה כאלו קיים ופשיטא שאין עוד יכול הבעל להפר.

הג"ה סכ"ה ויש חולקין דאף פקח אינו יכול להפר עד שישמע. וצ"ל דלא הגיה רבינו הרמ"א ג"כ לעיל ס"י דאינו מועיל רק שעי"ז תודיע לו אם נדרה ויתיר לה כדאי' בגמ' אליבא דאי אמרינן איננו מפיר בלא שמיעה וגם לכה"פ להביא לעיל שיטת הרא"ש המובאים בש"ך סקכ"א.

מחבר סמ"ו אמר לה מופר ליכי למחר אינו מופר. וקיום נמי לא הוה ויכולה להתיר אח"כ בג' הדיוטות וי"א דהוה קיום וצריך להחמיר לשאול על הקמתו דלמא לא מהני ג' הדיוטות כדלעיל סכ"ג ברמ"א מפני זה הביא רמ"א שיטה זו דנ"מ לדינא.

בסי' רמ"א ס"ך סק"א ועיין לעיל סי' רע"ו ס"ט. והוא תמוה דהש"ך מראה למקום סי' רע"ו ושם מבואר להביא דשם שד"י הוה משבעה שמות שאינם נמחקים.

בפלפול בהנהגת או"ה מהרב יזיי"א בד"ה ומשמע דווקא להקל וכו' מהדרינן עובדא בין באיסור דאורייתא בין באיסור דרבנן. צ"ל לרשב"א דווקא ובפלוגתא הכא לא נחית אבל לרמב"ם בקטן נגד גדול בדאו' אזלינן לכתחלה לחומרא בקטן מכש"כ דלא מהדרינן עובדא כדאי' בש"ך לעיל ד"ה וודאי אין להקל באיסור דאו' וכן הוא בקיצור אות ב'.

שם בקיצור אות ב' שלא נודע איזה מהן גדול הלך אחר המיקל. ואי עביד עובדא להחמיר לא מהדרינן עובדא אפי' אם הוא רק מסופק אם הוא גדול כמותו או לא כמבואר.

שם סוף אות ה' ויש לבעל נפש להחמיר לעצמו באיסור תורה. דאולי הטעם דהוא טפילה משום קטן נגד גדול ולהרמב"ם לכתחילה צריך להחמיר מדאו' משום ספק דאו' בקטן נגד גדול כך מפורש ברמב"ם הל' סנהדרין פ' ה'.

בסי' רמ"ט מחבר ס"א מכאן ואילך חומש שהרויח בכל שנה. מי שלא נתן מן הקרן מעשר ונשא ונתן עם כל המעות להרויח בו יש לעיין אם יפריש מעשר מן הקרן ועשירית הריוח מה שהרויח המעשר דהיינו המעשר שלא הפריש מן הקרן ואח"כ יפריש מתשעה חלקים ריוח שהרויח לו תשעה חלקים קרן או די אם יפרוש מעשר מן כל הריוח ואח"כ יחזיר לתקן על שלא נתן מן הקרן ויתן מעשר מן הקרן ע"ז יש ראי' מגמ' נדרים דף נ"ח ע"ב ליטרא מעשר טבל שעלה בקרקע והשביח והרי היא כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותו ליטרא מעשר עליו ממקום אחר לפי חשבון עיי"ש ברש"י משמע כסברא אחרונה והטעם נראה כי כיון דלא הי' מחוייב לישא וליתן עם המעות שירויח רק לחלק כי מה שהרויח במעשר שלו הוא או דלמא כיון דהוי לי' לחלק קנסינן אותו וצריך ליתן גם ממעשר זה הריוח.

בסי' רנ"א בש"ך סק"א כתב הרב ס"ב אבל מומר לתיאבון ונ"כ דווקא שהנהיג לעצמו שמצוה זו אינו מקיים וכהיתר לו וזה לשון מומר לדבר אחד שזה המצוה תמיד כהיתר לו אבל אם לפעמים עובר עלי' מחמת יצה"ע וכמה פעמים מקיים אותה ופעמים עובר עליה ג"ז אינו נקרא מומר לאותו דבר ואין נ"מ אם עובר עבירות הרבה כל אחת פ"א לפעמים כמה פעמים וכן בדין אך יעויין בש"ך סק"ג בתי' הנראה לרבינו הש"ך יותר נכון דמיירי הכא שעושה הכא שלא לתאיבון ושלא להכעיס דהיינו שביק היתירא ואוכל איסורא ובסיפא מיירי שהוא רגיל בכך אפי' לתיאבון וא"כ ג' חילוקים בדבר לתיאבון ממש אם עבר אחת מכל מצות מצוה להחיותו ושלא לתיאבון ושלא להכעיס אם עבר אחת מכל מצות אינו מחויב להחיותו ושלא להלותו אבל אין איסור בדבר ואם הוא רגיל בכך שהוא מומר אפי' לתאבון אין איסור להחיותו ואפשר אפי' שלא לתיאבון ושלא להכעיס אינו איסור ואם עושה להכעיס ממש אפי' פ"א הוא מן המורידים אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה אך לא משמע כן מהש"ך סי' ו' סק"ב והי' נראה כיון שרגיל לעבור מיקרי מומר ואפשר י"ל אם חוזר ומקיים אותו מצוה הוי כשב בתשובה ולא נקרא מומר עד שיעבור עוד איזה פעמים ואח"כ אם מקיימו הוי כחוזר בתשובה ג"כ עד שיעבור עוד פעם איזה פעמים רק נראה דזה מיקרי אינו עומד ברשעו תמיד כיון דבינתיים הרבה פעמים אינו מקיים העשה והוה כעובר בזה לתיאבון ואינו עומד ברשעו תמיד מצוה להחיותו דדווקא רועי בהמה דקה שזה פרנסתם ורועים בכל יום ויום זה מיקרי עומד ברשעו אבל אם כמה פעמים עובר וכמה פעמים מקיים וכמה פעמים עובר והכל לתיאבון (ואפשר שלא לתיאבון ושלא להכעיס) מצוה להחיותו כפסק הרמב"ם ותוס' ויעויין בבכור שור הובא בפ"ת ואפשר שאין הב"ד ממשכנין על

כך דיכול לומר קים לי כסמ"ג בשם הרא"ם ונכון להחמיר דאיסורא וודאי ליכא ועשה לפנים משורת הדין ופשוט דאע"פ ששביק היתירא ואכל איסורא אם אין טעמא דאיסורא שוה לטעמא דהיתירא מיקרי לתיאבון דטעמא דאיסורא מוטעם לו יותר אפי' אוכל דבר מאוס כגון יתוש או פרעוש כך מפורש בהוריות דף י"א ע"א ובאיסור דרבנן מפורסם אם עובר בגמ' דהוריות אי' דנ"מ בין לת"ק בין לר"י בלובש כלאים דרבנן דמפורסם איסורא מיקרי מומר אפי' בדרבנן והנה בעין משפט שם נרשם הרמב"ם פ"ד מהל' רוצח אבל הרמב"ם נקט רק סתם כקושית הגמ' וע"פ סברא אם להכעיס גמור אפי' מדרבנן מיקרי מומר ואפי' לתיאבון במידי דמפורסם איסור שהעולם יודעים מאיסורא בסתמא מומר מיקרי להכעיס דבשעטנז לא הוה בסתמא לתיאבון דאין לו שום הנאה לומר דניחא לי' מלבוש זה התפור בפשתים יותר מצמר אבל אם נקל לו יותר לקנות מלבוש שעטנז בלי טרחא או הוא בזול יותר י"ל דמיקרי לתיאבון.

בסי' רס"ו בד"מ נלע"ד דס"ל דדשיל"מ אסור אפי' ס"ס. וכי השפל תמי' מאוד דטעמי' דדשי"מ הוא משום דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ואולי מילה בזמנו הוא ומפסיד מ"ע של ביום השמיני ימול שהוא מ"ע בפ"ע (קושיא זו נמצא גם בשו"ת ח"ס ז"ל).

ש"ך סקי"ח דהכ' שנים עשר בה' ואסור למולו בה'. וכגון שנולד ביום א' כעת ערב שבוע שלפני ר"ה דהוה יום ב' ער"ה יום תשיעי ואין למולו דאז יצרך שיחלל יו"ט ביום ב' של ר"ה וביום ה' לאח"כ הוא י"ב ואין למולו עד יום א' דהוא ט"ו אך לפי זה גם לשיטת הסוברים דווקא יום ג' מחללין קשה ג"כ דאם ג"כ ימולו בערב שבת הוה י"ג ולמה תנן י"ב ולא פחות ולא יותר וצ"ל דאי משום יום ב' דכ"ד אפשר אין לחוש כ"כ א"כ אם נולד ביום א' בשבוע שלפני ר"ה ימולו אותו ביום ב' שבוע שלאחריו ערב ר"ה שהוא יום ט' והא דצריך לחלל אח"כ ביום הג' שהוא יום ב' של ר"ה לא חששו משום חששי חילול יו"ט דרבנן והקושיא הוא בערב ר"ה לא יכול למולו משום דיום שני היינו א' דר"ה דאורייתא הוא וגזרו פן יצטרכו לחללו אבל על יו"ט דרבנן לא החמירו במקום מצות מילה שאולי ביום זה יום השמיני הוא אלא בוודאי חלול חלולי בוודאי לכן מקשה הש"ך דווקא לשיטת ה"ה בשם הראב"ן ורשב"א.

שם סק"ב וזה אין שייך לשאר חילולין. ותמוה דאם מחללין עליו את השבת מכח סברא ממ"נ דהיינו אם הוא בר קיימא מצוה למולו ודוחה שבת ואם מחללין עליו את השבת בכל דבר דשמא בר קיימא הוא דהא בנפלה עליו מפולת אפי' בס"ס שמא הוא נכרי ואם ישראל שמא לא הי' שם.

בסי' רפ"ו מחבר סכ"ב פטור ממזוזה ל יום. יש ראי' מרש"י חולין דף מ' ע"ב דדוקא ביום אחד ושלושים חייב דמשם ואילך מיחזי כשלו דמימר אמרי דלמא כדר בצנעא זה כ' שהוא סתם נזירות דבשלושים יום לא מנכרי מלתא לשכניו.

בסי' רפ"ט במחבר ס"א ויקבענה במקומה ויברך אקב"ו לקבוע מזוזה. נלע"ד דאם בנה בית וקבע בו מזוזה יברך שתי ברכות לקבוע מזוזה ושהחיינו דהא בנה בית חדש צריך לברך שהחיינו כמבואר בא"ח רכ"ג ועוד בלא"ה כיון שעשה המצוה בפעם ראשון צריך לברך שהחיינו כמבואר בסי' כ"ח לענין כיסוי הדם אף שהש"ך חולק מ"מ רבותינו האחרונים ז"ל נקטי להלכה כשיטת רמ"א אף אם קיים כבר מצות מזוזה מ"מ בשוכר בית לא הוה רק דרבנן וכאן שבנה בית והוא עצמו דר בו הוה מ"ע דאורייי' ונ"ל דטוב לברך תחלה שהחיינו ואח"כ לקבוע מזוזה.

שם טו"ז סק"ד אם החצר סתום מכל צדדין בלי פתח. ומיירי דחצר ג"כ חייב במזוזה דאל"כ צריך מזוזה לימין הבית דימין הנכנס לחצר פטור דחיובו בימין הוא משום דהוה דרך ביאתך וביאת החצר פטור ע"כ מיירי באופן דחצר חייב במזוזה (כגון שהוא מקורה דאז חייב לכל השיטות במזוזה אבל אם אינו מקורה ואז היא ספק אם חייב במזוזה או לא וממילא היא ספק איזה צד היא ימין).

טו"ז שעושה בפתח הפתוח מבית לחצר. ומיירי שנכנסין מר"ה להדיא לבית ומבית לחצר.

בסי' רצ"ב מחבר ס"ב והוא שלא הוגבהו מעל הביצים. משמע דקאי גם אדלעיל גם אאווזים ותרנגולים של הפקר שקננו בפרדס וצ"ל דבפרדס מוקף מחיצות ומשתמרת הוא שאם דבר של הפקר נמצא בחצר זכו הבעלים בתורת חצר המשתמרת והוה העוף מזומן לחייב בשילוח הקן אם הטילה ביצים ורובצת עליהם וכל זמן שלא הוגבהה האם מהטלת ביצים וזה שלא כדברי הש"ך סק"ו אבל באמת התרנגולת נקנה לו ע"י חצירו משא"כ יוני שובך ועליי' שהשובך ועליי' אינו קונה לו היונים דדרכן תמיד להפריח אנה ואנה והמה בכלל הפקר והזוכה בהם אינו עובר מהם משום גזל (מה"ת).

ש"ך סקי"א אבל אסור לעשות כן לכתחילה. וצ"ע אמאי קאי פשיטא שאסור לקחתה שלא ע"מ לשלחה דהא עובר בלאו ואם הכוונה שנוטלה ע"מ לשלחה אח"כ דהוא מותר כדמכח בגמ' להדי' ואינו עובר מ"מ אסור לעשות כן לכתחלה שמא לא ישלחנה והגם שאם נטלן ושלחן אינו עובר לפ"ז מאי מסיים אבל אם מתה חייב מלקות כיון דנטלה ע"מ לשלחה אם מתה אח"כ הוי אונס וצ"ע.

שם עד שישלח מעצמו. ומשמע גם ברמ"א עד שישלח הוא מעצמו שהוא יקיים המצוה ולא אחר הוא ינתק הלאו שעבר אז אם הלוקחו משלחו בעצמו הוא מנתק הלאו (ועיין בזה ה"ת ח"ב) אבל אם הוא לוקחו ואחר שולחו האחר אינו בכלל ניתוק הלאו של אחר.
בסי' רצ"ג בטו"ז סק"א לענין שכר שנעשה משעורים של חדש. הגם דמתיר בא ביום ב' של פסח והוא צריך לבער החמץ השכר של שעורים קודם פסח ולא מיקרי יש לו מתירין מ"מ נוכל לומר דמיירי שנתערב בו יותר מששים מים או שכר של שעורים בשאר משקה או בשכר של פירות המותרים כגון תמרים (כדמצינו בפסחים שסתם שכר שהי' בזמן הגמ' של תמרים) ולח בלח נתבטל לגמרי קודם פסח ולא אמרינן בו חוזר וניעור ומותר לשתותו בפסח רק משום דשיל"מ אסור ומיירי דנתערב בשאר שכר המותרים שאין בו נוטלפ"ג.
רמ"א ס"ג ממק"א שזורעין קודם הפסח. ואז תולין שהיא מרוב תבואה שהובאה לכאן ממדינות אחרות והתבואה ממדינה אחרת מותר מטעם ס"ס המבואר בתחילת דברי רבינו הרמ"א זצ"ל.
בסי' רצ"ז מחבר ס"י או צבי עם החזיר וכיוצא בהן. ז"ל הרמב"ם ומסיים על כל אלו לוקה מה"ת שחי' בכלל בהמה היא משמע דבהמה עם עוף פטור אבל בטור אי' ואפי' חי' או בהמה עם עוף יעויין גם בטו"ז כאן סק"ה ומסוף דברי הרמב"ם שמסיים שחי' בכלל בהמה היא משמע דלא יליף משור שור משבת דאי יליף שור שור משבת הי' אוסר גם בעוף דה"ה חי' ועוף רק מפרש דהא דתנן שהיא כלאים היינו לענין הרבעת כלאים ולא לענין מנהג כלאים.
בסי' של"ב בש"ך סק"ב ועוד אפשר לומר דע"כ לא אמרו דבח"ל חייבים. הנה לטעם דגזרו דווקא במקומות הסמוכים אטו א"י כיון שיש עוברים ושבים במקומות הסמוכים לא"י משם לא"י ומא"י לשם חייבים גם המקומות הסמוכים במתנות כהונה ובמתנות עניים כדי שיורגלו בהם ולא יזלזלו בו באמת הי' די בכ"ש דמה"ט אין לה שיעור וששים הוה רק דרבנן ולא גזרו אטו דרבנן וי"ל דאי לא הא לא קיימי הא דהוי אמרי הא פיאה נוהגת בחו"ל כמו בא"י ואעפי"כ יוצא בכ"ש ה"ה בא"י די בכ"ש לכן תקנו חז"ל גם בחו"ל גם במקומות שאינם סמוכים משום דכמו שהתורה חייבתה בפיאה כדי שיהי' לעניים לאכול ולכן תקנו ס' שיהא להם ממנה די צרכם כי בכ"ש אין כדי נתינה ומכש"כ כדי לשבעה והנה במקום שאין עניים מצויים או רוב נכרים בכל המקומות פטור לטעם הראשון בחו"ל אם רוב ישראל המה חייבים בפיאה בכל מקום בחו"ל.

בסי' של"ד בב"י ד"ה גרסינן בפ"ק דנדרים וכו' אפי' ע"י חיבור בניא. בתוס' שלפני אי' ע"י פזור ומשמע כדברי הרא"ש דבדיעבד יכולין עשרה להתירו בזה אחר זה וכן הוא ברמ"א אבל העיקר נראה כנוסחא זו ע"י חיבור כדמוכח מהענין.

מחבר ס' מ"ג המחלל יו"ט שני של גליות אעפ"י שהוא מנהג. אעפ"י שאינו אלא מנהג אע"פ שמבואר ברמב"ם הקה"ח וכמעט בכל הראשונים שהוא דרבנן וודאי משום דשלחו מתם מ"מ כיון שלא תיקנו כך אלא משום הזהרו במנהג אבותיכם בידכם אבל אי לא הי' נהגו כך לא צוו מעיקרא לתקן כך לעשות שני יו"ט לכך קרואה מנהג וקמ"ל אע"פ שלא צוו אלא מפני מנהג והו"א שאיסור דרבנן קיל הוא קמ"ל דחמיר ומצאתי אח"כ בר"ן סוכה רפ"ד כך שהוא וודאי דרבנן אך חכמינו צוו לקיים המנהג כמו שכתבנו.

בסי' של"ה ד"מ סק"א דלמא חדי בי'. אבל הרמב"ם לא הביא דין זה שכהן משוח מלחמה שעבר לא ילך לנחם כ"ג והכ"מ באמת מתמיה עליו בפ"ה הל' כלי המקדש.

ב"ח ס"ז והיינו כשא"א לקיים שניהם ודבר פשוט מאוד שאם יכול לעשות שום דבר לצורך החולה לשמשו ולכבד ולרבץ לפניו. ובפרט בענין רפואות שביקור חולים קודם אפי' אם יש לו פנאי אח"כ ומכ"ש לסייע לבריאותו לכל טוב.

בסי' שע"ג ד"מ אות ואפשר בבתים הסמוכים למת גוי שאין כאן אלא טומאת המשכה אפשר דקיל דיש שיטות דאינו אלא טומאה דרבנן טומאת המשכה ובגוי בלא"ה מקילין אפי' בטומאת אוהל דאורייתא א"כ אפשר לצורך מצוה כגון יו"ט לצורך נשיאות כפים יש להקל וצ"ע כיון שהאחרונים נקטו להלכתא טומאת המשכה דאורייתא ובגוי נקטינן להחמיר כהראב"ד וסמכינן ובפרט על דברי דג"מ.

בסי' שע"ב פ"ת סק"ג עיין באו"ח ססי' ת"ד. והא טומאת המשכה הוא רק דרבנן אבל אי הוה דאורייתא איננו מותר משום גדול כבוד הבריות דהלא בגנאי גדול אסור בקום ועשה והכא הולך מתחלה מתחת אויר השמים תחת החצר המקורה והוה קום ועשה ולא שב ואי"ת.

השמטות ד"מ ואעפ"כ הוצרך לרש"י הטעם מב"מ לא בטל ולפ"מ שכתבתי לעיל אין ראיי' דרש"י מיירי מוכ"ן בב"ח דבזה לא הוה המעמיד האיסור משא"כ במעמיד באיסור עצמו.

בסי' קל"ז בפ"ת סק"א שמתיר בכל ענין דאין אוסר יותר מכדי קליפה. המעיין בח"צ יראה דלא קאי אלא על הש"ך שמחמיר שבמעל"ע לא מהני עירוי רק הגעלה על זה חולק אבל לא ע"ז דבעי ששים נגד כל החביות.

בסי' רנ"ח ס"ו מחבר אא"כ נשאל לחכם והתיר לו. הב"י מביא בשם סמ"ג סי' כ"ג דנדרי מצוה אין להתירם שנאמר נדרי לה' אשלם יעויין שם ובהגהותי.
פ"ת סק"ו או אחד מקרוביו העניים. וי"ל דאם הנודר העני קודם שנתן יכול להתיר אפי' שלא מדוחק דהא גם הוא עתה עני ומה לי להתחכם אם יהא לאותו עני הנודר או לעניים אחרים וחייך קודמים ומ"ש שהמקבל יתן לעניים אחרים אם העני הנודר בינתיים יתן אותו להנודר כיון שהי' מעותיו ממנו.
רמא ס"ד אבל עור שומן אווז מיקרי ראוי' להתכבד ואינו בטל. ויש לעין לפי דרכינו שקודם הבישול חותכים אותו לחתיכות קטנות והוא טוב ומוטעם מאוד אחר הבישול וכל חתיכה קטנה בפ"ע אין דרכה להתכבד ליתן לפני אורחים מפני קטנות רק כמה חתיכות ביחד דרך ליתנה לפני אורחים א"כ מסתבר שנתערב חתיכה אחת לבד בטילה ולא הוה בפ"ע ראוי להתכבד.
בסי' ק"ע בנ"צ וקשיא לי טובא שהרי בריש מו"ק כ' הרא"ש דמלאכת חוה"מ אינה אסורה אלא מדרבנן. ונ"ל די"ל דהרא"ש סבר דבדרבנן לפני עור לא הוה ג"כ רק איסור מדרבנן והא דמקשי שם בברייתא קאמר התם הטעם מפני שנקראת על שמו מפני מראית העין ומקשה הגמ' תיפוק לי' משום לפני עור והנה בשלמא מלאכת חוה"מ דאו' א"כ הוה ל"ע נמי דאו' שפיר מקשה הש"ס לאשמעינן רבותא דעובר על ל"ע ואיכא איסורא דאורייי' אבל אי מלאכת חוה"מ דרבנן והוה לפ"ע רק דרבנן א"כ מאי מקשה הגמ' מאי נפ"מ אי עובר ע"ז איסור דרבנן או על זה לכן מוכח דמלאכה בחוה"מ דאו' והוה לפ"ע כמו שמפרש דאיסור בזה עובר מדרבנן על לפ"ע.
ושם בסופו וי"ל הטעם כיון דלכמה רבוותא ז"ל אין מברכין בעשיית מצוה בפעם הראשונה שהחיינו א"כ אם מפסיק בין ברכת המצוה לעשיית המצוה בברכת שהחיינו שא"צ לברך א"כ הוה הפסק בין ברכת המצוה למצוה והוה ברכה לבטלה ולדידהו צריך לחזור ולברך עוד הפעם אבל י"ל שבדיעבד אם בירך אח"כ שהחיינו גם להני רבוותי' אין חשש משום הפסק כיון שהוא שש ושמח שזכה למצוה זו.
כתוב בהג"ה בה' חנוכה שאם שכח על הנסים בברכת המזון והגיע אצל הרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות וגו' למה לא מביא כן בהלכות ראש חודש שאם שכח יעלה ויבא יאמר אצל הרחמן יעלה ויבא ויש ליתן טעם לזה שאם שכח בראש חודש יעלה ויבא אם לא התחיל עדיין ברכה רביעית צריך לברך ברכת אשר נתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון ואם יהי' המנהג דמי ששכח יעלה ויבא (ולא בירך הברכה)

יאמר אצל הרחמן יעלה ויבא אזי יחשבו שיוצאים ביעלה ויבא אצל הרחמן כי כולי עלמא לאו דינא גמירי דצריך לברך ברכת החודש אם עדיין לא התחיל רביעית.

רבותינו האחרונים חולקים בדבר זה אם יש להדליק נר חנוכה קודם הבדלה או אחר הבדלה וחלוקים בסברותיהם ותליא בפלוגתא אי תדיר קודם או אפוקי יומא קודם ונראה לע"ד לפי מה שכתבו תוס' בשבת דף כ"ג ע"ב בד"ה הדר פשטה דהא דפירסומי ניסא קודם לתדיר זה דווקא אם אין יכולין לקיים שניהם אז פירסומו ניסא דוחה התדיר אבל אם יכולין לקיום פרסומי ניסא אחר התדיר אז תדיר קודם והנה עיקר זמן הדלקת נר חנוכה מסוף השקיעה עד חצי שעה שאז עוברים ושבים בני אדם בחוצות ואיכא פרסומי ניסא והנה אם מאחר להדליק בתחילת הלילה אותו זמן נדחה הפרסומי ניסא לגמרי מהאנשים שעוברים אז וכיון שנדחה פרסומי ניסא באותו זמן לגמרי היא קודם לתדיר.

כבר התעורר בהתעוררות תשובה תמי' רבה הזה בפזמון בסליחות בעשרה בטבת יהפוך צום הרביעי וצום החמישי וצום העשירי לששון ולשמחה ולמה אין מזכיר גם צום השביעי הלא בקרא כתוב להדיא זכרי' סי' ח' פסוק י"ח כה אמר ה' צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהי' לששון ולשמחה לבית ישראל ועלה בדעתי לתרץ כפי אותן המפרשים שגדלי' נהרג בר"ה עצמו ולפי שאסור להתענות ביו"ט קבעו התענית אחר ר"ה ולפי"ז לעתיד לבוא כאשר יהפוך ה' ימים האלו לששון ולשמחה ואחד מהם צום גדלי' להתענות אין יכולים בר"ה, אבל ששון ושמחה מותר בר"ה וממילא שמחים באותו יום בר"ה אבל זה דוחק א"כ הוא למה צריך הקרא לומר דצום השביעי יהי' לששון ולשמחה הלא מובן הדבר מאליו ובאמת שיטה זו הוא תמוה הלא בר"ה דף י"ח ע"א מקשה הגמרא על הא דאיתא במגילת תענית בתלתא בתשרי הוא יו"ט מפני תיקון השטרות עיי"ש ותיפוק לי שהוא יום שנהרג בו גדלי' נראה להדיא שנהרג ביום ג' בתשרי ממילא הוא יו"ט הוא בב' בתשרי והדרא הקושיא לדוכתא למה אין מתפללין גם על זה ועוד מקשה גמרא ותיפוק לי' שב' בתשרי הוא יום אחר ר"ח ולמה לא קאמר הגמרא שהוא יום אחר יו"ט ורק שאסור מפני שהוא יום שאחר ר"ח ולכן נ"ל שסבר המקשן שר"ה הוא קדוש בקדושת יו"ט אבל אינו חייב בשמחה כמו שאר ימים טובים שכתוב בתורה ושמחת והוא סובר שאין מצוה להתענות וממילא כאשר יהי' צום גדלי' לששון ולשמחה יהי' ר"ה לששון ולשמחה ודבר פשוט אצלי שצ"ג אפילו אי גדלי' נהרג בר"ה מ"מ אין לו דין נדחה דמעיקרא כך תקנו חכמז"ל על אותו יום.

והנה בהתעוררות תשובה מסופק אפי' יו"ט חל בשבת לפי אותן השיטות דבשבת מוקצה מותר וביו"ט אסור והטעם כמו שאמר רב נחמן ביצה דף ב' ע"ב יו"ט דקיל

אתי לזלזולי בי' שבת דחמירא לא אתי לזלזולי בי' וכיון שבאותו היום שבת הוא ולא אתי לזלזולי ממילא מוקצה ג"כ מותר ומביא ראי' לזה מסוף פרק ב' דתענית מקשה על הגמרא על הא דכתוב במגילת תענית מריש ירחא דניסן עד תמני' בי אסור בהספד ובתענית משום דתיקן תמידי ולמה לי ליכתב מריש ירחא הלא בלא"ה אסור בתענית משום שהוא ר"ח ומתרץ לא נצרכא אלא לאסור יום שלפני' [בימים הכתובים במגילת תענית שאסורים בהספד גם לפניהם ולאחריהם אסור] מוכח מזה להדיא הגם שביום אי ר"ח בלא"ה לא יתענו משום ר"ח ואעפ"כ אסור לפניו משום ר"ח ואעפ"כ אסור לפניו משום שהוא יום שלפני יום שאסור לפי מגילת תענית ומצד ר"ח לפניו מותר דר"ח דאורייתא ולא בעי חיזוק אבל מגילת תענית הוא, מדברי סופרים ובעי חיזוק ה"ה אם חל יו"ט בשבת אעפ"כ מוקצה אסור באותו יום ע"כ וכעת נראה לי שחכמים רצו לעשות חזוק לדברי סופרים ואסרו יום שלפניו כדי שיאמרו העולם כמה חמור ימי מגילת תענית שלא להתענות בהם שאסרו גם יום שלפניו לא מפני גזירה שיטעו ויאכלו גם למחר ביום א' דמגילת תענית רק על הכלל כולו כדי שידעו כמה חמור ימי מגילת תענית וה"ה ביו"ט שחל בשבת אם מוקצה הי' אסור מפני אותו יום שעכשיו יו"ט שלא יזלזולי בי' הי' מותר מחמת שבת אבל חכמים אסרו מוקצה על כל יו"ט בכלל שלא יזלזולי בהם ולכן גם אם יזדמן בשבת מוקצה אסור (ועיין בשו"ת האלף כך שלמה ובשו"ת שארית יעקב).

נלע"ד מה דקשה לי ע"ד הרמב"ם הל' מאכלות אסורות פרק הלכה אם הוא מעמיד בקיבת בהמה כשירה השחוטה חלב להעשות גבינה טועמים אותה אם אינו נותן טעם הקיבה בחלב מותר בס' אבל אם העמידו בקיבת נבילה שהוא אסורה בעצמה אינו בטל אפי' באלף כיון שחזינן דאוקומי קא מיקום אוסרת הקיבה הכל והנה עפי' הפשטות כיון שחזינן דאוקומי קא מיקום נראה עין בעין דנתן הקיבה טעם בכל הגבינה דאל"כ לא נעשית גבינה וקשה אם הקיבה הכשירה שהוא בשר העמיד כל הגבינה על כרחך חזינן שהבשר נתן טעם בכל החלב כיון דנעשה גבינה, ונ"ל ליישב הנה הקיבה טעם הבשר בעצמו אינו מעמיד אבל יש בטבע הקיבה גם טעם חמוץ וזה מעמיד כל הגבינה כמו שנותן עשבים חמוצים בחלב נעשית גבינה חזינן שטעם החמוץ מעמיד והנה בגמ' חולין דף קי"ב הובא הדרש אלה הטמאים לרבות צירן ורוטבן חזינן שלולי הדרש הי' הציר והרוטב מותר ותוס' מקשים שם א"כ היכא ילפינן בשאר בשר טריפה וכדומה שהציר והרוטבים אסור כיון שדרש הזה הטמאים כתיב רק בשרצים ועיין שם ונראה לי דבר חדש שקיבת שחוטה הטעם הבשר בטל בס' כי הקיבה בעצמה אינו פולט כלל רק הטעם החמוץ בו וזה כא יאסור אפי' אם נאמר שילפינן בשר טריפה שצירן ורוטבן

אסור וילפינן הקרא שכתב בשרצים מ"מ לענין איסור בשר בחלב לבשל טעם החמוץ בחלב זה לא ילפינן משקצים כיון דאיסור בשר בחלב חידוש הוא כדאיתא בגמ' לחדא דאי תרו לה כולי יומא שרי ודווקא דבר בשר אוסרה התורה אבל לענין חמוץ בחלב לא כמו דאיתא בגמ' שם דף גדי אוסרה תורה ולא דם בחלב ה"ה בזה זה אוסרה התורה ולא הטעם דחמוץ שבו ובני הרב מו"ה משה נ"י הסבירו יותר דוקא דבר שאסור בעצמו כגון נבילות וטריפות ושרצים אסרה התורה צירו וחלבו אבל בשר המותר בעצמו לא אסרה התורה ואם שהוא בעצמו מותר לאכול כדי שיחול עליו איסור בשר בחלב זה לא נוכל למילף משם ואין לך בו אלא חידושו.